

INDIA DIARY อินเดียน่าไดอารี่

วีระยุทธ์ สันตยานนท์

เครียด ๆ ขำ ๆ ก็เป็นธรรมชาติ

คู่มือการเดินทางไปนมัสการสังเวชนียสถาน ณ ประเทศอินเดีย
พร้อมคณะของท่านอาจารย์สุจินต์ บริหารวนเขตต์ ตุลาคม ๒๕๕๐

ท่านเป็นบุคคลเดียวที่มีความเห็นตรงที่สุดเข้าใจในอภิธรรมมากที่สุด ในสมัยนี้
 ท่านได้อุทิศตนเองศึกษาค้นคว้าและเผยแผ่พระธรรมมาตลอดชีวิตไม่เคยหยุด
 ธรรมะที่ท่านอบรมเผยแผ่สนับสนุนไปในการละไม่ใช้ต้องการและมีเพิ่ม
 ท่านแสดงว่าทุกอย่าง**เป็นธรรมะ**ที่ไม่ใช้สัตว์บุคคลตัวตนได้อย่างหมดจดชัดเจน
 ท่านแยกแยะให้เห็นและเข้าใจว่าอะไร**เป็นบัญญัติ**อะไร**เป็นปรมาตถ์**
 ท่านไม่เคยสนับสนุนการแสดงความเชื่อในเรื่อง**ไซกลางของขลังและมงคลตื่นข่าว**
 ท่านแสดงให้เห็นเรื่องธรรมะทั้งหลายเกิดขึ้น**เพราะเหตุปัจจัย**ไม่เป็นไปตามการ
 บังคับบัญชา

ท่านสนับสนุนและบรรยายชัดเจนเรื่อง**กรรมและผลของกรรม**
 ท่านพูดเสมอว่า**เหตุต้องตรงกับผล**ท่านพูดบ่อย ๆ ว่าการฟังธรรมะ
 เป็นการละ**อวิชชา**

ท่านเป็นผู้ที่แสดงและบรรยายเรื่อง**สติปัญญา**ฐานอย่างถูกต้องและชัดเจนที่สุด
 ท่านมีความเห็นเรื่องธรรมะมั่นคง**เสมอต้นเสมอปลาย**ไม่เปลี่ยนแปลง
 ท่านเป็นผู้ที่แสดงความ**นอบน้อมต่อพระผู้มีพระภาค**อย่างสูงสุด
 และท่าน**สุภาพอ่อนน้อม**แม้กับบุคคลทั่วไป

นี่คือความเห็นในกระดานสนทนาที่มีต่อท่านอาจารย์สุจินต์ บริหารวนเขตต์
 เนื่องในโอกาสที่ท่าน

ได้รับรางวัลสตรีดีเด่น สาขาพระพุทธศาสนา เนื่องในวันสตรีแห่งชาติ
 วันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๕๐ ท่านอาจารย์มีอายุครบ ๘๐ ปี

มูลนิธิการศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ที่นี่ไม่ใช่สถานที่ใหญ่โต ใ่อ่า กว้างขวางแต่ก็ไม่คับแคบเกินไปสำหรับทุกท่าน
ที่มาเยี่ยม

ที่นี่ไม่มีวัตถุมงคลหรือเครื่องรางของขลังแจก

ที่นี่ไม่มีการชักชวนให้บริจาค ไม่มีเหตุผลอื่น ๆ แอบแฝง นอกจากเผยแผ่พระธรรม

ที่นี่ไม่สอนการเดินจงกรม นั่งสมาธิ หรือเข้าคอร์สกรรมฐาน

ที่นี่ไม่แสดงเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์ หรือให้ความหวังว่าจะทำสิ่งใดแล้วจะได้ผลอะไร

ที่นี่แสดงธรรมตามที่แสดงไว้ในพระไตรปิฎกและอรรถกถา

ที่นี่ท่านจะสนทนา สอบถามปัญหา รับฟังเพื่อเข้าใจพระธรรมได้จากท่าน
อาจารย์สุจินต์ บริหารวนเขตต์ และวิทยากรทุกท่านได้โดยตรง

ที่นี่เป็นที่เดียวในยุคปัจจุบันในโลก ที่แสดงพระธรรมโดยมุ่งให้เข้าใจ
การเจริญสติปัฏฐาน ที่ต้องระลึกโดยมีปรมัตถธรรมเป็นอารมณ์ และศึกษาเรียนรู้
เรื่องสภาพธรรม ที่เป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ตามพระไตรปิฎกเท่านั้น ไม่มีการ
แต่งเติมความเห็น และวิธีการ จากอาจารย์ใด ๆ

ขออนุโมทนาและขอให้เจริญในกุศลทั้งปวง

นี่เป็นข้อความในกระดานสนทนาเมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๔๗

ที่มีผู้กล่าวถึง มูลนิธิการศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนา

สำนักงาน เลขที่ ๑๔๗/๑ ซอยเจริญนคร ๘๗ ถนนเจริญนคร

แขวงบुकคโด เขตธนบุรี กรุงเทพฯ ๑๐๖๐๐ โทร ๐-๒๕๖๔-๐๒๓๗

อินเดียไดอะรี

โดย วีระยุทธ สันตยานนท์
 จัดทำโดย กลุ่มสนทนาธรรมบัวโต้งน้ำ
 พิมพ์ครั้งที่ ๑ ๑๐๐๐ เล่ม กันยายน ๒๕๕๐
 ราคา ๑๕๐ บาท

ข้อมูลทางบรรณานุกรม

โดย วีระยุทธ สันตยานนท์
 อินเดียไดอะรี
 จัดทำโดย กลุ่มสนทนาธรรมบัวโต้งน้ำ
 พิมพ์ครั้งที่ ๑ กันยายน ๒๕๕๐
 ๑๘๒ หน้า : ภาพประกอบ
 ๑. เรื่องเล่าประสบการณ์ ๒. อินเดียไดอะรี
 ๓. คู่มือการเดินทางไปนมัสการสังเวชนียสถาน ณ ประเทศอินเดีย
 ISBN ๙๗๘-๙๗๕-๘๔๑๘-๔๖-๙

จำหน่ายโดย :

วีระยุทธ สันตยานนท์ โทร. ๐-๒๙๕๓-๖๖๔๔, ๐-๒๙๕๓-๖๒๐๐

กลุ่มสนทนาธรรมบัวโต้งน้ำ :

คุณพรทิพย์ ถูกจิตกร คุณอรวรรณ เขียวรุ่งโรจน์ คุณบรรยงค์ จงจิตรนนท์
 คุณชุษณะ เขียววงศ์ประวิทย์ คุณพาณี รังษีกาญจนส่อง คุณกฤษณา วงศ์วิภาส
 คุณสมบุญรณ์ จงจิตรนนท์ คุณพนอทิพย์ ตู้อัจฉินดา คุณวีระยุทธ สันตยานนท์

จัดพิมพ์โดย :

ดีไซน์กรพิมพ์ โทร. ๐-๒๔๓๗-๘๓๘๒, ๐-๒๔๓๙-๖๓๔๘

คำปรารภ

ข้าพเจ้าเป็นคนหนึ่งที่ไม่สนใจจะไปท่องเที่ยวไปต่างประเทศตามทัวร์ต่าง ๆ แต่ชอบไปอินเดีย และเคยไปนมัสการสังเวชนียสถาน ๔ แห่ง ที่ประเทศอินเดียมาแล้ว ๒ ครั้ง ยังมีความต้องการจะชักชวน ครอบครัวและญาติพี่น้อง ไปกราบนมัสการแดนพุทธภูมิอีกเมื่อมีโอกาส ยอมรับว่าการไปทั้ง ๒ ครั้งที่ผ่านมา ไปด้วยความศรัทธาเลื่อมใสเท่านั้น ไม่ได้มีการศึกษาหรือเข้าใจในสถานที่ต่าง ๆ ที่ไป และก็รู้ตัวดีว่ายังไม่รู้เรื่องต่าง ๆ ในพระพุทธศาสนาอีกมาก

สำหรับปีนี้ ข้าพเจ้าและครอบครัวได้มีโอกาสไปอินเดียกับกลุ่ม มูลนิธิศึกษาและเผยแพรพระพุทธศาสนาอีก และได้เข้าไปอ่านกระดานสนทนาธรรม www.dhammadhome.com ที่มีการการเขียนอธิบายเล่าเรื่องการไปอินเดีย มีพระสูตรที่น่าสนใจ เข้าใจง่ายคัดลอกตรงกับเรื่องนั้น ๆ พร้อมทั้งรูปถ่ายที่สวยงามประกอบทำให้สามารถจินตนาการเห็นภาพได้ชัดเจน แฝงไว้ซึ่งสาระสนุก ๆ นำอ่าน นำติดตาม เป็นบทความที่ถ้าได้อ่านก่อนที่จะเดินทางไปประเทศอินเดีย เพื่อนมัสการสังเวชนียสถาน ๔ แห่ง ก็จะไปนมัสการแบบผู้ที่เตรียมตัวดีมีความรู้ประกอบ จะทำให้มีการนอบน้อม ระลึกรู้ถึงพระพุทธรูปของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ด้วยเห็นประโยชน์ดังกล่าว จึงได้รวมกันรวบรวมบทความจากกระดานสนทนา จัดพิมพ์เป็นเล่ม เพื่อแจกจ่ายเป็นธรรมทานแก่ผู้เดินทางไปในครั้งนี้ หนังสือที่พิมพ์ขึ้นมา ก็จะมอบเป็นประโยชน์แก่การเผยแพรธรรมต่อไป

กลุ่มสนทนาธรรมบัวใต้น้ำ

๑๙ กันยายน ๒๕๕๐

คำนำ

การที่เราได้เกิดมาในประเทศที่มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในขณะที่ยังมีผู้ที่มีความรู้สามารถ ถ่ายทอดอธิบายให้เราได้มีความเห็นถูกต้องเข้าใจถูก นับว่าเป็นบุญของเราจริง ๆ และก็เป็นที่โอกาสสำคัญในชีวิตที่ควรจะต้องศึกษาให้เข้าใจอย่างถูกต้องทางต่อไป ศาสนาพุทธเป็นคำสอนที่ไม่เหมือนศาสนาอื่นตรงที่เป็นคำสอนที่มีเหตุผล และสอนให้รู้ความจริง พระผู้มีพระภาคไม่ได้ชักชวนให้ใครมาเชื่อคำสอนของพระองค์เพื่อจะได้อะไรตอบแทน แต่พระองค์ถ่ายทอดความรู้ที่พระองค์ตรัสรู้ให้คนอื่นรู้ตาม ไม่ใช่เพื่อการบูชาพระองค์แต่เพื่อผู้ศึกษาเองที่จะบรรลุนิพพานเช่นเดียวกับพระพุทธองค์ พระพุทธองค์ไม่ได้มีรางวัลอะไรมาเป็นเครื่องล่อใจสำหรับผู้ศึกษาพระธรรม และยังกล่าวด้วยว่า ปัญญาที่พุทธบริษัทจะเจริญได้นั้น ซ้ำเหมือนการลือของการจับ ด้ามมีด ดังนั้นหากศึกษาเพื่อหวังผลตอบแทนจึงเป็นการศึกษาที่คลาดเคลื่อน จุดประสงค์ในการศึกษาธรรมะเป็นไปเพื่ออะไรอย่างเดียว ตรงนี้แหละเป็นเรื่องยาก ลึกซึ้ง และมีผู้เข้าใจจริง ๆ น้อย

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๑ ผู้เขียนได้ยื่นเสียงการบรรยายธรรมของท่านอาจารย์ สุจินต์ บริหารวนเขตต์ ทางสถานีวิทยุ เอเอ็ม แห่งหนึ่งด้วยความบังเอิญ เกิดความสงสัยใคร่รู้ว่าท่านสุภาพสตรีผู้นี้เป็นใคร จึงได้สืบถามหา และเริ่มฟังการบรรยายธรรมของท่านมาตั้งแต่ที่วัดบวรนิเวศน์ จนถึงปัจจุบัน เริ่มมีความเข้าใจในคำสอนบ้างเล็กน้อย และเห็นว่าการศึกษาพระธรรมเพื่อเป็นไปในการละ ตามที่พระพุทธองค์ตรัสรู้และทรงแสดงนั้น ในปัจจุบันเหลืออยู่น้อยเต็มที ส่วนใหญ่ไม่มีการศึกษาฟังธรรมก่อน แต่ไปคิดค้นหาหนทางปฏิบัติ สร้างสถานที่ หารูปแบบเพื่อหวังผลก่อนที่จะศึกษาและเข้าใจคำสอน การปฏิบัติเหล่านั้นจึงผิดขั้นตอน เป็นความเห็นผิด เพิ่มความติดข้อง และสูญเปล่าเป็นส่วนมาก

ผู้เขียนเคยเดินทางไปนมัสการสังเวชนียสถานทั้ง ๔ ที่ประเทศอินเดียมาแล้ว ๔ ครั้ง และกำลังจะเดินทางร่วมกับคณะของท่านอาจารย์สุจินต์ไปอีกครั้ง ในเดือนตุลาคมที่จะถึงนี้ การไปครั้งแรก ๆ มัวแต่ตื่นต้นกับการเดินทาง เมื่อถึงสถานที่ที่สำคัญ

ทางพระพุทธศาสนาก็ไม่ค่อยรู้เรื่องราวว่ามีความเป็นมาอย่างไร พอกลับมาก็นึกเสียดายว่าไม่ได้เข้าใจซาบซึ้งก็ต้องไปอีกหลาย ๆ ครั้ง ทั้งนี้ก็เพื่อความรู้ความเข้าใจจะได้เพิ่มพูนมีความเห็นถูกเข้าใจถูกเพิ่มขึ้น

สำหรับครั้งนี้ ผู้เขียนได้ทำการรวบรวมข้อมูลที่มีอยู่ บวกกับประสบการณ์จากการที่เคยไปมาหลายครั้ง นำมาเรียบเรียง ให้เข้ากับตารางการเดินทางเหมือนเป็นคู่มือท่องเที่ยว สอดแทรกความเห็นเล็ก ๆ น้อย ๆ ไม่ให้น่าเบื่อหน่าย นำพิมพ์ลงในเว็บไซต์ dhammahome.com เมื่อเขียนเล่าเรื่องต่าง ๆ เหมือนแนะนำการท่องเที่ยวพอเพลิน ๆ แล้ว ก็ได้สอดแทรกข้อความจากพระไตรปิฎกที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวในพุทธประวัติ ก็จะทำให้ผู้อ่านได้รับรสชาติของสำนวนในพระสูตรและได้เข้าใจธรรมะตามความเป็นจริงตามพระคัมภีร์ด้วย สำหรับรูปถ่ายที่นำมาลง ผู้เขียนได้ถ่ายแบบไม่ใช่มืออาชีพไว้จากการเดินทางครั้งที่ผ่านมา นำมาลงไว้สำหรับผู้อ่านที่ไม่มีโอกาสได้ไปด้วย จะได้มีภาพออก

หลายคนที่ย่านเรื่องนี้จากอินเทอร์เน็ตแล้วก็บอกผู้เขียนว่า ไปอินเดียแบบไม่เข้าใจมาแล้ว หากใครที่สามารถทำความเข้าใจถูก เห็นถูกได้ก่อนการไปจะมีประโยชน์และเป็นกุศลอย่างมาก ต่างก็สนับสนุนให้ผู้เขียนเร่งเขียนให้จบและช่วยกันจัดหาโรงพิมพ์ หาทุนพิมพ์เพื่อเป็นธรรมทานแก่ผู้ร่วมเดินทางทุกคน หนังสือที่พิมพ์เกินไปจากการแจกผู้ร่วมเดินทาง ก็จะมีมอบให้กับมูลนิธิศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา นำไปจำหน่ายในท้องตลาดเพื่อเป็นการเผยแผ่พระธรรมและเป็นรายได้สนับสนุนกิจการของมูลนิธิต่อไป

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณพระรัตนตรัยอันเป็นมงคลสูงสุดในชีวิต ขอกราบท่านอาจารย์สุจินต์ บริหารวนเขตต์ ผู้เป็นอาจารย์ที่ไม่มีใครเสมอเหมือนในยุคนี้ ขออนุโมทนากับสหายธรรมทุกท่านที่ช่วยเหลือสนับสนุนการพิมพ์หนังสือเล่มนี้ ขออนุโมทนากับทุก ๆ ท่านที่มีโอกาสร่วมเดินทางมานมัสการสังเวชนียสถานที่ยี่สิบครั้งนี้ และอนุโมทนาทุกท่านที่ได้อ่านและสนใจเรื่องธรรมะ ขอให้ทุกท่านได้มีกุศลจิตเจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไปเทอญ

สารบัญ

ไปอินเดียอีกแล้ว	๙
ไปกันยังไง	๑๓
จาก เดลี ไป อัครา	๑๙
สิ่งมหัศจรรย์ของโลก	๒๔
น้อยคนนักจะรู้จัก สังกัสนะ	๓๒
มุ่งสู่มืองสาวัดดี	๔๐
กรุงสาวัดดี มหาใจและมหาเศรษฐกิจ อยู่ที่นี่ด้วยกัน	๔๘
วิหารเซตวัน พระพุทธองค์ประทับ ๒๕ พรรษา	๕๙
ลุมพินีวัน สถานที่ประสูติ	๖๙
กุสินารา มหาปรินิพพาน	๗๙
มกุฏพันธเจดีย์ สถานที่ถวายพระเพลิง	๙๐
สารนาถ ปฐมเทศนา	๑๐๒
พาราณสี คือแคว้นกาสิ	๑๑๐

สารบัญ (ต่อ)

ทำกุศลที่พาราณสี	๑๒๒
จากแคว้นกาสิสู่แคว้นมคธ	๑๓๒
พุทธคยาศรีมหาโพธิ์	๑๔๐
โพธิบัลลังก์ ทรงตรัสรู้	๑๔๘
กรุงราชคฤห์ เขาคิชฌกูฏ	๑๕๗
ชมنالันทา แล้วเตรียมมลาอินเดีย	๑๖๗
ลาก่อนอินเดีย อยากรมาทุกปีแม่จะมีแต่แขก	๑๗๔
แผนที่อินเดียโบราณ	๑๘๒
แผนที่อินเดียปัจจุบัน	๑๘๓

๑ ไปอินเดียอีกแล้ว

เพื่อน ๆ หรือญาติพี่น้องที่รู้ว่าเราจะไปอินเดียอีก มักจะถามว่า “ไปอินเดียอีกแล้วหรือ ไปทำไมบ่อย ๆ มีอะไรดีหรือ” เราเองก็ไม่ค่อยอยากตอบหรือกว่าทำไมไปบ่อย ก็ไม่ได้บ่อยอะไร ได้ไปทุกปีเสียเมื่อไหร่ ครี่งนี้เป็นครั้งที่ ๕ เท่านั้น คนที่ไม่ได้ศึกษาพระพุทธศาสนา หากว่ามีโอกาสเลือกการไปเที่ยวต่างประเทศ ส่วนมากคงเลือกไปประเทศอินเดียเป็นประเทศสุดท้าย แต่สำหรับเราและเพื่อน ๆ ที่สนใจฟังธรรม สนทนารวมกับท่านอาจารย์สุจินต์มาหลาย ๆ ปี เมื่อมีโอกาส โดยเฉพาะได้ร่วมเดินทางไปพร้อมกับท่านอาจารย์ ก็จะได้ถือว่าเป็นโอกาสพิเศษในชีวิตจริง ๆ เรื่องกลัวลำบาก หรือเมื่อขอทาน หรือกลัวความไม่สะดวกในประเทศอินเดียไม่เคยมีอยู่ในหัว ในบางปีที่เรา ไป เห็นบางคนกลัวความสกปรกมากเสียจนดูน่าขำ ออกไปเดินในเมือง พาราณสี แต่งตัวห่อหุ้ม มิดชิด ทั้งหมด ทั้งผ้าปิดปาก แวนตา ชุดปิดหมดทั้งถุงเท้า รองเท้า เหมือนชุดออกศึกทะเลทราย เรายังในใจว่าอย่าไปกลัวเชื้อโรคภายนอกมากนักเลยเชื้อโรคในร่างกายเราเองนั่นแหละ ร้ายนัก

ท่านอาจารย์เองท่านไปอินเดียมานานับหลายสิบครั้ง ตั้งแต่สมัยเดินทางด้วยรถไฟ รอนแรมกันเป็น เดือน ๆ สมัยบางคนยังไม่เกิด ไม่เห็นท่านต้องป้องกันอะไรให้ดูเอิกเกริก บนทางเทาหน้าพระวิหาร เซตวัน ก่อนที่ท่านจะก้าวเทาเขาประตูเขตพระวิหารหลาย ๆ คนคงได้เห็นที่ท่านกราบลงไปกับพื้นทางเดินอย่างนอนบ่อม ไม่มีอาการรังเกียจแถมแต่น้อย (ภาพที่ ๖) เราเองก็เหมือนกัน เห็นเด็ก ๆ อินเดียเรา ชอบขอถ้ายรูปด้วยและ ก็อดไม่ได้ที่จะทำตัวไกลชิดจับตัวเขามากอดคอไกล ๆ เพื่อน ๆ บางคนก็หัวเราะชอบใจไปกอดขอทาน กลัวเราจะติดเชื้อโรคขอทาน เราก็บอกว่า เขาไม่ใช่ขอทาน เป็นเด็กที่ ยากจนธรรมดา น่าสงสารเท่านั้น

หลาย ๆ คนที่ขอชมมาอินเดีย ไม่นึกถึงภัยอินเดีย ก็อาจเพราะมีความเชื่อว่าชาติก่อน ๆ เคยอยู่ที่อินเดีย เคยได้เป็น จิ้งจก ตุ๊กแก ได้ยินพระธรรมแว่ว ๆ ชาตินี้ก็เลยสนใจฟังธรรม หาความ เข้าใจเจริญปัญญาที่ละนิดละหน่อย จนได้มีโอกาสได้เดินทางไปอินเดีย จุดประสงค์ที่สำคัญที่สุด ที่เดินทางมาก็คือการมาสั่งการะบุชา สังเวชนีย-

๑๐ ไปอินเดียอีกแล้ว

สถานที่ทั้ง ๔ แห่งนั่นเอง เราลองมาศึกษาดูสักหน่อยว่า สังเวชนียสถานทั้ง ๔ แห่งนั้น สำคัญไฉน.....

ในวันเพ็ญ เดือน ๖ ณ กาลนั้น พระพุทธเจ้าทรงมีพระชนมายุ ๘๐ พรรษา พระบรมศาสดาตรัสกับท่านพระอานนท์ว่า “อานนท์ในยามที่สุดแห่งราตรีวันนี้แหละ ตถาคตจะปรินิพพาน ณ ระหว่างไม้สาละทั้งคู่ ณ สาลวันแห่งมัลลกษัตริย์ ใกล้เมือง กุสินารา”

ครั้นพระพุทธเจ้าพร้อมด้วยพระภิกษุสงฆ์ได้เสด็จพระพุทธดำเนินข้ามแม่น้ำ หนีรณินทรี ไปเมืองกุสินารา โปรดให้ท่านพระอานนท์ปูลาดเตียงที่บรรทม ณ ระหว่างไม้สาละทั้งคู่ และเสร็จขึ้น บรรทมสี่หยา (เป็นการนอนอย่างราชสีห์ คือ นอนตะแคงขวา ซอนเท้าเหลื่อมเท้า มือซ้ายพาดไป ตามลำตัว มือขวาซ้อนศีรษะไม่พลิกกลับไปมา มีสติสัมปชัญญะกำหนดใจถึงการลุกขึ้นไว้) แต่พระบรมศาสดามีได้มีอุฏฐานสัญญาญาณลึกซึ้ง คือ ไม่คิดจะลุกขึ้นอีกแล้ว เพราะเหตุเป็นไสยาอาวสาน คือ การนอนครั้งสุดท้าย

ลำดับต่อมา ท่านพระอานนท์เถระเจ้าได้กราบทูลว่า “ในกาลก่อนเมื่อออกพรรษาแล้ว บรรดาพุทธบริษัททั้งหลายในทิศต่าง ๆ เจริญในครั้งพระผู้มีพระภาคเจ้าได้เข้าใกล้สนทนาปราศรัย ได้ความเจริญใจ ครั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จปรินิพพานแล้ว ข้าพระองค์ทั้งหลายจักไม่ได้โอกาสอันดีเช่นนั้น เหมือนกับเมื่อพระองค์ยังทรงพระชนมอยู่อีกต่อไป”

เมื่อพระอานนท์กราบทูลดังนี้แล้ว พระตถาคตเจ้าได้ทรงแสดงสถานที่ ๔ ตำบลว่าเป็น สิ่งที่ควรจะดู ควรจะได้เห็น ควรจะเกิดสังเวช พระพุทธเจ้าตรัสว่า “อานนท์ สังเวชนียสถาน ๔ ตำบล นี้ คือ ”๑. สถานที่พระตถาคตเจ้าบังเกิดแล้ว คือ ที่ประสูติ จากพระครรภ์ (คือ อุทยานลุมพินี กึ่งกลางระหว่างกรุงกบิลพัสดุ์และกรุงเทวทหะ กรุงกบิลพัสดุ์เป็นเมืองหลวงของแคว้นสักกะ กรุงเทวทหะเป็นเมืองหลวงของแคว้นโกศลยะ ปัจจุบันอยู่ในเขตประเทศเนปาลทางชายแดนภาคเหนือของ ประเทศอินเดีย ๖ กิโลเมตรครึ่ง บัดนี้เรียกว่า รุมมินเด) (ภาพที่ ๒)

ภาพที่ ๑ พระพุทธรูปในพิพิธภัณฑ์

๒. สถานที่ที่พระตถาคตเจ้าตรัสรู้ก่อนตรัสมาสัมโพธิญาณ (คือ ไตรัมไม้ศรีมหาโพธิ์) ภายในป่าสาละ ใกล้แม่น้ำเนรัญชรา ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม แคว้นมคธ ปัจจุบันคือ ตำบลพุทธคยา รัฐพิหารประเทศอินเดีย(ภาพที่ ๓)

๓. สถานที่ พระตถาคตเจ้าแสดงธรรมจักร (คือ สถานที่ซึ่งพระพุทธเจ้าแสดงธรรมปฐมเทศนาโปรดปัจจุวัคคีย์ ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ทางทิศเหนือของเมืองพาราณสี แคว้นกาสิ ปัจจุบันนี้เรียกว่า สารนาถ พาราณสีบัดนี้เรียกว่า วาราณสี) (ภาพที่ ๔)

๔. สถานที่ที่พระตถาคตเจ้าปรินิพพาน (คือที่สาละวินยาน เมืองกุสินารา แคว้นมัลละ ปัจจุบันเรียกเมืองกาเซีย จังหวัดโคร์กขปุระ) (ภาพที่ ๕)

๑๒ ไปอินเดียอีกแล้ว

สถานที่ทั้ง ๔ ตำบลนี้แล ควรที่พุทธบริษัท คือภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ผู้มีความเลื่อมใสในพระตถาคตเจ้า จะดูจะเห็นและควรจะให้เกิดความสังเวช ท่วมกัน”

“อานนท์ ชนทั้งหลายเหล่าใดเหล่าหนึ่งได้เที่ยวไปยังเจดีย์สังเวชนียสถาน เหล่านี้ด้วย ความเลื่อมใส ชนเหล่านั้น ครั้นทำกาลกิริยาลงจักเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์”

สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงความว่า ๔ ตำบลว่าเป็นที่ควรเห็น ควรดู ควรให้เกิด สังเวชของกุลบุตร กุลธิดา ผู้มีศรัทธาด้วยประการฉะนี้แล นี้เองเป็นที่มาของ สังเวชนียสถาน ๔ แห่งในดินแดนพุทธภูมิ ที่ชาวพุทธทั้งหลายสมควรอย่างยิ่งที่จะไป นมัสการ กราบไหว้สักการะสัก ครั้งหนึ่งในชีวิต ด้วยความเลื่อมใส

๒ ไปกันยังไง

ในสมัยก่อน การเดินทางไปนมัสการสังเวชนียสถานในประเทศอินเดีย เป็นเรื่องยุ่งยาก ใหญ่โตพอสมควร เพราะยังไม่มีตัวแทน หรือบริษัทท่องเที่ยวจัดกันมากนัก ส่วนใหญ่อาศัยพระตามวัดไทยในอินเดียช่วยกันประสานงาน หารถและหาที่พัก หรือไม่กี่พักที่ตามวัดเสียเลย การเดินทางมักจะนั่งเครื่องบินมาลงที่ กัลกัตตา เมืองหลวงเก่าของอินเดีย พักค้างคืนหนึ่ง รุ่งขึ้นเดินทาง โดยรถยนต์ไปยังเมือง ปัตนะ หรือเมือง ปาตะลีบุตร เมืองหลวงในอดีตของพระเจ้าอโศกมหาราช อายุประมาณ พ.ศ. ๓๐๐

การเริ่มสักการะสังเวชนียสถาน เริ่มจากเมืองนี้ เพราะการเผยแพร่คำสอนของพระบรมศาสดา ในสมัยพุทธกาลจะอยู่ในบริเวณรัฐพิหาร ซึ่งเมืองปัตนะเป็นเมืองหลวง และรัฐอุตรประเทศ ที่มีเมืองลัคเนาเป็นเมืองหลวง การเดินทางก็จะแวะเยี่ยม เวสาลี ก่อนแลกลงใต้ไปยังพุทธคยา สถานที่ตรัสรู้ จากนั้นไปเขาคิชฌกูฏแล้วมุ่งตะวันตก ค้างคืนที่พาราณสี เขานมัสการสถานที่ปฐมเทศนาที่สารนาถ

หลังจากนั้นก็จะขึ้นเหนือไปยัง กุสินารา สถานที่ปรินิพพาน แล้วผ่านเมือง โครักกะปุร์ ข้ามชายแดนไปเขตประเทศ เนปาล เพื่อสักการะสถานที่ ประสูติ หลังจากนั้นอาจเดินทางไป สาวตถิ แล้วเดินทางออกไป ลัคเนา ไปขึ้นเครื่องบินกลับกรุงเทพฯ ที่ดี เมืองหลวงปัจจุบัน ก็เป็น อันว่าได้สักการะสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ครบถ้วน

สำหรับสมัยนี้ สะดวกสบายกว่าเดิมมากมาย มีเครื่องบินทั้ง แอร์อินเดีย และสายการบินไทย บินตรงไปลงที่สนามบินพุทธคยาโดยตรง จากสนามบินที่เล็ก ๆ น่ารัก เหมือนบ้าน ใช้เวลาไม่ถึงครึ่งชั่วโมงก็สามารถเข้าไปกราบที่โคนต้นศรีมหาโพธิ์ตรัสรู้ได้แล้ว อาจนั่งได้ถึงสามทุ่ม บริเวณโดยรอบ ก็สะอาด ปลอดภัย ให้ความสงบ ร่มเย็น หาที่เหน็บในโลก มาเปรียบไม่ได้อีกแล้ว

กำหนดการไปอินเดีย ของคณะท่านอาจารย์สุจินต์ ในเดือน ตุลาคม ๒๕๕๐ นี้ ผู้จัดรายการจะพาเราไปที่กรุงเดลี เมืองหลวงก่อน เป็นการเดินทางที่จะไปเที่ยวเสีย-

๑๔ ไปกันยังไง

ก่อนแล้วค่อยย้อนกลับมาสัมภาษณ์สถานที่ต่าง ๆ จนถึงจุดสุดท้ายที่พุทธคยา แล้วบินกลับกรุงเทพ ผู้เขียนจะพยายามสรุป และขยายความไปตามสถานที่ที่ผู้จัดรายการกำหนดไว้ เพื่อจะได้เพิ่มความรู้ ความเป็นมา และเห็นความสำคัญของสถานที่แต่ละแห่ง อันอาจจะเป็น ประโยชน์บ้างไม่มากก็น้อย

ภาพที่ ๓ เป็นรูปสถาปัตยกรรมซึ่งปัจจุบันเป็นสัญลักษณ์ของเมืองนิวเดลีไปแล้ว โดยทั่วไปเรียกว่าวัดดอกบัว

เมืองเดลีเป็นเมืองหลวงเก่าแก่อินเดีย สร้างมาประมาณ ๕,๐๐๐ ปีก่อนคริสตกาล สิ่งก่อสร้างที่เก่าแก่ที่สุดที่ค้นพบในปัจจุบันมีอายุประมาณ ๓๐๐ ปีก่อนคริสตกาล มีเมืองโบราณหลายแห่งได้ขุดพบในเขตการปกครองเดลีในปัจจุบัน พื้นที่เขตเดลีเป็นศูนย์กลาง การปกครองของอาณาจักรอินเดียโบราณถึง ๗ อาณาจักร

หลังจากอังกฤษ ได้ยึดครองอินเดียเมื่อ ค.ศ. ๑๘๕๗ ได้ย้ายเมืองหลวงไปยังกัลกัตตา แต่เดลีก็ได้กลับมาเป็นเมืองหลวงอีกครั้งใน ค.ศ. ๑๙๑๑ โดยมีภารกิจสร้างเมืองใหม่ขึ้นมา และใช้ชื่อ ว่านิวเดลีเป็นที่ตั้งของรัฐบาลอินเดียหลังได้รับอิสรภาพ เมื่อ ค.ศ. ๑๙๔๗ ปัจจุบันมีประชากรอยู่ อาศัยประมาณ ๑๔ ล้านคน

เมืองหลวงของชาวภารตะ วนวยชุลมุนไม่แพ้เมืองหลวงของที่ไหน เผลอ ๆ อาจวนวย มากกว่าด้วยซ้ำ ทั้งรถราขวักไขว่ ฟันควันพุ่งกระจาย และผู้คนมากมาย หากใครเผลอไปสอบถาม เส้นทางหรือสถานที่ที่ไม่ถูกเขา พี่แกจะงูไม่ชูมือเจรจาพยักหน้า หึหึ หัก ยกคอค่ายที่ขวาที่ อธิบายหลายสิบนาทีที่ยังไม่เข้าใจกัน เพราะที่ว่า แกพยักหน้าหึ ๆ นั้นแปลว่า “ไม่รู้” ส่วนที่ส่าย หน้าไปมานั้นเขาว่า “ใช่แล้ว” ความวนวยอีกส่วนหนึ่งมาจากเสียงแตรรถที่ตั้งปั่น ๆ บาน ๆ อยู่ตลอดเวลา นับเป็นเสียงกวนประสาทได้เป็นอย่างมากสำหรับคนไทยอย่างเรา ๆ

ใครไปเมืองแขกอย่าได้แปลกใจที่หลังรถแทบทุกคันจะเขียน “Horn Please” เตือนให้รูวารถคันไหนจะแซงซ้ายแซงขวา ชับเร็วชับช้าได้ทั้งนั้น ขอให้บีบแตรให้รูเสียก่อน การใช้แตรจึงถือ เป็นเรื่องปกติธรรมดาตามาก หากกรุงเทพมีการบีบแตรมากมาย อย่างอินเดีย รับรองว่าต้องมีเรื่อง ต่อยตี ซากันตายกันนับไม่ถ้วนเป็นแน่

สำหรับเรื่องการทะเลาะกันตามถนนทั่วไปของชาวแขก ก็จะมีให้เห็นเป็นประจำ ทำทาง ซึ่งซึ่งเอาจริงเอาจังมากเลย แต่ยื่นคอยดูไปเถอะ ครึ่งวันก็ยิ่งเถียงกันอยู่ไม่ได้ ต่อยตีกันหรอก แต่เสียงทะเลาะกันเหมือนกำลังจะฆ่ากัน หลวงพ่อวัดไทยท่านเล่าว่าถ้า จ้างแขกทำงาน ต้องพูดกันให้ รู้เรื่องดี ๆ นะ ไม่งั้นเสียงงาน เช่นท่านจ้างคนงานมาถาง หนูลานวัด ท่านก็ขีดเส้นให้ถาง แขกก็จะถางตรงไปตามเส้น เวลาเจตน์ไม้อื่นที่ไม่ใช่ ต้นหญ้า แขกก็จะไม่ถาง จะถางต้นอื่น ต้องเพิ่มรูปให้ ถ้าวางให้เก็บกวาดหรือโยกย้ายสิ่ง- กีดขวาง ต้องตกลงจ่ายรูปต่างหาก

ในกรุงเดลี มีพิพิธภัณฑ์แห่งชาติที่มีชื่อเสียงมาก มีการเก็บรักษาศิลปะล้ำค่า จำนวนมาก หนึ่งในนั้นเป็นพระบรมสารีริกธาตุ ที่เปิดให้ชม และนมัสการอย่างใกล้ชิด ผู้เขียนได้มีโอกาสเข้าชม และสักการะพระบรมสารีริกธาตุ ซึ่งการที่จะถ่ายรูปและกราบ- ไหว้ กล่าวคำบนอบนมต่อพระรัตนตรัยพร้อม ๆ กันหลายคนคงจะผิดระเบียบของ พิพิธภัณฑ์ ที่มีแขกยามหมวดเพิ่ม ฝ้าจอมมอง ตาเขียวอยู่

วันนั้นก็ใกล้เวลาปิดเต็มที่แล้ว ผู้เขียนก็เข้าไปทำตีสันทิปุดคุย มือก็ลูบ ๆ คลำ ๆ ที่กระเป๋าสี้อยู่ที่มีใบละว้อยรูปอยู่ด้วย หลังจากตอรองแขกยามว่าจะขอถ่ายรูปแค- นิดหน่อยไม่มาก และการสวดมนต์บูชาพระก็ไม่นาน แขกยามก็ตกลงคว่าสองร้อยรูป ี เขากะเป๋่า ปล่อยให้เขาไทยแท้ได้ ไข่เวลาชม และนมัสการพระบรมสารีริกธาตุ พร้อม ถ่ายรูปมาฝาก พรอคพวกอย่างสบายนานพอสมควร

คิดไปคิดมาการติดสินบนแขกไม่รู้ว่าเป็นอกุศลหรือเปล่า ใครรู้ช่วยบอกที่ เส้นทางต่อไป เราจะเดินทางไป ทัชมาฮาล เมืองอัคราติดตามอ่านนะครับ

กราบอนุโมทนา

บันทึกการเดินทาง วันที่ ๑

๐๑.๐๐ น. _____

๐๒.๐๐ น. _____

๐๓.๐๐ น. _____

๐๔.๐๐ น. _____

๐๕.๐๐ น. _____

๐๖.๐๐ น. _____

๐๗.๐๐ น. _____

๐๘.๐๐ น. _____

๐๙.๐๐ น. _____

๑๐.๐๐ น. _____

๑๑.๐๐ น. _____

๑๒.๐๐ น. _____

๑๓.๐๐ น. _____

๑๔.๐๐ น. _____

๑๕.๐๐ น. _____

๑๖.๐๐ น. _____

๑๗.๐๐ น. _____

๑๘.๐๐ น. _____

๑๙.๐๐ น. _____

๒๐.๐๐ น. _____

๒๑.๐๐ น. _____

๒๒.๐๐ น. _____

๒๓.๐๐ น. _____

๒๔.๐๐ น. _____

_____

ภาพที่ ๒ ภาพยามเช้า ชาวบ้านใช้ทางเดินเป็นที่นอนในเมืองปัตนะ
ภาพที่ ๔ สนามบิน อินทิราคานธี กรุงนิวเดลี
ภาพที่ ๕ โรงแรม ไทรเด้นท์ เดลี ที่เราจะไปพัก
ภาพที่ ๖ ตลาดจันทบัต กลางกรุงเดลีที่ทุกคนที่ทุกคนจะต้องมาเสียเงินให้แขก
ภาพที่ ๗ พระบรมสารีริกธาตุ ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรุงเดลี
ภาพที่ ๘ ทัชมาฮาล

๓ จาก เตลี ไป อัครา

ในบางมุมมองของคนไทย อาจไม่ค่อยชอบใจนักที่จะเดินทางไปเที่ยวอินเดีย เมื่อจะเปรียบเทียบกับกรไปเที่ยวที่อื่น ๆ ซึ่งมีการจัดการระบบการท่องเที่ยวที่ดี อาจเคยได้ยินว่าเมืองแขกไม่มีห้องน้ำห้องส้วม และขอทานเยอะ จึงไม่ค่อยอยากมาเที่ยว แต่สำหรับ พวกฝรั่งแล้ว การเดินทางมาท่องเที่ยวอินเดีย ถือเป็นสุดยอดของการเดินทางท่องเที่ยว เพราะอินเดียมีเสน่ห์หลายอย่างให้นักท่องเที่ยวที่ต้องการจะรู้จักโลกกว้างจริง ๆ ได้ศึกษา

อินเดียมีวัฒนธรรมเก่าแก่ สัมผัสได้ตามสถานที่ต่าง ๆ ที่มีชื่อเสียง เช่น ทัชมาฮาล ถ้ำอชันตา เอลิรา สัจญี คัจจราโฮ ชัยปุระ พาราณสี ริมฝั่งคงคา มีเทือกเขาหิมาลัย ที่น่าท่องเที่ยว ชีวิต ความเป็นอยู่ของชาวอินเดียก็น่าศึกษา ด้วยประชากรกว่าพันล้าน เขาอยู่กันอย่างไร บางส่วนของประเทศมีความเจริญทางด้านความรู้และเทคโนโลยีแบบสุด ๆ เช่น ที่ซิลิคอนวัลเลย์ ในบังกาลอร์ แต่ตามชนบทก็ยังคงยากจนสุด ๆ มีวิถีชีวิตแบบเดิม ๆ เหมือนเมื่อพันกว่าปีที่แล้วที่ไม่มีไฟฟ้า และน้ำมันใช้ รวมทั้งไม่มีการเดินทางออกจากหมู่บ้านเลย ความหลากหลายทางวัฒนธรรม และความขัดแย้งทางเศรษฐกิจ สังคม และความเจริญอย่างรวดเร็วกำลังมาถึงอินเดีย และจะก้าวติดตามจีน ไปติด ๆ ความเปลี่ยนแปลงจะเป็นอย่างไรต่อไป ทำให้อินเดียจะเป็นที่ที่ผู้คนเข้ามาทำธุรกิจและเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจไม่รู้อจบ

แต่สำหรับพวกเราชาวพุทธที่มีความเลื่อมใสในคำสอนของพระบรมศาสดาก็จะมีมุมมองไปอีกอย่าง เรื่องการรังเกียจขอทาน (ภาพที่ ๒) การเข้าห้องน้ำตามพุ่มไม้ข้างทาง การ เจอฝุ่น และขยะ ต่าง ๆ ปัญหาการเดินทางรวมทั้งการได้ท่องเที่ยวตามสถานที่สวยงาม และความสะดวกสบายยังเป็นเรื่องรองลงไปไม่ต้องไปเดือดร้อนกับมันมาก เรื่องหลักก็คือได้มีโอกาสได้ไป กัมกราบ่นอม สักการะสถานที่ ๆ พระผู้มีพระภาคได้ตรัสไว้ว่าเป็น การสักการะต่อองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า นั่นก็คือ ไถนัมัสการสังเวชนียสถานทั้ง ๔ แห่ง ทั้งนี้เพื่อ ปัญญาเกิดความสดสังเวชนียสถาน ทั้งหลายอันไม่เที่ยง

เป็นทุกข์ และ เป็นอนัตตา ทำให้จิตใจหนักล้นมาระลึกถึงสังขารกรรม เกิดความไม่ประมาท เพียรพยายามทำสิ่งที่เบญกุศลต่อไป

บริเวณกรุงนิวเดลีนี้ ในอดีตสมัยพุทธกาล ก็คือแคว้นกุรุรัฐ ที่พระผู้มีพระภาค ได้เสด็จมาเทศนาสติปัญญาฐานสูตร ทางกาลได้ทำการชุดค้น พบหลักฐานทางโบราณคดี มากมาย (ภาพที่ ๓) กุรุรัฐนี้ มีความเจริญรุ่งเรืองมาก ก่อนสมัยพุทธกาลนับเป็นพันปี มีกล่าวไว้ใน คัมภีร์มหาภารตะ รวมทั้งในพระไตรปิฎกและอรรถกถานำศึกษาสนใจมาก ในพระสูตร หลายแห่งได้กล่าวถึงความเป็นผู้มีศีล และการมีปกติเจริญสติปัญญาฐานของ ชาวกุรุไว้มากมายหลายแห่ง ขอยกตัวอย่างอรรถกถา มาเล็กน้อย...

มัชฌิมนิกาย มูลปัณณาสก เล่ม ๑ ภาค ๑

ถามว่า เหตุไฉน พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงได้ตรัสพระสูตรนี้ใน แคว้นกุรุรัฐนั้น ?

ตอบว่า เพราะชาวกุรุ สามารถจะรับเอา พระธรรมเทศนาที่ลึกซึ้งได้.

ได้ทราบว่ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และ อุบาสิกาทั้งหลายชาวกุรุรัฐ เป็นผู้มีร่างกาย

และ จิตใจเหมาะสมเป็นนิจ ด้วยสามารถแห่ง ปัจจัย คือ ฤดูเป็นที่สบาย

เพราะรัฐนั้นสมบูรณ์ ด้วยปัจจัยคือฤดู. คนเหล่านั้นมีกำลังปัญญา

อันความ เหมาะสมแห่งจิตใจและร่างกาย อนุเคราะห์แล้ว

จะเป็นผู้สามารถรับถ้อยคำที่ลึกซึ้งได้. เพราะฉะนั้น

พระผู้มีพระภาคเจ้า เมื่อทรงเล็งเห็นว่าคนเหล่านั้น สามารถจะรับ

พระธรรมเทศนาอันลึกซึ้งนี้ได้ จึงได้ตรัสสติปัญญาฐานสูตรที่มีอรรถลึกล้ำนี้

ภาพที่ ๔ นี้คือหลักฐานทางโบราณคดี ในกรุงเดลี เป็นตัวอักษรโบราณ แกะสลัก ลงบนแผ่นหิน ข้อความว่าสถานที่แห่งนี้คือบริเวณที่พระบรมศาสดา ได้กล่าว

พระธรรมเทศนา เรื่อง สติปัญญาสูตร เมื่อ ๒,๕๐๐ ปีก่อน ท่านอาจารย์สุจินต์ได้เคยนำ คณะสหยาธรรม มากราบสักการะ และจัดสนทนาธรรมที่นี่ เมื่อปี ๒๕๔๘ ที่ผ่านมานี้เอง

จากกรุงเตลี ไปทางใต้ประมาณ ๒๐๐ กม. ก็จะเป็นเมือง อัครา ที่ตั้งของทัชมาฮาล และ ป้อมอัครา ทางรถไฟสร้างถนนอย่างดีเชื่อมสองเมืองนี้ แต่เมื่อตอนที่ผู้เขียน เดินทางไป เมื่อหลายปีก่อน รถวิ่งได้ช้ามาก อาจเป็นเพราะสภาพถนนที่มีการซ่อมสร้าง กันแบบอินเดีย และปริมาณรถบรรทุกที่มี จำนวนมากมายมหาศาลทำให้การเดินทาง เชื่องช้า แบบลิ้มการถึงจุดหมายไปเลย ปรชญาการนั่งรถในอินเดียก็เลยเป็นว่า ทำอย่างไรจะหลับในรถไฟให้สบายที่สุด

วันนี้ตามรายการ ผู้จัดจะให้เราเข้าพักที่โรงแรม Jay Pee Palace Hotel แล้ว ตอนบ่ายก็ จะพาไปชมป้อมอัครา และทัชมาฮาล

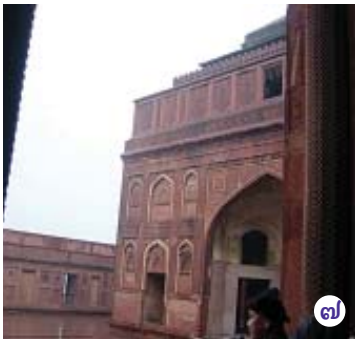
ป้อมอัครามีชื่อความบันเทิงใจว่ามีมาตั้งแต่ ค.ศ. ๑๐๔๐ แล้ว ต่อมา Sikandar Lodhi (๑๔๘๗-๑๕๑๗) สุลต่านองค์แรกของ เตลี ได้ย้ายมาประทับอยู่ที่ป้อมนี้ แล้วใช้เป็นวังเพื่อปกครองประเทศ ในปี ๑๕๕๘ กษัตริย์อักบาร์ ราชวงศ์โมกุลดำเนินการ ปฏิสังขรณ์ ตกแต่งใหม่ด้วยหินทรายหรือศิลาสีแดงล้วน (ภาพที่ ๕) ใช้คนงานและช่าง ๔,๐๐๐ คน เป็นเวลา ๘ ปี เสร็จสมบูรณ์ในปี ๑๕๗๓ จนเป็นสิ่งก่อสร้าง ที่ใหญ่โตเท่า ภูเขาหนึ่งลูก ที่เดียว เป็นค่ายคูประตูหอรบ รวมทั้งพระราชวังของพระเจ้า Sha Jahan กษัตริย์องค์ที่ ๕ แห่ง ราชวงศ์โมกุล ป้อมอัคราสร้างมา ก่อนถึงสามสมัยมาแล้วเสร็จ สมบูรณ์ในสมัย พระเจ้าชาห์ จาฮาน ผู้สร้างทัชมาฮาล ลักษณะป้อมเป็นรูปโค้งครึ่ง วงกลม ตัวป้อมขนาดใหญ่ ตั้งอยู่โค้งแม่น้ำยมูนาพอดี เป็นมุมที่สวยงามมาก และมองเห็นทัชมาฮาล ได้สวยที่สุด ตัวป้อมมีกำแพงใหญ่สองชั้น (ภาพที่ ๖) มีสะพานเชื่อมต่อ เดินได้รอบป้อม ในอดีต ภายในเป็นที่ทำการของทหารด้วย และมีเขตพระราชฐาน ฝาหน้าสำหรับออกวาราชการของกษัตริย์ (ภาพที่ ๗) เขตพระราชฐานฝาในเป็นที่อยู่ ของเหล่านางสนม เรียกว่า “พระราชวังดอกมะลิ” เล่ากันว่า มีนางสนมถึง ๕,๐๐๐ คน ส่วนที่เป็นที่ประทับของกษัตริย์ริมแม่น้ำยมูนาเป็นกำแพงศิลาสูงชัน มองเห็นแม่น้ำ ยมูนาไม่ไกลนัก (ภาพที่ ๘)

พระราชวัง แห่งนี้เป็นศิลปะตกแต่งแต่เพียงด้านนอก ด้านในอาคารเป็นหินอ่อน-แกะสลัก ละเอียดสวยงาม (ภาพที่ ๙) เป็นงานฝีมือที่หาที่อื่นเปรียบเทียบกับไม่ได้เลย ไม่ว่าประตู เสา หรือเพดานทั้ง แกะทั้งจุดและเล่นลายสี การทำลวดลายสีบนหินอ่อนที่อ่อนช้อยหลายสี ล้วนต้องแกะร่องฝังหินสีมากที่สุด ความพิเศษของช่างฝีมือมองทางหนึ่ง เห็นเป็นลายเครือเถา พอเดินออกไปสักระยะมองมา เห็นเป็นลายอื่นสวยงามแทนที่ ก็ เพราะเป็นพระราชวัง ที่งดงามไปทุกแห่ง ประตูโลหะก็บานใหญ่ ลายประดับ อลังการงานสร้างจริง ๆ

ช่องทางระเบียงด้านแม่น้ำยมูนา เป็นที่ประทับของชาห์ จาฮาน เพื่อ มองดูทัช-มาฮาล ระหว่างที่พระองค์ถูกคุมขังโดยพระราชโอรสองค์ที่ ๕ ทำกบฏ พระเจ้าชาห์ จาฮาน มีโอกาสเพียง ผ่านของอนุสรณ์แห่งความรัก ที่พระองค์สร้างเพื่อเป็นที่ฝังพระศพของ พระอัครมเหสีพระนางมুমตัส จินวาระสุดท้ายของพระองค์

ระเบียงด้านนี้เต็มไปด้วยงานศิลปะของหินอ่อน ที่เป็นช่องทางเดินก็ดี ห้องระเบียง และเพดานห้องระเบียง การประดับเพดานด้วยหินโลหะที่สวยงามเหมือนเงินแต่ไม่มีกลิ่นคาวเหม็น กลับสะท้อนแสงได้ประหลาดราวหนึ่งห้อย ระเบียงตอนหนึ่งที่เปิดโล่ง มีของมีค่ายิ่งชิ้นหนึ่ง คือ แทนหินลงทอง เป็นแทนหินขึ้นเดียวในโลกขนาดใหญ่กว่าสองเท่าโตะบึงปองเล็กน้อย หนามากกว่าหนึ่งศอกน่าจะหนักมาก การนำมาไว้ริมระเบียงไม่ใช่งานง่าย เชื่อว่าพระเจ้าชาห์ จาฮาน ประทับที่นี่เพื่อมองทัชมาฮาล และเป็นที่น่าเสียดายที่ระหว่างการสู้รบ ทหารอังกฤษเข้าตีป้อม อัคราใช้ปืนใหญ่ยิงระเบียงวัง กระสุนนัดหนึ่งกระแทบผนังห้องแล้ว กระดอนมาถูกแทนหินลงทอง ทำให้หินชิ้นนี้มีรอยร้าวไม่ถึงกับแยก ร่องรอยกระสุนที่เวลานั้นเขา ทิ้งไว้ให้ปรากฏทุกวันนี้

สิ่งที่น่าดูอีกอย่างคือยอดของซุ้มประตูที่ดีหรือตามมุขต่าง ๆ มักจะมีรูปสลักขององค์พระพิฆเนศอยู่ ทั้งที่เป็นราชวงศ์โมกุล พระราชวังของกษัตริย์อินเดียจะมีระบบทำความเย็น คือ ซ่อนทางน้ำไหลให้ผ่าน ห้องต่าง ๆ ในอาคารรับความร้อนออกมาที่ภายนอกเหมือนเครื่องปรับอากาศ เป็นความคิดที่ฉลาดของคนโบราณ การออกแบบเช่นนี้ เคยพบที่พระราชวังสิริริยา ในเกาะลังกาเช่นกัน

ภาพที่ ๑ ภาพชาวอินเดียขายผ้า
ภาพที่ ๑๐ ภาพขอทาน และลูกน้อยในกรุงเตลี ในมือถือถุงอาหาร

คราวหน้าไป Preview ทัชมาฮาล และวัดธาราศวามี กันดูนะครับ
อนุโมทนา....๕ .

๔ สิ่งมหัศจรรย์ของโลก

เรื่องเกี่ยวกับอินเดียมีให้เล่าขานกันไม่รู้จบ อินเดียอาจเป็นที่ไม่น่าอยู่ของเรา แต่ขณะเดียว ก็น่าจะเป็นสวรรค์ของเขา (ภาพที่ ๑) ถ้ามีใครไปถามคนอินเดียที่เป็นประชากรส่วนใหญ่ที่อยู่ตามชนบทว่า คิดอยากได้อะไรมากที่สุดในชีวิต คำตอบก็คือ วัวสักตัว จะได้มีนมให้ครอบครัวกิน และถ้าถามว่า คิดที่จะพัฒนาชีวิตให้ร่ำรวยอุดมสมบูรณ์ขึ้นหรือเปล่า เขาก็อาจจะตอบว่าเราเป็นใคร เราไม่ใช่ พระเจ้าที่จะทำให้ชีวิตเปลี่ยนไปได้

การท่องเที่ยวอินเดียจึงสนุกที่ได้เห็นสิ่งที่แตกต่าง และจะสนุกยิ่งขึ้นถ้าได้เข้าใจว่าทำไม จึงเป็นอย่างนี้ (ภาพที่ ๒) และคำตอบก็คือ เพราะมันต้องเป็นอย่างนี้ ถ้าไม่เป็นอย่างนี้ ก็ไม่ใช่อินเดีย

อินเดียมีสิ่งน่าสนใจเรียกว่าความมหัศจรรย์ของโลกเลยทีเดียว ก็คือ ทัชมาฮาล ที่โลกยกย่องว่าสวยงามและมีประวัติอันพิศดารยิ่ง ตามตารางการเดินทางของคณะเรา วันนี้ก็ต่อเป็น วันจันทร์ที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๕๐ อันเป็นวันที่ ๒ ของการเดินทาง บ่ายนี้เราก็ได้ชมสิ่งมหัศจรรย์ของโลกกันแล้ว ออย่ามัวแต่ตามแขกไป Shopping เสียจนกระทั่งลืมดูทัชมาฮาลก็แล้วกัน

สิ่งมหัศจรรย์อีกอย่างหนึ่งที่พวกเราจะต้องประสบพบเจอในการมาอินเดีย และหลาย ๆ คนนำไปเล่าสู่กันฟังอย่างสนุกสนาน ก็คือ การเข้าห้องน้ำที่ใหญ่ที่สุดในโลก

ห้องน้ำที่คนหลาย ๆ คน ทั้งชายและหญิงจะสามารถใช้ได้พร้อม ๆ กัน หลักการของห้องน้ำธรรมชาติในอินเดียก็มีเพียง เมื่อรถจอดก็ “หญิงชาย ชายชวา”

เมื่อรถจอดแล้ว สำหรับฝ่ายชายไม่ค่อยมีปัญหาเท่าไร เดี๋ยว ๆ ดูว่าไม่มีกับระเบิดที่แตก มาวางไว้ หันไปทางที่ไม่เห็นมีคน ทำเป็นมองดูท้องฟ้าอดไม่ แล้วก็ปล่อยไปตามสบาย เดี่ยวเดี๋ยวก็เรียบร้อย แต่สำหรับฝ่ายหญิงนี่สิ ต้องสำรวจให้ดูเหมาะสม เอ.....ตรงไหนดี.... (ภาพที่ ๓)

การเข้าห้องน้ำโลกของผู้หญิงไทยระยะหลังนี้ได้มีนวัตกรรมไปไกลหลายขั้นตอนแล้ว ใ้อีทีจะไปเปิดประเจิดประเจ้อตามท้องทุ่งแบบหญิงอินเดียทั่วไปละก็หญิงไทยเราไม่มียอมหรอก อย่างน้อยที่สุดก็ต้องมีการแต่งตัวแบบเตรียมพร้อม และก็มี การกางร่มประกอบ การหาโลกันท์ก็อาจจะต้องเดินไกล ไปถึงหมู่บ้าน ดงตาลนั่นแหละ (ภาพที่ ๔) ป้องกันสายตา ถ้าไปเดี่ยว ๆ ก็อาจจะออกไปไกลหน่อย ถ้าออกเป็น ชุดปฏิบัติ การก็มักจะมีหมวดละ ๕ คน แบบนี้ไม่ต้องการพุ่มไม้ใด ๆ ทั้งสิ้น จะเป็นกลางทุ่งโล่ง ๆ ที่แขกเพิ่งปลูกถั่วก็ได้

ชุดปฏิบัติการจะมีผ้าผืนใหญ่ผืนหนึ่ง เมื่อเลือกที่ได้เหมาะสม สีคนจะดึงผ้า ออกกลมเป็นรูปสี่เหลี่ยมยื่นหน้าออกแล้วทำไม่รู้ไม่ชี้ คนที่อยู่ในรั้วผ้าก็ ดำเนินขั้นตอน สำคัญ เสร็จเรียบร้อยก็อาจจะย้ายที่ไปเรื่อย ๆ ด้วยความชำนาญ ระยะหลัง ๆ มานี้ ไม่ค่อยมีปัญหาในการใช้ห้องน้ำของเรา แต่ออกจะยุ่งยากบ้างสำหรับคนขับรถที่ จะต้องเลือกที่ให้ไกลบ้านคนหน่อย ไม่งั้น อาจจะมีแขกมาไล่ค้าและเอาคอนดินไล่ขว้าง เพราะกรูปรเรา รอยกว่าคน แขกคงกลัวไรณาเขาเสีย หายเหมือนกัน (ภาพที่ ๕)

เมื่อกลับมา ก่อนที่จะขึ้นรถ ก็จะมีการแจกผ้าเย็นอนามัย ที่ใช้กับเด็กอ่อน ทำ การเช็ดมือเช็ดไม้ บางทีก็มีรายการแจกน้ำล้างมือ ล้างหน้า และที่สำคัญที่สุดก็คือต้อง สำนวจตัวเองว่าได้ ไปเทียบกับระเบิดของแขกมาบ้างหรือเปล่า (ภาพที่ ๖) เพราะ มิฉะนั้น หากมีแขกติดรองเท้าขึ้นไปบนรถละก็ จะเป็นการทำบาปแก่ผู้ร่วมโดยสารในรถ คันนั้นอย่างมหันต์ทีเดียว เมื่อปี ๔๒ รถคันที่ผู้เขียนเคยได้รับ ประสบการณ์อันไม่รู้ลืม เป็นการเดินทาง จากเมืองปัตนะ ไปยังเมืองคยา การเดินทางผิดเวลาไปมาก กระทั่ง

ประมาณ ๒-๓ ทูม ระหว่างทาง มีการพูดกันว่ามิโจรผู้ร้ายปล้นรถโดยสารด้วยห้ามจอด
พำเพ็ญ พวกเราก็ต้องทนปวดทรมานกันจนทนไม่ได้ อีกประมาณ ๑ ชม. จะถึงที่พัก
ก็ตัดสินใจ จอดรถเพื่อปฏิบัติกรทำมากลางความมืด

ครั้งนั้น เป็นการรับวิบากหมู่ของพวกเราผู้ร่วมรถ มีเพื่อนสหยาธรรมผู้หนึ่งได้
เหยียบกับระเบิดของแขกมา พอรู้ตัวก็ได้ระดมน้ำทั้งหมดที่มีอยู่ ทำการล้างรองเทาหวัง-
จะกำจัดแขกไม่ให้ติด ตามขึ้นมาบนรถ ผลปรากฏว่าไม่ได้ผลแม้แต่น้อย อาวุธลับ
ของแขกได้ส่งกลิ่นอันแหลมคม ฟุ้งกระจายไปทั่วรถอย่างไม่มีการปรานีไม่มีการลด
ความรุนแรงเบาบางลงเลย หน้าต่างรถก็เปิดไม่ได้ ตลอดเวลาที่แสนทุกข์ทรมาน
กว่า ๑ ชม. .... กว่าจะถึงที่พัก แทบหมดอากาศหายใจ ดังนั้น หากท่านผู้ใด รู้ตัวว่า
ได้เผลอตัวเผลอใจ เหยียบเอาแขกเข้าละก็ไม่ว่าท่านจะสวม ไม้เท้า ปืนมา หรือว่า นั้นย่างก็
ตาม ถอดทิ้งไปนอกรถเลยเถาะครับ อย่าเสียดายเลยครับ เห็นแก่พวกเราที่ต้องทาน
อาหารแขกมือต่อไปเถิดครับ

แล้วเราก็มาถึงสิ่งมหัศจรรย์ของโลกแล้ว ทัชมาฮาล (ภาพที่ ๗) อนุสรณ์สถาน
แห่งรัก ของ กษัตริย์อินเดีย “ซาร์ จาฮาน” แห่งราชวงศ์โมกุล ที่ทรงตกหลุมรัก “มูมตัส”
ลูกสาวข่าน เทียบเท่า ตำแหน่งปัจจุบันก็นายกรัฐมนตรี ทรงแต่งตั้งให้เป็นมเหสีขึ้นครอง
ราชย์ใน ค.ศ. ๑๖๒๘ (พ.ศ. ๒๑๗๑) ทั้งคู่ครองรักกันนานถึง ๑๙ ปี มีพระราชโอรส ๘
พระองค์ และพระราชธิดาอีก ๖ พระองค์ เสียชีวิตหนึ่งจึงเหลือ ๑๓ พระองค์

เรื่องราวของซาร์ จาฮาน และพระนางมูมตัส ส่วนใหญ่จะทราบกันดีแล้ว
อาณาจักรของ ความรักเป็นเหตุให้ซาร์ จาฮาน ทรงสร้างสุสาน “ทัช มาฮาล” ขึ้นเมื่อพระ-
นางมูมตัสสิ้นพระชนม์ เพื่อพระองค์จะได้เฝ้ามองหญิงผู้เป็นสุดที่รักจากพระราชวัง
อีกตราได้ตลอดเวลา

เรื่องราวที่น่าสนใจ คือการก่อสร้างทัช มาฮาล (ภาพที่ ๘) ทรงเลือกถมฝั่งแม่น้ำ
ยมนาเป็นที่ตั้ง และคัดสรรช่างฝีมือดีเลิศมากก่อสร้างถึง ๒๐,๐๐๐ คน วัสดุทุกชิ้นมาจาก
แหล่งที่ดี ที่สุดในยุคนั้นหินอ่อน สีขาวจากชัยปุระ เทอร์ควอยซ์สีฟ้าจากทิเบต พลอยจาก

ฮิปปัส ศิลปินจากประเทศกรีซ เสียเงินค่าก่อสร้างในสมัยนั้นหมดไป ๓๐ ล้านรูปี ใช้เวลา ก่อสร้างนานถึง ๒๒ ปี

นายช่างคุมงานชื่อ "ไมอัมหมัด อูสตัด อีซา" หลังจากสร้างทัชมาฮาลเสร็จแล้ว พระเจ้าชาร์จาฮาน เกรงว่าช่างจะไปสร้างที่อื่นเลียนแบบ จึงสั่งให้ควักตา ตัดลิ้น ตัดมือ ช่างอีซาเสีย ส่วนพระเจ้าชาร์จนั้นไม่เป็นอันทำราชการงานเมือง จนที่สุดทรงถูกพระราชโอรสจับไปขังไว้ที่ป้อมอักตรา อยู่ไม่ไกลจากทัชมาฮาล พระองค์ทรงนั่งมองทัชมาฮาล จากป้อมจนกระทั่งวาระสุดท้ายที่ทรงสิ้น พระชนม์ในอ้อมแขนของพระราชธิดา ตามตำนานกล่าวว่าให้วันสุดท้ายของชีวิตพระองค์ใช้เวลาทั้งวัน ในการจ้องมองเศษกระจกที่สะท้อนภาพของทัชมาฮาล และสิ้นพระชนม์ด้วยเศษกระจกในกำมือ

พระศพของกษัตริย์ชาร์จาฮาน ถูกนำลงเรือล่องตามแม่น้ำไปฝังเคียงข้างกับพระมเหสี อันเป็นที่รักที่ทัชมาฮาล เพื่อเคียงคู่กันตลอดไป ความจริงแล้วก่อนหน้าจะสิ้นพระชนม์ทรงตั้งพระทัยว่าจะสร้างสุสานของพระองค์เอง เป็นหินอ่อนสีดำ อยู่ตรงข้ามคนละฝั่งแม่น้ำยมุนา เพื่อเคียงคู่กับ ทัช มาฮาล แต่ก็เป็นได้แค่ความตั้งใจ (ภาพที่ ๙)

เพียงประตูทางเข้าทัช มาฮาลก็ตะลึงแล้ว โดมที่อยู่บนยอด คือ จำนวนของพระราชโอรส และพระราชธิดาของชาร์ จาฮาน ผ่านประตูเข้าไปแสงจากหินอ่อนสีขาวส่องประกายจากจอนแสบตา รูปทรงकुन्दาคากยอดถึงฐานสูง ๒๐๐ ฟุต เฉพาะตัวอนุสรณ์สถานพื้นที่ ๑๘๖ ตารางฟุต ด้านข้างประกอบด้วยหอคอย ๔ ทิศ ถัดจากหอคอย ด้านข้างมีมัสยิดสำหรับสวดมนต์ไว้เฉพาะสองข้าง

นี่แหละครับ สิ่งมหัศจรรย์หนึ่งในเจ็ดของโลก ถ้าอยากได้ทัชมาฮาลไว้เป็นของตัวเองสักหลังหนึ่ง หรือจะซื้อกล่องเครื่องเพชร หินแกะสลักสวย ๆ ประเดี๋ยวก็มีแขกมาเสนอให้เยาะเย้ยครับ ต่อรอง กันได้ตามอภิปาศัย ๑๐๐ - ๒๐๐ รูปีก็ไม่ถือว่าแพง ถ้าหากใครซื้อที่หลังแล้วมาคุยว่าถูกกว่า คนที่ซื้อแพงกว่าก็ต้องเสียใจนะครับทำเฉย ๆ จะได้ไม่เสียฟอร์ม ถือเป็นภาระกระจายรายได้ไป ส่วนใหญ่ซื้อบนรถ ตอนที่ยังจะออกนั้นแหละครับ ถูกที่สุด

สถานที่อีกแห่งที่เราจะไปดูกันก็คือวัดราชาสวามี (ภาพที่ ๑๐) มีอีกชื่อหนึ่งว่า DAYAL BAGH หรือ สวนแห่งพระผู้เป็นเจ้า ตั้งอยู่เหนือเมืองอัครา ไปประมาณ ๑๕ กม. เป็นวัดสำคัญแห่งหนึ่งที่มีผู้มาแสวงบุญกันมาก DAYAL BAGH ยังเป็นสำนักงานใหญ่ของศาสนาราชาสวามี ซึ่งก่อตั้งโดย ศาสตราชื่อ Shri Shiv Dayal Singh ในปี ๑๘๖๑ ซึ่งเป็น ศาสนาที่รวมเอาคำสอนของศาสนาคริสต์ ฮินดู ซิกข์ และศาสนาพุทธ มารวมเป็น ศาสนาเดียวกัน

Shiv Dayal Sahib เป็นที่รู้จักกันในชื่อ Soami Maharaj บำเพ็ญภาวนาตามความเชื่อ แบบกฤษุ บวกกับมัสยิด ที่นี้ เมื่อ ค.ศ. ๑๘๑๘ - ๑๘๗๘ สร้างวัดนี้มาแล้วกว่า ๑๐๐ ปีและการก่อสร้างจะดำเนินต่อไปแบบไม่รู้จะเสร็จเมื่อไหร่ งานสร้างวัดที่ประดับประดาด้วยหินอ่อนเป็นรูปต้นไม้ ดอกไม้ ผลไม้ อันวิจิตรพิศดาร (ภาพที่ ๑๑) จึงดังไปทั่วโลกเหลือเชื่อจริง ๆ

จบรายการท่องเที่ยวสำหรับวันที่ ๒ ในอินเดียเพียงเท่านี้ครับ จากนั้นเราจะกลับไปพักผ่อนกันที่ Jay Pee Palace Hotel Agra (ภาพที่ ๑๒) พักผ่อนให้สบาย **อนุโมทนา**
ครับ

บันทึกการเดินทาง วันที่ ๒

๐๑.๐๐ น. _____

๐๒.๐๐ น. _____

๐๓.๐๐ น. _____

๐๔.๐๐ น. _____

๐๕.๐๐ น. _____

๐๖.๐๐ น. _____

๐๗.๐๐ น. _____

๐๘.๐๐ น. _____

๐๙.๐๐ น. _____

๑๐.๐๐ น. _____

๑๑.๐๐ น. _____

๑๒.๐๐ น. _____

๑๓.๐๐ น. _____

๑๔.๐๐ น. _____

๑๕.๐๐ น. _____

๑๖.๐๐ น. _____

๑๗.๐๐ น. _____

๑๘.๐๐ น. _____

๑๙.๐๐ น. _____

๒๐.๐๐ น. _____

๒๑.๐๐ น. _____

๒๒.๐๐ น. _____

๒๓.๐๐ น. _____

๒๔.๐๐ น. _____

_____

๕ น้อยคนนักจะรู้จัก สังกัสสะ

การที่บุคคลจะมีโอกาสได้มาท่องเที่ยวชมพุทธรูป อันเป็นดินแดนพุทธภูมิ ที่ได้เต็มไปด้วยรอยเท้าของพระอรหันต์นั้นนับว่ายากเย็นเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว แต่การที่จะได้มีบุญได้กราบนมัสการ สังเวชนียสถานทั้ง ๔ แห่งก็นับว่ายากขึ้นไปอีก ในบรรดาผู้ที่เดินทางมากกราบสักการะสังเวชนียสถานเหล่านั้น ก็มีผู้น้อยจริง ๆ ที่บุกบั่นมาถึงสังกัสสะ

ถ้าถามถึงสังกัสสะ ชาวพุทธที่สนใจศึกษาพระไตรปิฎกจริง ๆ เท่านั้น จึงจะรู้ว่า เป็นสถานที่อะไร แต่ชาวพุทธโดยทั่ว ๆ ไปส่วนใหญ่ก็ยังไม่รู้จัก แต่ถามถึงประเพณี พิธีตักบาตรเทโว ทุก ๆ คนคงรู้จักดี เรื่องราวของการที่พระผู้มีพระภาคเสด็จไปโปรดพระมารดา บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ด้วยการแสดงพระอภิธรรม เมื่อถึงวันมหาปวารณา พระพุทธองค์เสด็จลงมาจกสวรรค์ พร้อมกับ พระอินทร์ และพระพรหม ได้เสด็จลงบันไดเงิน บันไดทอง บันไดแก้ว จากสวรรค์ลงมาสู่โลกมนุษย์ ที่ประตูเมืองสังกัสสะแห่งนี้ ในวันนั้น เป็นวันที่พระองค์ได้แสดงอิทธิปาฏิหาริย์ บันดาลให้สรรพสัตว์มองเห็นกันและกัน ตลอดทั้งเทวโลก มนุษย์โลก และนรก นอกจากนั้นแม่แต่สัตว์ดิรัจฉาน และคนตาบอด ก็สามารภมองเห็นพระพุทธองค์ และบรรดาสัตว์เหล่านั้นต่างก็ ปวารณาพุทธรูปด้วยกันทั้งสิ้น วันดังกล่าวนี้ท่านเรียกเป็นภาษาบาลีว่า **วันเทโวโรหณะ** แปลว่าการหยั่งลงจากเทวโลก จึงเป็นชื่อของประเพณี ตักบาตรเทโวนั้นเอง พุทธประวัติตอนนี้ เป็นเหตุการณ์ที่นิยมเขียนเป็นภาพฝาผนังตาม พระอุโบสถกันมาก(ภาพที่ ๑) ขอเชิญอ่านพระสูตรตอนนี้

พระสูตรต้นตปิฎก ขุททกนิกาย ชาดก เล่ม ๓ ภาค ๖

พระศาสดาทรงกระทำยมกปาฏิหาริย์กำราบเหล่าเดียรฉิย์ มิใช่เป็นเรื่องทั่วไปกับสาวก ทรงทราบความที่ชนเป็นอันมากพากันเลื่อมใส เสด็จลงประทับนั่งเหนือพระพุทธรอสน์ ทรงแสดงธรรม ฝูงปาลชาติ ๒๐ โกฎิพากันดื่มน้ำอมฤต. ต่อจากนั้นทรงพระดำริว่า ก็พระพุทธเจ้าแต่ปางก่อน ทรงกระทำปาฏิหาริย์แล้วเสด็จไป ณ ที่ไหน ทรงทราบว่ เสด็จไปสู่ดาวดึงส์พิภพ จึงเสด็จลุก จากพระพุทธรอสน์ ย่างพระบาทเบื้องขวาเหยียบเขายุคนธร พระบาทซ้ายเหยียบยอดเขาสิเนรุ แล้วเสด็จเข้าจำพรรษาเหนือ

บัณฑิตผู้มีพลศิวา โค่นปราสาทตักพฤษภภายในระยะเวลา ๓ เดือน ทรงแสดงพระอภิธรรม กถาแก่ฝูงเทวดา ฝ่ายบริษัทเมื่อไม่ทราบสถานที่พระศาสดาเสด็จไป คิดว่าเห็น พระองค์แล้วจักพากันไป เลยพากันอยู่ตรงนั้นเองตลอดไตรมาส ครั้นใกล้ถึงปวารณา พระมหาโมคคัลลานเถระเจ้า จึงไปกราบทูลแด่พระผู้มีพระภาคเจ้าลำดับนั้น พระศาสดา ตรัสถามว่า ก็เดี๋ยวนี้สารีบุตรอยู่ที่ไหน. กราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เธออยู่ที่นครสังกัสสะกับพวกภิกษุ ๕๐๐ รูปที่พากันบวชเพราะเลื่อมใสในพระยมกปาฏิหาริย์พระเจ้าข้า. ตรัสว่า โมคคัลลานะในวันที่ เจ็ดแต่เดี๋ยวนี้ เราจักลงที่ประตูนครสังกัสสะ. ผู้ชน ที่ต้องการจะเห็นตถาคต จงชุมนุมกันที่นครสังกัสสะเถิด. พระเถระเจ้าทูลรับสั่งว่า สาธุ แล้วมาบอกแก่บริษัทช่วยให้บริษัททั้งสิ้นถึงนครสังกัสสะ อยู่ห่างนครสาวัตถี ๓๐ โยชน์ โดยเวลาครู่เดียวเท่านั้นเอง. พระศาสดาทรงออกพรรษาปวารณาแล้ว ตรัสแจ้งแก่ท้าวสักกะว่า มหาบพิตร อาตมาภาพจักไปสู่มนุษยโลก.

ท้าวสักกะตรัสเรียกภิกษุภิกษุกรรมเทพบุตร มาตรัสว่า เธอจงกระทำบันไดเพื่อ พระศพล เสด็จมนุษยโลกเถิด. ภิกษุกรรมเทพบุตรนั้น สร้างเป็นบันไดสามอัน คือ ทามกลางเป็นบันไดแก้วมณี ข้างหนึ่งเป็นบันไดเงิน ข้างหนึ่งเป็นบันไดทอง ทุกอันหัว บันไดอยู่ยอดเขาสิเนรุ เชิงบันไดจรด ประตูนครสังกัสสะแวดล้อมด้วยไฟที่ล้วนแล้วด้วย แก้วเจ็ดประการ. พระศาสดาทรงกระทำพระปาฏิหาริย์เปิดโลก เสด็จลงทางบันไดแก้วมณี อันมี ณ ทามกลาง. ท้าวสักกะทรงเชิญบาทบริจารี ท้าวสุยามทรงเชิญวาลวิชนี ท้าว สหัมบดีพรหมทรงเชิญฉัตร. เทพดาในหมื่นจักรวาลพากันบูชา ด้วยของหอมและมาลา อันเป็นทิพย์ พอพระศาสดาเสด็จประทับ ณ เชิงบันได พระสารีบุตรเถระเจ้า ถวาย บังคมเป็นประภคทีเดียว. (ภาพที่ ๒) บริษัทที่เหลือพากันถวายบังคมที่หลัง. พระศาสดา ทรงดำริใน สมาคมนั้นว่าโมคคัลลานะ ปราบกว่ามีฤทธิ์ อุบาสีปราบกว่าทรงพระวินัย แต่ปัญญาคุณ ของสารีบุตรยังไม่ปรากฏเลย. ได้ยินว่า ยกเว้นเราผู้สัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว ผู้อื่นที่จะได้นำมามีปัญญา เสมอเหมือนเธอไม่มีเลย เราต้องกระทำปัญญาคุณของเธอ ให้ปรากฏไว้ แล้วทรงตั้งต้นถามปัญหา ของปุถุชนก่อน. ปุถุชนพวกเดียวกันกราบทูล แก่ปัญหานั้น. ต่อจากนั้นทรงถามปัญหาในวิสัยแห่งเหล่าพระโสดาบัน. เหล่าโสดาบัน เท่านั้นพากัน กราบทูลแก้ปัญหานั้น. พวกปุถุชนไม่รู้เลย. ต่อจากนั้นทรงถามปัญหาใน วิสัยพระสกทาคามี พระอนาคามี พระชีณาสพ และพระมหาสาวกโดย ลำดับ. ท่านที่

ดำรงในชั้นต่ำๆ ไม่ทราบปัญหาแม้มันเลย ท่านที่ดำรงในภูมิสูงๆ เท่านั้นพากัน กราบทูล
แก้. แม้ถึงปัญหาในวิสัยแห่งจักรสาวก พระจักรสาวกกราบทูลแก้ได้. พวกอื่นไม่รู้เลย ต่อ
จากนั้นตรัสถามปัญหาในวิสัยแห่งพระสารีบุตรเถระเจ้า. พระเถระเจ้าองค์เดียวกราบทูล
แก้ได้. พวกอื่นไม่รู้เลย ผู้คนพากันถามว่า พระเถระเจ้าที่กราบทูล กับพระศาสดานั้น มี
นามว่าอะไร พอฟังว่า ท่านเป็นธรรมเสนาบดีมีนามว่า สารีบุตรเถระเจ้า ต่างกล่าวว่า
มีปัญญามากจริง ๆ ตั้งแต่บัดนั้นคุณคือปัญญาอันมากของพระเถระเจ้าก็ได้ปรากฏไปใน
กลุ่มเทพยดาและมนุษย์ ครั้นนั้นพระศาสดาตรัสถามปัญหาในพุทธวิสัยกะท่านว่า

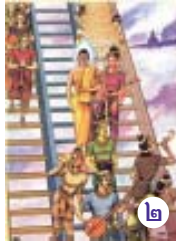
ชนเหล่าใดเล่า มีธรรมอันกำหนดได้แล้ว

ชนเหล่าใดเล่าที่ยังต้อง ศึกษาจำนวนมากในธรรมวินัยนี้

ดูก่อนท่านผู้ไร้ทุกข์ เธอมีปัญญารักษาตัวรอด

ถูกรោถาม เชิญบอกความเป็นไปแห่งชนเหล่านั้นแก่เราดังนี้

แล้วตรัสว่า สารีบุตร เธอพึงเห็นความแห่งภษิตโดยยอนี้ได้โดยพิสดาร
อย่างไรเล่าหนอ. พระเถระเจ้าตรวจดูปัญหาแล้ว เห็นว่า พระศาสดาตรัสถามปฏิบัติ
อันเป็นทางบรรลุแห่งพระเสขะและพระอเสขะกะเรา เลยหมดสงสัยคงกังขาในพระ-
อธยายคัยว่า อันปฏิบัติทางบรรลุอาจ กล่าวแก้ได้ โดยมุขเป็นอันมากด้วยอำนาจขันธ
เป็นต้น เมื่อเรากราบทูลแก้โดยอาการไรเล่า ถึงจัก สามารถยึดพระอธยายคัยของพระ-
ศาสดาได้. พระศาสดาทรงทราบว่ สารีบุตรหมดสงสัยในข้อปัญหา แต่ยังกังขาใน
อธยายคัยของเรา แม้นว่าเรายังไม่ให้นัยเธอไม่อาจกล่าวแก้ได้ จักต้องให้นัย แก่เธอ
เมื่อจะประทานนัย ตรัสว่า สารีบุตรเธอจักเล็งเห็นภฏฐนี้. ได้ยินว่า พระองค์ทรงมี
พระปริวิตก อย่างนี้ว่า เมื่อสารีบุตรจักถืออธยายคัยของเราแล้ว แก่ ต้องแก้ด้วยอำนาจ-
ขันธ. พอทรงประทานนัย ปัญหาอันกระจางแก่พระเถระเจ้าตั้งร้อยนัยพันนัย.
ท่านยึดตามนัยที่พระศาสดาประทาน กราบทูลแก้ปัญหาในพุทธวิสัยได้. พระศาสดา
ทรงแสดงธรรมแก่บริษัทประมาณ ๑๒ โยชน์. ปาณชาติ ๓๐ โภกิตี่มน้ำอมฤตแล้ว.
พระศาสดาทรงส่งบริษัท แล้วเสด็จจาริกถึงพระนครสาวัตถีโดยลำดับ.....

ทานที่มีความสนใจในการศึกษาพระอภิธรรมคงได้ทราบแล้วว่าพระผู้มีพระภาคได้แสดงพระอภิธรรม เพื่อเป็นการโปรดพระมารดา บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ตลอดเวลา ๓ เดือนอันเป็น พรรษาที่ ๗ ของการเผยแผ่พระศาสนา พระสูตรนี้แสดงว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่าทรงมีฐานะสูงสุด เหนือกว่าเทวดา และพรหมทั้งหลาย และยังแสดงให้เห็นว่าการอบรมเจริญปัญญา มีลำดับขั้น เป็นครั้งแรกที่พระบรมศาสดาทรงประกาศว่าพระสาวกบุตร เป็นอัครสาวกที่มีปัญญา สูงสุดรองจากพระองค์ และสาวกองค์อื่น ๆ ก็มีปัญญาแตกต่างกันไปตามฐานะ

เมืองสังกัสสะ ในสมัยพุทธกาล อยู่ในแคว้นปัญจาละ ซึ่งอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำคงคาตอนบน มีแคว้นโกศลอยู่ทางทิศตะวันออกและแคว้นกุรุรัฐ อยู่ทางทิศตะวันตก เมืองหลวงชื่อหัสตินปุระ เมืองสังกัสสะ ปัจจุบันชาวอินเดียเรียก สังกัสสะ Sankissa หรือ

สังกัสสะ Samkasya ในอดีตตั้ง อยู่คู่กับเมือง กันยาкупชะ Kanyakubja ซึ่งปัจจุบันยังเป็นเมืองอยู่แต่ชื่อได้เปลี่ยนเป็นเมือง คานเนาจ์ Kannauj ส่วนเมืองสังกัสสะได้ร้างไปเป็นซากปรักหักพัง ขึ้นอยู่กับเมือง Farrukhabad ห่างออกไป จากเมืองประมาณ ๔๗ กม.

ด้วยเวลาผ่านมานาน สภาพเมืองสังกัสสะได้มีกษัตริย์ลัดเปลี่ยนปกครอง เปลี่ยนไป หลายสมัย พุทธสถานต่าง ๆ ได้ถูกเปลี่ยนไปเป็นศาสนาอื่น และอินดูจนหมด เหลือหลักฐานที่สำคัญที่สุด คือเสาอโศก Asokan Pillar (ภาพที่ ๓) คำจารึกจากสมัย คุปตะ หินแกะสลัก (ภาพที่ ๔) เรื่องราวต่าง ๆ ประกอบกับคัมภีร์ของหลวงจีนฟาเหียน หรือพระถังซำจั๋ง ซึ่งได้เดินทางมาศึกษาอยู่ที่เมืองกันยาкупชะ ถึง ๗ ปีจึงเป็นหลักฐานที่ ตกทอดมาให้อนุชนได้ศึกษากัน การเดินทางมายังสถานที่นี้ไม่ใช่เรื่อง ง่าย ๆ แม้แต่ ชาวอินเดียก็ยังไม่เคยมีใครรู้ว่าสำคัญอย่างไร

สำหรับการเดินทางวันนี้ก็เพิ่งเป็นวันที่ ๓ เท่านั้นใช้ใหม่ครับ ยังไม่เหนื่อยและ เบื่ออาหาร กันมากเท่าไร เราออกจาก อัครา มุ่งตรงมาทางทิศตะวันออกของรัฐอุตตร ประเทศ เยี่ยมชมสังกัสสะนคร หวังว่าคงได้มีพุทธานุสติ ระลึกถึงพระบรมโลกนาถผู้มี เมตตาต่อสัตว์โลกตามสมควรแก่เหตุปัจจัยนี้ครับ เราต้องข้ามแม่น้ำคงคา บริเวณเมือง Kanpur มุ่งหน้าสู่เมือง Lucknow อันเป็น เมืองหลวงของอุตตรประเทศ แม่น้ำคงคาสายนี้ เองแหละครับ ที่ไหลลงใต้ ผ่านเมืองพาราณสี ซึ่ง พวกเราจะได้ย้อนกลับลงมาลงแม่น้ำ ชมประเพณีล้างบาปกันอาทิตย์หน้า

เมือง Lucknow คงตั้งชื่อตามชื่อของพระลักษมณ์ น้องชายของพระราม Lakshmana ต่อ ๆ มาได้ถูกเรียกเพี้ยนไปตามธรรมเนียมของประเทศที่ถูกปกครองโดยฝรั่ง อย่าง มุมไบ ก็ถูกเรียก เป็น บอมเบย์ พาราณสี กลายเป็น บันนาเรส Kolkata ก็กลายเป็น Calcutta อะไรประมาณนั้น ลัคเนาว์ เป็นเมืองที่มีประชากรหนาแน่นมากเมืองหนึ่งของ อินเดีย ปัจจุบันมีผู้คนแออัดอยู่ ประมาณ ๒.๖ ล้านคน และก็เป็นที่ชุมทางรถไฟที่จะเชื่อมต่อไปยังเมือง Delhi, Nagpur, Jaipur, Vanares หรือพาราณสี Patna และ เมืองอื่น ๆ ภาพที่เห็นจึงเป็นความซุลมุน วุ่นวายของสถานี รถไฟ ลัคเนาว์ (ภาพที่ ๕)

สมัยก่อนคนไทย หากใครเดินทางมานมัสการสังเวชนียสถาน แล้วต้องการจะเดินทางต่อไปเที่ยว ทักษมาฮาล ละก็ ต้องมาสูดฝุ่น ที่เมืองลัคเนาไว้ก่อนเพื่อขึ้นรถไฟต่อไปยังอัครา ด้วยความหวังว่า เดี่ยวจะได้ขึ้นตุนอนไนโบ้ก็ รพข (รถไฟแขก) กลับให้สบาย สมกับที่เขาว่าลือว่าเรื่อง รถไฟในอินเดียนี้ อังกฤษ มาวางระบบไว้ให้เป็นอย่างดี น่าสบาย แต่.....ชีวิตเป็นของไม่แน่นอน ระบบอังกฤษไม่เคยประกันว่าจะใช้ได้ไนอินเดียอะไรก็เกิดขึ้นได้ ขบวนรถไฟที่ตัวบอกไว้ว่าจะมา ตอน ๒ ทุ่ม ก็อาจเลื่อนเวลาเป็นตีสองเสียเฉย ๆ ผู้โดยสารทั้งหลายก็อาจจะมีสภาพที่ต้องนอนหนาว ปะปนกับวัว เป็นโคจรูปเหมือนในภาพที่ ๖ นี้ก็ได้

สำหรับพวกเรา การเดินทางครั้งนี้ ยังโชคดีที่ไม่ต้องมีการต่อรถไฟ เปลี่ยนรถยนต์เหมือนสมัยก่อน ค็นนี้จะได้เข้าพักที่โรงแรม Piccadily Hotel ซึ่งเหมือนอยู่ในลอนดอน ประเทศ อังกฤษจะมาตวรรษานอังกฤษ หรือมาตวรรษานอินเดีย ค็นนี้ก็คงได้รู้หรือครับ

หลับให้สบาย อนุโมทนาครับ

บันทึกการเดินทาง วันที่ ๓

๐๑.๐๐ น. _____

๐๒.๐๐ น. _____

๐๓.๐๐ น. _____

๐๔.๐๐ น. _____

๐๕.๐๐ น. _____

๐๖.๐๐ น. _____

๐๗.๐๐ น. _____

๐๘.๐๐ น. _____

๐๙.๐๐ น. _____

๑๐.๐๐ น. _____

๑๑.๐๐ น. _____

๑๒.๐๐ น. _____

๑๓.๐๐ น. _____

๑๔.๐๐ น. _____

๑๕.๐๐ น. _____

๑๖.๐๐ น. _____

๑๗.๐๐ น. _____

๑๘.๐๐ น. _____

๑๙.๐๐ น. _____

๒๐.๐๐ น. _____

๒๑.๐๐ น. _____

๒๒.๐๐ น. _____

๒๓.๐๐ น. _____

๒๔.๐๐ น. _____

_____

๖ มุ่งสู่เมืองสาวดี

ถ้าใครเคยอ่านพระไตรปิฎก หรือบทสวดมนต์บางบทที่มาจากพระสูตร จะเคยได้พบข้อความว่า “เอวมเม สุตฺโต เอกิ สมัยํ ภควา สาวตฺถิย วิหริติ เขตฺตวเน อนาถปิณฺฑิก กสุส อาราเมชฺช ภาควนฺต” ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้ สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน (ภาพที่ ๑) อารามของท่านอนาถปิณ्डิกเศรษฐี ใกล้พระนครสาวดี ขอความนี้จะขึ้นต้นพระสูตรจำนวนมาก คำว่าข้าพเจ้านั้นหมายถึงพระอานนท์ ท่านได้กล่าวว่าท่านฟังมาจากที่ใด พระสูตรจำนวนมากที่สุดเป็นเหตุการณ์ และคำเทศนาที่เกิดขึ้นที่วิหารเชตวัน กรุงสาวดี ที่เรากำลังเดินทางไปในวันนั้นเอง

เมื่อเราเดินทางจากเมืองหลวง เราก็จะได้เห็นชีวิตของคนส่วนใหญ่ของอินเดียที่แตกต่างจากพวกเรา (ภาพที่ ๒) ชาวบ้านผลิตเชื้อเพลิงไว้ใช้แทนฟืน จากการที่เอามูลโคมาผสม กับฟางข้าวสับผสมกันเป็นเนื้อเดียวขยำให้เปียกแล้วโปะข้างฝาบ้านเอาไว้ (ภาพที่ ๓) นอกจากเป็นที่ตากและที่เก็บอย่างดีทำให้ผนังบ้านมีสี และพื้นผิวที่แปลกไม่เหมือนใครแล้ว (ภาพที่ ๔) ยังมีกลิ่นเฉพาะตัว จะเหม็นก็ไม่ใช่ หอมก็ไม่เชิง แต่พวกคนอินเดียบอกว่าในการทำ “น่าน” เป็นโรตีสอดหนึ่งเป็นอาหารหลัก ใช้บริโภคแทนข้าว ทำด้วยแป้งอบในเตาที่ทำด้วยดิน ถ้าใช้เชื้อเพลิงอื่น ๆ รสชาติจะไม่ดี ต้องอบด้วยมูลโคตากแห้งถึงจะอร่อย ถ้ามีโอกาสทุกท่านลองชิมดูให้ได้นะครับ

วันนี้ เราจะเดินทางออกจากเมืองลัคเนาขึ้นไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ มุ่งสู่กรุงสาวดีอันมีพระพุทธรูปประวัติต่อเนื่อง ยาวนาน ถึงแม้ว่าจะไม่ได้เป็นหนึ่งในสังเวชนียสถานทั้งสี่ แต่ก็มีมีความสำคัญมากต่อพวกเราที่ศึกษาพระธรรมตามพระไตรปิฎก ชมพุทธรูปในสมัยพุทธกาลแบ่งการปกครองเป็นมหาชนบท หรือแคว้นถึง ๑๖ แคว้น เช่น แคว้นกาสี มคธ มัลละ โกศล วัชชี อวันตี วังสะ คันธาระ สมัยก่อนมีเรื่องราวการปกครอง ศาสนา วัฒนธรรมของเมืองต่าง ๆ เกิดขึ้นเชื่อมโยงไปอย่างสลับซับซ้อนมากมาย มีการบันทึกเรื่องราวในพระเวทย์ คัมภีร์ของพราหมณ์ ของการทำให้ศึกษาค้นคว้ามากมาย เมืองเปลี่ยนไป กษัตริย์ราชวงศ์สืบทอดไป แต่ดูเหมือนชาวบ้านจะมีชีวิตความเป็นอยู่เหมือนเดิม

เมืองสวรรค์นี้ขึ้นอยู่กับแคว้นโกศล ปกครองโดยพระเจ้าปเสนทิโกศล สมัยหลังมีเมืองอโยธยาเป็นเมืองหลวง ปัจจุบันเมืองนี้ก็ยังคงอยู่แต่ไปปกครองอยู่ร่วมกับเมืองที่ชื่อเป็นอินเดียวว่า Faizabad อยู่ริมแม่น้ำ Saryu กรุงสวรรค์ตั้งอยู่เกือบจะติดชายแดนเขตประเทศเนปาล ปัจจุบันเป็นเมืองร้างไปแล้วเหลือแต่ซากปรักหักพัง ผังดินอยู่ รอให้นักโบราณคดีมาขุดค้นต่อไป

ตอนปลายพุทธกาล กษัตริย์แคว้นโกศลซึ่งเป็นโอรสของพระเจ้าปเสนทิโกศลชื่อพระเจ้าวิฑูทกะ ได้ขยายอาณาจักรรุกรานขึ้นไปทางเหนือและได้บุกทำลายบ้านเมืองของวงศ์ศากยะจนหมดสิ้น แต่ในตอนหลัง มีเชื้อสายศากยะชื่อ จันทรคุปต์ ได้เคยเป็นพันธมิตรร่วมกับพระเจ้าอเล็กซานเดอร์แห่งกรีก หนีรอดมาตั้งราชวงศ์ใหม่ชื่อโมริยะ ซึ่งที่จริงมีเชื้อสายมาจาก วงศ์ศากยะของพระพุทธเจ้า และรุ่นหลานได้สร้างบ้านเมืองเจริญยิ่งใหญ่แผ่ไพศาล สามารถสืบต่อพระศาสนาได้ต่อมา กษัตริย์องค์นั้นก็คือ **พระเจ้าอโศกมหาราช** ผู้ครองเมืองปาตลีบุตร แห่งแคว้นมคธ นั่นเอง

นครสวรรค์ เป็นที่ตั้งของวิหารเซตวัน (ภาพที่ ๖) อันมีความสำคัญที่เป็นศูนย์กลางของการเผยแผ่พระศาสนาของพระผู้มีพระภาค จึงขอเชิญอ่านพระสูตรที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับ การสร้างพระอารามหลวงเซตวันแห่งนี้ .....

พระวินัยปิฎก จุลวรรค เล่ม ๗ ภาค ๒

อนาถบิณฑิกคหบดีสร้างพระเซตวัน

[๒๕๖] สมัยนั้น อนาถบิณฑิกคหบดีเป็นคนมีมิตรสหายมาก มีวาจาควรเชื่อถือ ครั้นเสร็จกิจนั้นในเมืองราชคฤห์แล้ว กลับไปสู่พระนครสวรรค์ได้ชักชวนชาวบ้านระหว่างทางว่า ท่านทั้งหลาย จงช่วยกันสร้างอาราม จงช่วยกันสร้างวิหาร เริ่มบำเพ็ญทาน เพราะเวลานี้พระพุทธเจ้าอุบัติในโลกแล้ว

อนึ่ง พระองค์อันข้าพเจ้าได้นิมนต์แล้ว จักเสด็จมาโดยทางนี้ ครั้งนั้น ชาวบ้านเหล่านั้นที่อนาถบิณฑิกคหบดีชักชวนไว้ ต่างพากันสร้างอาราม สร้างวิหารเริ่มบำเพ็ญทานแล้ว ครั้นอนาถบิณฑิกคหบดีไปถึงพระนครสวรรค์แล้ว เทียวตรวจดูพระนครสวรรค์

โดยรอบว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าควรจะประทับอยู่ที่ไหนดีหนอ ซึ่งเป็นสถานที่ไม่ไกลนัก ไม่ไกลนัก จากหมู่บ้านมีคมนาคนมสะดวงชาวนานบรรดาที่มีความประสงค์ไปมาได้ง่าย กลางวันมีคนน้อย กลางคืนเงียบมีเสียงอีกที่ก่น้อยปราศจากกลิ่นไอของคน เป็นสถานควรแก่การประกอบกรรมในที่ลับของมนุษย์ชนสมควรเป็นที่หลีกเลี่ยง อนาถปิณฑิกคหบดีได้เห็นพระอุทยานของเจ้าเซตราชกุมารซึ่งเป็นสถานที่ไม่ไกลนัก ไม่ไกลนัก จากหมู่บ้าน มีการคมนาคนมสะดวง ชาวนานบรรดาที่มีความประสงค์ไปมาได้ง่าย กลางวันมีคนน้อย กลางคืนเงียบ มีเสียงอีกที่ก่น้อย ปราศจากกลิ่นไอคน เป็นสถานควรแก่การประกอบกรรมในที่ลับของมนุษย์ชน สมควรเป็นที่หลีกเลี่ยง ครั้นแล้ว จึงเข้าเฝ้าเซตราชกุมาร กราบทูลว่า ขอใต้ฝ่าพระบาททรงประทานพระอุทยานแก่เกล้ากระหม่อม เพื่อจัดสร้างพระอาราม พระเจ้าข้าเจ้าเซตราชกุมารรับสั่งว่า ท่านคหบดีอารามเราให้ไม่ได้ แต่ต้องซื้อด้วยลาตทรัพย์เป็นโกฏิ

อ. อาราม พระองค์ทรงตกลงขายหรือ พระเจ้า

ข. อาราม ฉันยังไม่ตกลงขาย ท่านคหบดี

เจ้าชายกับคหบดี ได้ถามมหาอำมาตย์ผู้พิพากษาความว่า เป็นอันตกลงขายหรือไม่ตกลงขาย มหาอำมาตย์ผู้พิพากษาคงตอบว่า เมื่อพระองค์ตีราคาแล้ว อารามเป็นอันตกลงขาย จึงอนาถปิณฑิกคหบดี สั่งให้คนเฝ้าเรือนบรรทุกเงินออกมาเรียงลาดริมจัดกัน ณ อารามเซตวัน เงินที่ขนออกมาคราวเดียว ยังไม่พอแก่โอกาสหน้อยหนึ่งใกล้ขุมประตู่ จึงอนาถปิณฑิกคหบดี สั่งคนทั้งหลายว่า พนายพวกเธอจงไปขนเงินมาเรียงในโอกาสนี้ ขณะนั้น เจ้าเซตราชกุมารทรงรำพึงว่า ที่อันน้อยนี้จักไม่มีเหลือ โดยที่คหบดีนี้บริจาคเงินมากเพียงนั้น จึงเจ้าเซตราชกุมารตรัสจะอนาถปิณฑิกคหบดีว่า พอแล้ว ท่านคหบดี ท่านอย่าได้ลาดโอกาสนี้เลย ท่านจงให้โอกาสนี้แก่ฉัน ที่ว่างนี้ฉันจักยกให้ ดังนั้นอนาถปิณฑิกคหบดี คร่ำครวญว่า เจ้าเซตราชกุมารนี้ ทรงเรื่องพระนาม มีคนรู้จักมากอันความเลื่อมใสในพระธรรมวินัยนี้ ของคนที่มีคนรู้จักมากเห็นปานนี้ ยิ่งใหญ่แน่แท้ จึงได้ถวายที่ว่างนั้นแก่เจ้าเซตราชกุมาร เจ้าเซตราชกุมารรับสั่งให้สร้างขุมประตู่ลงในที่ว่างนั้น ส่วนอนาถปิณฑิกคหบดีได้ให้สร้างวิหารหลายหลัง ไว้ในพระเซตวัน สร้างบริเวณสร้างขุมประตู่ สร้างศาลาหอฉัน สร้างโรงไฟ สร้างกบปียกฎิ สร้างวัจกฎิ สร้างที่จงกรม

สร้างโรงจกรม สร้างบ่อน้ำสร้างศาลาบ่อน้ำ สร้างเรือนไฟ สร้างศาลาเรือนไฟ สร้างสระ
โบกขรณี สร้างมณฑป.

อนาถบิณฑิกคหบดีถวายพระเชตะวันาราม

[๒๖๙] ครั้นนั้น พระผู้มีพระภาคเสด็จจาริกโดยลำดับ ได้เสด็จถึงพระนครสา-
วัตถิ ทราบว่า พระองค์ประทับอยู่ที่พระเชตะวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดีเขตพระ-
นครสาวัตถินั้น จึงอนาถบิณฑิกคหบดีเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถวายบังคมหนึ่ง ณ
ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า พระพุทธเจ้าข้า ขอพระผู้มี-
พระภาค พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์จงทรงรับภัตตาหารของข้าพระพุทธเจ้าเพื่อเสวยในวันพรุ่งนี้

พระผู้มีพระภาคทรงรับอาราธนาโดยดูษณิภาพ ครั้นอนาถบิณฑิกคหบดี
ทราบข่าว พระผู้มีพระภาคทรงรับอาราธนา แล้วลุกจากที่นั่งถวายบังคม ทำประทักษิณ
กลับไป ฯ

[๒๗๐] หลังจากนั้น อนาถบิณฑิกคหบดีสั่งให้ตักแต่งขาทนียโภชนา-
ยาหารอันประณีต โดยล่วงราตรีนั้น แล้วสั่งให้คนไปกราบทูลภัตตกาลแด่พระผู้มี
พระภาคว่า ถึงเวลาแล้ว พระพุทธเจ้าข้า ภัตตาหารเสร็จแล้ว ครั้นเวลาเช้า พระผู้มี-
พระภาคทรงครองอินทรวาสก ทรงถือบาตรจีวรเสด็จเข้าสู่निเวศน์ของอนาถบิณฑิก-
คหบดีครั้นแล้วประทับนั่งบนอาสนะที่เขาจัดไว้ถวาย พร้อมกับภิกษุสงฆ์ จึงอนาถบิณฑ-
ิกคหบดี อังคาสภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุขด้วยอาหารของเคี้ยวของตนอัน
ประณีตด้วยมือของตน จนพระผู้มีพระภาคเสวยเสร็จลดพระหัตถ์จากบาตรห้าม
ภัตแล้ว จึงนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วได้กราบทูลว่า พระพุทธเจ้าข้า ข้าพระพุทธเจ้า
จะปฏิบัติอย่างไรในพระเชตะวันวิหาร พระผู้มีพระภาคตรัสว่า คหบดี ถ้าเช่นนั้นเธอจง
ถวายพระเชตะวันวิหารแก่สงฆ์จตุรทิศ ทั้งที่มาแล้วและยังไม่มา อนาถบิณฑิกคหบดีรับ
สนองพระพุทธบัญญัติแล้วได้ถวายพระเชตะวันวิหารแก่สงฆ์จตุรทิศ ทั้งที่มาแล้วและยัง
ไม่มา

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงอนุโมทนาอนาถบิณฑิกคหบดี ด้วยคาถาเหล่านี้
ว่าดังนี้ :-

คาถาอนุโมทนาวิหารทาน

[๒๗๑] วิหารย่อมป้องกันหนาวร้อนและเนื้อร้าย นอกจากนั้นป้องกันงู และยุง ฝนในสิริรัตนุ นอกจากนั้น วิหารยังป้องกันลมและแดดอันกล้าที่เกิดขึ้นได้ การถวายวิหารแก่สงฆ์เพื่อหลีกเลี่ยงอยู่เพื่อความสุข เพื่อเพ่งพิจารณา และเพื่อเห็นแจ้ง พระพุทธเจ้าทรง สรรเสริญว่าเป็นทานอันเลิศ เพราะเหตุนี้แล คนผู้ฉลาดเมื่อถึงเห็นประโยชน์ตน พึงสร้างวิหารอันนี้ نرمยให้ภิกษุทั้งหลายผู้พหุสูตอยู่ในวิหารเถิด อนึ่ง พึงมีน้ำใจเลื่อมใส ถวายข้าว น้ำ ผา และเสนาสนะอันเหมาะสมแก่พวกเขา ในพวกเขาผู้ขอตรง เพราะพวกเขายอมแสดงธรรม อันเป็นเครื่องบรรเทาสรรพทุกข์แก่เขา อันเขารู้ทั่วถึงแล้วจะเป็นผู้ไม่มีอาสวะปรินิพพานในโลกนี้

ครั้นพระผู้มีพระภาคทรงอนุโมทนา อนาถบิณฑิกคหบดีด้วยพระคาถาเหล่านี้แล้ว เสด็จจากจากอาสนะกลับไป ฯ

วันที่ ๔ แห่งการเดินทาง ได้เข้ามาสู่การอบรมเจริญกุศลเพิ่มขึ้นแล้วใช้ใหม่ครับ ก่อนอื่นเราจะต้องเช็คอินเข้าพักยังโรงแรมชื่อ Lotus Nikko Hotel สาวัตถี พังชื่อเหมือนเป็นระดับอินเตอร์ยังงี้ก็ไม่ว่า รูปถ่ายมีดอกไม้บังไว้ก็สวยดี (ภาพที่ ๗) แต่ไม่ใช่ Nikko โดยมาตรฐานญี่ปุ่นหรอกครับ อีนี่โคโอินตะระเดียนะนายจา ๒ - ๓ปี จะมีกรุ๊ปขนาดนี้ซักที ทุกอย่างต้องมาพิสูจน์เอาเอง บางห้องมีแอร์ครับ แต่อย่าตกใจ ติดขัดเพียงเครื่องปั่นไฟพามีกำลังไม่พอ เลยไม่ได้ต่อสายมาที่แอร์ ใช้พัดลมไปก่อนนะ นายจา..... อย่าเพิ่งโกรธ..... เรามาทำบุญ

หลับสบายและอนุโมทนาครับ

บันทึกการเดินทาง วันที่ ๔

๐๑.๐๐ น. _____

๐๒.๐๐ น. _____

๐๓.๐๐ น. _____

๐๔.๐๐ น. _____

๐๕.๐๐ น. _____

๐๖.๐๐ น. _____

๐๗.๐๐ น. _____

๐๘.๐๐ น. _____

๐๙.๐๐ น. _____

๑๐.๐๐ น. _____

๑๑.๐๐ น. _____

๑๒.๐๐ น. _____

๑๓.๐๐ น. _____

๑๔.๐๐ น. _____

๑๕.๐๐ น. _____

๑๖.๐๐ น. _____

๑๗.๐๐ น. _____

๑๘.๐๐ น. _____

๑๙.๐๐ น. _____

๒๐.๐๐ น. _____

๒๑.๐๐ น. _____

๒๒.๐๐ น. _____

๒๓.๐๐ น. _____

๒๔.๐๐ น. _____

_____

๗ กรุงสาวัดดี มหาโจรและมหาเศรษฐี อยู่ที่นี้ด้วยกัน

นครสาวัดดีเป็นเมืองใหญ่อันดับ ๑ ใน ๖ ของเมืองใหญ่ที่สุดในสมัยพุทธกาล ระยะทางห่างจากเมือง ลัดเนาว์มาประมาณ ๑๕๐ กม. ปัจจุบันอยู่ในการปกครองของอำเภองonda สาวัดดีเป็นเมืองของแคว้นโกศลในอดีตซึ่งมีเมืองอุโยธยาเป็นเมืองหลวง ฝ่ายใต้ มีเรื่องราวใน มหาकाพย์รามเกียรติ์อย่างยาวนานมากก่อนสมัยพุทธกาล เพราะเป็นบ้านเกิดของพระราม ชื่อเมืองสาวัดดี Sravasti มาจากการที่เมืองนี้เคยมีพ่อค้าเอาสินค้ามาขายมากมาย มีการถามกันว่า ..คิมปะตามอัสดี แปลว่ามีอะไรขายบ้าง พ่อค้าก็จะตอบเหมือน ๆ กันว่า ...สะบามอัสดี แปลว่ามีทุกอย่าง ตอบอย่างนี้มาก ๆ จนเป็นชื่อเมือง นาน ๆ เข้าชื่อก็เลยเขียนมาเป็น สาวัดดี

เมื่อมองจากแผนที่ทางอากาศจะเห็นผังเมืองสาวัดดีเป็นรูปเหมือนพัด-จับหรือกลีบสมหงายขึ้น มีแม่น้ำอจิระวดีไหลผ่านทางด้านบน ส่วนครึ่งวงกลมด้านล่าง นอกกำแพงเมืองก็คือพระวิหารเชตวัน ตามคัมภีร์ว่าห่างออกไป ๑,๒๐๐ ก้าว จากประตูเมือง ภาพที่ ๑ ก็คือขึ้นมาจากยบนสถูปทานเศรษฐีอนาถบิณฑิกะ ทางด้านแม่น้ำ มองไปผ่านป่าละเมาะสุดป่านั้นก็คือพระวิหารเชตวัน บริเวณป่าละเมาะนี้จะไม่มีชาวบ้านเข้ามาทำไร่ทำนาหรืออยู่อาศัย รัฐบาลคงกันพื้นที่อนุรักษ์ไว้ มองจากแผนที่ Google Earth จะเห็นเป็นป่าเขียวชัดเจน เคยได้ยินข่าวว่ารัฐบาลญี่ปุ่นกำลังเสนองบประมาณช่วยเหลือ ชุดค้นหาหลักฐานทางโบราณคดีทั้งเมืองสาวัดดี ไม่ทราบว่รัฐบาลอินเดียจะตกลงหรือเปล่า

ปัจจุบันแม่น้ำอจิระวดีได้เปลี่ยนเส้นทางไหลขึ้นเหนือห่างออกไปหลายกิโลเมตร นี่ก็อาจเป็นสาเหตุของการย้ายเมืองในอดีตก็เป็นได้ แต่ดูในแผนที่ก็ยังเห็นชัดว่าในอดีตเคยมีแม่น้ำไหลผ่าน ในบริเวณเขตเมืองสาวัดดีนี้มีสถานที่ให้เข้าชมได้เพียง ๓ แห่งเท่านั้น คือสถูปทานเศรษฐีอนาถบิณฑิกะ และสถูปทานพระองคฺุลิมาล ซึ่งอยู่ติดกัน อีกแห่งคือวัดเชนฐิธรรอังกคาร อยู่ตอนกลางไกลทางออกไปวิหารเชตวัน นอกนั้นก็ป็นป่าอันรกร้างว่างเปล่า

ในโอกาสที่มามานทานเศรษฐีใจบุญ ทุกคนก็จะได้รับการบอกเล่าว่าของ
เล็ก ๆ ที่เห็นอยู่นี้ก็คือห้องเก็บทองคำของท่านเศรษฐีอนาถบิณฑิกะ (ภาพที่ ๒) ที่มีชื่อเดิม
ว่าสุทัตตะ ทองคำทั้งหมดที่มีอยู่ได้ถูกนำไปซื้อที่ดินจากเจ้าเซต เพื่อสร้างพระวิหาร
เซตวันถวายแด่พระบรมศาสดา เพื่อทำการเผยแพร่พระศาสนาสืบต่อมาจนถึงอนุชน
รุ่นหลัง

มองออกไปไม่ไกลคือสถูปของท่านองคุลิมาล (ภาพที่ ๓) จอมโจรผู้โหดเหี้ยมที่
ไม่มีใคร ทำให้สงบได้ มีเพียงพระผู้มีพระภาค พระองค์ทรงแสดงธรรมให้องคุลิมาลสงบ
และดวงตาเห็นธรรมได้ ขอเชิญอ่านพระสูตร

พระสูตรต้นตปิฎก มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก เล่ม ๒ ภาค ๒

อังกุลิมาลสูตร

พระพุทธเจ้าเสด็จไปโปรดอังกุลิมาลโจร

[๕๒๑] ข้าพเจ้าได้สดับมาอย่างนี้:-

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของท่าน
อนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสรวัดดี. ก็สมัยนั้นแล ในแคว้นแคว้นของพระเจ้า-
ปเสนทิโกศล มีโจรชื่อว่าอังกุลิมาล เป็นคนหยาบช้ำ มีฝ่ามือเปื้อนเลือด บั๊กใจมั่นในการ-
ฆ่าตี ไม่มีความกรุณาในสัตว์ทั้งหลาย. อังกุลิมาลโจรนั้น กระทำบ้านไม่ให้เป็นบ้านบาง
กระทำนิคมไม่ให้เป็นนิคมบาง กระทำชนบทไม่ให้เป็นชนบทบาง. เขาเข่นฆ่าพวกมนุษย์
แล้วเอานิวมี้อร้อยเป็นพวงทองไว้. ครั้งนั้นแล ในเวลาเช้า พระผู้มีพระภาคทรงนั่งแล้ว
ทรงถือบาตรและจีวร เสด็จเข้าไปบิณฑบาตยังพระนครสรวัดดี ครั้นแล้วในเวลาปัจฉา-
ภักดิ์ เสด็จกลับจากบิณฑบาตแล้ว ทรงเก็บเสนาสนะ ทรงถือบาตรและจีวร เสด็จดำเนิน-
ไปตามทางที่อังกุลิมาลโจรชุมนุมอยู่.

พวกคนเลี้ยงโค พวกคนเลี้ยงปลูสัตว์ พวกชาวนาที่เดินมา ได้เห็นพระผู้มี-
พระภาคเสด็จดำเนินไปตามทางที่อังกุลิมาลโจรชุมนุมอยู่ ครั้นแล้ว ได้กราบทูลพระผู้มี-
พระภาคว่า ข้าแต่สมณะ อย่าเดินไปทางนั้น ที่ทางนั้นมีโจรชื่อว่าอังกุลิมาลเป็นคน-

หยาบข้า มีฝ่ามือเปื้อนเลือด บักรใจในการฆ่าตี ไม่มีกรรม กรุณาในสัตว์ทั้งหลาย
องคุณิมาลโณนั้น กระทำบ้านไม่ให้เป็นบ้านบ้าง กระทำนิคมไม่ให้เป็นนิคมบ้าง
กระทำชนบทไม่ให้เป็นชนบทบ้าง เขาเช่นฆ่าพวกมนุษย์แล้วเอานิ้วมือร้อยเป็นพวง
ทรงไว้ ข้าแต่สมณะ พวกบุรุษสี่คนก็ดี ยี่สิบคนก็ดี สามสิบคนก็ดี สี่สิบคนก็ดี ย่อมรวม
เป็นพวกเดียวกันเดินทางนี้ แม่บุรุษผู้นั้นก็ถึงความพินาศ เพราะมือขององคุณิมาลโณ.
เมื่อคนพวกนั้นกราบหลออย่างนี้แล้ว พระผู้มีพระภาคทรงนิ่ง ได้เสด็จไปแล้ว.

[๕๒๒] แม่ครั้งที่สอง พวกคนเลี้ยงโค ....ขอความข้า

[๕๒๓] แม่ครั้งที่สาม พวกคนเลี้ยงโค ....ขอความข้า

[๕๒๔] องคุณิมาลโณได้เห็นพระผู้มีพระภาคเสด็จมาแต่ไกล.

ครั้นแล้ว เขาได้มีความดำริว่า น่าอัศจรรย์จริงหนอ ไม่เคยมีเลย พวกบุรุษสี่
คนก็ดี ยี่สิบคนก็ดี สามสิบคนก็ดี สี่สิบคนก็ดี ก็ยังต่อรวมเป็นพวกเดียวกันเดินทางนี้
แม่บุรุษพวกนั้นยังถึง ความพินาศเพราะมือเรา เรายังถือสมณะนี้ผู้เดียว ไม่มีเพื่อน
ชรอยจะมาชม ถ้ากระไร เราพึงปลงสมณะเสียจากชีวิตเกิด. ครั้งนั้น องคุณิมาลโณถือ
ดาบและโล่ห์ผูกสอดแลงธนู ติดตามพระผู้มีพระภาคไปทางพระประุษาฎงค์. ครั้งนั้น
พระผู้มีพระภาคทรงบันดาล อิทถาภิสังขาร โดยประการที่องคุณิมาลโณจะวิ่งจนสุดกำลัง
ก็ไม่อาจทันพระผู้มีพระภาค ผู้เสด็จไปตามปกติ. ครั้งนั้น องคุณิมาลโณได้มีความดำริว่า
น่าอัศจรรย์จริงหนอ ไม่เคยมี เลยคิดว่าเมื่อก่อน แม่ช่างกำลังวิ่ง มากำลังวิ่ง รถกำลัง
แล่น เนื้อกำลังวิ่ง เราก็ยังวิ่งตามจับได้ แต่ว่าเราวิ่งจนสุดกำลัง ยังไม่อาจทันสมณะนี้
ซึ่งเดินไปตามปกติ ดังนี้ จึงหยุดยืนกล่าวกะพระผู้มีพระภาคว่า จงหยุดก่อนสมณะ
จงหยุดก่อนสมณะ พระผู้มีพระภาคตรัสว่า เราหยุดแล้ว องคุณิมาล ท่านเล่า จงหยุด
เกิด.

องคุณิมาลโณละพยศ

[๕๒๕] ครั้งนั้น องคุณิมาลโณดำริว่า สมณศาณียบุตรเหล่านั้นมักเป็นคนพูด
จริง มีปัญญาจริง แต่สมณะรูปนี้เดินไปอยู่เที่ยว กลับพูดว่า เราหยุดแล้ว องคุณิมาล

ท่านเล่าจนหยุดเกิด ถ้าอะไร เราฟังถามสมณะรูปนี้เกิด. ครั้งนั้น องคฺลิมาลโจรได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาความว่า ดูกรสมณะ ท่านกำลังเดินไป ยังกล่าวว่เราหยุดแล้ว และ ท่านยังไม่หยุด ยังกล่าวกะขาพเจ้าหยุดแล้วว่าไม่หยุด ดูกรสมณะ ขาพเจ้าชอถามเนือความนี้กะท่าน ท่านหยุดแล้วเป็นอย่างไร ขาพเจ้ายังไม่หยุดแล้วเป็นอย่างไร? พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกร องคฺลิมาล เราวางอาชญาในสรรพสัตว์ได้แล้ว จึงชื่อว่าหยุดแล้วในกาลทุกเมื่อ ส่วนท่านไม่สำรวจในสัตว์ทั้งหลาย เพราะฉะนั้นเราจึงหยุดแล้ว ท่านยังไม่หยุด. องคฺลิมาลโจรทูลว่า ดูกรสมณะ ท่านอันเทวดามนุษย์บูชาแล้ว แสงวหาคุณอันยิ่งใหญ่ มาถึงป่าใหญ่เพื่อจะส่งเคราะห์ขาพเจ้าสิ้นกาลนานหนอ ขาพเจ้านั้นจักประพตติละบาป เพราะฟังคาถาอันประกอบด้วยกรรมของท่าน องคฺลิมาลโจรกล่าวดังนี้แล้ว ได้ทิ้งดาบและอาวุธ ลงในเหวลึกมีหน้าผาชัน องคฺลิมาลโจรได้ถวายบังคมพระบาททั้งสองของพระสุคต แล้วได้ทูลขอบรรพชากะพระสุคต ณ ที่นั้นเอง. ก็แลพระพุทฺธเจ้าผู้ทรงประกอบด้วยพระกรุณาทรงแสงวหาคุณอันยิ่งใหญ่ เป็นศาสดาของโลกกับทั้งเทวโลก ได้ตรัสกะองคฺลิมาลโจรในเวลานั้นว่ ท่านจงเป็นภิกษุมหาเกิด อันนี้แหละเป็นภิกษุภาวะขององคฺลิมาลโจรนั้น ดังนี้. ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคมีพระองคฺลิมาลเป็นปัจฉามณะ เสด็จจาริกไปทางพระนครศวัดดี เสด็จจาริกไปโดยลำดับ เสด็จถึงพระนครศวัดดีแล้ว.

พระเจ้าปเสนทิโกศลเข้าเฝ้า

[๕๒๖] ได้ยินว่ ณ ที่นั้น พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครศวัดดี. ก็สมัยนั้น หม่อมหาชนประชุมกันอยู่ที่ประตูพระราชวัง ของพระเจ้าปเสนทิโกศล สงเสียงอ้ออึงว่ ข่าแต่สมมติเทพในแควนแควนของพระองค์ มีโจรชื่อว่าองคฺลิมาล เป็นคนหยาบซ่า มีฝ่ามือเป็อนเลือด บักใจในการฆ่าตี ไม่มีความกรุณาในสัตว์ทั้งหลาย องคฺลิมาลโจรนั้น กระทำบ้านไม่ให้เป็นบ้านบ้าง กระทำนิคมไม่ให้เป็นนิคมบ้าง กระทำชนบทไม่ให้เป็นชนบทบ้าง เขาเขนฆ่าพวกมนุษย์แล้วเอานิวมีอรอยเป็นพวงทองไว้ ขอพระองค์จงกำจัดมันเสียเกิด. ครั้งนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศล เสด็จออกจากพระนครศวัดดี ด้วยกระบวนมาประมาณ ๕๐๐ เสด็จเข้าไปทางพระอารามแต่ยังวันที่เดียว เสด็จไปด้วยพระยานจนสุดภูมิประเทศที่ยานจะไปได้

๕๒ กงสุวดีดี มีหาใจและมหาเศรษฐี อยู่ที่นี้ด้วยกัน

เสด็จลงจากพระยานแล้ว ทรงพระราชดำเนินด้วยพระบาทเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถึงที่ประทับ ครั้นแล้วถวายบังคมพระผู้มีพระภาค ประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง.

[๕๒๗] พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกะพระเจ้าปเสนทิโกศลผู้ประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วว่า ดูกรมหาบพิตร พระเจ้าแผ่นดินมคธจอมเสนาทรงพระนามว่า พิมพิสาร ทรงทำให้พระองค์ทรงขัดเคืองหรือหนอ หรือเจ้าลิจฉวี เมืองเวสาลี หรือว่า พระราชาผู้เป็นปฏิปักษ์เหล่านี้? พระเจ้าปเสนทิโกศลกราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระเจ้าแผ่นดินมคธ จอมเสนาทรงพระนามว่า พิมพิสารมิได้ทรงทำหม่อมฉันให้ขัดเคือง แม่เจ้าลิจฉวีเมืองเวสาลี ก็มิได้ทรงทำให้หม่อมฉันขัดเคือง แม่พระราชาที่เป็นปฏิปักษ์ เหล่าอื่น ก็มิได้ทำให้หม่อมฉันขัดเคือง ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ในแว่นแคว้นของหม่อมฉัน มีโจรชื่อวอองคูลิมาล เป็นคนหยาบช้า มีฝ่ามือเปื้อนเลือด บกใจในการฆ่าตี ไม่มีความกรุณาในสัตว์ทั้งหลาย องคูลิมาลโจรนั้น กระทำบ้านไม่ให้เป็นบ้านบ้าง กระทำนิคมไม่ให้ เป็นนิคมบ้าง กระทำชนบทไม่ให้ เป็นชนบทบ้าง เขาเข่นฆ่าพวกมนุษย์แล้วเอานิ้วมือ รอยเป็นพวงทรงไว้ หม่อมฉันจักกำจัดมันเสีย.

ภ. ดูกรมหาราชา ถ้ามหาบพิตรพึงทอดพระเนตรองคูลิมาลผู้ปลงผมและหนวด หนุ่งหม่นจากสาละ ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต เว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นจากการลัก- ทรัพย์ เว้นจากการพูดเท็จ ฉันทัดอาหารหนเดียว ประพฤติพรหมจรรย์ มีศีล มีกัลยาณ- ธรรม มหาบพิตรจะพึง ทรงกระทำ อยางไรจะเขา?

ป. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันพึงไหว้ พึ่งลูกรับ พึ่งเชื่อเชิญด้วยอาสนะ พึ่งบำรุงเขา ด้วยจีวร บิณฑบาต เสนาสนะและคิลานปัจจัยเภสัชบริขาร หรือพึงจัดการ รักษา ปองกันคุ้มครองอยางเป็นธรรม ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ แต่องคูลิมาลโจรนั้น เป็นคน พุศีล มีบาปกรรม จักมีความสำรวมด้วยศีลเห็นปานนี้ แต่ที่ไหน?

ทรงเห็นพระองค์คูลิมาลแล้วตกพระทัย

[๕๒๘] ก็สมัยนั้น ท่านพระองค์คูลิมาลนั่งอยู่ไม่ไกลพระผู้มีพระภาค. พระผู้มี- พระภาค ทรงยกพระหัตถ์เบื้องขวาชี้ขึ้นตรัสบอกพระเจ้าปเสนทิโกศลว่า ดูกรมหาบพิตร

นั้นองคฺลิมาล. ลำดับนั้นพระเจ้าปเสนทิโกศล ทรงมีความกลัว ทรงหวาดหวั่น พระโลม-
ชาติชูชันแล้ว. พระผู้มีพระภาคทรงทราบว่า พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงกลัว ทรงหวาดหวั่น
มีพระโลมชาติชูชันแล้ว จึงได้ตรัสกะพระเจ้าปเสนทิโกศลว่า อย่าทรงกลัวเลย มหาบพิตร
อย่าทรงกลัวเลย มหาบพิตร ภัยต่อองคฺลิมาลนี้ไม่มีแก่มหาบพิตร. ครั้งนั้น พระเจ้าปเสน-
ทิโกศลทรงระงับความกลัว ความหวาดหวั่น หรือโลมชาติชูชันได้แล้ว จึงเสด็จเข้าไปหา
ท่านองคฺลิมาลถึงที่อยู่ ครั้นแล้วได้ ตรัสกะท่านองคฺลิมาลว่า ท่านผู้เจริญ พระองคฺลิมาล
ผู้เป็นเจาของเรา. ท่านพระองคฺลิมาลถวายพระพรว่า อย่างนั้น มหาบพิตร.

ป. บิดาของพระผู้เป็นเจ้ามีโคตรอย่างไร มารดาของพระผู้เป็นเจ้ามีโคตร
อย่างไร?

อ. คุณกรมหาบพิตร บิดาชื่อ คัคคะ มารดาชื่อ มันทานี.

๕๔ กุรงสาวัดดี มหาโจรและมหาเศรษฐี อยู่ที่นี้ด้วยกัน

ป. ท่านผู้เจริญ ขอพระผู้เป็นเจ้าคัคคะมันตานีบุตร จงอภิรมย์เถิด ข้าพเจ้าจักทำความขวนขวาย เพื่อจิวร บิณฑบาต เสนาสนะและคิลานปัจจัยเภสัชบริขารแก่พระผู้เป็นเจ้า คัคคะมันตานีบุตร. ก็สมัยนั้น ท่านองคฺุลิมาลถือการอยู่ในป่าเป็นวัตร ถือเที่ยวบิณฑบาต เป็นวัตร ถือผ้าบังสุกุลเป็นวัตร ถือผ้าสามผืนเป็นวัตร. ครั้งนั้น ท่านองคฺุลิมาลได้ถวาย พระพรพระเจ้าปเสนทิโกศลว่า อย่าเลยมหาบพิตร ไตรจิวรของอาตมภาพบริบูรณ์แล้ว.

[๕๒๙] ครั้งนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศลเสด็จเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคแล้วจึงประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง. แล้วได้กราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ นาคัจจรรยนี้ไม่เคยมีมา ที่พระผู้มีพระภาคทรงทรมานได้ซึ่งบุคคลที่ใคร ๆ ทรมานไม่ได้ ทรงยังบุคคลที่ใคร ๆ ให้สงบไม่ได้ ให้สงบได้ ทรงยังบุคคลที่ใคร ๆ ให้ดับไม่ได้ ให้ดับได้ เพราะหามอมฉันไม่สามารถจะทรมานผู้ใดได้ แมตฺวยอาชญา แมตฺวยสาตรา ผู้นั้น พระผู้มีพระภาคทรงทรมานได้โดยไม่ต้องใช้อาญาไม่ต้องใช้สาตรา ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หอมฉันขอทูลลาไปในบัดนี้ หอมฉันมีกิจมาก มีกตียะมาก พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ขอมหาบพิตรจงทรงทราบกาลอันควรในบัดนี้เถิด ลำดับนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศลเสด็จลุกจากที่ประทับ ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคแล้วเสด็จหลีกไป.

พระองคฺุลิมาลโปรดหญิงมีครรภ์

[๕๓๐] ครั้งนั้นเวลาเช้า ท่านพระองคฺุลิมาลครองอินทรวาสกแล้ว ถือบาตรและจิวร เข้าไปบิณฑบาตยังพระนครสาวัดดี. กำลังเที่ยวบิณฑบาตตามลำดับตรอกอยู่ในพระนครสาวัดดี ได้เห็นสตรีคนหนึ่งมีครรภ์แก่หนัก. ครั้นแล้วได้มีความดำริว่า สัตว์ทั้งหลายย่อมเศร้าหมองหนอ สัตว์ทั้งหลายย่อมเศร้าหมองหนอ ดังนี้. ครั้งนั้น ท่านพระองคฺุลิมาลเที่ยวบิณฑบาตในพระนครสาวัดดี เวลาปัจฉิมภัตกลับจากบิณฑบาตแล้ว เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง. ครั้นแล้วได้กราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ขอประทานพระวโรกาส เวลาเช้าข้าพระองค์ครองอินทรวาสกแล้ว ถือบาตรและจิวร เข้าไปบิณฑบาตยังพระนครสาวัดดี กำลังเที่ยวบิณฑบาตตามลำดับตรอกอยู่ในพระนครสาวัดดี ได้เห็นสตรีคนหนึ่งมีครรภ์

แกหนัก. ครั้นแล้วได้มีความดำริว่า สัตว์ทั้งหลายย่อมเศร้าหมองหนอ สัตว์ทั้งหลายย่อม
เศร้าหมองหนอ ดังนี้.

[๕๓๑] พระผู้มีพระภาคจึงตรัสว่า ดูกรองคุลิมาล ถ้าอย่างนั้น เธอจงเข้าไปหา
สตรีนั้น และกล่าวกะสตรีนั้นอย่างนี้ว่า ดูกรน้องหญิง ตั้งแต่เราเกิดมาแล้วจะได้รู้สีกว่า
แก่งปลงสัตว์จากชีวิตหามีได้ ด้วยสักจวาจານี้ ขอความสวัสดีจึงมีแก่ท่าน ขอความ
สวัสดีจึงมีแก่กรรมของท่านเกิด. ท่านพระองคุลิมาลกราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
ก็อาการนั้นจักเป็นอันข้าพระองค์กลัวเท็จทั้งร้อยเป็นแน่ เพราะข้าพระองค์แก่งปลง
สัตว์เสียจากชีวิตเป็นอันมาก.

ภ. ดูกร องคุลิมาล ถ้าอย่างนั้น เธอจงเข้าไปหาสตรีนั้น แล้วกล่าวกะสตรีนั้น
อย่างนี้ว่า ดูกรน้องหญิง ตั้งแต่เราเกิดแล้วในอริยชาติ จะได้รู้สีกว่าแก่งปลงสัตว์เสียจาก
ชีวิตหามีได้ ด้วยสักจวาจານี้ ขอความสวัสดีจึงมีแก่ท่าน ขอความสวัสดีจึงมีแก่กรรมของ
ท่าน เกิด.

พระองคุลิมาลทูลรับพระผู้มีพระภาคแล้ว เข้าไปหาหญิงนั้นถึงที่อยู่ ครั้นแล้วได้กล่าว กะ
หญิงนั้นอย่างนี้ว่า ดูกรน้องหญิง ตั้งแต่เวลาที่ฉันเกิดแล้วในอริยชาติ จะแก่งปลงสัตว์
จากชีวิตทั้งรหามีได้ ด้วยสักจวาจານี้ ขอความสวัสดีจึงมีแก่ท่าน ขอความสวัสดีจึงมีแก่
กรรมของท่านเกิด. ครั้นนั้น ความสวัสดีได้มีแก่หญิง ความสวัสดีได้มีแก่กรรมของหญิง
แล้ว.

พระองคุลิมาลบรรลुพระอรหัต

[๕๓๒] ครั้นนั้น ท่านพระองคุลิมาลหลีกออกจากหมู่อยู่แต่ผู้เดียว เป็นผู้ไม่
ประมาท มีความเพียร มีตนสงบไปแล้วอยู่ไม่นานนัก ก็กระทำให้แจ้งซึ่งที่สุดพรหมจรรย์อัน
ไม่มีธรรมอื่น ยิ่งกว่าที่กุลบุตรทั้งหลายผู้ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตต้องการ ด้วย
ปัญญาอันยิ่งเองในปัจจุบันแล้วเขาถึงอยู่ ได้รู้ชัดว่า ชาติสิ้นแล้ว พรหมจรรย์อยู่จบแล้ว
กิจที่ควรทำทำเสร็จแล้ว กิจอื่นเพื่อความเป็นอย่างนี้ไม่มีได้ มีดังนี้. ก็ท่านพระองคุลิมาล
ได้เป็นอรหันต์องค์หนึ่งในจำนวนพระอรหันต์ทั้งหลาย.

[๕๓๓] ครั้นนั้นเวลาเช้า ท่านพระองคฺุณฺโฆวตฺถิไปแล้ว ถือบาตรและจีวร เข้าไปบิณฑบาตในพระนครสาวัตถี. ก็เวลานั้นก่อนดิน ... ทอนไม้ ... ก่อนกรวดที่บุคคลขว้างไป แม้โดยทางอื่น ก็มาตกลงที่กายของท่านพระองคฺุณฺโฆวตฺถิ ท่านพระองคฺุณฺโฆวตฺถิศีรษะแตก โลหิตไหล บาตรก็แตก ผ้าสังฆาฏิก็จิกขาด เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ. พระผู้มีพระภาคได้ทอดพระเนตรท่านพระองคฺุณฺโฆวตฺถิเดินมาแต่ไกล ครั้นแล้วได้ตรัสกะท่านพระองคฺุณฺโฆวตฺถิว่า เธอจงอดกลั้นไว้เถิดพราหมณ์ เธอจงอดกลั้นไว้เถิดพราหมณ์ เธอได้เสวยผลกรรมซึ่งเป็นเหตุจะให้เธอ ฟุ้งหมกหมองอยู่ในรอกตลอดปีเป็นอันมาก ตลอดรอยปีเป็นอันมาก ตลอดพันปีเป็นอันมากในปัจจุบันนี้เท่านั้น.

พระองคฺุณฺโฆวตฺถิเปล่งอุทาน

[๕๓๔] ครั้นนั้น ท่านพระองคฺุณฺโฆวตฺถิไปในที่ลับเร้นอยู่ เสวยวิมุติสุข เปล่งอุทานนี้ในเวลานั้นว่า ก็ผู้ใด เมื่อก่อนประมาท ภายหลังผู้นั้นไม่ประมาท เขาย่อมยังโลกนี้ให้สว่างดังพระจันทร์ซึ่งพ้นแล้วจากเมฆ ฉะนั้น ผู้ใดทำกรรมอันเป็นบาปแล้ว ย่อมปิดเสียได้ด้วยกุศล ผู้นั้นย่อมยังโลกนี้ให้สว่าง ดูพระจันทร์ซึ่งพ้นแล้วจากเมฆ ฉะนั้น ภิกษุใดแลยังเป็นหนุ่ม ย่อมชวนชวายนในพระพุทธศาสนา ภิกษุนั้นย่อมยังโลกนี้ให้สว่าง ดูพระจันทร์ซึ่งพ้นแล้วจากเมฆ ฉะนั้น ขอสัตว์ทั้งหลายของเราจงพึงธรรมกถาเถิด ขอสัตว์ทั้งหลายของเราจงชวนชวายนในพระพุทธศาสนาเถิด ขอมนุษย์ทั้งหลายที่เป็นสัตว์ของเรา จงคบสัตบุรุษผู้ชวนให้ถือธรรมเถิด ขอจงคบความผ่องแผ้วคือขันติ ความสรรเสริญคือเมตตาเถิด ขอจงพึงธรรมตามกาล และจงกระทำตามธรรมนั้นเถิด ผู้ที่เป็นสัตว์นั้น ไม่พึงเบียดเบียนเราหรือใคร ๆ อื่นนั้นเลย ผู้ถึงความสงบอย่างยิ่งแล้ว พึงรักษาไว้ซึ่งสัตว์ที่สะดุ้งและที่มันคง คนทหน้า ย่อมชักนำไปได้ ช่างศรย่อมมัดติดลูกศรได้ ช่างถากย่อมถากไม้ได้ ฉันทิใด บัณฑิตทั้งหลาย ย่อมทรมานตนได้ ฉันทินั้น คนบางพวก ย่อมเผือกสัตว์ ด้วยทอนไม้ บาง ด้วยขอบาง ด้วยแส้บาง เราเป็นผู้ที่พระผู้มีพระภาคทรงฝึกแล้ว โดยไม่ต้องใช้อาญาไม่ต้องใช้ศาสตรา เมื่อก่อนเรามีชื่อว่าองคฺุณฺโฆวตฺถิ แต่ยังเป็นสัตว์อยู่ วันนี้เรามีชื่อตรงความจริง เราไม่เบียดเบียนใคร ๆ เลย เมื่อก่อนเราเป็นโจร ปรากฏชื่อว่าองคฺุณฺโฆวตฺถิ ถูกกิเลสดุจห้วงน้ำใหญ่พัดไป มาถึงพระพุทธเจ้าเป็นสรณะแล้ว เมื่อก่อนเรามีมือเป็นอนเลียด ปรากฏชื่อว่า องคฺุณฺโฆวตฺถิ ถึงพระพุทธเจ้าเป็นสรณะ จึงถอนต้นเหาอันจะนำไปสู่ภพเสียได้

เรากระทำการที่จะทำให้ถึงทุกคืนนั้นไว้มาก อันวิบากของกรรมถูกต้องแล้ว เป็นผู้ไม่มีหนี้
บริโภคโภชนะ พวกชนที่เป็นพาลทราบบัญญา ย่อมประกอบตามซึ่งความประมาท ส่วน
นักปราชญ์ทั้งหลายย่อมรักษาความไม่ประมาทไว้ เหมือนทรัพย์อันประเสริฐ ฉะนั้น
ท่านทั้งหลายจงอย่าประกอบตามซึ่งความประมาท อย่าประกอบตามความชิตชมด้วย
สามารถความยินดีในกาม เพราะว่าผู้ไม่ประมาทแล้ว พงอยู่ ย่อมถึงความสุขอันไพบุลย์
การที่เรามาสู่พระพุทธศาสนานั้นนั้น เป็นการมาดีแล้ว ไม่ปราศจากประโยชน์ ไม่เป็นการ
คิดผิด บรรดาธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงจำแนกไว้ดีแล้ว เราได้เข้าถึงธรรมอันประเสริฐ
สุดแล้ว (นิพพาน) การที่เราได้เข้าถึงธรรมอันประเสริฐสุดนี้ นั้น เป็นการถึงดีแล้ว ไม่
ปราศจากประโยชน์ ไม่เป็นการคิดผิด วิชา ๓ เวภารรูลแล้ว คำสอนของพระพุทธเจ้า
เรากระทำแล้วดังนี้.

จบอังคฺลิมาลสูตร

๒

ข้อความพระสูตรค่อนข้างยาว แต่ก็คงไม่ได้ยาวเกินไปกว่าบทภาพยนตร์ที่เข้า
เอามาแต่งเติมกันเพื่อให้อู้งานเป็นความบันเทิงนะครับ ภาพที่ ๔ นี้แหละครับ เป็นสถาปนาอังคฺลิมาล
ของตรงกลางอาคารจะมีลักษณะเป็นห้องเดินเข้าไปได้ เสร็จแล้วก็มีช่องต่ำ ๆ
แคบ ๆ พอที่คนจะลอดยตัว ลอดออกไปข้าง ๆ สถาปนาได้แบบนั่นนั่น ๆ ก็มีคำบอกเล่าว่า
หากใครอธิษฐานขออะไรแล้วมุดลอดของแคบนี้ออกไปได้ก็จะมีสมปรารถนา มีโชคดี มี
โรครักษาไข้เจ็บก็จะหาย หลายคนก็จะนิยมเข้าไปลอดดู แต่จะมีโชคสมปรารถนาเพียงไร
ยังไม่สามารถสรุปได้

มีอยู่สมัยหนึ่งเมื่อรบทัพของพวกเรามาจอด ท่านผู้อาวุโสที่ร่วมทางนั่งติดกันมา
กับเราเราก็เล่ากับเขาว่า ครั้งหนึ่งลูกชายไม่สบายป่วยรักษาไม่หาย ก็เคยมาลอดถ้ำนี้
และอธิษฐาน ตอนลอดถ้ำก็ได้เก็บก้อนหินสีดำเอาไปเป็นที่ระลึกบูชา หลังจากนั้นทุกคน
ในรถก็ลงไปท่องเที่ยวชมสถาปนาทั้งสองแห่งนี้จนกระทั่งกลับเข้ามาในรถ ผู้เขียนก็ได้ถาม
ท่านผู้อาวุโสท่านนั้นว่า หินดำ ๆ อย่างนี้หรือเปล่าครับ เก็บเอากลับไปบ้านจะดีหรือครับ
ไม่รู้ทางเจ้าของเขาหวงหรือเปล่า ยังไม่ยอมเป็นนิ้วที่ ๑,๐๐๑ ขององคฺลิมาลนะครับ

มีการวิพากษ์วิจารณ์กันใหญ่ว่า เขาไปดีไม่ดีก็อาจโชคร้ายเป็นโรครักษาไม่หายขึ้นมาจะอย่างไร.... ถ้าทุก ๆ คนเชื่อว่าเอาอิฐ หินเหล่านี้กลับไปบ้านแล้วจะมีโชคลาภ อีกหน่อย ปลูกนี้คงหมดเป็นแน่... บางคนเคยเอาของต้องห้ามเหล่านี้ไปแล้วประสบเคราะห์กรรมต่าง ๆ นา ๆ มีคนหนึ่งเอาไปแล้ว ฤทธิจักรล้มละลายตั้งสองรอบ ต้องฝากพวกท้าวเอากลับมาคืน..บรีอว .. ขณะนั้นรถบัสกำลังจะถอยออกจากที่จอด ผู้เขียนเริ่มตาแตกแล้ว... เลยต้องร้องว่า ... เดี่ยว ๆ บานู...อย่าเพิ่งไป...เปิดประตูรถหน่อย ...จะเอาหิน องคูลิมาลไปคืน เสร็จแล้วก็ลงจากรถเพื่อจะวิ่งข้ามถนนเอาหินไปเก็บที่ปลูกทันได้นั้นก็มีเสียงคนในรถร้องเรียกขึ้นมาว่า....

พี่ ๆ ๆ ..... เดี่ยว ๆ ...หนูฝากด้วย .. หนูก็ฝากด้วย ... ไม่เอาแล้ว ... หิน องคูลิมาล ..... เขาไปเด๋วถูกตัดนิ้ว ... ไม่อยากเป็นนิ้วที่ห้อยคอ องคูลิมาล .... คอยยังชั่วหน่อย ยังมีเพื่อน ..... เฮ้อ ... วิ่งซะเหนื่อย .....

ทั้งเครียด ทั้งขำ เป็นธรรมชาติ

๘ วิหารเซตวัน พระพุทธองค์ประทับ ๒๕ พรรษา

พระผู้มีพระภาคบำเพ็ญพุทธกิจอยู่ในเมืองสาวัตถีนานถึง ๒๕ พรรษา โดยอยู่ที่เซตวัน ๑๙ พรรษา และที่ปุพพารามวิหารของนางวิสาขาสร้างถวายอีก ๖ พรรษา จึงนับว่าพระพุทธองค์ได้เสด็จมาประทับที่เซตวันนานที่สุดในการเผยแผ่พระศาสนา (ภาพที่ ๑) ที่พระเซตวันวิหาร และกรุงสาวัตถีนี้ พระพุทธองค์ได้เทศนาพระสูตรไว้ถึง ๘๗๑ สูตร เป็นที่ขมิณิกาย ๖ สูตร, มัชฌิมนิกาย ๗๕ สูตร, สังยุตตนิกาย ๗๓๖ สูตรและอังคุตตรนิกาย ๕๔ สูตร มีพระสูตรที่สำคัญและเป็นที่ยุ่จักกันดี และนิยมสวดกันมากในปัจจุบันคือ มงคลสูตร ขอเชิญอ่านและศึกษาดู .....

มงคลสูตรในขุททกปาฐะ

[๕] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเซตวัน อารามของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี ใกล้พระนครสาวัตถี ครั้งนั้นแล ครั้นปฐมยามล่วงไป เทวดาคนหนึ่ง มีรัศมีงามยิ่งนัก ยังพระวิหารเซตวันทั้งสิ้นให้สว่างไสว เขาไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายบังคมแล้วยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้ว ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

[๖] เทวดาและมนุษย์เป็นอันมาก ผู้หวังความสุขได้ดี ได้พากัน คิดมงคลทั้งหลาย ขอพระองค์จงตรัสอุดมมงคล พระผู้มีพระภาคตรัสพระคาถาตอบว่าการไม่คบคนพาล ๑ การคบบัณฑิต ๑ การบูชาบุคคลที่ควรบูชา ๑ นี้เป็นอุดมมงคล การอยู่ในประเทศอันสมควร ๑ ความเป็นผู้มีบุญอันกระทำแล้วในกาลก่อน ๑ การตั้งตนไว้ชอบ ๑ นี้เป็นอุดมมงคล พาหุสังจาจะ ๑ ศิลป ๑ วินัยที่ศึกษาดีแล้ว ๑ วาจาสุภาषิต ๑ นี้เป็นอุดมมงคล การบำรุงมารดาบิดา ๑ การสงเคราะห์บุตรภรรยา ๑ การงานอันไม่อาภูล ๑ นี้เป็นอุดมมงคลทาน ๑ การประพฤติธรรม ๑ การสงเคราะห์ญาติ ๑ กรรมอันไม่มีโทษ ๑ นี้เป็นอุดมมงคล การงดการเว้นจากบาป ๑ ความสำรวมจากการดื่มน้ำเมา ๑ ความไม่ประมาทในธรรมทั้งหลาย ๑

๖๐ วิหารเซตวัน พระพุทธองค์ประทับ ๒๕ พรรษา

นี่เป็นอุดมมงคล ความเคารพ ๑ ความประพฤติดอมตน ๑ ความสันโดษ ๑ ความกตัญญู ๑ การพึงธรรมโดยกาล ๑ นี่เป็นอุดมมงคล ความอดทน ๑ ความเป็นผู้ว่าง่าย ๑ การได้เห็นสมณะทั้งหลาย ๑ การสนทนาธรรมโดยกาล ๑ นี่เป็นอุดมมงคล ความเพียร ๑ พรหมจรรย์ ๑ การเห็นอริยสัจ ๑ การกระทำนิพพานให้แจ้ง ๑ นี่เป็นอุดมมงคล จิตของผู้ได้อันโลกธรรมทั้งหลายถูกต้องแล้ว ย่อมไม่หวั่นไหว ๑ ไม่เศร้าโศก ๑ ปราศจากภูลี้ ๑ เป็นจิตเกษม ๑ นี่เป็นอุดมมงคล เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ทำงานคลเช่นนี้แล้ว เป็นผู้ไม่ปราศัยในชาติทุกหมู่เหล่า ย่อมถึงความสวัสดิ์ในที่ทุกสถาน นี่เป็น อุดมมงคลของเทวดาและมนุษย์เหล่านั้น ฯ

จบมงคลสูตร

พระวิหารเซตวันได้รับการดูแลอย่างดีมีการล้อมรั้วกันไม่ให้ผู้คนทั่วไป เข้ามาบุกรุกทำลาย เมื่อเดินเข้าประตูหน้าจะเห็นว่ามีการบูรณะไปตามร่องรอยของอาคารเก่า ทางด้านซ้ายจะเป็นกุฏิของอัครสาวก พระอรหันต์องค์สำคัญจำพรรษาอยู่ที่อารามนี้ เช่น พระอานนท์ ราชทูต โมคคัลลานะ สารีบุตร องคุลีมาล ตรงไปจะเป็นต้นโพธิ์ที่พระอานนท์ปลุกเอาไว้ (ภาพที่ ๒) ทางด้านซ้ายมือเป็นพระคันธกุฎีที่ประทับของพระพุทธเจ้า (ภาพที่ ๓)

บริเวณทั่ว ๆ ไปมีต้นไม้ใหญ่ขึ้นมากมายเป็นลักษณะสวนที่เย็นร่มรื่นเป็นอย่างดี (ภาพที่ ๔)

นอกจากนั้นยังมองเห็นอิฐที่เรียงเป็นวงกลม เหมือนบ่อน้ำแต่ปิดฝาและไม้ฉาบปูน เตี้ยเล็กใหญ่สูงต่างขนาดกัน ซึ่งจะเป็นสัญลักษณ์หรือจารึกธาตุของท่านพระอรหันต์ทั้งหลาย

ด้านขวามือเลยเข้าไปก็คือที่ประชุมสงฆ์ หรือธรรมสภา (ภาพที่ ๕) สถานที่นี้เองที่เกิด เรื่องราวสำคัญมากมาย ครั้งหนึ่งมีหญิงงามชื่อนางจิญจมาณวิกา บุคมมาถึงธรรมสภา แห้งนี้มากล่าวดูพระพุทธเจ้า เป็นเหตุการณ์ที่พระพุทธองค์ทรงมีชัยชนะในการกล่าวร้ายจากแผนการของพวกเดียรถีย์ และปรากฏในบทสวดที่เรียกว่า สวดพาหุง ขอเชิญ อานพระสูตร .....

พระสูตรต้นตอปฏิภัก ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท เล่ม ๑ ภาค ๒ ตอน ๓

๙. เรื่องนางจิตฺตมาณวิกา [๑๔๕]

ขอความเบื้องต้น

พระศาสดาเมื่อประทับอยู่ในพระเซตวัน ทรงปรารภนางจิตฺตมาณวิกา ตรัสพระธรรมเทศานี้ว่า “เอกธมฺมมตีตฺตสฺส ๑” เป็นต้น. พวกเดียรติยวิริชยาพระพุทธรศาสนา ความพิสดารว่า ในปฐมโพธิกาล เมื่อสาวกของพระทศพลมีมากหาประมาณมิได้. เมื่อพวกเทวดาและมนุษย์ห้อยลงสู่อริยภูมิ, เมื่อการเกิดขึ้นแห่งพระคุณของพระศาสดาแผ่ไปแล้ว. ลากสักการะเป็นอันมากเกิดขึ้นแล้ว. พวกเดียรติย เป็นผู้เซ่นกับแสง หิงห้อยในเวลาดวงอาทิตย์ขึ้น เป็นผู้เชื่อมลากสักการะ. พวกเดียรติยเหล่านั้น ยืนในระหว่างถนน แมประกาศให้พวกมนุษย์รู้แจ้งอยู่อย่างนั้นว่า “พระสมณโคดมเท่านั้นหรือเป็นพระพุทธรเจ้า. แมพวกเราก็คือพระพุทธรเจ้า; ทานที่เขาให้แล้วแก่พระสมณโคดม นั้นเท่านั้นหรือ มีผลมาก. ทานที่เขาให้แล้วแก่เราทั้งหลายก็มีผลมากเหมือนกัน; ทานทั้งหลาย จึงให้ จงทำ แก่เราทั้งหลายบาง” ดังนี้แล้ว ไม่ได้ลากสักการะแล้ว ประชุมคิดกันในที่ลับว่า “พวกเรา พึงยังโทษให้เกิดขึ้นแก่พระสมณโคดม ในระหว่างมนุษย์ทั้งหลาย พึงยังลากสักการะให้ฉิบหายโดยอุบายอะไรหนอแล ?” กาลนั้นในกรุงสาวัตถี มีนางบริพาชีกาคณหนึ่ง ชื่อว่าจิตฺตมาณวิกา เป็นผู้ทรงรูปอันเลอโฉม ถึงความเลิศด้วย ความงาม เหมือนนางเทพอัปสรจะนั้น, รัศมียอมเปล่งออกจากศีรษะของนางนั้น.

นางจิตฺตมาณวิกา รับอาสาพวกเดียรติย

ลำดับนั้น เดียรติยผู้มีความรู้เฉียบแหลมคนหนึ่ง กล่าวอย่างนั้นว่า “เราทั้งหลายอาศัยนางจิตฺตมาณวิกา พึงยังโทษให้เกิดขึ้นแก่พระสมณโคดมยังลากสักการะ (ของเธอ) ให้ฉิบหายได้.” เดียรติยเหล่านั้น รับรองว่า “อุบายนี้มีอยู่.” ต่อมา นางจิตฺตมาณวิกานั้นไปสู่อารามของเดียรติยให้แล้วได้ยืนอยู่. พวกเดียรติยไม่พูดกับนาง. นางจึงคิดว่า “เรามีโทษอะไรหนอแล ?” แมพูดครั้งที่ ๓ ว่า “พระผู้เป็นเจ้าทั้งหลาย ดิฉันไหว” ดังนี้แล้วจึงพูดว่า “พระผู้เป็นเจ้าทั้งหลาย ดิฉันมีโทษอะไรหนอแล ? เพราะเหตุอะไร ทานทั้งหลาย จึงไม่พูดกับดิฉัน ?”

เดียรถีย์. น้องหญิง เจ้าย่อมไม่ทราบซึ่งพระสมณโคดม ผู้เบียดเบียนเราทั้งหลายเที่ยวทำ เราทั้งหลายให้เสื่อมลามกสักการะหรือ ?

นางจิญจมาณวิกา. ดิฉันยังไม่ทราบ เจ้าข้า. ก็ในเรื่องนี้ดิฉันควรทำอย่างไรเล่า?

เดียรถีย์. น้องหญิง ถ้าเจ้าปรารถนาความสุขแก่เราทั้งหลายไซ้ร้, จงยังโทษให้เกิดขึ้นแก่ พระสมณโคดมแล้ว ยังลามกสักการให้ฉิบหายเพราะอาศัยตน.

นางกล่าวว่า “ดีละ พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าทั้งหลาย. ข้อนี้จึงเป็นภาระของดิฉันเอง. ท่านทั้งหลาย อย่าคิดแล้ว” ดังนี้แล้ว หลีกไป ห่มผ้ามีสีดุดจกอมทอง มีของหอมและระเบียบ ดอกไม้เป็นต้นในมือ มุ่งหน้าตรงพระเชตวัน ไปอยู่ในสมัยเป็นที่พึงธรรมกถาแห่งชนชาวเมืองสาวัตถีแล้วออกไปจากพระเชตวัน ตั้งแต่กาลนั้น เพราะความที่นางเป็นผู้ฉลาด ในมารยาทของหญิง. เมื่อผู้อื่นถามว่า “นางจะไปไหนในเวลานี้ ?” จึงกล่าวว่า “ประโยชน์อะไรของท่านทั้งหลายด้วยที่ที่เราไป” พักอยู่ในวัดของเดียรถีย์ในที่ใกล้พระเชตวัน เมื่อคนผู้เป็นอุบาสกออกจากพระนครแต่เช้าตรู่ ด้วยหวังว่า “จักถวายบังคมพระผู้มีพระภาคเจ้า” (นาง) ทำที่เหมือนอยู่ในพระเชตวัน เข้าไปสู่พระนคร เมื่อคนผู้เป็นอุบาสก ถามว่า “ท่านอยู่ ณ ที่ไหน ?” แล้วจึงกล่าวว่า “ประโยชน์อะไรของท่านทั้งหลายด้วย ที่ที่เราอยู่”

โดยกาลล่วงไป ๑ - ๒ เดือน เมื่อถูกถามจึงกล่าวว่า “เราอยู่ในพระคันธกุฎีเดียวกันกับพระสมณโคดม ในพระเชตวัน” ยังความสงสัยให้เกิดขึ้นแก่ปุถุชนทั้งหลายว่า “ข้อนั้นจริงหรือไม่หนอ ?”

โดยกาลล่วงไป ๓ - ๔ เดือน เขาทอนผ้าพันทอง แสดงเพศของหญิงมีกรรมกรให้เหล่าชนอันธพาลถือเอาว่า “กรรมกรบังเกิดขึ้นเพราะอาศัยพระสมณโคดม”

โดยกาลล่วงไป ๘ - ๙ เดือน ผู้ก่อกมลไว้ที่ท้องห่มผ้าทับข้างบน ให้ทุบหลังมือและเท้าด้วยไม้คางโค แสดงอาการบวมขึ้น มีอินทรียบอบซ้ำ เมื่อพระตถาคตประทับนั่งแสดงธรรมบนธรรมาสน์ที่ประดับแล้วในเวลาเย็น, ไปสู่ธรรมสภา ยืนตรงพระพักตร์ของ

พระตถาคตแล้ว กล่าวว่่า “มหาสมณะ พระองค์ (ดีแต่) แสดงธรรม แก่มหาชนเท่านั้น. เสี่ยงของพระองค์ไพละ. พระโอรสู์ของพระองค์สนิท; ส่วนหม่อมฉัน อาศัยพระองค์ได้ เกิดมีครวัครบกำหนดแล้ว พระองค์ไม่ทรงทราบเรื่อนเป็นที่คลอดของหม่อมฉัน, ไม่ทรงทราบเครื่องครวัการบริหารมีเนยใสและน้ำมันเป็นต้น, เมื่อไม่ทรงทำเอง ก็ไม่ตรัสบอกพระเจ้าโกศล หรืออนาถปิณฑิกะ หรือนางวิสาขามหาอุบาสิกา คนใดคนหนึ่ง แม้บรรดา อุปัฏฐากทั้งหลายว่า ท่านจงทำกิจที่ควรทำแก่นางจิณฺจมาณวิกา, พระองค์ทรงรู้แต่จะ อภิรมย์เท่านั้น ไม่ทรงรู้ครวัการบริหาร”

เหมือนพยายามจับก่อนคุณ ปามณฑลพระจันทร์ฉะนั้น ด่าพระตถาคตในท่ามกลางบริษัทแล้ว. พระตถาคต ทรงดรรหมกถาแล้ว เมื่อจะทรงบันลือเยี่ยงอย่างสี่หะจึง ตรัสว่า “น้องหญิง ความที่คำอันเจ้ากล่าวแล้ว จะจริงหรือไม่ เราและเจ้าเท่านั้น ย่อมรู้.”

นางจิณฺจมาณวิกา. อย่างนั้น มหาสมณะ ข้อนั้น เกิดแล้วโดยความที่ท่านและหม่อมฉันทราบแล้ว.

เทพบุตรทำลายกลอุบายของนางจิณฺจมาณวิกา

ขณะนั้น อาสนะของท้าวสักกะแสดงอาการร้อน. ท้าวเธอทรงใคร่ครวญอยู่ ก็ทราบว่่า “นางจิณฺจมาณวิกา ย่อมด่าพระตถาคตด้วยคำไม่เป็นจริง” แล้วทรงดำริว่่า “เราจักชำระเรื่องนี้ให้หมดจด” จึงเสด็จมากับเทพบุตร ๔ องค์. เทพบุตรทั้งหลายแปลงเป็นลูกหนูกัดเชือกที่ผูกท่อนไม้กลม ด้วยอันตะที่เดียวเท่านั้น. ลมพัดเวึกผามขึ้น. ไม่กลมพลัดตกลงบนหลังเท้าของนางจิณฺจมาณวิกานั้น. ปลายเท้าทั้ง ๒ ข้างแตกแล้ว. มนุษย์ทั้งหลายพูดว่่า “แนะนำกาลกรรณี เจาตาพระสั้มาสั้พุทธเจ้า” ถมเซพะลงบนศิระษะ มีมือถือก้อนดินและท่อนไม้ ชูดลากออกจากพระเซตวัน. นางจิณฺจมาณวิกาถูกแผ่นดินสูบ ครั้นในเวลานางลวงคลองพระเนตรของพระตถาคตไป แผ่นดินใหญ่แตกแยกช่องให้แล้ว. เปลวไฟตั้งขึ้นจากอเวจี. นางจิณฺจมาณวิกานั้นไปเกิดในอเวจี เป็นเหมือนหม่ผากั้มพลที่ตระกุกให้. ลากสักการะของพวกเดียรถีย์เสื่อมแล้ว (แต่กลับ) เจริญแก่พระศพลโดยประมาณยั้ง.....

๒

ด้วยบรรยากาศที่ร่มรื่น เย็นสบาย หลังจากที่ได้นมัสการต้นโพธิ์พระอานนท์ มีการวางดอกไม้ ธูป เทียนแล้ว หลาย ๆ คนก็จัดเตรียมน้ำมารดน้ำด้วย จากนั้นก็หาที่ดื่ม ไม้โบราณเหล่านี้ เพื่อสนทนาธรรม

ประวัติต้นโพธิ์พระอานนท์

เนื่องจากท่านอนาถบิณฑิกะ มีศรัทธาในพระศาสนา มาก ได้สละทรัพย์ ๔๕ โกฎิ สร้างพระเซตวันมหาวิหาร และได้ทำบุญอื่น ๆ อีกเป็นเงินจำนวนมากเหลือคณาดังนั้น ท่านจึงได้รับเกียรติพิเศษจากพระเจ้าปเสนทิโกศล คือให้ท่านเป็นคนปลูกต้นโพธิ์ไว้หน้าพระเซตวันมหาวิหาร มีชื่อว่า อานนท์โพธิ์ มูลเหตุให้มีการปลูกโพธิ์ต้นนี้มีเรื่องเล่าไว้ในกาลิงคชาดก ท่านอนาถบิณฑิกได้เข้าไปหาท่านพระอานนท์ ในคราวที่พระพุทธรองค์เสด็จมาสู่พระเซตวันมหาวิหารครั้งหนึ่ง แล้วเรียนท่านว่า .....

วิหารนี้เมื่อพระตถาคตเจ้าเสด็จจาริกไปโปรดสัตว์ ณ ที่อื่นเสีย ก็ไม่มีร่องรอยอะไรเหลือไว้เลย คนทั้งหลายถือดอกไม้ของหอมมาก็ไม่มีที่บูชา ขอพระคุณเจ้าช่วยทูลถามเรื่องนี้แด่พระตถาคตเจ้าด้วยว่า หากจะสร้างปูชนียสถานขึ้นสักแห่งหนึ่งจะได้หรือไม่?

ท่านพระอานนท์รับคำท่านเศรษฐี แล้วเข้าเฝ้าพระพุทธรองค์ทูลถามถึงพระเจดีย์ว่ามีเท่าไร?

พระพุทธรองค์ตรัสว่า มี ๓ คือ สารีริกธาตุเจดีย์ ปารีโคคิกเจดีย์ และอุททิสกเจดีย์

ท่านพระอานนท์จึงกราบทูลเรื่องที่ท่านอนาถบิณฑิกเรียนถวาย แล้วทูลขออนุญาตนำพืชโพธิ์จากต้นศรีมหาโพธิ์มาปลูกไว้ที่พระเซตวันมหาวิหาร เพื่อให้เป็นปูชนียสถานแก่ประชาชนชาวนครสาวัตถีแทนพระองค์ในคราวที่เสด็จจาริกไปที่อื่น พระพุทธรองค์ทรงอนุญาตให้ปลูกได้ ท่านพระอานนท์จึงได้แจ้งเรื่องนี้แด่พระเจ้าปเสนทิโกศล ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี และนางวิสาขา มหาอุบาสิกา เป็นต้น แล้วขอนิมนต์ท่าน

พระมหาโมคคัลลานะ ให้เหาะไปนำเมล็ดโพธิ์จากต้น ศรีมหาโพธิ์ ณ ตำบลอุรุเวลาเสนานิคมมา ซึ่งท่านพระมหาโมคคัลลานะ ก็ได้เหาะไปนำมาได้สำเร็จในวันนั้นเอง

ครั้นนำมาแล้ว ก็ปรึกษากันว่า จะให้ใครเป็นคนปลูก จึงจะสมกับความสำคัญของต้นโพธิ์นี้ ทั้งพระสงฆ์และประชาชนได้ตกลงกันถวายเกียรติให้พระเจ้าปเสนทิโกศลราชาแห่งแคว้นโกศลเป็นผู้ปลูก แต่พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงปฏิเสธ และทรงแนะนำว่า ควรจะให้เกียรตินี้แก่ท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐีเป็นคนปลูก เพราะท่านเป็นคนสร้างสถานที่นี้ แล้วทรงพระราชทานพืชโพธิ์ให้ท่านเศรษฐี ท่านเศรษฐีจึงได้เอาน้ำหอมประพรมเมล็ดโพธิ์แล้วปลูกลงไว้ แล้วทำการฉลองเป็นการใหญ่ และได้บูชาต้นโพธิ์ด้วยสักการะมากมาย ต้นโพธิ์นี้ปรากฏชื่อว่า อานันทโพธิ์ เพราะท่านพระอานนท์เป็นผู้ให้ปลูก. อ่านเพิ่มเติมได้ที่..... พระสูตรต้นตอปฏิภาณ ขุททกนิกาย ชาดก เล่ม ๓ ภาค ๖

ในป่าข้างวิหารเซตวันนี้มีฝูงลิงอาศัยอยู่จำนวนมาก (ภาพที่ ๖) และก็มักจะมานั่งเล่นใกล้ ๆ วงสนทนาธรรมของพวกเราเสมอ ดูอาการคล้ายกับคนนั่งฟังธรรมเหมือนกัน ไม่ทราบว่าจะเลียนแบบคนหรือเปล่า ถ้าลิงจะเลียนแบบคนก็คงไม่เป็นไร แต่คนอย่าไปเลียนแบบลิงก็แล้วกัน (ภาพที่ ๗) ถ้าไปเป็นลิงถึงกลัวก็จะเสียของดี ๆ ไปหมด ถ้าเป็นลิงติดตัง ยิงดินก็ยิงติด เหมือนกิเลสนั้นแหละในที่สุดก็ต้องม้วยมรณะเพราะแพ้กิเลส

การสนทนาธรรมก็จะดำเนินไปจนค่ำมืด พวกเราจะได้เวียนเทียนทักษิณาวัตรอบพระคันธกุฎี ๓ รอบแล้วเป็นอันจบการเดินทางวันที่ ๕ จึงกลับไป เตรียมตัวเดินทางต่อไปยัง ลุมพินี ซึ่งต้องข้ามเขตชายแดนเข้าไปยังประเทศเนปาลในวันพรุ่งนี้

ทั้งเครียด ทั้งขำ เป็นธรรมะ

อนุโมทนา

บันทึกการเดินทาง วันที่ ๕

๐๑.๐๐ น.

๐๒.๐๐ น.

๐๓.๐๐ น.

๐๔.๐๐ น.

๐๕.๐๐ น.

๐๖.๐๐ น.

๐๗.๐๐ น.

๐๘.๐๐ น.

๐๙.๐๐ น.

๑๐.๐๐ น.

๑๑.๐๐ น.

๑๒.๐๐ น.

๑๓.๐๐ น.

๑๔.๐๐ น.

๑๕.๐๐ น.

๑๖.๐๐ น.

๑๗.๐๐ น.

๑๘.๐๐ น.

๑๙.๐๐ น.

๒๐.๐๐ น.

๒๑.๐๐ น.

๒๒.๐๐ น.

๒๓.๐๐ น.

๒๔.๐๐ น.

---

๙ ลุมพินีวัน สถานที่ประสูติ

ลุมพินีวัน ปัจจุบันมีเนื้อที่ประมาณ ๒,๐๐๐ ไร่ อยู่ในเขตประเทศเนปาล ติดชายแดนประเทศอินเดีย ทางเหนือเมืองโครัภปุรี ทางกรเรียกสถานที่นี้ว่า รุมมินเด มีสภาพเป็นชนบท มีผู้อาศัยอยู่ไม่มาก มีสิ่งปลูกสร้างเป็นพุทธสถานเพียงเล็กน้อย แต่มีวัดพุทธอยู่ในบริเวณนี้หลายวัด

๑

๒

๓

๔

๕

๖

ระยะทางที่เราจะเดินทางวันนี้ ประมาณ ๑๖๐ กม. ถ้าเป็นในเมืองไทยเราอาจใช้เวลาประมาณชั่วโมงกว่า ๆ แต่สำหรับเช้าวันนี้ที่เราจะมุ่งหน้าสู่ลุมพินีก็จะต้องใช้เวลาทั้งวัน เนื่องจากต้องใช้เส้นทางตามชนบท เลียบชายแดนเนปาลไปทางทิศตะวันออก ไปข้ามพรมแดนที่เรียกว่า Sonauli อาจต้องเสียเวลาที่ด่านพอสมควร เมื่อข้ามพรมแดนเข้าไปเนปาล เราจะพักที่เมืองชื่อ Bhairawa หรือมีชื่อใหม่อีกชื่อหนึ่งว่า สิทธิถณะนคร เป็นเมืองเล็ก ๆ ประชากรประมาณ ๖๐,๐๐๐ คน

ถ้าเราดูจากแผนที่ทางอากาศ จะเห็นได้ชัดว่า บริเวณที่เป็นแวนแคว้นของเจ้าศากยะ เป็นที่ราบเชิงเขาหิมาลัยทั้งหมด จากเมืองไพราวา ไปประมาณ ๒๐ กม. ก็เป็น

๗

๘

๙

๑๐

๑๑

๑๒

๑๓

เมืองกุทวาล นั้นก็เป็นเชิงเขาหิมาลัยแล้ว และมีเส้นทางที่เรียกว่าสิทธารถะไฮเวย์ ลัดเลาะตามยอดเขาหิมาลัย ไปจนถึงเมือง Pokra อันมีชื่อเสียงของเนปาล เมื่อปี ๒๕๔๒ คณะของเราได้ใช้เส้นทางนี้ นุกบ่นไปชมเทือกเขา Anapurana ที่จัดว่าสวยที่สุดในโลกมาแล้ว และเดินทางต่อโดยรถยนต์ไปจนถึงกรุง Katmandu เมืองหลวงของประเทศเนปาล แล้วกลับกรุงเทพฯ ทางเครื่องบิน

ถ้าดูหลักฐานจาก Wikipedia และ Google Earth จะพบว่า กรุงกบิลพัสดุ์ Kapilavastu เมืองของพระเจ้าสุทโธทนะ พระบิดาของเจ้าชายสิทธัตถะ ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำสายหนึ่ง ใกล้เมือง Taulihawa ติดเชิงเขาหิมาลัยทีเดียว (ภาพที่ ๑)

ไต่ลงมาประมาณ ๖ กม. เป็นสถูปนิโครธาราม (ภาพที่ ๒) สถานที่ ๆ พระพุทธองค์เสด็จ มาเทศน์ในพรรษาแรกหลังตรัสรู้ปรากฏเป็นหลักฐานอยู่ หากขีดเส้นตรงในแผนที่ไปทาง ทิศตะวันออก ระยะประมาณ ๖๐ กม. จะมีหลักฐาน เป็น Mound ของเมืองเทวะทะหะ Devadaha เมืองของพระบิดาของพระนางสิริมหามายา พระมารดาของ

พระโพธิสัตว์ ปรากฏอยู่ริมแม่น้ำอีกสายหนึ่ง ระหว่างเส้นทางนี้ก็คือ ลุมพินีวัน ตั้งอยู่ห่างจากกรุงกบิลพัสดุ์ประมาณ ๒๕ กม. สถานที่แห่งนี้คือจุดหมายของพวกเรา เป็นสถานที่ที่พระโพธิสัตว์อุบัติมาบนโลกมนุษย์.....ขอเชิญอ่านพระสูตรเรื่องนี้

พระสูตรต้นตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค มหาทปानสูตร เล่ม ๒ ภาค ๑

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ธรรมดามีอยู่ดังนี้

๑. เมื่อใด พระโพธิสัตว์จุติจากชั้นดุสิต เสด็จลงสู่ครรภ์ของพระมารดาเมื่อนั้น ในโลกพร้อมทั้ง เทวโลก มารโลก พรหมโลก ในหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพราหมณ์ เทวดา และมนุษย์ ทั้งหมดนี้โลกธาตุนี้ ย่อมหวั่นไหวสะเทือนสะท้าน แสงสว่างอันยิ่งไม่มีประมาณ ย่อมปรากฏในโลกลวงเทวานุภาพของเทวดาทั้งหลาย

๒. ช่องว่างซึ่งอยู่ในที่สุดโลก อันมิได้ถูกอะไรปกปิดไว้ ที่มีตมิตกิติ สถานที่ที่พระจันทร์และพระอาทิตย์เหล่านี้ซึ่งมีฤทธิ์มาก มีอานุภาพมากเห็นปานนี้ ส่งแสงไปไม่ถึงกิติ ในที่ทั้งสองแห่งนั้น และหมื่นโลกธาตุนี้ย่อมหวั่นไหวสะเทือนสะท้าน ทั้งแสงสว่างอันยิ่งไม่มีประมาณ ย่อมปรากฏในโลก ลวงเทวานุภาพของเทวดาทั้งหลาย ข้อนี้เป็นธรรมดาในเรื่องนี้

๓. ในเวลาที่พระโพธิสัตว์เสด็จลงสู่ครรภ์ของพระมารดา เทวบุตร ๔ องค์ ย่อมเข้าไปรักษาทิศทั้ง ๔ โดยตั้งใจว่า ใคร ๆ คือ มนุษย์หรืออมมนุษย์ก็ตาม อย่าเบียดเบียนพระโพธิสัตว์ หรือมารดาของพระโพธิสัตว์นั้นได้ ข้อนี้เป็นธรรมดาในเรื่องนี้

๔. ในเวลาที่พระโพธิสัตว์เสด็จลงสู่ครรภ์ของพระมารดา พระมารดาของพระโพธิสัตว์โดยปกติผู้ทรงศีล จดเว้นจากการฆ่าสัตว์ จดเว้นจากการลักทรัพย์ จดเว้นจากการประพฤติผิดในกาม จดเว้นจากการกล่าวเท็จ จดเว้นจากการดื่มน้ำเมา คือสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ข้อนี้เป็นธรรมดาในเรื่องนี้

๕. ในเวลาที่พระโพธิสัตว์เสด็จลงสู่ครรภ์ของพระมารดา พระมารดาของพระโพธิสัตว์ ย่อมไม่เกิดมานัสซึ่งเกี่ยวข้องกับกามคุณในบุรุษทั้งหลาย พระมารดาของ

พระโพธิสัตว์ ย่อมเป็นหญิงที่บุรุษใด ๆ ซึ่งมีจิตกำหนดแล้วจะล่วงเกินไม่ได้ ข้อนี้เป็นธรรมดาในเรื่องนี้

๖. ในเวลาที่พระโพธิสัตว์เสด็จลงสู่พระครรภ์ของพระมารดา พระมารดาของพระโพธิสัตว์ย่อมได้กามคุณ ๕ พระนางเพียบพร้อมพร้อมด้วยกามคุณ ๕ ได้รับบำเรออยู่ ข้อนี้เป็นธรรมดาในเรื่องนี้

๗. ในเวลาที่พระโพธิสัตว์เสด็จลงสู่พระครรภ์ของพระมารดา อากาศใด ๆ ย่อมไม่เกิดแก่พระมารดาของพระโพธิสัตว์เลย พระมารดาของพระโพธิสัตว์ย่อมทรงสำราญ ไม่ทรงลำบากพระกาย และพระมารดาของพระโพธิสัตว์ทอดพระเนตรเห็นพระโพธิสัตว์ซึ่งเสด็จอยู่ภายในพระครรภ์ มีอวัยวะครบถ้วน มีอินทรีย์ไม่บกพร่อง ข้อนี้เป็นธรรมดาในเรื่องนี้

๘. ในเมื่อพระโพธิสัตว์ประสูติแล้วได้ ๗ วัน พระมารดาของพระโพธิสัตว์ย่อมทิวงคต เสด็จเข้าถึงชั้นดุสิต ข้อนี้เป็นธรรมดาในเรื่องนี้

๙. หญิงอื่น ๆ บริหารครรภ์ ๙ เดือนบ้าง ๑๐ เดือนบ้าง จึงคลอด พระมารดาของพระโพธิสัตว์หาเหมือนอย่างนั้นไม่ ทรงบริหารพระโพธิสัตว์ด้วยพระครรภ์ครบ ๑๐ เดือนบริบูรณ์จึงประสูติ ข้อนี้เป็นธรรมดาในเรื่องนี้

๑๐. พระมารดาของพระโพธิสัตว์ ย่อมไม่ประสูติเหมือนหญิงอื่น ๆ ซึ่งนั่งหรือนอนคลออด ส่วนพระมารดาของพระโพธิสัตว์ทรงประทับยืนประสูติพระโพธิสัตว์ ข้อนี้เป็นธรรมดาในเรื่องนี้

๑๑. แม่พระนางมหามายาเทวี ทรงบริหารพระโพธิสัตว์ด้วยพระครรภ์ ๑๐ เดือนแล้ว มีพระครรภ์บริบูรณ์ มีพระประสงค์จะเสด็จไปเฝ้าพระญาติ จึงกราบทูลพระเจ้าสุทโธทนมหาราชว่า “ข้าแต่พระทูลกระหม่อม หม่อมฉันปรารถนาจะไปยังเทวทहनคร เพคะ”

๑๒. พระราชาทรงอนุญาตแล้ว โปรดให้ปราบทางจากกรุงกบิลพัสดุ์ จนถึงเทวทहनครให้ราบเรียบ ให้ประดับด้วยต้นกล้วย หมอเต็มด้วยน้ำ ธงชาย และ ธงแผ่น-

ผ้า เป็นต้น ให้ประทับนั่งในวอทอง ให้อำมาตย์พันคนهامไป ทงส่งไปพร้อมด้วย
บริวารเป็นอันมาก ระหว่างพระนครทั้งสอง มีมงคลสาละวันชื่อลุมพินีวัน ที่ควรใช้สอย
ของชาวนครทั้งสอง

๑๓. มงคลสาละวันในสมัยนั้น ออกดอกบานสะพรั่งไปหมด ตั้งแต่โคนจนถึง
ยอด เพราะทรงเห็นนงาม เสริมอนสวนจิตลดวั้น อันเป็นที่สำเร็จสำราญแห่งเทพ ซึ่ง
หมู่แมลงผึ้งอันผึ้งอื่น ๆ เลี้ยงดู ผู้เพลินในรสวนที่ทำความยินดีอย่างยิ่ง อันน่ารื่นรมย์
ยินดีด้วยความเมา มีรวงรังอันเสพแล้วร่ารองกระหิมอยู่ตามระหว่างกิ่ง และระหว่าง
ดอกทั้งหลาย พระเทวีได้เกิดมีพระประสงค์จะลงเล่นในสวนสาละวัน

๑๔. เหล่าอำมาตย์ พาพระราชเทวีเข้าไปยังลุมพินีวัน พระนางเสด็จไปยัง
โคนต้นมงคลสาละ มีพระประสงค์จะจับกิ่งใดของมงคลสาละนั้น ซึ่งมีลำต้นตรงเรียบ
และกลม ประดับด้วยดอก ผลแลใบอ่อน กิ่งมงคลสาละนั้นไม่มีแรง รวนเรเหมือนใจคน
กึ่งอ้อมลงมาเองถึงฝ่าประหัตถ์ของพระนาง

๑๕. ลำดับนั้น พระนางก็ทรงจับกิ่งสาละนั้น ด้วยพระกรข้างขวามือด้วย
กำไลพระกรทองใหม่ มีพระองคูลีกลมกลึงดังกลิบบัว อันรุ่งเรืองด้วยพระขนานผู้มีสีแดง
พระนางประทับยืนจับกิ่งสาละนั้น เป็นพระราชเทวีงดงาม เหมือนจันทร์เลขาอ่อน ๆ
ที่ลอดหลับเมฆสีเขียวคราม เหมือนแสงเปลวไฟซึ่งตั้งอยู่ได้ไม่นาน และเหมือนเทวีที่เกิด
ในสวนนั้นวัน

๑๖. ในทันใดนั้นเอง ลมของพระนางก็เกิดปั่นป่วน ขณะนั้นชนเป็นอันมาก
ก็กั้นฝ่าม่านเป็นกำแพงแล้วหนีไป พระนางเมื่อประทับยืนจับกิ่งสาละอยู่ด้วยพระองค์ พระ
โพธิสัตว์ก็ประสูติจากพระครรภ์ของพระนางนั้น

๑๗. ตูกรภิกษุทั้งหลาย ธรรมดามีอยู่ดังนี้ ในเวลาที่พระโพธิสัตว์เสด็จออก
จากพระครรภ์ของพระมารดา พวกเทวดารับกอน พวกมนุษย์รับที่หลัง ข้อนี้เป็น
ธรรมดาในเรื่องนี้

๑๘. ในเวลาที่พระโพธิสัตว์เสด็จประสูติจากพระครรภ์พระมารดา และยังไม่ทันถึงแผ่นดิน เทวบุตร ๔ องค์ประคองรับพระโพธิสัตว์นั้น วางไว้เบื้องหน้าพระมารดา กราบทูลว่า “ขอจงมีพระทัยยินดีเถิด พระเทวี พระโอรส ของพระองค์ ผู้เกิดแล้ว มีศักดิ์ใหญ่” ขอนี้เป็นธรรมดาในเรื่องนี้

๑๙. ในเวลาที่พระโพธิสัตว์เสด็จประสูติจากพระครรภ์ของพระมารดา เสด็จประสูติอย่างง่ายดายทีเดียว ไม่เปราะอะเปื้อนด้วยน้ำ ไม่เปราะอะเปื้อนด้วยเสมหะ ไม่เปราะอะเปื้อนด้วยโลหิต ไม่เปราะอะเปื้อนด้วยของไม่สะอาดอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นผู้บริสุทธิ์ผุดผ่อง

๒๐. ดูกรภิกษุทั้งหลาย แก้วมณีอันบุคคลวางไว้ในผากากสิกพัสตร์ แก้วมณีย่อมไม่ทำผากากสิกพัสตร์ให้เปราะอะเปื้อนเลย ถึงแม้ผากากสิกพัสตร์ก็ไม่ทำแก้วมณีให้เปราะอะเปื้อน ขอนั้นเพราะเหตุไร เพราะสิ่งทั้งสองเป็นของบริสุทธิ์ แม้ฉันใด ฉันนั้นเหมือนกันแล ขอนี้เป็นธรรมดาในเรื่องนี้

๒๑. ในเวลาที่พระโพธิสัตว์เสด็จประสูติจากพระครรภ์ของพระมารดา ธารน้ำย่อมปรากฏจากอากาศสองธาร เย็นธารหนึ่ง ร้อนธารหนึ่ง สำหรับสนานพระโพธิสัตว์และพระมารดา ขอนี้เป็นธรรมดาในเรื่องนี้

๒๒. พระโพธิสัตว์ผู้ประสูติแล้วได้ครุหนึ่ง ประทับยืนด้วยพระบาททั้งสองอันสม่ำเสมอ ผินพระพักตร์ทางดานทิศอุดร เสด็จดำเนินไปได้เจ็ดก้าว และเมื่อทวยเทพกั้นเศวตฉัตรตามเสด็จอยู่ ทรงเปลี่ยวแลดูทั่วทุกทิศ ทรงเปล่งวาจาว่า “เราเป็นยอดในโลก เราเป็นใหญ่แห่งโลก เราเป็นผู้ประเสริฐแห่งโลก ความเกิดของเรานี้เป็นครั้งที่สุดบัดนี้ความเกิดอีกมิได้มี” ดังนี้ขอนี้เป็นธรรมดาในเรื่องนี้

๒๓. เมื่อใด พระโพธิสัตว์เสด็จประสูติจากพระครรภ์ของพระมารดา เมื่อนั้นในโลกพร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก ในหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพราหมณ์ เทวดา และมนุษย์ แสงสว่างอันยิ่งไม่มีประมาณย่อมปรากฏลวงเทวานุภาพของเทวดาทั้งหลาย ช่องว่างซึ่งอยู่ที่สุดโลกมิได้ถูกอะไรปิด ที่มีมืดมิดก็ตี สถานที่ที่พระจันทร์และพระอาทิตย์เหล่านี้ซึ่งมีฤทธิ์มาก มีอานุภาพมากเห็นปานนี้ส่องแสงไปไม่ ถึงก็ตี ในที่

ทั้งสองแห่งนั้น แสงสว่างอันยิ่งไม่มีประมาณ ย่อมปรากฏในโลกดวงเทวานุภาพของ เทวดาทั้งหลาย และหมื่นโลกธาตุนี้ ย่อมหวั่นไหวสะเทือนสะท้าน ข้อนี้เป็นธรรมดาในเรื่องนี้

๒๔. ในสมัยใด พระโพธิสัตว์สมภพ ณ ลุมพินีวัน พระเทวีพระราชมารดา พระราहुล พระอานนท์ นายฉันทะ กาฬุทายีอำมาตย์ พระยาม้ากัณฐกะ ตันมहाโพธิพุกษะ และ หม่อมขุมทรัพย์ ๔ ก็บังเกิดขึ้นพร้อมกันในสมัยนั้น

๒๕. บรรดาขุมทรัพย์ทั้ง ๔ นั้น ขุมทรัพย์มีประมาณ ๑ คาจุด ขุมทรัพย์หนึ่ง ขนาดกึ่งโยชน์ ขุมทรัพย์หนึ่งขนาด ๓ คาจุด ขุมทรัพย์หนึ่งขนาด ๑ โยชน์ เหล่านี้ชื่อว่า สหชาติทั้ง ๗

ลุมพินีวัน เดิมเป็นส่วนป่าสาธารณะหรือวโนทยานที่ร่มรื่นเหมาะแก่การ พักผ่อน ตั้งอยู่กึ่งกลางระหว่างเมือง กบิลพัสดุ์ กับเมืองเทวทหะ ในแคว้นสักกะบนฝั่ง แม่น้ำโหริณีหลังจากพระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว พระเจ้าอโศกมหาราช ได้โปรดให้สร้าง เสาหินขนาดใหญ่มาปักไว้ตรงบริเวณที่ประสูติ เรียกว่า เสาอโศก ที่จารึกข้อความเป็น อักษรพราหมีว่าพระพุทธเจ้าประสูติที่ตรงนี้

บริเวณจุดที่เป็นสังเวชนียสถาน ได้มีการบูรณะโดยทางการเนปาล มีการขุด-ค้น (ภาพที่ ๓) พบร่องรอยหินแกะสลักอันมีค่ามากมายและได้มีการสร้างโครงสร้าง เหล็กครอบ สถานที่ศักดิ์สิทธิ์เอาไว้ (ภาพที่ ๔ - ๕) ส่วนบนของโครงสร้างทำเป็นสถาปัตยกรรมแบบมหายาน (ภาพที่ ๖) เพื่อจะประดิษฐานรูปแกะสลักพระนางมาयाเทวีกับเจ้าชาย สิทธัตถะขณะกำลังทรงประสูติ (ภาพที่ ๗) มีหนังสือบางเล่มรายงานการตรวจพิสูจน์ หินแกะสลัก และร่องรอยพระพุทธบาทที่ล้อมเป็นห้อง กระจกไว้ด้านใต้สถาปัตยกรรม เท้ากับช่วงเวลา que พระโพธิสัตว์เสด็จมาประสูติ และการแกะสลักหินรูปพระเทวีนั้น ก็มีร่องรอยการตัดหินที่เรียบคม ไม่เหมือนการตัดด้วยการแกะสลัก สมัยเก่าแต่มีลักษณะ เหมือนถูกตัดด้วยพลังอะไรบางอย่างที่เรียบคมเป็นพิเศษ ยังไม่สามารถพิสูจน์ได้

“พระเจ้าอยู่หัวปิยทัสสี ผู้เป็นที่รักแห่งทวยเทพ เมื่อออกเษกได้ ๒๐ พรรษา ได้เสด็จมาและทรงกระทำการบูชา เพราะพระเจ้าพุทธศากยะมฤถิได้ประสูติ ณ ที่นี้ได้ โปรดให้สร้างรั้วศิลา และประดิษฐานเสาศิลาจารึกขึ้นไว้” (ภาพที่ ๘)

บนเสาศอโคกยังมีร่องรอยเหมือนภาษาจีนแกะสลักลงไปอีก (ภาพที่ ๙) มีข้อความบันทึก ในคัมภีร์ของหลวงจีนฟาเหียน ที่มาจาริกและเรียนพระธรรมในอินเดียว่า ได้พบเสาศอโคก ที่มีรอยแตกผุ่กกลางอยู่บริเวณนี้ และใกล้ ๆ กันก็คือสระน้ำที่พระเทวีทรง สรงน้ำหลังจาก พระโพธิสัตว์ทรงประสูติ (ภาพที่ ๑๐) เสาศอโคกต้นที่วานี้ได้รับการ บูรณะซ่อมแซมตั้งขึ้นใหม่ ยังเห็นรอยแตกผุ่กกลางได้อย่างชัดเจน (ภาพที่ ๑๑) ส่วน สระน้ำนั้นก็มีต้นโพธิ์โบราณอันร่มรื่นขึ้นอยู่ เป็นสถานที่เหมาะยิ่งนัก ที่พวกเราใช้เป็น ที่ สันทนาการ

เสร็จจากการสักการะสังเวชนียสถานถ้ามีโอกาสก็เดินดูชีวิตความเป็นอยู่ ของชาวเนปาลนิดหน่อยนะครับ สังเกตดูชาวเนปาลก็ไม่ค่อยกินเนื้อสัตว์กัน ส่วนมาก เป็นผักและเผือกมัน (ภาพที่ ๑๒) การแต่งกายสตรีชาวเนปาลไม่ได้หม่สำหรับเหมือนชาว อินเดีย แต่จะเป็นกระโปรงยาวดูสวยดีเหมือนกัน (ภาพที่ ๑๓) สำหรับการพักโรงแรม ขอแอบบอกหลวงหนานะ ครับว่า มี ๒ ที่ ที่เป็นเจ้าประจำ สำหรับท่านที่โชคชะตายังดี ไม่มีพระศุกร์เข้าพระเสาร์แทรก ท่านก็จะได้พักที่โรงแรมนิวารนะ เก้าหน้อยแต่ก็นับว่า ยังมีความเมตตากับแขก ผู้พักไม่ถึงกับทารุณโหดเหี้ยมจนเกินไป นอนหลับได้ ให้ ๓ ดาว

สำหรับท่านที่ดวงกำลังตก โชคชะตาไม่เข้าข้าง ท่านจะต้องถูกส่งไปฝึกความ อดทนที่โรงแรมพาวัน ที่นี้ท่านก็จะได้รับอิสรภาพอย่างเต็มที่ อยากรจะทำอะไรไม่มีใคร สนใจท่านไม่เคยมีใครมายุ่งที่ห้องของท่าน เจ้าของโรงแรมคงขาดเมตตาและเกลียดชัง แขกผู้พักอาศัยมาแต่ชาติปางก่อน ห้องจึงเต็มไปด้วยขี้ฝุ่นสะสมไว้นาน กลิ่นรบกวน ฆานปสาทะท่านอย่างหนัก ตามทางเดินก็มีรังผึ้งมาเกาะอยู่เป็นธรรมชาติล้วน ๆ กลางคืนระวัง ให้ดีท่านที่ต้องชำระแบตเตอร์ก็ลอง กระแสไฟฟ้าอาจติด ๆ ดับ ๆ และมีการ กระชาก มีคนทำแบตกลองฟังมาแล้ว เรื่องแอร์ลืมไปได้เลย เปิดโอกาสให้รับลมเย็นจาก เทือกเขาหิมาลัยอย่างเต็มที่ ถือเป็นภารกิจขั้นดี บวกกับการรับอนุศลวิบาก อยาไปโทษ ใครเด็ดขาด พวกเราคงไม่ได้อยู่ที่นี้หลายวันหรอก โรงแรมนี้รับไปเลย ๑ ดาว

เครียด ๆ ขำ ๆ ก็เป็นธรรมะนะครับ อนุโมทนา

บันทึกการเดินทาง วันที่ ๖

๐๑.๐๐ น. _____

๐๒.๐๐ น. _____

๐๓.๐๐ น. _____

๐๔.๐๐ น. _____

๐๕.๐๐ น. _____

๐๖.๐๐ น. _____

๐๗.๐๐ น. _____

๐๘.๐๐ น. _____

๐๙.๐๐ น. _____

๑๐.๐๐ น. _____

๑๑.๐๐ น. _____

๑๒.๐๐ น. _____

๑๓.๐๐ น. _____

๑๔.๐๐ น. _____

๑๕.๐๐ น. _____

๑๖.๐๐ น. _____

๑๗.๐๐ น. _____

๑๘.๐๐ น. _____

๑๙.๐๐ น. _____

๒๐.๐๐ น. _____

๒๑.๐๐ น. _____

๒๒.๐๐ น. _____

๒๓.๐๐ น. _____

๒๔.๐๐ น. _____

_____

๑๐ กุสินารา มหาปรินิพพาน

วันนี้เป็นการเดินทางวันที่ ๗ แล้วนะครับ เป็นวันเสาร์ ที่กรุงเทพฯ แม้จะเป็นวันหยุดราชการก็ตาม รถราก็คงยังติดเหมือนเดิม นักเรียนยังคงต้องไปแย่งกันเรียนพิเศษตามรอบ ๆ ศูนย์การค้า พ่อแม่ก็ยังคงเสียค่าเรียนพิเศษกันมากมายอย่างที่ทราบกันดีอยู่แล้ว มองไปทางไหนก็มีแต่คนเดินพูดโทรศัพท์มือถือถือไม่ว่าจะเป็นเด็กประถม มัธยม หรือมหาวิทยาลัย หันกลับมามองดินแดนพุทธภูมินี้ หลังจากที่พวกเราได้นมัสการสังเวชนียสถาน แห่งแรกที่ลุมพินีแล้ว ทุกคนก็คงมีความรู้สึกปิติที่ได้เจริญกุศลที่หาโอกาสได้ยาก

เป็นบุญของพวกเราจริง ๆ ครับที่ได้มีโอกาสได้ฟังพระธรรม และเพิ่มความเห็นถูกความเข้าใจถูก ชีวิตคนเรามีได้ยืนยาวสักเท่าไรยังเป็นเด็กเมื่อไม่นานมานี้ ตอนนั้นก็ยังไม่ค่อยอายุ ๕๐ - ๖๐ ปี กันเกือบหมดแล้ว เห็นใหม่ครับ หากมัวยึดถือ ติดข้อง กอบ-โกย คิดแต่เรื่องของตนไม่สามารถละคลายอกุศลลงได้บ้าง ก็จะสะสมความติดข้องในกิเลสต่อไป หากสามารถเข้าใจธรรมะว่าเป็นธรรมะ มีความเห็นถูกว่าเป็นรูปธรรม นามธรรม ไม่ใช่สัตว์ บุคคล ตัวตน ยิ่งเข้าใจธรรมะมากขึ้น ความละคลายจากอกุศลธรรมก็จะค่อย ๆ เป็นไป

เดินทางในอินเดียตามชนบทสำหรับผู้เขียนแล้วรู้สึกชอบเป็นพิเศษ ถึงแม้จะไปได้อีกก็ไม่ใช่ไรเพราะเราก็ได้เตรียมเวลามาถึง ๒ สัปดาห์ พอจะมีเวลาค่อย ๆ ไปถนนตามชนบทจะเล็ก ๆ พอรถวิ่งสวนกันได้ตามในภาพ สองข้างทางเป็นทุ่งนาบาง ไร่ถั่ว ไร่ถั่วบ้าง (ภาพที่ ๑) มีต้นไม้ใหญ่ ๆ เป็นระยะ ๆ (ภาพที่ ๒) แต่ไม่มีเสาไฟฟ้าเลย รถส่วนตัว และมอเตอร์ไซค์ก็ไม่ค่อยมีให้เห็นแสดงว่าชาวชนบทยังมีวิถีชีวิตอยู่อย่างชนบทเดิม ๆ จริง ๆ ถนนจะตัดผ่านหมู่บ้านหรือเมืองเป็นระยะ ก็จะมีภาพชีวิตสองข้างถนนที่ชาวบ้านยึดเอาถนนเป็นที่ค้าขายจนเหลือที่ไ้รถวิ่งเพียงแคบ ๆ รู้สึกว่าบ้านช่องตามถนนตัดผ่านคงจะมีมานานนับเป็นพันปี ซึ่งในสมัยโบราณ ก็จะมีเพียงรถม้าหรือวัวควาย เท่านั้น (ภาพที่ ๓)

เราต้องเดินทางลงใต้มุ่งสู่เมือง โครักขปุรี เป็นเมืองที่เป็นศูนย์กลางของวัดในศาสนาฮินดู ชื่อวัดโครักขนาถ อันเป็นที่มาของชื่อเมืองที่มีประชากรประมาณ ๑.๔ ล้านคน เมื่อรถวิ่งไปสัก ๑ ชั่วโมงหรือ ๒ ชั่วโมงก็จอดพักรถบ้าง เข้าห้องน้ำธรรมชาติหรือแวะดื่มน้ำชา บางครั้งเราก็พบเห็นความเป็นอยู่อาหารการกิน แบบชาวอินเดียส่วนใหญ่ น่าสนใจทีเดียว ที่พบมากคือการดื่มชาใส่นมที่เรียกว่า กะล่ำใจ และการทำ “น่าน” ที่มีการนวดแป้งแล้วเอาเข้าไปอบในเตาที่มีลักษณะคล้ายโถง เอาออกมาเสิร์ฟพร้อมชาร้อน ๆ รสชาดอร่อยดี (ภาพที่ ๔)

ด้วยระยะทางประมาณ ๑๕๐ กม.เราก็เดินทางมาถึง กุสินารา Kushinagar ปัจจุบันเป็นชุมชนเล็ก ๆ ของรัฐอุตตรประเทศที่มีประชากรเพียงไม่ถึง ๒๐,๐๐๐ คน ศาละวโนทยานแห่งกุสินาราแห่งนี้ ในอดีตเป็นแวนแควนของกษัตริย์มัลละ แห่งแคว้นวัชชี ตั้งอยู่ใกล้แม่น้ำ **หิรัญวดี** สถานที่ที่รอบบริเวณนี้มีซากโบราณสถานมากมายที่พระเจ้าอโศกมหาราชได้สร้างไว้เป็นที่บูชาสักการะองค์พระผู้มีพระภาค ฯ มีการพบเห็นร่องรอยความเจริญรุ่งเรืองของอาคารสถานที่ แต่ได้ถูกทอดทิ้งร้างมานานับพันปีตั้งแต่ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๕ จนกระทั่งได้รับการค้นพบและบูรณะจากทางการใหม่เมื่อ พุทธศตวรรษที่ ๑๙ นี้เอง (ภาพที่ ๕) และนี่แหละสถานที่สำคัญแห่งพุทธประวัติที่พระบรมศาสดา หลังจากที่ได้ตรากตรำพระวรกาย เผยแผ่คำสอนอันศักดิ์สิทธิ์สูงค่าแก่มวลมนุษย์มาตลอดเวลาที่ทรงพระชนม์ พระองค์ได้ **ทอดร่างลงกล่าวปัจฉิมโอวาทแล้ว** **ปรินิพพาน**

ถึงตอนนี้อย่ากล่าวคำขอบน้อมต่อพระรัตนตรัยแล้ว และเมื่อมีการอ่านข้อความตามมหาปรินิพพานสูตร (ภาพที่ ๖) ข้อความชวนให้ระลึกถึงว่าพระพุทธรูปองค์ผู้ที่ทุกคนกราบไหว้เคารพ สูงสุด ได้ปรินิพพาน ณ สถานที่นี้ สหายธรรมบางท่านถึงกับน้ำตาไหลด้วยความสลดใจ และความปลื้มปิติ ซาบซึ้ง บรรยากาศเต็มไปด้วยความสงบสำรวม (ภาพที่ ๗)

เชิญอ่านพระสูตร.....

พระสูตรต้นตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค มหาปรินิพพานสูตร เล่ม ๒ ภาค ๑

ปรินิพพาน

ครั้งนั้นแล

พระผู้มีพระภาคทรงหายจากพระประชวรแล้วไม่นานเสด็จออกจากวิหารประทับนั่งบนอาสนะที่เขาปูไว้ในร่มด้านหลังวิหาร ท่านพระอานนท์ได้เข้าเฝ้าถวายบังคม แล้วยังอยู่ ณ ที่ควรสวนข้างหนึ่ง กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ได้เห็นพระองค์ทรงสำราญแล้ว ข้าพระองค์ได้เห็นความอดทนของพระผู้มีพระภาคแล้ว พระเจ้าข้า แม้กระนั้นร่างกายของข้าพระองค์ เป็นประหนึ่งจังกอมไป ทิศทั้งหลายก็ไม่ปรากฏแก่ข้าพระองค์ ธรรมทั้งหลายก็มิได้แจ่มแจ้งแก่ข้าพระองค์ เพราะอาการทรงพระประชวรของพระผู้มีพระภาค

ก็แต่ว่า ข้าพระองค์ได้มีความเบาใจบางประการว่า ตราบเท่าที่พระองค์ยังไม่ทรงปรารภภิกษุสงฆ์แล้วทรงมีพระดำรัสอย่างใดอย่างหนึ่ง พระผู้มีพระภาคจักยังไม่เสด็จดับขันธปรินิพพาน ดังนี้ พระเจ้าข้า”

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “ดูกรอานนท์ ก็ภิกษุสงฆ์ยังหวังอะไรในเราตถาคตเล่า ธรรมที่ตถาคตแสดงแล้วได้ทำมิให้มี โนมิให้มีนอก กำมือแห่งอาจารย์ในธรรมทั้งหลาย มิได้มีแก่ตถาคต ดูกรอานนท์ ผู้ใดพึงมีความดำริอย่างนี้ว่า เราจักบริหารภิกษุสงฆ์ก็ดี หรือว่าภิกษุสงฆ์พึงยกย่องเราก็ดี ดูกรอานนท์ แท้จริงเขาผู้นั้นพึงปรารภภิกษุสงฆ์แล้ว กล่าวถ้อยคำบางประการ ดูกรอานนท์ ตถาคตมิได้มีความดำริอย่างนี้ว่า “เราแลจักบริหารภิกษุสงฆ์ หรือว่าภิกษุสงฆ์พึงยกย่องเราตถาคต” ดังนี้ ดูกรอานนท์ ก็ในกาลบัดนี้ เราตถาคตแก่เฒ่าแล้ว เป็นผู้ใหญ่ ล่วงกาลผ่านวัยโดยลำดับแล้ววัยของตถาคตเข้า ๘๐ ปีแล้ว ดูกรอานนท์ เกวียนเก่าคร่ำคร่า เดินไปได้ด้วยการแซมด้วยไม้ไผ่แม้ฉันทันใด ร่างกายของตถาคตก็ดำเนินไปได้ เหมือนการแซมด้วยไม้ไผ่ ฉันทันนั้นแล ดูกรอานนท์ ในสมัยใด ตถาคตเข้าถึงเจตโสมภา นิमितติมิได้อยู่ เพราะไม่มนสิการนิमितทั้งปวง เพราะเวทนาทั้งหลายบางอย่างดับไป ในสมัยนั้น ร่างกายของตถาคตมีความผาสุกยิ่ง

เพราะเหตุนั้นแหละ อานนทฺ์ เธอทั้งหลายจงมีตนเป็นเกาะ มีตนเป็นที่พึ่งอยู่ เกิด อายามีสิ่งอื่นเป็นที่พึ่ง จงมีธรรมเป็นเกาะ มีธรรมเป็นที่พึ่ง อายามีสิ่งอื่นเป็นที่พึ่งเลย ดูกร- อานนทฺ์ ภิกษุเป็นผู้มีตนเป็นเกาะมีตนเป็นที่พึ่งอยู่ ไม่มีสิ่งอื่นเป็นที่พึ่ง เป็นผู้ มีธรรมเป็นเกาะ มีธรรมเป็นที่พึ่ง ไม่มีสิ่งอื่นเป็นที่พึ่งอย่างไร?

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุในพระศาสนานี้ พิจารณาเห็นกายในกายอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกเสียได้ พิจารณาเห็น เวทนาในเวทนาอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌาและโทมนัส ในโลกเสียได้

พิจารณาเห็นจิตในจิตอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติกำจัดอภิชฌา และโทมนัสในโลกเสียได้ พิจารณาเห็นธรรมในธรรมอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกเสียได้

ดูกรอานนทฺ์ ภิกษุเป็นผู้มีตนเป็นเกาะ มีตนเป็นที่พึ่ง ไม่มีสิ่งอื่นเป็นที่พึ่ง เป็นผู้ มีธรรมเป็นเกาะ มีธรรมเป็นที่พึ่ง ไม่มีสิ่งอื่นเป็นที่พึ่ง ด้วยอาการอย่างนี้แล

ดูกรอานนทฺ์ เพราะว่า ในกาลบัดนี้ก็ดี โดยการที่เราตถาคตล่วงลับไปแล้วก็ดี ภิกษุทั้งหลายพวกใดพวกหนึ่ง จักเป็นผู้มีตนเป็นเกาะมีตนเป็นที่พึ่ง ไม่มีสิ่งอื่นเป็นที่พึ่ง จักมีธรรมเป็นเกาะ มีธรรมเป็นที่พึ่ง ไม่มีสิ่งอื่นเป็นที่พึ่ง ภิกษุผู้ใดในการศึกษาเหล่านั้น จักเป็นผู้ประเสริฐสุดยอด” ดังนี้แล

พระผู้มีพระภาคเสวยภัตตาหารของนายจุนทะ

เมื่อพระผู้มีพระภาคเสวยภัตตาหารของนายจุนทะก็มีการบุตรแล้ว เกิดอาพาธ อย่างรุนแรง มีเวทนากล้าเกิดแต่การประชวรลงพระโลหิต ไกลจะปรินิพพาน พระองค์ ทรงมีพระสติสัมปชัญญะ ทรงอดกลั้นเวทนาเหล่านั้นไว้ มิได้ทรงพ่นพริ้ง ตรัสเรียก พระอานนทฺ์มารับสั่งว่า “มาไปกันเถิดอานนทฺ์ เราจะไปยังเมืองกุสินารา” ท่านพระ- อานนทฺ์ทูลรับพระดำรัสแล้ว ปุกกุสสมัลลบุตรถวายนุมาแต่พระผู้มีพระภาค

ท่านพระอานนท์ได้กราบทูลว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ น้าศจรรย์ เหตุไม่เคยมีมาแล้ว พระฉวีวรรณของพระตถาคตบริสุทธิผุดผ่องยิ่งนัก คุผ้าเนื้อละเอียด มีสีดั่งทองสิงคี ซึ่งเป็นผ้าทรงนี้ ข้าพระองค์น้อมเข้าไปสู่พระกายของพระผู้มีพระภาค ย่อมปรากฏดังถ่านไฟที่ปราศจากเปลว”

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “ข้อนี้เป็นอย่างนั้นอานนท์ กายของพระตถาคตย่อมบริสุทธิ ฉวีวรรณผุดผ่องยิ่งนัก ในกาลทั้งสอง คือ ในราตรีที่ตถาคตตรัสรู้อรุณุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ ๑ ในราตรีที่ตถาคตปรินิพพานด้วยอนุภาติเสสนิพพานธาตุ ๑ ในกาลทั้งสองนี้แล กายของพระตถาคตย่อมบริสุทธิ ฉวีวรรณผุดผ่องยิ่งนัก

ดูกรอานนท์ ในปัจฉิมยามแห่งราตรีวันนี้แล ความปรินิพพานของตถาคตจักมีในระหว่างไม้สาละคู่ในศาลวัน อันเป็นที่แหวะพักของมัลลกษัตริย์ทั้งหลาย”

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคพร้อมด้วยภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ เสด็จไปยังฝั่งโน้นแห่งแม่น้ำหิรัญยวดี เมืองกุสินารา และศาลวันอันเป็นที่แวะพักแห่งมัลลกะชัตตริย์ ครั้งแล้วรับสั่งกะท่านพระอานนท์ว่า “ดูกรอานนท์ เธอจงช่วยตั้งเตียงให้เรา หันศีรษะไปทางทิศอุดรระหว่างไม้สาละคู่ เราเหนื่อยแล้ว จักนอน”

ท่านพระอานนท์ทูลรับพระดำรัสแล้ว ตั้งเตียงหันพระเศียรไปทางทิศอุดรระหว่างไม้สาละคู่ พระผู้มีพระภาคทรงลำเร็จสีหไสยา โดยปรัศว์เบื้องขวา ทรงซ้อนพระบาทเหลื่อมพระบาท มีพระสติสัมปชัญญะ

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคตรัสเรียกท่านพระอานนท์มารับสั่งว่า “ดูกรอานนท์ ไม้สาละทั้งคู่แผ่ติดดอกบานสะพรั่งนอกฤดูกาล ดอกไม้เหล่านั้นร่วงหล่นไปปรายลงยัง

สีระของตถาคต เพื่อบูชาตถาคต แม้อุบัติของพจน์เป็นของทิพย์ ก็ตกลงมาจาก
อากาศ แม้อุบัติแห่งจันทอันเป็นของทิพย์ ก็ตกลงจากอากาศ อุบัติแห่งจันทเหล่านั้น
ร่วงหล่นไปเรื่อยไปลงสีระของตถาคต เพื่อบูชาตถาคต ดนตรีอันเป็นทิพย์แล้ว
ก็ประคิมอยู่ในอากาศ แม้สังคีตอันเป็นทิพย์ ก็เป็นไปในอากาศเพื่อบูชาตถาคต

ดูกรอานนท์ ตถาคตจะชื่อว่าอันบริษัทสักการะ เคารพ นับถือบูชา นอบน้อม
ด้วยเครื่องสักการะประมาณเท่านี้หามิได้ ผู้ใดแลจะเป็นภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา
ก็ตาม เป็นผู้ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ปฏิบัติชอบ ปฏิบัติตามธรรมอยู่ ผู้นั้นย่อมชื่อว่า
สักการะ เคารพ นับถือ บูชาตถาคต ด้วยการบูชาอย่างยิ่ง เพราะเหตุนี้แหละ อานนท์
พวกเธอพึงสำเหนียกอย่างนี้ว่า “เราจักเป็นผู้ปฏิบัติธรรม สมควรแก่ธรรม ปฏิบัติชอบ
ประพฤติตามธรรมอยู่” ดังนี้

สังเขปนียสถาน ๔ ตำบล

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เมื่อก่อนพวกภิกษุผู้อยู่จำพรรษาในทิศทั้งหลาย
ยอมมาเพื่อเฝ้าพระตถาคต พวกข้าพระองค์ยอมได้เห็น ได้เข้าไปนั่งใกล้ ภิกษุเหล่านั้น
ผู้ให้เจริญใจเหล่านั้น ก็โดยกาลล่วงไปแห่งพระผู้มีพระภาค พวกข้าพระองค์จักไม่เห็น
ไม่ได้เข้าไปนั่งใกล้พวกภิกษุผู้ให้เจริญใจ”

“ดูกรอานนท์ สังเขปนียสถาน ๔ แห่งเหล่านี้ เป็นที่ควรเห็นของกุลบุตรผู้มี
ศรัทธา สังเขปนียสถาน ๔ แห่งเป็นไฉน คือ

สังเขปนียสถานอันเป็นที่ควรเห็น ของกุลบุตรผู้มีศรัทธา ด้วยมาตามระลึกว่า
พระตถาคตประสูติในที่นี้ ๑ พระตถาคตตรัสรู้พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณในที่นี้ ๑
พระตถาคตทรงยังธรรมจักรให้เป็นไปในที่นี้ ๑ พระตถาคตเสด็จปรินิพพานแล้ว ด้วย
อนุปาทิเสสนิพพานธาตุในที่นี้ ๑ สังเขปนียสถาน ๔ แห่งนี้แล เป็นที่ควรเห็นของกุลบุตร
ผู้มีศรัทธา ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ผู้มีศรัทธาจักมาด้วยระลึกว่า พระตถาคต
ประสูติในที่นี้ก็ดี พระตถาคตตรัสรู้พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ ในที่นี้ก็ดี พระ-
ตถาคตยังธรรมจักรให้เป็นไปในที่นี้ก็ดี พระตถาคตเสด็จปรินิพพานแล้ว ด้วยอนุปาทิเสส

นิพพานธาตุในที่นี้ก็คือ ก็ชนเหล่าใดเหล่าหนึ่งจาริกไปยังเจดีย์ มีจิตเลื่อมใส จักทำการละ
ลง ชนเหล่านั้นทั้งหมด เบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตก จักเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์”

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคตรัสเรียกท่านพระอานนท์มา รับสั่งว่า “ดูกรอานนท์
บางทีพวกเธอจะมีความคิดอย่างนี้ว่า “ปาพจน์มีพระศาสดาล่วงแล้ว พระศาสดาของ-
พวกเราไม่มี ก็ข้อนี้ พวกเธอไม่พึงเห็นอย่างนั้น ธรรมและวินัยอันใดเราแสดงแล้ว
บัญญัติแล้วแก่พวกเธอ ธรรมและวินัยอันนั้นจักเป็นศาสดาของพวกเธอ โดยกาลล่วงไป
แห่งเรา”

ปัจฉิมวาจา

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย บัดนี้
เราขอเตือนพวกเธอว่า สังขารทั้งหลาย มีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา พวกเธอจงยังความ-
ไม่ประมาทให้ถึงพร้อมเถิด นี่เป็นปัจฉิมวาจาของตถาคต”

ปรินิพพาน

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงเข้าปฐมฌาน ออกจากปฐมฌานแล้ว เข้าทุติย-
ฌาน ออกจากทุติยฌานแล้ว เข้าตติยฌาน ออกจากตติยฌานแล้ว เข้าจตุตถฌาน ออก-
จากจตุตถฌานแล้ว เข้าอากาศานัญญายตนะ ออกจากอากาศานัญญายตนสมาบัติแล้ว
เข้าวิญญาณัญญายตนะ ออกจากวิญญาณัญญายตนสมาบัติแล้ว เข้าอากิญจัญญา-
ยตนะ ออกจากอากิญจัญญาयตนสมาบัติแล้ว เข้าเนวสัณญานาสัณญายตนะ
ออกจากเนวสัณญานาสัณญายตนสมาบัติแล้ว ทรงเข้าสัณญาวะทียตนิโรธ

ครั้งนั้น ท่านพระอานนท์ได้ถามท่านพระอนุรุทธะว่า “พระผู้มีพระภาคเสด็จ
ปรินิพพานแล้วหรือ” ท่านพระอนุรุทธะตอบว่า “อานนท์ผู้มีอายุ พระผู้มีพระภาคยังไม่
เสด็จปรินิพพาน ทรงเข้าสัณญาวะทียตนิโรธ”

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคออกจากสัณญาวะทียตนิโรธสมาบัติแล้วทรงเข้า
เนวสัณญานาสัณญายตนะ ออกจากเนวสัณญานาสัณญายตนสมาบัติแล้ว เข้าอากิญ-

จัญญายตนะ ออกจากอากิญจัญญายตนะสมาบัติแล้ว เข้าวิญญาณัญญายตนะ ออกจากวิญญาณัญญายตนะสมาบัติแล้ว เข้าอากาสาณัญญายตนะ ออกจากอากาสาณัญญายตนะสมาบัติแล้ว เข้าจตุตถฌาน ออกจากจตุตถฌานแล้ว เข้าตติยฌาน ออกจากตติยฌานแล้ว เข้าทุติยฌาน ออกจากทุติยฌานแล้ว เข้าปฐมฌาน ออกจากปฐมฌานแล้ว เข้าทุติยฌาน ออกจากทุติยฌานแล้ว เข้าตติยฌาน ออกจากตติยฌานแล้ว เข้าจตุตถฌาน พระผู้มีพระภาคทางออกจากจตุตถฌานแล้ว เสด็จดับขันธปรินิพพาน โดยลำดับแห่งการพิจารณาองค์จตุตถฌานนั้น

เมื่อพระผู้มีพระภาคเสด็จปรินิพพานแล้ว พร้อมกันนั้น ได้เกิดแผ่นดินไหวใหญ่ เกิดความขนพองสยองเกล้า น่าสะพรึงกลัว ทั้งกลองทิพย์ก็บันลือขึ้น

บรรดาภิกษุทั้งหลายนั้น ภิกษุเหล่าใด ยังมีราคะไม่ไปปราศแล้ว ภิกษุเหล่านั้น บางพวกประคองแขนทั้งสองคร่ำครวญอยู่ ลมลงกลิ้งกลือกไปมา ดุจมีเท้าอันขาดแล้ว รำพันว่า “พระผู้มีพระภาคเสด็จปรินิพพานเร็วนัก พระสุตเสด็จปรินิพพานเร็วนัก พระองค์ผู้มีจักขุในโลก อันตรธานเสียเร็วนัก”

ส่วนภิกษุเหล่าใด ที่มีราคะไปปราศแล้ว ภิกษุเหล่านั้น มีสติสัมปชัญญะอดกลั้น โดยธรรมสังเวชว่า “สังขารทั้งหลายไม่เที่ยงหนอ เพราะฉะนั้น เหล่าสัตว์จะพึงได้ในสังขารนี้แต่ที่ไหน”

จบพระสูตร

กราบไหว้พระพุทธรูปในวิหารแล้ว ออกมาทำประทักษิณเวียนเทียนรอบพระสถูปที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ แล้วก็หามุม ลานรอบพระสถูปเพื่อสนทนาธรรม เป็นการปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ตามพระโอวาทที่พระพุทธองค์ได้ทรงตรัสไว้ ณ ที่นี้เมื่อ ๒๕๕๐ ปีที่แล้ว (ภาพที่ ๘)

ตอนหน้าเราไปนมัสการ **มกุฏพันธเจดีย์** สถานที่ถวายพระเพลิง และมาอ่าน เรื่องเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นหลังจากพระพุทธองค์ทรงดับขันธปรินิพพานกัน **วาทกษัตริย์ มัลละ** ได้จัดการกับ **พระสิริระอังคาร**ของพระผู้มีพระภาคอย่างไร **อนุโมทนา**

บันทึกการเดินทาง วันที่ ๗

๐๑.๐๐ น. _____

๐๒.๐๐ น. _____

๐๓.๐๐ น. _____

๐๔.๐๐ น. _____

๐๕.๐๐ น. _____

๐๖.๐๐ น. _____

๐๗.๐๐ น. _____

๐๘.๐๐ น. _____

๐๙.๐๐ น. _____

๑๐.๐๐ น. _____

๑๑.๐๐ น. _____

๑๒.๐๐ น. _____

๑๓.๐๐ น. _____

๑๔.๐๐ น. _____

๑๕.๐๐ น. _____

๑๖.๐๐ น. _____

๑๗.๐๐ น. _____

๑๘.๐๐ น. _____

๑๙.๐๐ น. _____

๒๐.๐๐ น. _____

๒๑.๐๐ น. _____

๒๒.๐๐ น. _____

๒๓.๐๐ น. _____

๒๔.๐๐ น. _____

_____

๑๑ มกุฎพันธเจดีย์ สถานที่ถวายพระเพลิง

เดินทางมาเป็นวันที่ ๘ แล้ว ครึ่งทางแล้วนะครับ บางคนเริ่มคิดถึงบ้าน เมืองไทย อันเป็นที่รักของเรา แต่บางคนเริ่มซึมซับความเป็นอินเดียมากขึ้นแล้วใช้ใหม่ครับ ยกตัวอย่าง เช่น กินอาหารแขกทุกมื้อโดยเฉพาะหัวหอมและเครื่องเทศ กลิ่นตัวพวกเราเริ่มจะเป็นอินเดียแล้ว พวกผู้หญิงก็เปลี่ยนชุดเป็น紗หรี (ภาพที่ ๑) สวมกำไลแขนส่งเสียงกริ่ง กริ่ง กันแล้ว ยิ่งเดินไปไหนพวกขอทานก็จะติดตามเป็นพรวนพร้อมกับเสียงร้องมหารานี ๆ พร้อมกับแบมือรูป ๆ ๆ ๆ ยิ่งดูสง่างามไม่น้อยเลย หญิงไทยเราน่าหมวย ๆ นี้ พอแต่งชุด紗หรีเข้าไปแล้ว รับรอง สวยทันตาเห็น (ภาพที่ ๒) อย่าบอกใครเชียวดูมาอินเดียนี้ ต้องหามาแต่งให้โดนะครับ ขอเพียงอย่างเดียวเตรียมเข็มกลัดไปเยอะ ๆ ผูกมัดให้รัดกุม เดี่ยวไปรุ่มร่าม ไปหลุดแผละกลางตลาดจะหาคนช่วยแต่งใหม่ไม่ได้จะยุ่ง เฟิงหัดแต่ง คงไม่จ่ายเหมือนนุ่งกางเกงยีนส์นะครับ

คนอินเดียนับว่าเป็นชนชาติที่ปรับตัวให้ทำธุรกิจได้ง่ายมากครับ (ภาพที่ ๓) ไม่ต้องรอเฟรนไชส์หรือเทคโนโลยีใด ๆ ทั้งสิ้น มีพื้นดินพร้อมอุปกรณ์เล็กน้อยก็เปิดกิจการได้แล้วครับ (ภาพที่ ๔) สำหรับชาวบ้านชายหญิงในรูปข้างล่างนี้เล่นดนตรีร้องเพลงขับกล่อมอยู่ที่หน้าประตูทางเขามกุฎพันธเจดีย์ (ภาพที่ ๕) สุ่มเสียงทำนองเศราสร้อยได้บรรยายาศดีจริง ๆ ผู้เขียน ไปที่นั่นหลาย ๆ ครั้งเขาจนจำกันได้ เมื่อคราวที่แล้วด้วยความชอบพอเป็นพิเศษ เลยชวนเพื่อน ๆ แจกรูปและสละเสื้อผ้าชุดเก่งให้ไป ๒ - ๓ ชุด แต่เป็นเทรนด์แบบฮิปฮอป ไม่ทราบป่านนี้ท่านโยนทิ้งไปหมดแล้วก็ไม่รู้ ส่วนอีกรูปที่เป็นหญิงสาวแยมวิสูตรออกมาจาก ประตูนั้น (ภาพที่ ๖) คือ ชาวบ้านที่หมู่บ้านนายจุนทะแห่งเมืองปาวา อันสืบเผ่าพันธุ์เก่าแก่นับพันปี มาแล้ว

ห่างจากสถูปและพระวิหารที่ประดิษฐานพระพุทธรูปมหาปรีนิพพานไม่ไกล บนถนนเดียวกันคือ **มกุฎพันธเจดีย์** (ภาพที่ ๗) สถานที่ถวายพระเพลิง มองเห็นเป็นเนิน ก่อด้วยอิฐเคยมีนักขุดค้น เจาะลึกลงไปพบกองขี้เถ้าและรอยดินใหม่ไฟ และหลักฐานอื่น ๆ ยืนยันว่าเป็นสถานที่ถวายพระเพลิง บริเวณโดยรอบมีร่องรอยอาคารโบราณปรากฏอยู่มากมาย (ภาพที่ ๘) ผู้มาสักการะพร้อมกันกราบนมัสการ กระทำเวียน

เทียนประทักษิณ นอมนระลึกเสมือนหนึ่งได้มารายยังพิธีถวายพระเพลิงพุทธสรีระ (ภาพที่ ๙) เหตุการณ์เมื่อ ๒๕๕๐ ปีก่อนเป็นประการไคเชิญอ่านพระสูตรเกี่ยวกับพุทธประวัติตอนนี้.....

พระสูตรต้นตปิฎก ที่มณิกาย มหาวรรค เล่ม ๒ ภาค ๑

แจ้งข่าวปรีนิพพาน

สมัยนั้น พวกเจ้ามัลละเมืองกุสินารา ประชุมกันที่สัญจาศระด้วยเรื่องพระนิพพานนั้น ลำดับนั้น ท่านพระอานนท์ไปยังสัญจาศระของเจ้ามัลละเมืองกุสินารา ได้บอกแก่เจ้ามัลละเมืองกุสินาราว่า ดูก่อนวาสิฏฐะทั้งหลายพระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จปรีนิพพานแล้ว ขอท่านทั้งหลายจงสำคัญการอันควรในบัดนี้เถิด. เจ้ามัลละ โอรส สุณิสา และปชาบดีพึงคำนึงของท่านพระอานนท์แล้ว มีความทุกข์ เสียพระทัยเปี่ยมด้วยทุกข์ใจ บางพวกสยายผมประคอง พระหัตถ์ทั้งสองคร่ำครวญ ล้มลงกลิ้งเกลือกไปมา เหมือนมีพระบาทขาดแล้วทรงรำพันว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าปรีนิพพานเร็วนัก พระสูตรปรีนิพพานเร็วนัก พระองค์ผู้มีจักขุในโลกอันตรธานเร็วนัก.

ครั้งนั้น เจ้ามัลละเมืองกุสินารารับสั่งกะพวกบุรุษว่า พวกท่านจงเตรียมของหอมดอกไม้ และเครื่องดนตรีทุกชนิดในเมืองกุสินาราให้พร้อม.เจ้ามัลละเมืองกุสินาราถือเอาของหอมดอกไม้เครื่องดนตรีทุกชนิดและผ้า ๕๐๐ คู่เสด็จไปยังสาลวันอันเป็นที่แหวะพักของพวกเจ้ามัลละ เสด็จเขาถึงสรีระของพระผู้มีพระภาคเจ้า สักการะ เคารพ นับถือ บูชาพระสรีระของพระผู้มีพระภาคเจ้าด้วยการพ้อนรำ ขับร้อง ประโคม ของหอมดอกไม้ ดาดพาดนผ้าตกแต่งโรงมณฑล ยังวันนั้นไหลงไปด้วยประการอย่างนี้.

พวกเจ้ามัลละมีพระดำริว่า การถวายพระเพลิงพระสรีระของพระผู้มีพระภาคเจ้าในวันนั้นหมดเวลาเสียแล้ว พຽนี้พวกเราจักถวายพระเพลิงพระสรีระของพระผู้มีพระภาคเจ้า. พวกเจ้ามัลละเมืองกุสินารา สักการะ เคารพ นับถือ บูชาพระสรีระของพระผู้มีพระภาคเจ้าด้วยการพ้อนรำ ขับร้อง ประโคม ของหอมดอกไม้ ดาดพาดนผ้าตกแต่งโรงมณฑล ยังวันแม่ที่ ๒ ที่ ๓ ที่ ๔ ที่ ๕ ที่ ๖ ไหลงไป

แล้วครั้นถึงวันที่ ๗ พวกเจ้ามัลละเมืองกุสินารามีพระดำริว่า พวกเราสักการะเคารพ นับถือ บูชาพระสรีระของพระผู้มีพระภาคเจ้าด้วยการพ้อนรำ ขั้บรอง ประโคม ของหอม ดอกไม้ จักเชิญไปทางทิศทักษิณแห่งพระนครเชิญไปภายนอกพระนคร ถวายพระเพลิงพระสรีระของพระผู้มีพระภาคเจ้า ทางทิศทักษิณแห่งพระนคร.

มัลลปาโมกข์ ๘

สมัยนั้น มัลลปาโมกข์ ๘ องค์ สระสงเกล้าแล้วทรงมุ่งฝ่าใหม่ด้วยทรงดำริว่า เราจักยกพระสรีระของพระผู้มีพระภาคเจ้า ย่อมไม่อาจยกขึ้นได้. พวกเจ้ามัลละเมืองกุสินาราได้ถามท่านพระอนุรุทธะว่า ท่านอนุรุทธะอะไรหนอเป็นเหตุ อะไรหนอเป็นปัจจัย มัลลปาโมกข์ ๘ องค์นี้ ผู้สระสงเกล้าแล้ว ทรงมุ่งฝ่าใหม่ด้วยดำริว่า เราจักยกพระสรีระของพระผู้มีพระภาคเจ้า ย่อมไม่อาจยกขึ้นได้. พระอนุรุทธะกล่าวว่า

ดูก่อนวาสิฏฐะทั้งหลาย พวกท่านมีความประสงค์อย่างหนึ่ง พวกเทวดามีความประสงค์อย่างหนึ่ง. เจ้ามัลละถามว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ พวกเทวดามีความประสงค์อย่างไร.

พระอนุรุทธะกล่าวว่า ดูก่อนวาสิฏฐะทั้งหลาย พวกท่านมีความประสงค์ว่า เราสักการะ เคารพ นับถือ บูชาพระสรีระของพระผู้มีพระภาคเจ้า ด้วยการพ้อนรำ ขั้บรอง ประโคม ดอกไม้ ของหอม จักเชิญไปทางทิศทักษิณแห่งพระนคร แล้วเชิญไปภายนอกพระนคร ถวายพระเพลิงพระสรีระของพระผู้มีพระภาคเจ้า ทางทิศทักษิณแห่งพระนคร เทวดามีความประสงค์ว่า เราสักการะเคารพ นับถือ บูชาพระสรีระของพระผู้มีพระภาคเจ้า ด้วยการพ้อนรำ ขั้บรอง ประโคม ดอกไม้ ของหอม อันเป็นทิพย์จักเชิญไปทางทิศอุดรแห่งพระนครแล้วเข้าสู่พระนครโดยทวารทิศอุดร เชิญไปท่ามกลางพระนคร แล้วออกโดยทวารทิศบูรพา แล้วถวายพระเพลิงพระสรีระของพระผู้มีพระภาคเจ้า ที่มกุฎพันธเจดีย์ของพวกเจ้ามัลละ ทางทิศบูรพาแห่งพระนคร. เจ้ามัลละกล่าวว่าขอให้เป็นไปตามความประสงค์ของพวกเทวดาเถิด.

สมัยนั้น เมืองกุสินาราดาราตษาไปด้วยดอกมณฑารพ โดยถองแถวประมาณ แคเข้า จนตลอดที่ต่อแห่งเรือนบ่อของโสโครกและกองหยากเยื่อ ครั้งนั้นพวกเทวดา

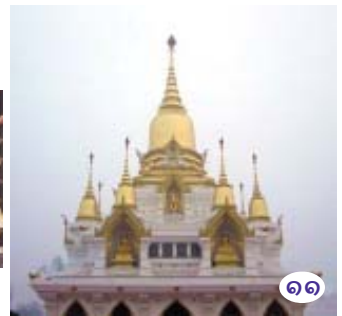

และพวกเจ้ามัลละเมืองกุสินาราสักการะเคารพ นับถือ บูชาพระสรีระของพระผู้มีพระภาคเจ้า ด้วยการพ่อน้ำ ชับรอง ประคอง ดอกไม้ ของหอม ทั้งที่เป็นทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ เชิญไปทางทิศอุดรแห่งพระนครแล้วเชิญไปสู่พระนครโดยทวารทิศอุดร เชิญไปท่ามกลางพระนคร แล้วออกไปโดยทวารทิศบูรพา แล้ววางพระสรีระพระผู้มีพระภาคเจ้า ณ มกุฏพันธเจดีย์ของพวกเจ้ามัลละ ทางทิศบูรพาแห่งพระนคร.

ลำดับนั้น พวกเจ้ามัลละได้ถามท่านพระอานนทว่า พวกข้าพเจ้าจะพึงปฏิบัติในพระสรีระของพระตถาคตอย่างไร. ท่านพระอานนทกล่าวว่า ดูก่อนวาสิฏฐะทั้งหลาย พวกท่านพึงปฏิบัติ ในพระสรีระพระตถาคต เหมือนที่ข้าปฏิบัติในพระสรีระของพระเจ้าจักรพรรดิฉะนั้น. ข้าปฏิบัติในพระสรีระของพระเจ้าจักรพรรดิเป็นอย่างไรเล่า.

ดูก่อนวาสิฏฐะทั้งหลาย เขาห่อพระสรีระของพระเจ้าจักรพรรดิด้วยผ้าไหม แล้วชุบด้วยสาลีแล้วห่อด้วยผ้าไหม โดยอุบายนี้ห่อพระสรีระของพระเจ้าจักรพรรดิด้วยผ้า ๕๐๐ คู่แล้ว เชิญพระสรีระลงในรางเหล็กอันเต็มด้วยน้ำมันครอบด้วยรางเหล็กอื่น แล้วกระทำจิตกาธานด้วยไม้หอมทุกชนิดถวายพระเพลิงพระสรีระของพระเจ้าจักรพรรดิแล้ว สร้างพระสถูปของพระเจ้าจักรพรรดิไว้ที่ท่าใหญ่ ๔ แห่ง เขาปฏิบัติในพระสรีระของพระเจ้าจักรพรรดิด้วยประการฉะนี้แล พวกท่านพึงปฏิบัติใน

๙๔ มกุฎพันธเจดีย์ สถานที่ถวายพระเพลิง

พระสรีระพระตถาคต เหมือนที่เขาปฏิบัติในพระสรีระของพระเจ้าจักรพรรดิฉะนั้น
พึงสร้างพระสถูปพระตถาคตไว้ในหนทางใหญ่ ๔ แพร่ง ชนเหล่าใดจักยกขึ้น
ซึ่งพวงมาลัยของหอมหรือจุกอภิวาท หรือจักยังจิตให้เลื่อมใสในพระสถูปนั้น ข้อนั้น
จักเป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุขแก่ชนเหล่านั้นตลอดกาลนาน.

ลำดับนั้น พวกเจ้ามัลละเมืองกุสินารารับสั่งกะพวกบุรุษว่า ดูก่อนพนาย
ถ้าอย่างนั้น พวกท่านจงเตรียมสาลีไว้พร้อมเถิด. พวกเจ้ามัลละเมืองกุสินาราห่อ

พระสรีระพระผู้มีพระภาคเจ้าด้วยผ้าใหม่แล้วซับด้วยสำลี แล้วห่อด้วยผ้าใหม่โดยอุบาย
นี้ ห่อพระสรีระพระผู้มีพระภาคเจ้าด้วยผ้า ๕๐๐ คู่ แล้วเชิญลงในรางเหล็กอันเต็มด้วย
น้ำมัน ครอบด้วยรางเหล็กอื่น แล้วกระทำจิตกาธานด้วยไม้มหอมทุกชนิด แล้วจึงเชิญ
พระสรีระของพระผู้มีพระภาคเจ้าขึ้นสู่จิตกาธาน.

เรื่องพระมหากัสสปเถระ

สมัยนั้น พระมหากัสสปะพร้อมด้วยภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ประมาณ ๕๐๐ รูป
เดินทางจากเมืองปาวาสู่เมืองกุสินารา. ลำดับนั้น ท่านมหากัสสปะแหวะออกจากทาง
แล่นงักที่โคนไม้ต้นหนึ่ง.

สมัยนั้น อาชีวกคนหนึ่ง ถีอดอกมณฑารพในเมืองกุสินาราเดินทางไกลมาสู่
เมืองปาวา. ท่านมหากัสสปะได้เห็นอาชีวกนั้นมาแต่ไกล จึงถามอาชีวกนั้นว่า คุณก่อนผู้
มีอายุ ท่านยังทราบข่าวพระศาสดาของเราบ้างหรือ. อาชีวกตอบว่า เราทราบอยู่
พระสมณโคตมปรินิพพานได้ ๗ วัน เข้าวันนี้ นี้ออกมณฑารพเราถือมาแต่ที่นั่น บรรดา
ภิกษุเหล่านั้น ภิกษุเหล่าไดยังไม่ปราศจากภาวะภิกษุเหล่านั้นบางพวกประสงค์จะ
ทั้งสองคร่ำครวญอยู่ ลมลงกลิ้งเกลือกไปมาเหมือนเทาขาดแล้ว จำพันว่า พระผู้มี
พระภาคเจ้าปรินิพพานเร็วนัก พระสุคตปรินิพพานเร็วนัก พระองค์ผู้มีพระจักขุในโลก
อันตรธานเร็วนัก. ส่วนภิกษุเหล่าได้ปราศจากราคะ ภิกษุเหล่านั้นมีสติสัมปชัญญะ
อดกลั้นอยู่ว่า สังขารทั้งหลายไม่เที่ยงหนออันจะหาได้ในสังขารนี้แต่ที่ไหน.

ถวายพระเพลิง

ลำดับนั้น ท่านพระมหากัสสปะเข้าไปถึงมกุฎพันธเจดีย์ของพวกเจ้ามัลละ
ในเมืองกุสินารา และถึงจิตกาธานของพระผู้มีพระภาคเจ้าแล้ว ครั้นเข้าไปแล้ว
กระทำจีวรเวียงบาข้างหนึ่งประนมอัญชลีกระทำประทักษิณจิตกาธาน ๓ รอบ
แล้วเปิดทางพระบาท ถวายบังคมพระบาททั้งสองของพระผู้มีพระภาคเจ้าด้วยเศียร
เกล้า. แม้ภิกษุ ๕๐๐ รูปเหล่านั้น กระทำจีวรเวียงบาประนมอัญชลี กระทำ
ประทักษิณ ๓ รอบแล้ว ถวายบังคมพระบาททั้งสองของพระผู้มีพระภาคเจ้าด้วยเศียร-

เกล้า. เมื่อท่านพระมหากัสสปะและภิกษุ ๕๐๐ รูปนั้นถวายบังคมแล้ว จิตกาธานของพระผู้มีพระภาคเจ้าก็โพล่งขึ้นเอง.

เมื่อพระสรีระของพระผู้มีพระภาคเจ้าถูกเพลิงไหม้อยู่ พระอริยเวสสันดร คือ พระฉวี พระจัมมะพระมังสะ พระนหารุ หรือพระลลิตา เถาเขมาแห่งพระอริยเวสสันดร นั้น มิได้ปรากฏเลย เหลืออยู่แต่พระสรีระอย่างเดียว. เมื่อเนยใส และน้ำมันถูกเพลิงไหม้อยู่ เถาเขมามีได้ปรากฏขึ้นไฉน เมื่อพระสรีระของพระผู้มีพระภาคเจ้าถูกเพลิงไหม้อยู่... เหลืออยู่แต่พระสรีระอย่างเดียวฉันนั้นเหมือนกัน. บรรดาผา ๕๐๐ คู เหลานั้น เพลิงไหม้เพียง ๒ ผืนเท่านั้น คือ ผืนในที่สุดกับผืนนอก.

เมื่อพระสรีระของพระผู้มีพระภาคเจ้าถูกเพลิงไหม้แล้ว ท่อน้ำก็ไหลลงมาจากอากาศดับจิตกาธานของพระผู้มีพระภาคเจ้า. น้ำพุ่งขึ้นแม้จากไม้สาละ ดับจิตกาธานของพระผู้มีพระภาคเจ้า. พวกเจ้ามัลละเมืองกุสินาราดับจิตกาธานของพระผู้มีพระภาคเจ้า ด้วยน้ำหอมทุกชนิด. ลำดับนั้น พวกเจ้ามัลละเมืองกุสินารา ทำสัตติปัญชร ในสันนิสาคร แวดล้อมด้วยธนูปรากฏการสักการะ เคารพ นับถือบูชาพระสรีระของพระผู้มีพระภาคเจ้าตลอด ๗ วันด้วยการพ้อนรำ ชับร้อง ประโคมดอกไม้ ของหอม.

สถูปบ้านนายจุนทะ

บริเวณสถูปโบราณ อันเป็นที่หมายว่าที่แห่งนี้คือบ้านของนายจุนทะกัมมารบุตร ช่างทองชาวเมือง ปาวา ที่ถวายภัตตาหารมื้อสุดท้าย ชื่อ **สุกรมัททวะ** ต่อบรมศาสดา เป็นเหตุให้การประชวรทรุดหนัก และเสด็จไปยังเมืองกุสินารา เพื่อปรินิพพานตามพุทธประสงค์

ปัจจุบันตั้งอยู่ที่หมู่บ้าน**ปาวานาคาร** ห่างจากเมืองกุสินาราประมาณ ๑๙ กม. มีสถูปโบราณเหลือเป็นเนินสูงประมาณ ๕๐ ฟุต ตามหลักฐานการขุดค้นได้พระพุทธรูปที่บรรจุในสถูปนี้ ๓ - ๔ องค์ ตามพระพุทธรูปประวัติกล่าวไว้

เมื่อพระภาคเจ้าประทับอยู่ในโกศนครพอสสมควรแก่เวลาแล้ว ตรัสเรียกพระอานนท์และเสด็จพระดำเนินไปยังเมืองปาวาพร้อมกับพระภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ เมื่อไปถึงเมืองปาวาแล้ว ประทับอยู่ ณ สวนมะม่วง ของนายจุนทะ เป็นบุตรของนายช่างทอง ความจริงเมืองปาวานั้นเป็นศูนย์กลางของพวกที่นับถือศาสนา นิคกรณนาฏบุตร นายจุนทะได้ทราบข่าวพระพุทธองค์เสด็จถึงเมืองปาวา กำลังประทับอยู่ ณ อัมพวัน จึงเดินทางไปเข้าเฝ้า กราบทูลนิมนต์พระพุทธองค์พร้อมกับพระภิกษุสงฆ์ให้เสด็จไปฉันภัตตาหารในวันรุ่งขึ้น นายจุนทะจัดเตรียมของเคี้ยวของฉันอันประณีต และสุกรมัททวะ มาถวายเฉพาะพระองค์ ให้ถวายอาหารอื่นแก่พระภิกษุสงฆ์ เมื่อฉันแล้ว ตรัสสั่งให้นำสุกรมัททวะที่เหลือไปฝังเสีย

“ดูก่อนจุนทะ ท่านจงฝังสุกรมัททวะที่เหลือเสียในหลุม เรายังไม่เห็นใครเลยในมนุษยโลก เทวโลก มารโลก พรหมโลก ที่บริโภคน้ำสุกรมัททวะนั้นแล้ว จักพึงให้อยู่ไปด้วยดี นอกจากตถาคต”

นายจุนทะทำตามพุทธบัญชา เข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงแสดงพระธรรมเทศนา ทำให้นายจุนทะเกิดความเข้าใจในข้ออรรถข้อธรรม มีความรื่นเริงเบิกบานในธรรมะที่ได้สดับนั้น ต่อจากนั้น พระพุทธเจ้าเสด็จลุกจากอาสนะเสด็จกลับที่ประทับ

ในวันนั้นเอง หลังจากที่เสวยสุกรมัททวะของนายจุนทะแล้ว พระพุทธเจ้าทรงประชวรด้วยโรคชื่อ “ปักขันทิกาพาท” มีอาการลงพระโลหิต ทรงได้รับทุกขเวทนาอย่างแรงกล้า แต่ยังทรงมีสติสัมปชัญญะ มั่นคง ไม่ทุรนทुरาย ทรงอดกลั้นทุกขเวทนานั้น ด้วยพลังขันติธรรม คือ **อิริยาสันขันธ์**

พระพุทธเจ้าเสด็จจากเมืองปาวาพร้อมด้วยพระภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ ขณะที่เสด็จดำเนิน ทรงกระหายน้ำจึงเสด็จแวะลงพัก ณ โคนต้นไม้ที่ริมทางนั้น ตรัสสั่งให้พระอานนท์นำผ้าสังฆาฏิซ้อนกันเป็น ๔ ชั้น ประทับบนอาสนะที่พระอานนท์ปูลาดถวายไว้ รับสั่งให้พระอานนท์ไปตักน้ำจากลำคลองเล็กที่อยู่ในบริเวณนั้นมา เพราะทรงกระหายใคร่จะดื่ม น้ำ พระอานนท์ไม่ไปตักน้ำตามพุทธบัญชา เพราะเห็นว่าเกียติ ๕๐๐ เล่ม

เพ็งข้ามแม่น้ำนั้นไปไม่นาน ทำให้น้ำขุ่น กราบทูลแนะนำให้เสด็จต่อไปยังแม่น้ำใหญ่ชื่อ “กกุธารนที” ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากที่นั้น พระพุทธเจ้าตรัสยืนยันถึง ๓ ครั้ง ให้พระอานนท์ ไปตักน้ำมา

พระอานนท์เฝ้า เมื่อพระพุทธองค์ทรงยืนยันให้ไปตักน้ำถึง ๓ ครั้ง จึงถือบาตร ไปยังแม่น้ำน้อยเพื่อนำน้ำไปถวายตามพุทธประสงค์ แต่เมื่อพระอานนท์เดินเข้าไปใกล้ น้ำในแม่น้ำที่ขุ่นมัวเพราะถูกล้อเกวียนย่ำไป กลับใสสะอาด ไม่ขุ่นมัว มีกระแสไหลไปตามปกติ เหมือนกับว่าไม่มีล้อเกวียนย่ำผ่านไป

แม่น้ำที่อยู่ใกล้เมืองกุสินารา คือ กกุฏฐา หรือ กกุธารนที ที่พระพุทธเจ้าทรงสงสนาน แม่น้ำสายนี้อยู่ในเขตของเมืองปาวา สวนอัมพวันของนายจุนทะ ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำกกุฏฐานี้ พระพุทธเจ้าหลังจากที่เสวยสุกรมัททวะของนายจุนทะแล้ว ทรงประจวบกับขันทิกาพาร ประทับอยู่ที่อัมพวันนี้ ตรัสให้พระอานนท์นำความไปบอกแก่นายจุนทะ โดยทำให้เขามั่นใจว่าการที่เขาถวายสุกรมัททวะแด่พระตถาคตเป็นอาหารมื้อสุดท้าย หลังจากที่เขาเสวยแล้วทรงประจวบนี้ ไม่มีข้อที่น่าตำหนิ แต่กลับมีานิสงส์มาก ตำนานบอกว่า เมื่อพระพุทธเจ้าทรงสงสนานในแม่น้ำกกุฏฐานี้แล้ว บริเวณริมฝั่งแม่น้ำ และปลาทุกตัวในแม่น้ำได้กลายเป็นทองคำ

ข่าวการเสด็จปรินิพพานของพระพุทธเจ้าแพร่สะพัดอย่างรวดเร็ว และกว้างไกล พระเจ้าอชาตศัตรูแห่งกรุงราชคฤห์ กษัตริย์ลิจฉวีแห่งไพศาลี ศากยะแห่งกรุงกบิลพัสดุ์ บุรีแห่งอลากัปปา โกลิยะแห่งรามคาม มัลละแห่งปาวา รวมทั้งพราหมณ์คนหนึ่ง ต่างอ้างสิทธิ์ได้ส่วนแบ่งพระบรมสารีริกธาตุ จากมัลละแห่งกุสินารา เกือบจะเกิดสงครามจากการแย่งชิง แต่ได้โอรสพราหมณ์เข้ามาจัดการโดยตกลงกันอย่างสันติ (ภาพที่ ๑๐) ให้มีการแบ่งออกเป็นแปดส่วนเท่ากัน ในจำนวนนี้ส่วนหนึ่งตกเป็นของมัลละแห่งกุสินารา ซึ่งได้สร้างสถูปที่สำคัญขึ้นมาแห่งหนึ่งในเมืองของตนด้วยพิธีอย่างสมเกียรติ

วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ (ภาพที่ ๑๑) ตั้งอยู่ระหว่างกิ่งกลางของสาละวินทยานที่เสด็จ ปรินิพพานกับมกุฎพันธเจดีย์ ที่ถวายพระเพลิงพุทธสรีระ ปัจจุบันมี

เจ้าคุณพระวิเทศโพธิคุณ (วีรยุทธโท) ปฏิบัติหน้าที่ประธานสงฆ์หรือเจ้าอาวาส พร้อมด้วยภิกษุจำพรรษา ๑๙ รูป ขณะนี้มีการเผยแพร่พระพุทธรูป เช่น การปฏิบัติกรรมฐาน รักษาศีล และให้การสงเคราะห์ด้วยการเปิดสถานรักษาพยาบาล กุสินาราคลินิก ตรวจรักษาคนยากคนจน ผู้ด้อยโอกาสประมาณวันละ ๕๐ - ๑๑๐ คน มีนายแพทย์ แพทย์หญิง พยาบาลและเภสัชกร มาทำงานทุกวัน โดยรักษาฟรี ไม่เลือกชั้นวรรณะ โดยไม่คิดมูลค่าใด ๆ

ได้ทราบจากท่านเจ้าคุณว่าสถานิกผู้ออกแบบวัดที่สวयงามอลังการณแห่งนี้เป็น ท่านอาจารย์ภิญโญ สุวรรณคีรี อาจารย์ทางสถาปัตยกรรมไทยที่มีฝีมือเยี่ยมที่สุดของไทยที่เป็นที่รำลึกกันว่าฝีมืออาจารย์ภิญโญนี้ ต่อให้เอาจิ๊กกะแร่นับดินสอเขียนลายไทยแข่งกันทั้งเมืองไทยก็ยังไม่มีการสู้ได้ ขนาดนั้น เมื่อสามสิบกว่าปีที่แล้ว ผู้เขียนก็เคยเป็นศิษย์ของท่านในวิชาสถาปัตยกรรมไทย มาถึงเวลานี้ยังนึกประหลาดใจว่า อาจารย์ทำไมท่านดึงวิชากลับไปหมดเลย ลายไทยต่าง ๆ ที่ท่านสอนไว้ทำไมเราเขียนไม่ได้แม้แต่เส้นเดียว ถ้ายังงั้นการฟังธรรมะหลาย ๆ ปีมานี้ หวังว่าไม่กลับคืนไปยังท่านอาจารย์จนหมดเหมือนสมัยเรียนหนังสือ นะครับ หวังว่าคงเหลือไว้ได้ชัดเกล้าเจริญปัญญาบางตามสมควร

ที่กุสินารานี้เราจะแยกกันพักเป็นสองโรงแรมอีกแล้วครับ โรงแรมที่เห็นในภาพที่ ๑๓ สวयใหม่ครับ ใครอยากพักที่นี่ก็ลองจอง ๆ ไว้ก่อนนะครับ เมื่อปี ๔๘ พวกเรา มาเขาเพิ่งเปิดรับเราเป็นแขกชุดแรกด้านหน้าสวย ด้านหลัง ยังทาสีไม่เสร็จ กระจกครับ ตอนกลางคืนไฟดับก็ครั้งไม่ทราบ ผู้เขียนไม่ได้มาพักด้วยครับ เขาเมตตาให้ไปพักอีกโรงแรมหนึ่ง หลับสบายและฝันดี **ขออนุโทนาครับ**

บันทึกการเดินทาง วันที่ ๘

๐๑.๐๐ น. _____

๐๒.๐๐ น. _____

๐๓.๐๐ น. _____

๐๔.๐๐ น. _____

๐๕.๐๐ น. _____

๐๖.๐๐ น. _____

๐๗.๐๐ น. _____

๐๘.๐๐ น. _____

๐๙.๐๐ น. _____

๑๐.๐๐ น. _____

๑๑.๐๐ น. _____

๑๒.๐๐ น. _____

๑๓.๐๐ น. _____

๑๔.๐๐ น. _____

๑๕.๐๐ น. _____

๑๖.๐๐ น. _____

๑๗.๐๐ น. _____

๑๘.๐๐ น. _____

๑๙.๐๐ น. _____

๒๐.๐๐ น. _____

๒๑.๐๐ น. _____

๒๒.๐๐ น. _____

๒๓.๐๐ น. _____

๒๔.๐๐ น. _____

_____

๑๒ สารนาถ ปฐมเทศนา

วันนี้เราจะเดินทางอีกประมาณ ๒๕๐ กม. เพื่อจะไปยังเมืองพาราณสี ที่ตั้งสำคัญของสังฆนียสถานอีกแห่งหนึ่ง คือเป็นที่ ๆ พระผู้มีพระภาคได้แสดงธรรมครั้งแรก แก่ปัญจวัคคีย์จนสำเร็จมรรคผล เป็นการทำความที่ยากเพราะพระธรรมที่พระองค์ตรัสรู้ นั้นลึกซึ้งเข้าใจได้ยาก การที่มีผู้เข้าใจและดวงตาเห็นธรรมได้ ก็เป็นสัญญาณว่ากงล้อแห่งธรรมหมุนต่อไปได้ (ภาพที่ ๑) เรียกว่ามีธรรมจักรมีผู้เข้าใจธรรมและปฏิบัติตามได้ ความสำเร็จนี้เป็นสิ่งที่ตั้งสะเทือนไปถึงเทวโลก พรหมโลก ทิวโลกธาตุวันไหว หลังจากนั้นตลอด ๔๕ ปีของพระพุทธองค์ ด้วยการเดินด้วยเท้าบุกป่าฝ่าดง ทั้งร้อนหนาว ทั้งฝุ่น ทั้งโรคภัย ไข้เจ็บ ทิวดินแดนที่ราบภาคเหนือของอินเดีย ด้วยพระเมตตา พระองค์ได้อุทิศตนเทศนา อบรมสั่งสอนคนให้เป็นคนดี นับล้าน ๆ คน จนตลอดชีวิตของพระองค์ และพระศาสนา ก็ได้เผยแพร่อีสืบต่อจนมาถึงรุ่นเรา

ถ้ากล่าวคำว่า สารนาถ อาจยังไม่คุ้นเคยชื่อเท่าคำว่า ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ตามที่พวกเราได้รับรู้มาจากพุทธประวัติ เป็นสถานที่เดียวกัน พวกฝรั่งก็จะรู้จักกันในชื่อว่า Deer Park หรือสวนกวางนั่นเอง (ภาพที่ ๒) สมัยพุทธกาลสถานที่นี้เป็นที่ชุมนุมของพวกฤๅษีที่ปฏิบัติตนเพื่อหาทางพ้นทุกข์ คำว่า อิสิปตนมฤคทายวัน มีคำแปลว่า ป่าเป็นที่ให้อภัย แก่เนื้ออันเป็นที่ตกไปแห่งฤๅษี คือป่าที่ไม่มีภัยแก่สัตว์ซึ่งเป็นที่ชุมนุมของพวกฤๅษีขณะเวลานั้นในสมัยพุทธกาล พวกท่านปัญจวัคคีย์ก็เดินทางมาแสวงหาธรรมยังสถานที่นี้ เหตุการณ์เป็นอย่างไร พระผู้มีพระภาคตรัสอะไรกับท่านปัญจวัคคีย์ ขอเชิญอ่านจาก พระสูตร

พระวินัยปิฎก มหาวรรค เล่ม ๔ ภาค ๑

เรื่องพระปัญจวัคคีย์

๑. พระผู้มีพระภาคเสด็จจาริกไปโดยลำดับ ในเวลาเย็นวันอาสาฬหปุรณมีนั้นนั่นเอง เสด็จถึงป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสี ทรงเข้าไปทางสำนักพระปัญจวัคคีย์ พระปัญจวัคคีย์แสดงอาการไม่เคารพ และทูลคัดค้านการบรรลุมรรค

ของพระผู้มีพระภาค แต่ทั้งทรงสามารถให้พระปัญจวัคคีย์ยินยอมได้ พระปัญจวัคคีย์ได้
ยอมเชื่อฟังพระผู้มีพระภาค เจริญเสถียรตั้งจิต เพื่อบูชา

ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร

ปฐมเทศนา

๒. ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคตรัสกะพระปัญจวัคคีย์ว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย
ที่สุดสองอย่างนี้อันบรรพชิตไม่ควรเสพ คือ การประกอบตนให้พัวพันด้วยกามสุข
ทั้งหลาย เป็นธรรมดาอันเลว เป็นของชาวบ้าน เป็นของปวณฺส ไม่ใช่ของพระอริยะ ไม่
ประกอบด้วยประโยชน์ ๑. การประกอบความเหน็ดเหนื่อยแก่ตน เป็นความลำบาก
ไม่ใช่ของพระอริยะ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ ๑.

๓. ดูกรภิกษุทั้งหลาย ปฏิปทาสายกลาง ไม่เข้าไปใกล้ที่สุดสองอย่างนั้น
ตถาคตได้ตรัสรู้แล้วด้วยปัญญาอันยิ่ง ทำดวงตาให้เกิด ทำญาณให้เกิดยอมเป็นไปเพื่อ
ความสงบ เพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความตรัสรู้ เพื่อนิพพาน

๔. ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็ปฏิปทาสายกลางนั้นเป็นไฉน ได้แก่ อริยมรรค มี
องค์ ๘ นี้แหละ คือ ปัญญาเห็นชอบ ๑ ดำริชอบ ๑ เจรจาชอบ ๑ การงานชอบ ๑
เลี้ยงชีพชอบ ๑ พยายามชอบ ๑ ระลึกชอบ ๑ จิตตั้งมั่นชอบ ๑

๕. ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี้แลคือปฏิปทาสายกลางนั้น ที่ตถาคตได้ตรัสรู้แล้ว
ด้วยปัญญาอันยิ่ง ทำดวงตาให้เกิด ทำญาณให้เกิด ย่อมเป็นไปเพื่อความสงบ เพื่อ
ความรู้ยิ่ง เพื่อความตรัสรู้ เพื่อนิพพาน

๖. ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข้อนี้แลเป็นทุกขอริยสังข์ คือ ความเกิดเป็นทุกข์
ความแก่เป็นทุกข์ ความเจ็บไข้เป็นทุกข์ ความตายเป็นทุกข์ ความประจวบด้วยสิ่งไม่
เป็นที่รัก ก็เป็นทุกข์ ความพลัดพรากจากสิ่งเป็นที่รัก ก็เป็นทุกข์ ปรารถนาสิ่งใด
ไม่ได้สิ่งนั้น ก็เป็นทุกข์ โดยย่อ อุปาทานขันธ์ ๕ เป็นทุกข์

๗. ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข้อนี้แลเป็นทุกขสมุทัยอริยสังข์ คือ ตัณหาอันทำให้เกิดอีก ประกอบด้วยความกำหนัด ด้วยอำนาจความเพลิน มีปรกติเพิลิดเพิลินในอารมณ์นั้น ๆ คือกามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา

๘. ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข้อนี้แลเป็นทุกขนิโรธอริยสังข์ คือ ตัณหานั้นแลดับโดยไม่เหลือ ด้วยมรรคคือ วิราคะ ความสละ ความสลະคืน ความหลุดพ้น ความไม่มีอาลัย

๙. ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข้อนี้แล เป็นทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสังข์ คือ อริยมรรคมีองค์ ๘ นี้แหละ คือ ปัญญาเห็นชอบ ๑ ดำริชอบ ๑ เจรจาชอบ ๑ การงานชอบ ๑ เลี้ยงชีพชอบ ๑ พยายามชอบ ๑ ระลึกชอบ ๑ จิตตั้งมั่นชอบ ๑

๑๐. ดูกรภิกษุทั้งหลาย ดวงตา ญาณ ปัญญา วิชชา แสงสว่าง ได้เกิดขึ้นแล้วแก่เรา ในธรรมทั้งหลายที่เราไม่เคยฟังมาก่อนว่า นี้แลทุกขอริยสังข์ ทุกขอริยสังข์นี้มันแลควรระลึก และทุกขอริยสังข์นี้มันแลเราได้รู้แล้ว

๑๑. ดูกรภิกษุทั้งหลาย ดวงตา ญาณ ปัญญา วิชชา แสงสว่างได้เกิดขึ้นแล้วแก่เรา ในธรรมทั้งหลายที่เราไม่เคยฟังมาก่อนว่า นี้ทุกขสมุทัย อริยสังข์ ทุกขสมุทัย อริยสังข์นี้มันแลควรละเสีย และทุกขสมุทัยอริยสังข์นี้มันแลเราละได้แล้ว

๑๒. ดูกรภิกษุทั้งหลาย ดวงตา ญาณ ปัญญา วิชชา แสงสว่างได้เกิดขึ้นแล้วแก่เรา ในธรรมทั้งหลายที่เราไม่เคยฟังมาก่อนว่า นี้ทุกขนิโรธอริยสังข์ ทุกขนิโรธอริยสังข์นี้มันแลควรทำให้แจ้ง และทุกขนิโรธอริยสังข์นี้ มันแลเราทำให้แจ้งแล้ว

๑๓. ดูกรภิกษุทั้งหลาย ดวงตา ญาณ ปัญญา วิชชา แสงสว่างได้เกิดขึ้นแล้วแก่เรา ในธรรมทั้งหลายที่เราไม่เคยฟังมาก่อนว่า นี้ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสังข์ ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสังข์นี้มันแล ควรให้เจริญและทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสังข์นี้มันแล เราให้เจริญแล้ว

ญาณทัสสนะมีรอบ ๓ มีอาการ ๑๒

๑๔. ดูกรภิกษุทั้งหลาย ปัญญาอันรู้เห็นตามความเป็นจริงของเรา ในอริย-
สัจจ ๔ นี้ มีรอบ ๓ มีอาการ ๑๒ อย่างนี้ ยังไม่หมดจดดีแล้วเพียงใดเราจึงยืนยัน
ไม่ได้ว่า เป็นผู้ตรัสรู้สัมมาสัมโพธิญาณอันยอดเยี่ยมในโลก พร้อมทั้งเทวโลก มารโลก
พรหมโลก ในหมู่สัตว์ พร้อมทั้งสมณพราหมณ์ เทวดาและมนุษย์ เพียงนั้น

๑๕. ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็เมื่อใดแล ปัญญาอันรู้เห็นตามความเป็นจริงของ
เรา ในอริยสัจจ ๔ นี้ มีรอบ ๓ มีอาการ ๑๒ อย่างนี้ หมดจดดีแล้วเมื่อนั้น เราจึง
ยืนยันได้ว่าเป็นผู้ตรัสรู้สัมมาสัมโพธิญาณอันยอดเยี่ยมในโลก พร้อมทั้งเทวโลก มารโลก
พรหมโลก ในหมู่สัตว์ พร้อมทั้งสมณพราหมณ์ เทวดาและมนุษย์

๑๖. อนึ่ง ปัญญาอันรู้เห็นตามเป็นจริงได้เกิดขึ้นแก่เราว่า ความพิเศษ
ของเราไม่กลับกำเริบ ชาตินี้เป็นที่สุด ภพใหม่ไม่มีต่อไป”

๑๗. ก็แล เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสไวยากรณภาษิตนี้อยู่ ดวงตาเห็นธรรม
ปราศจากฐลี ปราศจากมลทิน ได้เกิดขึ้นแก่ท่านโกณฑัญญะว่า **“สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความ
เกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นทั้งมวลมีความดับเป็นธรรมดา”**

๑๘. ครั้งพระผู้มีพระภาคทรงประกาศพระธรรมจักรให้เป็นไปแล้ว เหล่าภุม
เทวดาได้บันลือเสียงว่า “นั่นพระธรรมจักรอันยอดเยี่ยม พระผู้มีพระภาคทรงประกาศ
ให้เป็นไปแล้ว ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เขตพระนครพาราณสีอันสมณะ พราหมณ์
เทวดา มาร พรหม หรือใคร ๆ ในโลกจะปฏิวัติไม่ได้”

๑๙. เทวดาชั้นจาตุมหาราชได้ยินเสียงของพวกภุมมเทวดาแล้ว ก็บันลือเสียง
ต่อไป เทวดาชั้นดาวดึงส์ได้ยินเสียงของพวกเทวดาชั้นจาตุมหาราชแล้ว ก็บันลือเสียง
ต่อไป เทวดาชั้นยามาได้ยินเสียงของพวกเทวดาชั้นดาวดึงส์แล้ว ก็บันลือเสียงต่อไป
เทวดาชั้นดุสิตได้ยินเสียงของพวกเทวดาชั้นยามาแล้ว ก็บันลือเสียงต่อไป เทวดาชั้น
นิมมานรดีได้ยินเสียงของพวกเทวดาชั้นดุสิตแล้ว ก็บันลือเสียงต่อไป เทวดาชั้นปรนิม-
มิตวสวัตดีได้ยินเสียงของพวกเทวดาชั้นนิมมานรดีแล้วก็บันลือเสียงต่อไป.....

๒๐. เทวดาที่นับเนื่องในหมู่พรหม ได้ยินเสียงของพวกเทวดาชั้นปรินิมิต-
วสวดีแล้วก็นับถือเสียงต่อไปว่า “นั่นพระธรรมจักรอันยอดเยี่ยม พระผู้มีพระภาคทรง
ประกาศให้เป็นไปแล้ว ณป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เขตพระนครพาราณสี อันสมณะ
พราหมณ์ เทวดา มาร พรหม หรือใคร ๆ ในโลก จะปฏิวัติไม่ได้”

๒๑. ช่วงขณะกาลครู่หนึ่งเท่านั้น เสียงได้กระฉ่อนขึ้นไปจนถึงพรหมโลกด้วย
ประการฉะนี้แล ทั้งหมดในโลกธาตุนี้ได้หวั่นไหวสะเทือนสะท้าน ทั้งแสงสว่างอันยิ่งใหญ่
หาประมาณมิได้ได้ปรากฏแล้วในโลก ลวงเทวานุภาพของเทวดาทั้งหลาย

๒๒. ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงเปล่งอุทานว่า “ท่านผู้เจริญ โภณฑัญญะ
ได้รู้แล้วหนอ ท่านผู้เจริญ โภณฑัญญะได้รู้แล้วหนอ” เพราะเหตุนั้น คำว่า “อัญญ-
ญาโภณฑัญญะ” นี้ จึงได้เป็นชื่อของท่านพระโภณฑัญญะ ด้วยประการฉะนี้.....

คำว่าสารานาถมาจากคำว่า สารังคนาถ แปลว่า พื้นดินที่เป็นที่พึ่งของสัตว์
คือ กวาง หมายถึงที่พึ่งอันประเสริฐของมวลมนุษย์ จากการประกาศพระธรรมจักร คือ
ทางเดินที่เลือกไว้ดีแล้ว ได้แก่มัชฌิมาปฏิปทา ในสมัยพระเจ้าอโศก สารานาถ มีความ
สำคัญมาก มีการขุดค้นโบราณสถานนี้ พบเสาอโศกที่มีรูปสลึงโต ๔ ทิศ ที่ประเทศ
อินเดียนำมา เป็นเครื่องหมายของประเทศส่วนเสาที่เหลือหักเป็น ๔ ท่อนพบอยู่ดังภาพที่
๓ จาก หลักฐานสารานาถ ถูกทำลายจากกองทัพมุสลิมเมื่อประมาณ พุทธศัตวรรษที่ ๑๔
และจมดิน จมทรายมาถึงอีก ๗๐๐ ปี Alexander Cunningham ทำการขุดค้นทาง
โบราณคดี พบหลักฐานมีค่ามากมาย นับว่าสารานาถเป็น Ruins Site ที่พบโบราณวัตถุ
นาชมและ คีรีชาอย่างมาก

ส่วนที่สวยสง่า น่าประทับใจเด่นที่สุดที่สารานาถก็คือ **ธัมเมกขสถูป** ธัมเมกข
= ธัมมะ + อิกชะ : อิกชะ แปลว่าเห็น ธัมมะ สถูปองค์นี้เคยงดงาม สง่าด้วยพุทธศิลป์
หลวงจีนฟาเหียนบันทึกไว้คร่าวๆว่า รอบสถูปทั้ง ๔ ช่อง มีพระพุทธรูปทองคำ
ประดิษฐานอยู่ครบ รูปทรงเป็นลอมฟางส่วนล่างเป็นหินแกะสลักที่บิดัน ส่วนด้านบน
บนเรียวยาวก่อด้วยอิฐมีลวดลาย ความสูงทั้งหมดประมาณ ๓๓ เมตร ส่วนที่น่าสนใจ
มากก็คือลวดลายแกะสลักเป็นลายรูปทรงเรขาคณิต (ภาพที่ ๔) ดูคล้ายลวดลาย

สมัยใหม่ และก็ได้สลัด้วยลายรูปคนกับนก ซึ่งน่าจะหมายถึงราชวงศ์ เมารยัน หรือนกยูง
ของพระเจ้าอโศกมหาราช ยังมีลวดลายบางส่วนชัดเจนสวยงามมากทั้ง ๆ ที่อยู่ต้น
ลมฝนมากกว่า ๒,๐๐๐ ปี

คณะของเราสามารถเลือกใช้พื้นที่สนามหญ้า (ภาพที่ ๕) ภายใต้ร่มเงาของ
สถูปในยามอาทิตย์ใกล้อัสดง สนทนาธรรมในบรรยากาศอันสงบ เย็นสบาย เสร็จแล้วก็
พร้อมกันเวียนเทียนทักษิณาวัตรอบพระสถูปเพื่อเป็นการสักการะ (ภาพที่ ๖) สถานที่
อันศักดิ์สิทธิ์แห่งนี้

อนุโมทนา

บันทึกการเดินทาง วันที่ ๙

๐๑.๐๐ น. _____

๐๒.๐๐ น. _____

๐๓.๐๐ น. _____

๐๔.๐๐ น. _____

๐๕.๐๐ น. _____

๐๖.๐๐ น. _____

๐๗.๐๐ น. _____

๐๘.๐๐ น. _____

๐๙.๐๐ น. _____

๑๐.๐๐ น. _____

๑๑.๐๐ น. _____

๑๒.๐๐ น. _____

๑๓.๐๐ น. _____

๑๔.๐๐ น. _____

๑๕.๐๐ น. _____

๑๖.๐๐ น. _____

๑๗.๐๐ น. _____

๑๘.๐๐ น. _____

๑๙.๐๐ น. _____

๒๐.๐๐ น. _____

๒๑.๐๐ น. _____

๒๒.๐๐ น. _____

๒๓.๐๐ น. _____

๒๔.๐๐ น. _____

_____

๑๓ พาราณสี คือแคว้นกาสิ

ไฟแห่งการเผาศพที่นี่ไม่เคยดับมากกว่า ๓,๐๐๐ ปีแล้ว (ภาพที่ ๑)

เดินทางท่องเที่ยวในอินเดียยังมีอะไรให้ชมอีกมากมาย บางทีการเดินทางออกนอก
รายการจากที่ผู้จัดวางไว้ อาจได้เห็นอะไรเหมือน หน้าที่ไม่ได้สวมหน้ากาก ได้เห็นสิ่งที่
ไม่เคยเห็น ได้ฟังสิ่งที่ไม่เคยฟัง ไปเดินตามตลาดสด (ภาพที่ ๒) ก็อาจเห็นความยากจน
ความมั่งคั่ง ของชาวบ้าน ได้เห็นว่าเขากินอะไร สวมเสื้อผ้าแบบไหน ถ้ายิ่งได้พูดคุยก็ยิ่งดี
และมีกล้องถ่ายรูปเก็บภาพไว้ จะทำให้การเดินทางมีความหมายขึ้นมากทีเดียว เวลาเรา
เห็นผู้คนทีล่ำปากเชิญใจกว่าเรา (ภาพที่ ๓) ก็เป็นแง่คิดทำให้มีกำลังใจ ขอขอบคุณกรม-
เก่าที่ทำไว้ดี ทำให้ได้รับวิบากที่ดี ควรจะสะสมกรรมดีต่อไป ทุกอย่างรอบตัวเป็นบทเรียน
เป็นธรรมะ เอามาสอนเราได้ตลอดเวลา หากสะสมการฟังมาดี สติก็เกิดทำให้ละคลาย
การยึดมั่นถือมั่นได้เสมอ

ได้สัมผัสพูดคุยกับคนอินเดีย จริง ๆ แล้วไม่ได้น่ารังเกียจอะไร ที่พาราณสีนี้มี
ครวรวหนึ่งเรากำลังจะลงเรือเพื่อชมแม่น้ำคงคาในตอนเช้า มีเด็กเข้ามาขายของพวก
ตะเกียง กระทั่งที่จะลอยในคงคา ตื้อ ติดตาม เคล้าแข้งเคล้าขาทั้งจุดทั้งดิ่ง เราก็ไม่ยอม
ซื้อแต่ก็เล่นด้วย เด็กติดตามขึ้นไปบนเรือกับพวกเราด้วย พูดคุยแลกเปลี่ยนที่อยู่ กอดคอ
กันถ่ายรูป จนกลายเป็นเพื่อนกันไป ลืมเรื่องขายของเสียสนิท แต่ในที่สุดก็มีพวกสหาย
ธรรมช่วยกันซื้อกันจนหมด

อีกครวรวหนึ่งเกือบจะตองขึ้นโรงขึ้นศาลด้วยความเป็นนักกฎหมายของคน
อินเดีย ครั้งนั้นที่หน้าโรงแรมในพุทธคยาแต่ตอนเช้าตรู่ ก่อนที่จะเดินทางออกไป
ท่องเที่ยวมีหนุ่มอินเดียหน้าแหลมมาเสนอขายผ้าไหมถึงตัว ผู้เขียนก็มองดูว่าสวยดี แต่
ไม่สนใจที่จะถามราคาและก็ไม่นี้่กอยากได้เลย ก็บอกให้ไปขายโน่น พวกสหายธรรมที่
เป็นผู้หญิงดีกว่า พ่อนักขายชาวภารตะนี่ก็แปลกจริงๆ ไม่ยอมไปขายคนอื่น ตื้อเราอยู่นั้น
แหละ เราก็บอกว่า No no no I said no. แลวกก็บอกว่า Later..... เหตุการณ์วันนั้นจบลง
ขายเราไม่ได้ โลงออกไปที พอวันรุ่งขึ้นแต่เช้าเลยกำลังจะเดินทางไปชมบ้านนางสุชาดา
ที่อยู่อีกฝั่งแม่น้ำ พ่อหนุ่มขายผ้าไหมก็ยื่นหน้าแหลมมาหาเราทันทีเลย ส่งภาษามาบอก

ว่าเขามาตามสัญญาจะ อย่าเบียด เราถึง เฮ้ย..... สัญญาอะไรกัน พ่อคนชายก็บอกว่า ก็เมื่อวานนี้ ยูบอกว่าจะ Later แปลว่ายังไม่ซื้อเมื่อวานนี้ เราเลยมาวันนี้ วันนี้ต้องซื้อนะจะ นายจ๋า อย่าเบียดอ่าบั้งนะ ผิดสัญญาจะนายยยย

ไต่หยา อย่างนี้คงเสียท่าอ่าบั้ง เผลอคิดว่า ผู้เขียนอาศัยตอนที่เฟลล แอบหนีขึ้นรถบัสไป เพราะพวกชายของนี่จะไม่กล้าขึ้นไปบนรถ คงเป็นกฎเข้มงวดของพวกรถทัวร์เพื่อป้องกันของหาย จนกระทั่งรถออก เฮ้อ... รอดไป รถวิ่งไปประมาณ ๒ - ๓ กม. ข้ามสะพานไปอีกฝั่งของแม่น้ำเนรัญชรา รถจอดเพื่อจะลงเดินไปชมสถูปบ้านนางสุชาดา พ่อผู้เขียนใส่หมวก หอบขาวของลงจากรถ ทันใดนั้นก็เจอกับเจ้าหน้าที่แหลมพร้อมจักรยานคู่ชีพ ยืนหอบแฮก ๆ แล้วร้องเรียนกับพวกรถทัวร์ว่า เราได้กระทำการคุกคามผิดสัญญา กับแขก ว่าเราจะซื้อแล้วก็นี่ขึ้นรถ แล้วเริ่มทำหน้าที่เครียด เออะอะ โวยวายดั่งขึ้น ๆ ไต่ไฮ คดีใหญ่ อายเขาทั่วโลก ผู้เขียนทั้งขัดเคืองและทั้งแปลกใจในความบ้าของเจ้าหน้าที่แหลม และก็เกิดความเห็นใจในการถือของเจ้าหน้าที่แหลมขึ้นมาด้วย ก็เลยถามราคาว่า ผ่านี่ผีนละเท่าไร บังบอกว่า อันี่ ๒๐๐ รูปี รวมค่าปั่นจักรยานแล้วละนาย เขาให้พวกคนรถต่อเหลือ ผีนละ ๑๕๐ รูปีได้ไหม แล้วอย่าเอาความกับเราเลย แยกเงียบไปหน่อยแล้วก็ตอบตกลง เออ หมัดเรื่อง เรากลับทำเป็นใจดี บอกว่า ฉันจะซื้อ ๒ ผีน เจ้าแขกจอมถือ กลับตอบว่า ๑๕๐ รูปี ชายให้ผีนเดียวละนาย เอาอีกผีนต้อง ๒๐๐ รูปีไม่ลดให้ เออ ดูเจ้าแขกมันทำ ตามใจ ฉันไม่ซื้อก็ได้ ผีนเดียวพอ แล้วไปไกล ๆ ได้แล้ว.....

ชื่อพาราณสี เขียนมา จากคำว่า วารานสี ได้มาจาก คำว่า วารุณ กับ อสี เพราะเป็นที่บรรจบของแม่น้ำวรุณ กับแม่น้ำอสี ก่อนจะไหลลงสู่คงคา เป็นนครศักดิ์สิทธิ์ที่มีอายุเก่าแก่ก่อนประวัติศาสตร์อินเดียเสียอีก ปัจจุบันมีประชากรประมาณ ๑.๔ ล้านคน พาราณสีมีชื่อเสียงจากเรื่องประเพณีเชื่อถือว่าการลงอาบน้ำในแม่น้ำคงคาเป็นการล้างบาป (ภาพที่ ๔) และการเผาศพคนตายแล้วนำเอากระดูกลอยอังคารในสายน้ำ คงคาจะทำให้ผู้ตายไปสวรรค์ แต่ถ้านुकคนนั้นเป็น เด็ก หญิงสาวพรหมจรรย์ นักบวช หรือคนที่ถูกงูกัดหรือฟ้าผ่าตาย ศพก็จะถูกลอยลงวารีไปโดยไม่ต้องเผาเสียก่อน (ภาพที่ ๕) ความเชื่อนี้มีมาหลายพันปีแล้ว ก็ยังยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดมาจนทุกวันนี้ มองผ่านไปดังที่สุด ๆ ท่านจะเห็นห่อสำหรับสูบน้ำประปา ของการประปาพาราณสี

อยู่ใกล้ๆ กับที่เผาศพนั้นแหละ เป็นอันว่าชาวพาราณสีก็ได้รับบริการความศักดิ์สิทธิ์จากคองคา delivery ถึงบ้านที่เดียว ส่วนปราสาทที่สวยงามๆ ริมน้ำใกล้ๆ ที่เผาศพนั้นไม่ใช่ของมหาราชชาติไหนหรอกครับ เจ้าของคือสัปเหร่อ ประจำอาณาปณิกสถานที่เป็นมหาเศรษฐี ร่ำรวยมาเป็นศตวรรษแล้วครับ

ท่องเที่ยวไปตามถนนอาจเห็นเรื่องราวทั้งสวยสดงดงามและความน่าสลดหดหู่ (ภาพที่ ๖) ให้เห็นว่าทุกสิ่งทุกอย่างย่อมไม่เที่ยง เกิดแล้วก็ไม่คงทนอยู่ได้ ต้องดับไป (ภาพที่ ๗) ในพาราณสีหรือแคว้นกาลินี้ มีเรื่องราวในชาดกเกิดขึ้นตาม คำเทศนาของพระผู้มีพระภาคมากมาย เห็นภาพเหล่านี้แล้วนึกถึงพระสูตรเรื่องหนึ่ง พระสูตรเรื่องต่อไปนี้เกี่ยวกับ ในสมัยโน้นมีผู้มีศรัทธา ถึงขนาดแม่อ้วยวะ ร่างกายของตนก็สละเพื่อการให้ทานได้ ทำให้ พระพุทธรองค์ทรงบัญญัติพระวินัยขึ้นขอเชิญอ่านพระสูตร.....

พระสูตรต้นตปิฎก อังคุตตรนิกาย เอกนิบาต-ทุกนิบาต เล่ม ๑ ภาค ๒

ประวัตินางสุปเปียอุบาสิกา

ในสูตรที่ ๗ พึงทราบวินิจฉัยดังต่อไปนี้.

ด้วยบทว่า คิลานุปฏฐากานํ ท่านแสดงว่า นางสุปเปียอุบาสิกา

เป็นเลิศ กว่าพวกอุบาสิกาผู้อุปัฏฐากภิกษุไซ้.

ดังได้ลำดับมา นางสุปเปียอุบาสิกา นี้ ครั้งพระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตตระ บังเกิดในเรือนสกุล กรุงหังสวดี ต่อมากำลังฟังพระธรรมเทศนาของพระศาสดา เห็นพระศาสดาทรงสถาปนาอุบาสิกาผู้หนึ่งไว้ในตำแหน่งเอกตคคะเป็นเลิศกว่าพวกอุบาสิกาผู้อุปัฏฐากภิกษุไซ้ จึงทำกุศลให้ยิ่งยวดขึ้นไป ประารถนาตำแหน่งนั้น. นางเวียนว่ายอยู่ในเทวดาและมนุษย์ถึงแสนกัป ในพุทธูปบาทกาลนี้บังเกิดในเรือนสกุล กรุงพาราณสี. บิดามารดาจึงตั้งชื่อนางว่าสุปเปีย. ต่อมาพระศาสดามีภิกษุสงฆ์เป็นบริวาร ได้เสด็จไปกรุงพาราณสี. ด้วยการเฝ้าครั้งแรกเท่านั้น นางฟังธรรมแล้วดำรงอยู่ในโสดาปัตติผล. อยู่มาวันหนึ่ง นางไปพระวิหารเพื่อฟังธรรมเที่ยวจาริกไปในพระวิหาร

๑

๒

๓

๔

๕

๖

๗

๘

๙

พบภิกษุไซ้รูปหนึ่งไหว้แล้ว ทำการต้อนรับ ถามว่าพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าควรจะได้อะไร
ภิกษุไซ้ตอบว่า ท่านอุบาสิกา ควรได้อาหารมีรส [เนื้อ] จ๊ะ. นางกล่าวว่า เขาเกิด เจ้าข้า
ดิฉันจักส่งไปถวายไหว้พระเถระแล้ว เข้าไปในเมือง วันรุ่งขึ้น ก็ส่งทาสีไปตลาดเพื่อ
ต้องการปวัตตมังสะ [เนื้อที่ขายกันในตลาด]. ทาสีนั้นหาปวัตตสะทั่วเมืองก็ไม่ได้
ก็บอกนางว่าไม่ได้เสียแล้ว. อุบาสิกาคิดว่า เราบอกแก่พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าไว้ว่า จักส่งเนื้อ
ไปถวาย ถ้าเราไม่ส่งไป พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าเมื่อไม่ได้จากที่อื่นก็จะลำบาก ควรที่เราจะทำเนื้อ
อย่างใดอย่างหนึ่งส่งไปถวาย แล้วก็เข้าห้อง เชื้อนเนื้อข้าให้แก่ทาสี สั่งว่า เจ้าจงเอาเนื้อนี้

ปรุ้งด้วยเครื่องปรุ้งนำไปวิหารถวายพระผู้เป็นเจ้า ถ้าท่านถามถึงเรา ก็จงแจ้งว่าเป็นไข้
ทาสีนั่นก็ได้กระทำอย่างนั้น

พระศาสดาทรงทราบเหตุนี้ในวันรุ่งขึ้น เวลาแสวงหาอาหาร ก็มีภิกษุสงฆ์เป็น
บริวารเสด็จไปเรือนของอุบาสิกา. นางทราบวาพระตถาคตเสด็จมาจึงปรึกษาสามีว่า ลูก
เจ้า ดิฉันไม่อาจไปเฝ้าพระศาสดาได้ที่ท่านจงไปกราบทูลเชิญพระศาสดาให้เสด็จเข้า
เรือนแล้วให้ประทับนั่งเถิด. สามีนั้นก็ได้กระทำอย่างนั้น. พระศาสดาตรัสถามว่า สุปปียา
ไปไหนเสียเล่า. สามีกราบทูลว่า นางเป็นไข้ พระเจ้าข้า. ตรัสสั่งว่า จงเรียกนางมาเถิด.
นางคิดว่า พระศาสดาทรงสงเคราะห์เกื้อกูลแก่ชาวโลกทั้งปวง ทรงทราบเหตุของเรา
จึงให้เรียกหา ก็ลุกขึ้นจากเตียงอย่างฉับพลัน.

ครั้งนั้น ด้วยพุทธานุภาพ แผล [ที่เขื่อนเนื้อขา] ของนางก็งอกขึ้นทันทีทันใด
ผิวก็เรียบผิวพรรณผ่องใสยิ่งกว่าเดิม. ขณะนั้นอุบาสิกาที่ยังมิได้ ถวายบังคมพระศพพล
ด้วยเบญจางคประดิษฐ์ นิ่ง ณ ที่ส่วนข้างหนึ่ง. พระศาสดาทรงดำริว่า อุบาสิกาผู้นี้
ไม่สบายเพราะเหตุไร จึงตรัสถาม นางจึงเล่าเรื่องที่ตนทำทุกอย่างถวาย. พระศาสดา
เสวยเสร็จแล้วเสด็จไปวิหาร ทรงประชุมภิกษุสงฆ์ แล้วทรงดำหนิภิกษุผู้นั้นเป็นอย่าง
มาก ทรงบัญญัติสิกขาบท. เรื่องนี้เกิดขึ้นอย่างนี้. กำลัง พระศาสดาประทับนั่ง ณ
พระเชตวันวิหาร เมื่อทรงสถาปนาพวกอุบาสิกาไว้ในตำแหน่งต่าง ๆ ตามลำดับ
จึงทรงสถาปนานางสุปปียาอุบาสิกาไว้ในตำแหน่งเอตทัคคะเป็นเลิศกว่าพวกอุบาสิกา
ผู้อุปัฏฐากภิกษุไข้แล.

จบอรรถกถาสูตที่ ๗

ยังมีอีกพระสูตรหนึ่ง เหตุการณ์ที่เกิดที่ริมฝั่งแม่น้ำแบบนี้ ได้ฟังจากการบรรยายในเทพของท่านอาจารย์สุจินต์ ที่บันทึกเมื่อหลายสิบปีมาแล้ว ยังไม่ล้าสมัย รู้สึกซาบซึ้งและเลื่อมใสในความรักสัจจะ และความมีปัญญาของพระโพธิสัตว์ ชาวดกเรื่องนี้เปิดให้ลูกหลานฟังก็จะสนุก ได้รับความสนใจและชอบมาก ขอเชิญอ่านพระสูตร.....

พระสูตรต้นตปิฎก ขุททกนิกาย จริยาปิฎก เล่ม ๙ ภาค ๓

กปิลราชจริยา ว่าด้วยจริยาวัตรของพระยาวานร

ในกาลเมื่อเราเป็นพระยาวานร อยู่ ณ ชอกเขาใกล้ฝั่งแม่น้ำในกาลนั้น เราถูกจระเข้เบียดเบียนไปไม่ได้ เรายืนอยู่ ณ โอกาสใด โดดจากฝั่งนี้ไปยังฝั่งโน้น จะเข้มันเป็นสัตว์ดุร้ายแสดงความน่ากลัวอยู่ ณ โอกาสนั้น จะเข้มันกล่าวกะเราว่า มาเถิด แม่เราก็ก้าวกะจะเข้มันว่า จะมา เราโดดลงเหยียบศิระจะเข้มัน แล้วโดดไปยืนอยู่ฝั่งโน้น เรามีได้ทำตามคำของจระเข้ที่กล่าวหลอกลวงนั้น หามิได้ ผู้เสมอด้วยคำสัจของเรามีไม่มี นี่เป็นสัจจบารมีของเรา ฉะนี้แล.

จบ กปิลราชจริยาที่ ๗

อรรถกถากปิลราชจริยาที่ ๗

พึงทราบวินิจฉัยในอรรถกถากปิลราชจริยาที่ ๗ ดังต่อไปนี้ บทว่า ยथा อหัง กปิ อาสิ ความว่าในกาลเมื่อเราเกิดในกำเนิดวานร อาศัยความเจริญได้เป็นพระยาวานรมีกำลังดุซ่างสาร สมบูรณ์ด้วยเรี่ยวแรง มีร่างกายใหญ่ประมาณเท่าลูกม้า. บทว่า นทิกูเล ทริสเย ความว่าเราอยู่ที่ชอกเขาแห่งหนึ่งใกล้ฝั่งแม่น้ำแห่งหนึ่ง.

ได้ยินว่า ในกาลนั้นพระโพธิสัตว์มิได้ดูแลฝูง เทียบไปผู้เดียว. ก็ ณ ท่ามกลางแม่น้ำนั้นมีเกาะอยู่เกาะหนึ่ง สมบูรณ์ด้วยผลไม้มีขนุนและมะม่วงเป็นต้นหลาย ๆ อย่าง. พระโพธิสัตว์เพราะสมบูรณ์ด้วยกำลังเร็ว กระโดดจากฝั่งนี้ของแม่น้ำ ไปถึงแผ่นดินหนึ่งซึ่งมีอยู่ในท่ามกลางเกาะและแม่น้ำ. กระโดดจากแผ่นดินนั้นไปถึงเกาะนั้น. พระยาวานรเคี้ยวกินผลาผลหลาย ๆ อย่าง ณ เกาะนั้น ตอนเย็นก็กลับโดยวิธีนั้นนั่นเองอยู่ใน

ที่อยู่ของตน รุ่งขึ้นก็ทำอย่างนั้นอีก สำเร็จการอยู่โดยทำนองนี้. ในกาลนั้นมีพระเจ้าตัวหนึ่ง พร้อมด้วยนางจระเข้อาศัยอยู่ใกล้แม่น้ำนั้น. นางจระเข้เมียของจระเข้นั้นเห็น พระโพธิสัตว์ไป ๆ มา ๆ อยู่เกิดแพทองอยากกินเนื้อหัวใจของพระโพธิสัตว์ จึงบอกกะ จระเข้ผู้เป็นผัวว่า นายจา ฉันแพทองอยากกินเนื้อหัวใจจึงนั้น. จระเข้กล่าวว่า ได้ซีเธอ. แล้วก็ไปด่วยหัวง่า จักจับพระยาลิงนั้นซึ่งกลับจากเกาะในตอนเย็น จึงอยู่บนหลังแผ่น หิน. พระโพธิสัตว์เที่ยวหาอาหารตลอดวัน ในตอนเย็นได้ยืมบนเกาะนั้นเอง มองดูแผ่น หินคิดว่า หินแผ่นนี้ บัดนี้ปรากฏว่าสูงกว่าเดิม จะมีเหตุอะไรหนอ เพราะพระมหาสัตว์ สังเกตปริมาณของน้ำและปริมาณของแผ่นหินไว้เป็นอย่างดี. ด้วยเหตุนี้พระโพธิสัตว์จึง ดำริว่าวันนี้ น้ำของแม่น้ำนี้ก็ยังไม่ลด. แต่ทำไมแผ่นหินนี้จึงปรากฏใหญ่มาก. คงจะเป็น เจ้าจระเข้ซ่อนหมายจะจับเรา ณ ที่นั้นเป็นแน่.

พระยาวานรคิดว่า เราจักทดลองจระเข้นั้นก่อน จึงยืนอยู่อย่างนั้น ทำเป็นพูดกับแผ่นหิน พูดว่า เฮยเจ้าหิน ก็ไม่ได้รับคำตอบ พูดว่า เฮยเจ้าหินอยู่ ๓ ครั้ง หินก็ไม่ให้คำตอบ. พระโพธิสัตว์จึงพูดอีกว่า เฮยเจ้าหินทำไมวันนี้ไม่ให้คำตอบแก่เราเล่า. จระเข้คิดว่า หินนี้ในวันอื่น ๆ คงให้คำตอบแก่พระยาวานรเป็นแน่. แต่วันนี้หินไม่ให้ คำตอบเพราะเราครอบไว้. เขาเถิดเราจะให้คำตอบแก่พระยาวานร จึงพูดว่า ว่าอย่างไร พระยาวานร. ถามว่าเจ้าเป็นใคร. ตอบว่า เราเป็นจระเข้. ถามว่า เจ้า มานอนที่นี้เพื่ออะไร ตอบว่า ต้องการหัวใจท่าน. พระโพธิสัตว์คิดว่า เราไม่มีทางไปทางอื่น ทางไปของเรา ถูกปิดเสียแล้ว. ดังที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ว่า :-

เราถูกจระเข้เบียดเบียนไปไม่ได้

เราสิ้นอยู่ ณ โอกาสใด โดดจากฝั่งนี้ ไปยังฝั่งโน้น.

จระเข้มันเป็นสัตว์ดุร้าย แสดงความน่ากลัวอยู่ ณ โอกาสนั้น.

ในบทเหล่านั้น บทว่า **ปีพีโต สัสมาเรน** ท่านทำความที่กล่าวด้วยกึ่งคาถา เท่านั้นให้ปรากฏด้วยคาถาว่า **ยมุโหกาเส** ดังนี้. บทว่า **ยมุโหกาเส** คือ ยืนอยู่ท้องที่อื่น ได้แก่หลังแผ่นหินซึ่งตั้งอยู่ท่ามกลางแม่น้ำใด. บทว่า **โอรา** คือฝั่งโน้ ได้แก่เกาะ. บทว่า **ปารี** คือ ฝั่งนอกแห่งแม่น้ำอันเป็นที่อยู่ของเราในครั้งนั้น. บทว่า **ปตามหิ** คือเรากระโดด

ไปถึง. บทว่า ตตฺถจฺฉิ ความว่า จระเข้เป็นสัตว์ดุร้าย เป็นฆาตกร เป็นศัตรูแสดงความ
หยาบคายร้ายกาจเห็นแล้วนากลัวมันอยู่บนหลังแผ่นดินนั้น.

ลำดับนั้น พระมหาสัตว์ดำริว่า เราไม่มีทางอื่นจะไป. วันนี้เราจะลงจระเข้. เรา
จะเปลื้องจระเข้จากบาปใหญ่ด้วยอาการอย่างนี้. และเราก็จะได้ชีวิตด้วย. พระมหาสัตว์
จึงกล่าวกะจระเข้ว่า จระเข้เสหาย เราจักโดดไปบนตัวท่าน. จระเข้กล่าวว่า พระยาวานร
ท่านอย่ามัวชักช้าเชิญมาข้างนี้ซิ. พระมหาสัตว์ได้กล่าวว่า เรากำลังมา. แต่ท่านจงอ้า
ปากของท่านไว้ แลจับเราตอนที่เรามาหาท่าน. ก็เมื่อจระเข้อ้าปากตาทั้งสองข้างก็หลับ.
จระเข้เห็นมีได้กำหนดเหตุการณ์นั้นจึงอ้าปาก. ตาของจระเข้ก็หลับ. จระเข้อ้าปากนอน
ไม่ลืมตาเลย. พระมหาสัตว์รู้ความเป็นจริงของจระเข้นั้น จึงกระโดดจากเกาะไปเหยียบ
หัวจระเข้ แลกระโดดจากนั้นไปยืนบนฝั่งโน้นดูจสายฟ้าแลบ. ดังที่พระผู้มีพระภาคเจ้า
ตรัสไว้ว่า :-

จระเข้นักกล่าวกะเราว่า จงมา. แม้เราก็กล่าวกะจระเข้ว่าเราจะมา.

เราโดดลงเหยียบหัวจระเข้นั้น แลโดดไปยืนอยู่ที่ฝั่งโน้น.

ในบทเหล่านั้น บทว่า อสฺสึ คือได้กล่าวแล้ว. บทว่า อหฺมเปมิ คือ แม้เราก็กล่าว
กะจระเข้นั้นว่า เราจะมา. อนึ่งเกาะนั้นน่ารื่นรมย์ ประดับด้วยแนวต้นไม้ผลมีมะม่วง หว่า
ขนุน เป็นต้น และเหมาะที่จะเป็นที่อยู่. แม้พระมหาสัตว์รักษาคำสั่ง เพราะได้ให้ปัญญา
ไว้ว่าเราจะมา ก็ได้กระทำอย่างนั้นว่า เราจักมาแน่นอน. ดังที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้
ว่า :-

เรามิได้ทำตามคำของจระเข้ที่กล่าวหลอกลวงนั้น หามิได้.

เพราะรักษาคำสั่งนี้ ได้สละชีวิตของตนทำแล้ว ฉะนั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัส
ไว้ว่า :-

ผู้เสมอด้วยคำสั่งของเราไม่มี. นี้เป็นสังขบารมีของเรา.

จะเห็นความอัศจรรย์ดังนั้นคิดว่า พระยาวานรนี้ทำอัศจรรย์ยิ่งนักจึงกล่าวว่พระยาวานรผู้เจริญ บุคคลผู้ประกอบด้วยธรรม ๔ อย่างในโลกนี้ ย่อมครอบงำศัตรูได้. ธรรมทั้งหมดนั้นคงมีอยู่ในตัวของท่าน.

ท่านพระยาวานร ธรรม ๔ อย่างเหล่านี้

คือ สัจจะ ธรรม ธิติ จาคะ มีอยู่แก่ผู้ใด

เหมือนอย่างท่าน ผู้นั้นย่อมลวงพันศัตรูได้.

ในบทเหล่านั้น บทว่า **ยสฺส** บุคคลไร ๆ. บทว่า **เอเต** คือ ท่านแสดงถึงข้อที่ควรกล่าวไว้ในบัดนี้. บทว่า **จตุโร ธมฺมา** คือคุณธรรม ๔ ประการ. บทว่า **สจฺจ** คือ วจีสัจจะ. ที่ท่านกล่าวว่า เราจักมาสำนักของเรา แล้วไม่โกหกมาจนได้ นี้เป็นวจีสัจจะของท่าน. บทว่า **ธมฺโม** คือวิจรรณบัญญัติได้แก่บัญญัติไตรตรอง บัญญัติที่เป็นไปว่า เมื่อเราทำอย่างนี้จักเป็นอย่างนี้ที่ชื่อว่าวิจรรณบัญญัติของท่าน. บทว่า **ธิติ** ได้แก่ความเพียรที่ไม่ขาด แม้ความเพียรนี้ก็มีแก่ท่าน. บทว่า **จาค** คือการบริจาคตน ท่านสละตนมาหาเราเราไม่สามารถจะจับท่านได้ นี้เป็นความผิดของเราเอง. บทว่า **ทิกฺขุ** คือ ศัตรู. บทว่า **โส อตีวตฺตติ** ความว่า ธรรม ๔ อย่างเหล่านี้มีอยู่แก่บุคคลใดเหมือนอย่างมีแก่ท่าน ผู้นั้นย่อมลวงพัน คือครอบงำศัตรูของตนเหมือนท่านพเนเราในวันนี้.

จะเข้สรรเสริญพระโพธิสัตว์อย่างนี้แล้วได้ไปที่อยู่ของตน. จะเข้ในครั้งนั้นได้เป็นเทวทัตในครั้งนี้. เมียจะเข้คือนางจิตฺตมาถวิกา. ส่วนพระยาวานร คือพระโลกนาถ. แม้นในจริยานี้พึงจะแจ้งกล่าวถึงบารมีที่เหลือของพระโพธิสัตว์นั้นโดยนัยดังกล่าวแล้วในหนหลังนั้นแล. อนึ่งพึงประกาศคุณานุภาพมีอาทิอย่างนี้ คือ การรู้ว่าจะเข้บนบนแผ่นดินด้วยสังเกตประมาณของน้ำและของหิน ด้วยกำหนดเอาว่า บัดนี้ปรากฏหินสูงเกินไป. การตัดสินใจนั้นโดยอ้างว่าเคยพูดกับหิน. การเปลื้องจะเข้ให้พเนจากบาปใหญ่ เพราะรีบทำด้วยการเหยียบหัวจะเข้แล้วไปยืนอยู่ที่ฝั่งโน้นทันที. การรักษาชีวิตของตน. และการตามรักษาสัจจวาจา.

เมืองพาราณสีมีสถานที่ที่น่าสนใจอีกหลายแห่ง ตอนหน้าจะเล่าเรื่องซึ่งถือเป็นไฮไลท์ของการเดินทางทีเดียว เพราะเราจะได้เข้าไปกราบสักการะพระบรมสารีริกธาตุอันเป็นที่หวงแหน เก็บรักษาในห้องมั่นคงอย่างดี ด้วยความโชคดีที่ผู้ดูแลมีความเคารพและเลื่อมใส คุณเคยกับท่านอาจารย์สุจินต์และคณะผู้จัดเป็นพิเศษ ทุกคนจะได้เข้ากราบแบบเรียงตัว (ภาพที่ ๑๐) และพระภิกษุผู้ดูแลจะอัญเชิญผอบแก้วที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุนั้นเทินบนศิระชะของพวกเราทุกคน คนละครั้งเพื่อเป็นศิริมงคลแก่พวกเราทุกคน

แต่ก็เป็นเรื่องอัศจรรย์และอาถรรพ์อยู่ทุกปี ทั้ง ๆ ที่พระบรมสารีริกธาตุ องค์ท่านก็ไม่ไ้เล็ก และอยู่ในครอบแก้วใส มองเห็นชัดเจน ก็ปรากฏว่ามีสหายธรรมบางคนเข้าไปจงดู กราบแล้วพอลับออกมา ก็บอกว่า มองไม่เห็นพระบรมสารีริกธาตุ ออกมาก็ถามกันใหญ่ว่า ตรงไหนละ ๆ **ปริศนานี้ เป็นเพราะอะไร** คราวหน้าจะมาเล่าให้ฟังครับ

กราบอนุโมทนา

บันทึกการเดินทาง วันที่ ๑๐

๐๑.๐๐ น. _____

๐๒.๐๐ น. _____

๐๓.๐๐ น. _____

๐๔.๐๐ น. _____

๐๕.๐๐ น. _____

๐๖.๐๐ น. _____

๐๗.๐๐ น. _____

๐๘.๐๐ น. _____

๐๙.๐๐ น. _____

๑๐.๐๐ น. _____

๑๑.๐๐ น. _____

๑๒.๐๐ น. _____

๑๓.๐๐ น. _____

๑๔.๐๐ น. _____

๑๕.๐๐ น. _____

๑๖.๐๐ น. _____

๑๗.๐๐ น. _____

๑๘.๐๐ น. _____

๑๙.๐๐ น. _____

๒๐.๐๐ น. _____

๒๑.๐๐ น. _____

๒๒.๐๐ น. _____

๒๓.๐๐ น. _____

๒๔.๐๐ น. _____

_____

๑๔ ทำกุศลที่พาราณสี

ยังมีอีกสองสามแห่งใน พาราณสีที่เราจะไปเยี่ยมชม แห่งแรกก็คือ **พิพิธภัณฑ์โบราณคดี** แห่งสารนาถ (ภาพที่ ๑) ตั้งอยู่ใกล้ ๆ บริเวณ ธัมมเมกขสถูปนั้นเอง พิพิธภัณฑ์แห่งนี้เป็นที่ เก็บรักษาโบราณวัตถุที่ขุดค้นได้ในบริเวณสารนาถ มีพระพุทธรูป (ภาพที่ ๒) พระโพธิสัตว์ (ภาพที่ ๓) เทวรูป เครื่องใช้สอยในยุคนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปฏิมากรรมพระพุทธรูปที่เป็นปางปฐมเทศนา (ภาพที่ ๔) ด้านหลังเป็นประภามณฑล อันหมายถึงธรรมจักร คือ กงล้อแห่งธรรมเริ่มหมุน นิ้วมือขอ เข้าหากันเรียกว่าธรรมจักร มุทรา เป็นอาการของการหมุนวงกลม งดงามยิ่งนัก นอกจากนั้นที่น่าสนใจเป็นพิเศษ คือ สิ่งอันเป็นตราราชการแผ่นดินของอินเดีย ซึ่งจอมจักรพรรดิอโศกสร้าง และประดิษฐานไว้คร่าวเมื่อเสด็จมาทำการบูชาสถานที่ที่พระพุทธองค์ทรง แสดงปฐมเทศนา (ภาพที่ ๕)

ศิลาจารึกส่วนที่เป็นหัวเสาชิ้นนี้ ประดิษฐานขึ้นด้วยหินทรายอย่างดี มีรูปสิงโต ๔ ตัว หันหลังเข้าหากัน หน้าหน้าออก ๔ ทิศ ที่ขอบแทนสลักเป็นรูปกงล้อธรรมจักร และรูปสัตว์ ๔ ชนิดสลักกัน คือ ราชสีห์ ช้าง ม้า และโค สัตว์ทั้ง ๔ คือ ความหมายแห่ง อำนาจ ความกล้าหาญ และความมั่นใจ โดยพลัง หมายถึงผู้พิทักษ์ทิศทั้ง ๔ ส่วนดอกบัว หมายถึง ต้นกำเนิดชีวิต ดานกลางของสิ่งที่มีอักษรเทวนาคี ถอดความได้ว่า “ความจริงเท่านั้นมีชัยชนะเหนือทุกสิ่ง” ด้วยความหมายที่อุดมเช่นนี้รัฐบาลอินเดียจึงได้ใช้รูปสิ่งจักรทิศอันสง่างามที่สร้างขึ้นในสมัยอโศกมหาราชนี้ ใช้เป็นตราแผ่นดิน เช่นเดียวกับตราครุฑของไทยเรา

บริเวณภายในพิพิธภัณฑ์ที่ได้จัดแสดงศิลปวัตถุมีจำนวนเป็นพันชิ้น นับว่าเก่าแก่ สวยงามมีคุณค่าแก่ชนรุ่นหลังอย่างมาก ท่านเซอร์ Alexander Cunningham เป็นหัวหน้าทำการขุดค้นเมื่อปี ค.ศ. ๑๘๖๑ สมัยที่ท่านเป็นผู้สำเร็จราชการจากกรุงลอนดอน มาดูแลประเทศราช อยู่ที่อินเดียนี้ ท่านก็ได้จัดการค้นคว้าบันทึกให้เป็นระเบียบ ส่วนหนึ่งท่านคงนำลงเรือไปเก็บไว้ที่พิพิธภัณฑ์ที่กรุงลอนดอนบ้าง เพื่อการศึกษา ท่านคงไม่ได้เอาไปจนหมดไม่เหลือไว้ให้คนอื่นได้ชมหรือครับ ท่านคงเอาไปแต่ชิ้นใหญ่ ๆ ที่สวยและสมบูรณ์เท่านั้น (ภาพที่ ๖) เพราะผู้เขียนเคยได้มีโอกาสเห็นที่ British Museum สวย ๆ

ใหญ่ ๆ นับไม่ถ้วนจริง ๆ ครับ (ภาพที่ ๗) มีมากกว่าที่นี้อีกถ่ายรูปได้ตามสบาย ไม่เหมือนที่นี่ ห้ามถ่ายรูปด้วย นะครับ ดังนั้นจงอย่าถ่ายให้ใครเห็น

ที่เก็บไว้ใน British Museum มีมากมาย ถ่ายรูปมาให้ดูเป็นหลักฐานด้วย

จากเมืองพาราณสีไปทางทิศเหนือประมาณ ๙ กม.เศษ ก็จะถึงบริเวณ**เจาคันธีสถูป** (ภาพที่ ๘) หรือสถูปเก่าที่เป็นอนุสรณ์ของปัญจวัคคีย์ สร้างขึ้นในสมัยศตวรรษที่ ๗ เพื่อเป็นเครื่องระลึกถึงว่า ครั้งเมื่อพระปัญจวัคคีย์หลีกหนีพระพุทธองค์ด้วยสำคัญผิดเพราะ มีมิชฌาภิภูริอุยงแรง ได้มาอาศัยอยู่ที่นี้ หลังจากทรงตรัสรู้แล้ว พระพุทธองค์ทรงมี พระเมตตาเสด็จมาโปรดปัญจวัคคีย์ ณ ที่จุดนี้เป็นครั้งแรก และได้ทำความเข้าใจกันใหม่ เบื้องต้น จากนั้นนำไปสู่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ตรัสสอนธรรมะอันเป็นเครื่องนำออกจาก ทุกข์ ณ ที่นั้น

เลยไปอีกหน่อย คือ สมาคมมหาโพธิ์แห่งประเทศไทย คณะของเรา ได้นิมนต์พระภิกษุนานาชาติ จากทุกชาติที่มาศึกษาพระพุทธศาสนาที่พาราณสี รวม ๑๒๐ รูป (ภาพที่ ๑๑) มาทำบุญเลี้ยงอาหารเพลและถวายเครื่องไทยธรรม รวมทั้งบริจาคเงินเพื่อ อุดหนุนเป็นทุนในการดำเนินการของสมาคม (ภาพที่ ๑๒)

สำหรับเหตุการณ์ในสมัยพุทธกาล หลังจากพระพุทธองค์ได้เทศน์โปรดปัญจวัคคีย์ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวันแล้ว พระผู้มีพระภาคได้เสด็จมาโปรด ยสกุณฑลบุตร ทำให้เกิดอุปาสกเป็นอีกบริษัทหนึ่งเป็นครั้งแรก ขอความในพระสูตรมีความไพเราะมาก คงเคยได้ยินประโยคว่า **ที่นี่วุ่นวายหนอ ที่นี่ขัดข้องหนอ** มาจากพระสูตรนี้เอง ขอเชิญอ่านพระสูตร

พระวินัยปิฎก มหาวรรค เล่ม ๔ ภาค ๑

เรื่องยสกุณฑลบุตร

[๒๕] ก็โดยสมัยนั้นแล ในพระนครพาราณสี มีกุลบุตร ชื่อ ยสเป็นบุตรเศรษฐีสุภูมิลชาติ ยสกุณฑลบุตรนั้นมีปราสาท ๓ หลัง คือ หลังหนึ่งเป็นที่อยู่ในฤดูหนาว หลังหนึ่งเป็นที่อยู่ในฤดูร้อน หลังหนึ่งเป็นที่อยู่ในฤดูฝนยสกุณฑลบุตรนั้นรับบำเรอด้วยพวกดนตรี ไม่มี

บุรุษเจ็ดคนในปราสาทฤดูฝนตลอด ๔ เดือนไม่ลงมาเบื้องล่างปราสาท คำวันหนึ่ง เมื่อยสกุลบุตรอิมเอบพร้อมพรังบำเรออยู่ด้วยกามคุณ ๕ ได้นอนหลับก่อน ส่วนพวกบริวารชนนอนหลับภายหลังประทีปน้ำมันตามสว่างอยู่ตลอดคืน คืนนั้นยสกุลบุตรตื่นขึ้นก่อน ได้เห็นบริวารชนของตนกำลังนอนหลับ บางนางมีพิณตกอยู่ที่รักแร้ บางนางมีตะโพกวางอยู่ข้างคอ บางนางมีเบ็งบางตกอยู่ที่อก บางนางสยายผม บางนางมีน้ำลายไหล บางนางบนละเมอต่าง ๆ ปรากฏแก่ยสกุลบุตรดูจำข้ามีดีบ ครั้นแล้วความเห็นเป็นโทษ ได้ปรากฏแก่ยสกุลบุตร จิตตั้งอยู่ในความเบื่อหน่าย จึงยสกุลบุตรเปล่งอุทานว่า ทานผู้เจริญ **ที่นี้วุ่นวายหนอ ที่นี้ขัดข้องหนอ** แล้วสวมรองเท้าทองเดินตรงไปยังประตูนิเวศน์ พวกอมมนุษย์เปิดประตูให้ด้วยหวังใจว่า ใคร ๆ อยาได้ทำอันตรายแก่การออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตของยสกุลบุตรเลย ลำดับนั้น ยสกุลบุตรเดินตรงไปทางประตูพระนคร พวกอมมนุษย์เปิดประตูให้ด้วยหวังใจว่า ใคร ๆ อยาได้ทำอันตรายแก่การออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตของยสกุลบุตร ที่นั้น ยสกุลบุตรได้เดินตรงไปทางป่าอิสิปตนมฤคทายวัน.

[๒๖] ครั้นปัจจุสมัยแห่งราตรี พระผู้มีพระภาคเจ้าตื่นบรรทมแล้วเสด็จจงกรมอยู่ ณ ที่แจ้ง ได้ทอดพระเนตรเห็นยสกุลบุตรเดินมาแต่ไกล ครั้นแล้วเสด็จลงจากที่จงกรมประทับนั่งบนอาสนะที่ปูลาดไว้ ขณะนั้น ยสกุลบุตร เปล่งอุทานในที่ไม่ไกลพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า ทานผู้เจริญ **ที่นี้วุ่นวายหนอ ที่นี้ขัดข้องหนอ** ทันทันนั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสกะยสกุลบุตรว่า ดูก่อนยส ที่นี้ไม่วุ่นวาย ที่นี้ไม่ขัดข้อง มาเกิดยส นั่งลง เราจักแสดงธรรมแก่เธอ ที่นั้นยสกุลบุตรรำเริงบันเทิงใจว่า ได้ยินว่า ที่นี้ไม่วุ่นวาย ที่นี้ไม่ขัดข้อง ดังนี้ แล้วถอดรองเท้าของเขาไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคเจ้าแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง เมื่อยสกุลบุตรนั่งเรียบร้อยแล้ว พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงแสดงอนุบุพพิภพ คือ ทรงประกาศ สี่ลกถา สี่คคถา โทษ ความต่ำทราม ความเศร้าหมองของกามทั้งหลาย และอาณิสสในกามออกจากกาม เมื่อพระองค์ทรงทราบว่ายสกุลบุตรมีจิตสงบ มีจิตอ่อนมีจิตปลอดจากนิวรณ์ มีจิตเบิกบาน มีจิตผ่องใสแล้ว จึงทรงประกาศพระธรรมเทศนา ที่พระพุทธเจ้าทั้งหลายทรงยกขึ้นแสดงด้วยพระองค์เอง คือ ทุกข์สมุทัย นิโรธ มรรค ดวงตาเห็นธรรมปราศจากอภิวาท ปราศจากมลทินว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นทั้งมวลมีความดับเป็นธรรมดาได้เกิดแก่

ยสกุลบุตร ณ ที่นั่นนั้นแล ดูผ้าที่สะอาดปราศจากมลทิน ควรได้รับน้ำย้อมเป็นอย่างดี ฉะนั้น.

บิดาของยสกุลบุตรตามหา

[๒๗] ครั้นรุ่งเช้า มารดาของยสกุลบุตรขึ้นไปยังปราสาทไม่เห็นยสกุลบุตร จึงเข้าไปหาเศรษฐีผู้คบดี แล้วได้ถามว่า ท่านคบดีเจ้าข้า พอยสกุลบุตรของท่านหายไปไหน ฝ่ายเศรษฐีผู้คบดีส่งทูตขึ้นมาไปตามหาทั้ง ๔ ทิศแล้ว ส่วนตัวเองไปหาทางป่าอสิปตนะมฤคทายวัน ได้พบร่องเท้าทองวางอยู่ ครั้น แล้วจึงตามไปสูที่นั่น พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทอดพระเนตรเห็นเศรษฐีผู้คบดีมาแต่ไกล ครั้นแล้วทรงพระดำริว่า ไฉนหนอ เราพึงบันดาลอิทธิบาทสังขารให้เศรษฐีคบดี นิ่งอยู่ ณ ที่นี้ไม่เห็นยสกุลบุตรผู้นั่งอยู่ ณ ที่นี้แล้วทรงบันดาลอิทธิบาทสังขารดังพระพุทธานุชา ครั้นนั้น เศรษฐีผู้คบดีได้เข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้าแล้ว ทูลถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงเห็นยสกุลบุตรบางไหม พระพุทธเจ้าชา.

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ดูก่อนคบดี ถ้าอย่างนั้น เขินงั้น บางที่ท่านนั่งอยู่ ณ ที่นี้จะพึงได้เห็นยสกุลบุตรผู้นั่งอยู่ ณ ที่นี้.

ครั้งนั้น เศรษฐีผู้คบดีรำเริงบันเทิงใจว่า ได้ยินว่า เรานั่งอยู่ ณ ที่นี้แหละจักเห็นยสกุลบุตรผู้นั่งอยู่ ณ ที่นี้ จึงถวายบังคมพระผู้มีพระภาคเจ้าแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง เมื่อเศรษฐีผู้คบดีนั่งเรียบร้อยแล้ว พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงแสดงอนุบุพพิกขา คือ ทรงประกาศทานกถา สีลกถา สักคกถา โทษ ความต่ำทราม ความเศร้าหมองของกามทั้งหลาย และอันสงฆ์ในความออกจากกาม เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงทราบ ว่า เศรษฐีผู้คบดี มีจิตสงบมีจิตอ่อน มีจิตปลอดจากนิวรณ์ มีจิตเบิกบาน มีจิตผ่องใสแล้ว จึงทรงประกาศพระธรรมเทศนา ที่พระพุทธเจ้าทั้งหลายทรงยกขึ้นแสดงด้วยพระองค์เอง คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ดวงตาเห็นธรรม ปราศจากธุลี ปราศจากมลทินว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นทั้งมวลมีความดับเป็นธรรมดา ได้เกิดแก่เศรษฐีผู้คบดี ณ ที่นั่นนั้นแล ดูผ้าที่สะอาดปราศจากมลทิน ควรได้รับน้ำย้อม ฉะนั้น.

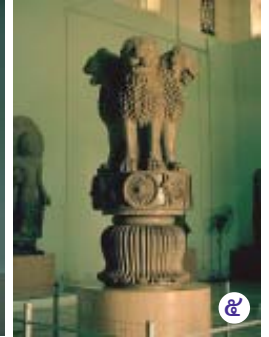
ครั้นเสร็จผู้คบดีได้เห็นธรรมแล้ว ได้บรรลุธรรมแล้ว ได้ธรรมแจ่มแจ้งแล้ว มีธรรมอันยิ่งลงแล้ว ขามความสงสัยได้แล้ว ปราศจากถ้อยคำ แสดงความสงสัย ถึงความเป็นผู้แล้วกลา ไม่ต้องเชื่อผู้อื่นในคำสอน ของพระศาสดา ได้ทูลคำนี้แด่พระผู้มีพระภาคเจ้าว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญภาสิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก ภาสิตของพระองค์ไพเราะนัก พระพุทธเจ้าข้าพระองค์ทรงประกาศธรรมโดยอเนกปริยายอย่างนี้ เปรียบเหมือนบุคคลหายของทีคว่า เปิดของที่ปิด บอกทางแก่คนหลงทาง หรือส่องประทีปในที่มืดด้วยดีใจว่า คนมีจักขุจักเห็นรูปดังนั้น ข้าพระพุทธเจ้านั้น ขอถึงพระผู้มีพระภาคเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ว่าเป็นสรณะ ขอพระองค์จงทรงจำข้าพระพุทธเจ้าว่า เป็นอุบาสกผู้มอบชีวิตถึงสรณะจำเดิมแต่นั้นนี้เป็นต้นไป.

ก็เสร็จผู้คบดีนั้น ได้เป็นอุบาสกกล่าวอ้างพระรัตนตรัย เป็นคนแรกในโลก

ยสกุลบุตรสำเร็จพระอรหัตต์

[๒๔] คราวเมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงธรรม แก่บิดา ของยสกุลบุตร จิตของยสกุลบุตร ผู้พิจารณาภูมิธรรมตามที่ตนได้เห็นแล้ว ได้รู้แจ้งแล้ว ก็พ้นจากอาสวะทั้งหลาย เพราะไม่ถือมั่น ครั้นนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงพระดำริว่า เมื่อแสดงธรรม แก่บิดาของยสกุลบุตรอยู่ จิตของยสกุลบุตร ผู้พิจารณาเห็นภูมิธรรมตามที่ตนได้เห็นแล้ว ได้รู้แจ้งแล้ว พนแล้วจากอาสวะทั้งหลาย เพราะไม่ถือมั่น ยสกุลบุตรไม่ควรจะกลับเป็นคฤหัสถ์บริโศคคาม เหมือนเป็นคฤหัสถ์ครั้งก่อน ถ้ากระไร เราพึงคลายอิทธาภิสังขารนั้นได้แล้ว พระองค์ก็ได้ทรงคลายอิทธาภิสังขารนั้น เสร็จผู้คบดีได้เห็นยสกุลบุตรนั่งอยู่ ครั้นแล้วได้พูดกะยสกุลบุตรว่า พอยส มารดาของเจ้าโศกเศร้าคร่ำครวญถึง เจ้าจงให้ชีวิตแก่มารดาของเจ้าเถิด ครั้นนั้น ยสกุลบุตรได้เข้าไปเฝ้าดูพระผู้มีพระภาคเจ้า ๆ ได้ตรัสแก่เสร็จผู้คบดีว่า ดูคนคบดี ท่านจะสำคัญความข้อนั้นเป็นไฉน ยสกุลบุตรได้เห็นธรรมด้วยญาณทัสสนะเพียงเสขภูมิเหมือนท่าน เมื่อเธอพิจารณาภูมิธรรมตามที่ตนได้เห็นแล้ว ได้รู้แจ้งแล้ว จิตพ้นแล้วจากอาสวะทั้งหลาย เพราะไม่ถือมั่น ดูคนคบดียสกุลบุตรควรหรือเพื่อจะกลับเป็นคฤหัสถ์บริโศคคาม เหมือนเป็นคฤหัสถ์ครั้งก่อน.

เสร็จผู้คบดีกราบทูลว่า ขอนั้นไม่ควรเลย พระพุทธเจ้าข้า.

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสรับรองว่า ดูก่อนคบหบดี ยสกุลงบุตรได้เห็นธรรมด้วย ญาณที่สสนะเพียงเสขภูมิเหมือนท่าน เมื่อเธอพิจารณาภูมิธรรมตามที่ตนได้เห็นแล้ว ได้ รุแจ้งแล้ว จิตพ้นแล้วจากอสาสะทั้งหลาย เพราะไม่ถือมั่น ดูก่อนคบหบดี ยสกุลงบุตรไม่ ควรจะกลับเป็นคฤหัสถ์บริโภคคามเหมือนเป็นคฤหัสถ์ครั้งก่อน.

เศรษฐีผู้คบดีกราบทูลว่า การที่จิตของยสกุณบุตรพ้นจากอาสวะทั้งหลาย เพราะไม่ถือมั่นนั้น เป็นลาภของยสกุณบุตร ยสกุณบุตรได้ดีแล้ว พระพุทธเจ้าฯ ขอพระผู้มีพระภาคเจ้ามียสกุณบุตรเป็นปัจฉาสมณะ จงทรงรับภัตตาหารของข้าพระพุทธเจ้า เพื่อเสวยในวันพรุ่งนี้เถิด พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงรับ โดยดูพระนิภาพ ครั้นเศรษฐีผู้คบดีทราบการรับนิมนต์ของพระผู้มีพระภาคเจ้าแล้ว ได้ลุกจากที่นั่ง ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคเจ้า ทำประทักษิณแล้วกลับไป.

กาลเมื่อเศรษฐีผู้คบดีกลับไปแล้วไม่นาน ยสกุณบุตรได้ทูลคำนี้ต่อพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า พระพุทธเจ้าฯ ขอข้าพระองค์พึงได้บรรพชาพึงได้อุปสมบทในสำนักพระผู้มีพระภาคเจ้า.

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า เธอจงเป็นภิกษุมาเถิด แล้วได้ตรัสต่อไปว่า ธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว เธอจงพระพุดติพรหมจรรย์เถิด.

พระวาจานั้นแล ได้เป็นอุปสมบทของท่านผู้มีอายุนั้น.

สมัยนั้น มีพระอรหันต์เกิดขึ้นในโลก ๗ องค์.

ยสบรรพชา จบ

พระสูตรยังยาวกว่านี้ ไปหาอ่านเพิ่มเติมได้ในพระไตรปิฎกหรือคลิกไปที่

<http://www.dhammadhome.com/front/tipitaka/>

ยังมีเรื่องเล่าเกี่ยวกับพาราณสีอีกต้องไว้คราวหน้า

ขออนุโมทนาและพักผ่อนให้สบายนะครับ

บันทึกการเดินทาง วันที่ ๑๑

๐๑.๐๐ น. _____

๐๒.๐๐ น. _____

๐๓.๐๐ น. _____

๐๔.๐๐ น. _____

๐๕.๐๐ น. _____

๐๖.๐๐ น. _____

๐๗.๐๐ น. _____

๐๘.๐๐ น. _____

๐๙.๐๐ น. _____

๑๐.๐๐ น. _____

๑๑.๐๐ น. _____

๑๒.๐๐ น. _____

๑๓.๐๐ น. _____

๑๔.๐๐ น. _____

๑๕.๐๐ น. _____

๑๖.๐๐ น. _____

๑๗.๐๐ น. _____

๑๘.๐๐ น. _____

๑๙.๐๐ น. _____

๒๐.๐๐ น. _____

๒๑.๐๐ น. _____

๒๒.๐๐ น. _____

๒๓.๐๐ น. _____

๒๔.๐๐ น. _____

_____

๑๕ จากแคว้นกาสิสู่แคว้นมคธ

การเดินทางท่องเที่ยวอินเดียสำหรับกลุ่มพวกเรานี้จะแตกต่างกับทัวร์ที่อื่นหลายอย่างทุกท่านที่เคยไปกับทัวร์อื่น ท่านจะได้รับการการดูแลแบบมีไกด์คอยให้ความรู้ในสถานที่ต่าง ๆ ที่ไปอย่างเชี่ยวชาญชำนาญไกด์ จัดรายการแบบเที่ยวกันจริง ๆ คู่กันจริง ๆ แต่สำหรับคณะเราจะแตกต่างกันคือคณะเราจะไม่มีไกด์บรรยาย อายากจะรู้จักถามกันเอง หรือไม่ก็หาอ่านกันเอง แต่เราจะมีการสนทนาธรรมะ ตลอดรายการ ที่ได้ที่สถานที่สะดวก เวลาพอสมควรท่านอาจารย์สุจินต์ ท่านก็จะเมตตาให้ความรู้ คำสั่งสอน เพื่อให้เกิดความเห็นถูกเข้าใจถูกเพิ่มพูนขึ้น ในบางสถานที่ที่ไม่สำคัญทางธรรมะ ก็อาจจะแบ่งเป็นสองกลุ่ม พวกหนึ่งที่ไม่เคยไปก็ไปเที่ยวกัน พวกที่ไปหลายครั้งแล้วก็อยู่ฟังธรรมสนทนาธรรมกันที่โรงแรม หรือตามร่มไม้ เป็นอย่างนี้ไปตลอดรายการ

คณะเราจะไม่พักตามวัดไทยในอินเดีย อาจเพราะเป็นคณะใหญ่ไม่ควรไปรบกวนพระเจ้า หรืออาจเป็นเพราะผู้จัดต้องการอำนวยความสะดวกอย่างเต็มที่ก็ได้ ผู้จัดก็ได้พยายามหาโรงแรมที่ดีที่สุดแล้ว แต่ในบางที่โรงแรมที่มีอยู่ยังมีมาตรฐานต่ำ เป็นเพราะสถานที่ต่าง ๆ ที่เราไปพักอยู่ตามชนบทไกล ๆ มีนักท่องเที่ยวมาน้อย การดูแลบำรุงรักษาโรงแรมก็แย่ตามไป อีกประการหนึ่งคือเรื่องไฟฟ้าที่มีกำลังไฟไม่พอ ไม่สามารถเปิดเครื่องปรับอากาศได้ อาจขาดความสะดวกสบายไปบ้างแต่ก็ไม่ได้เป็นเรื่องใหญ่โตอะไร เพราะสหายธรรมที่ร่วมคณะมาส่วนมากก็เป็นผู้ใหญ่กันแล้วมีความอดทนและใจเย็น ถือว่ามาเดินทางเพื่อให้ได้บุญกลับไป มีความอดทนได้ถือว่าเป็นขันติบารมี หงุดหงิดขัดข้องใจเกิดแล้วก็ดับแล้ว ไปทำกุศลดีกว่า

สถานที่ที่เราจะไปนี้เรียกกันว่า **มุลคันธกุฎี** (ภาพที่ ๑) แต่เดิมเป็นอาคารเก่าสมัยพุทธกาล ได้ถูกทิ้งรกร้างมานานับพันปี จนกระทั่งสมาคมศรีมหาโพธิ์ Sri Lankan Mahabodhi Society ได้ดำเนินการสร้างอาคารมุลคันธกุฎีขึ้นมาใหม่ (ภาพที่ ๒) บนสถานที่เดิม พร้อมกับประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ เก็บรักษาไว้อย่างปลอดภัย มีข้อความในพระสูตรกล่าวไว้ว่า ท่านนันทิยะได้เป็นผู้สร้างมุลคันธกุฎีแห่งนี้เป็นการถวายแก่พระพุทธรูป และพระพุทธรูปองค์เสด็จประทับในการจำพรรษาแรกที่นี้ การถวาย

ที่ทาน นันนทียกระทำในครั้งพุทธกาลนั้นเป็นมหทาน จึงขอเชิญอมไป อ่านข้อความใน พระสุตฺร.....

พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท เล่ม ๑ ภาค ๒ ตอน ๓

เรื่องนายนันนทียะ

[๑๗๓] ข้อความเบื้องต้น

พระศาสดาเมื่อประทับอยู่ในป่าอิสิปตนะ ทรงปรารภนายนันนทียะตรัส พระธรรมเทศานี้ว่า “จิริปฺปวาสิ” เป็นต้น.

นันนทียะเป็นอนุชาตบุตร

ได้ยินว่า ในกรุงพาราณสี ได้มีบุตรแห่งตระกูลซึ่งถึงพร้อมด้วยศรัทธาคนหนึ่ง ชื่อนันนทียะ, เขาได้เป็นผู้สมบุรณ์ด้วยศรัทธาบำรุงสงฆ์แทนอุรูปแก้วมารดาบิดาเดียว. ครั้น ในเวลาที่เขาเจริญวัยมารดาบิดาได้มีความจำนงจะนำบิดาของลุงชื่อว่าเวรดี มาจาก เรือนอันตรงกันข้าม. แต่นางเป็นคนไม่มีศรัทธา ไม่มีการให้ปันเป็นปกติ, นายนันนทียะจึง ไม่ปรารถนานาง.

ลำดับนั้น มารดาของเขากล่าวกะนางเวรดีว่า “แม่ เจ้าจงขบหาสถานที่นั้น ของภิกษุสงฆ์ แล้วปลูดาอาสนะไว้ในเรื่องนี้, จงตั้งเชิงบาตรไว้. ในเวลาภิกษุทั้งหลายมา แล้ว จงรับบาตร นิมนต์ให้หนึ่ง เถาอมกรกรองน้ำฉันถวาย แล้วล้างบาตรในเวลาฉันเสร็จ; เมื่อเจ้าทำได้อย่างนี้ ก็จักเป็นที่พึงใจแก่บุตรของเรา.” นางได้ทำอย่างนั้นแล้ว. ต่อมา มารดาบิดาเล็งถึงความประพฤติกของนางนั้นแก่บุตรว่า “นางเป็นผู้อดทนต่อโอรพาท” เมื่อ เขารับว่า “ดีละ” จึงกำหนดวันแล้ว ทำอาวาทมงคล.

ลำดับนั้น นายนันนทียะกล่าวกะนางว่า “ถ้าเธอจักบำรุงภิกษุสงฆ์และมารดา ของฉัน, เป็นเช่นนี้ เธอก็จักได้พัสดุในเรื่องนี้, จงเป็นผู้ไม่ประมาทเถิด.” นางรับว่า “ดีละ” แล้วทำที่เป็นผู้มีศรัทธาบำรุงอยู่ ๒ - ๓ วัน จนตลอดบุตร ๒ คน. มารดาบิดาแม่ของนาย นันนทียะได้ทำกาละแล้ว. ความเป็นใหญ่ทั้งหมดในเรื่องนี้ตกอยู่แก่นางเวรดีนั้นคนเดียว.

นันทิยะดำรงตำแหน่งทานบตี

จำเดิมแต่มารดาบิดาทำกาละ แม่นายนันทิยะก็เป็นมหาทานบตีเตรียมตั้งทานสำหรับภิกษุสงฆ์. และเริ่มตั้งค้ำอาหารแม่สำหรับคนกำพร้าและคนเดินทาง เป็นต้นไว้ที่ประตูเรือน. ในกาลต่อมา เขาฟังพระธรรมเทศนาของพระศาสดา กำหนดอานิสงส์ในการถวายอาราธได้แล้ว ให้ทำศาลา ๔ มุข ประดับด้วยห้อง ๔ ห้อง ในมหาวิหารในป่าอิลิปตนะแล้วให้ลาดเตียงและตั้ง เป็นต้น เมื่อจะมอบถวายอาราธนั้น ได้ถวายทานแก่ภิกษุสงฆ์ มีพระพุทธรูปเป็นประมุขแล้วถวายน้ำทักษิโณทก แต่พระตถาคต. ปราสาททิพยสำเร็จโดยรัตนะ ๗ ประการ สมบูรณ์ด้วยหมุนารีมีประมาณ ๑๒ โยชน์ในทิศทั้งปวง เบื้องบนสูงประมาณ ๑๐๐ โยชน์ผุดขึ้นในเทวโลกชั้นดาวดึงส์ พร้อมด้วย การตั้งน้ำทักษิโณทก ในพระหัตถ์ของพระศาสดาทีเดียว.

พระมหาโมคคัลลานะไปเยี่ยมสวรรค

ภายหลังวันหนึ่ง พระมหาโมคคัลลานะจะไปสู่ที่จาริกในเทวโลกยืนอยู่แล้วในที่ไกลจากปราสาทนั้น ถามเทวบุตรทั้งหลายซึ่งมาสู่สำนักของตนว่า “ปราสาททิพยเต็มด้วยหมุนางอัปสรนั้น เกิดแล้วเพื่อใคร.” ลำดับนั้น เทวบุตรนั้นเมื่อจะบอกเจ้าของวิมานแก่พระเถระนั้นจึงกล่าวว่า “ท่านผู้เจริญ วิมานนั้นเกิดแล้วเพื่อประโยชน์แก่บุตรคุณบิดีที่ชื่อนันทิยะ ผู้สร้างวิหารถวายพระศาสดา ในป่าอิลิปตนะ.” ฝ่ายหมุนางอัปสรเห็นพระเถระนั้นแล้ว ลงจากปราสาทกล่าวว่า “ท่านผู้เจริญ พวกดิฉันเกิดในที่นี้ด้วยหวังว่า ‘จักเป็นนางบำเรอของนายนันทิยะ’ แต่เมื่อไม่พบเห็นนายนันทิยะนั้น เป็นผู้ระอาเหลือเกิน; ด้วยว่าการละมุนุชย์สมบัติแล้วถือเอาทิพยสมบัติ ก็เช่นกับการทำลายถาดดินแล้วถือเอาถาดทองคำฉะนั้น พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าพึงบอกเขา เพื่อประโยชน์แก่การมา ณ ที่นี้.”

ทิพยสมบัติเกิดรอผู้ทำบุญ

พระเถระกลับมาจากเทวโลกนั้นแล้ว เขาไปเฝ้าพระศาสดาทูลถามว่า “พระเจ้าข้าทิพยสมบัติยอมเกิดแก่บุคคลผู้ทำความดีที่ยังอยู่มนุชย์โลกนี้เอง หรือหนอแล ?”

พระศาสดา. โมคคัลลานะ ทิพยสมบัติที่เกิดขึ้นแล้วแก่นายนั้นทึยะในเทวโลก อันเธอเห็นแล้วเองมิใช่หรือ ? ไฉนจึงถามเราเล่า ?

โมคคัลลานะ. ทิพยสมบัติเกิดได้อย่างนั้นหรือ ? พระเจ้าข้า.

ลำดับนั้น พระศาสดาตรัสกะพระเถระนั้นว่า โมคคัลลานะ เธอพูดอะไรนั้น ? เหมือนอย่างว่า ใคร ๆ ยืนอยู่ที่ประตูเรือน เห็นบุตรพี่น้อง ผู้ไปอยู่ต่างถิ่นมานาน (กลับ) มาแต่ถิ่นที่จากไปอยู่ พึ่งมาสู่เรือนโดยเร็ว บอกว่า ‘คนชื่อโน้น มาแล้ว.’ เมื่อเป็นเช่นนั้น พวกญาติของเขาก็ยินดีว่า เร็งแล้ว ออกมาโดยขมิ้มัน พึงยินดียิ่งกะผู้นั้นว่า ‘พ่อ มาแล้ว พ่อ มาแล้ว ฉันไต่; เหลาเทวดา (ต่าง) ถือเอาเครื่องบรรณาการอันเป็นทิพย์ ๑๐ อย่าง ต้อนรับด้วยคิดว่า ‘เราถอน เราถอน’ แล้วยอมยินดียิ่งกะสตรีหรือบุรุษ ผู้ทำความดีไว้ในโลกนี้ ซึ่งละโลกนี้แล้วไปสู่โลกหน้าฉันนั้นเหมือนกัน ดังนี้แล้ว “ได้ทรงภาสิตพระคาถาเหล่านี้ว่า :-

๙. จิรปวาส ปุริสี หุโรโต โสติถิมาคตํ ญาตี

มิตตา สุขุชชา จ อภินนุหนติ อาคตํ

ตเถว กตปุญญมปิ อสุมา โลกกา ปรี คตํ

ปุญญานิ ปฏิคณหนติ ปิยํ ญาตีว อาคตํ.

”ญาตี มิตร และคนมีใจดีทั้งหลาย เห็นบุรุษผู้ไปอยู่ต่างถิ่นมานาน

มาแล้วแต่ที่ไกลโดยสวัสดิย์ยอมยินดียิ่งว่า ‘มาแล้ว’ ฉันไต่.

บุญทั้งหลายก็ยอมต้อนรับแม้บุคคลผู้กระทำบุญไว้

ซึ่งไปจากโลกนี้สู่โลกหน้า

ตจพวกญาติเห็นญาติที่รักมาแล้ว ต้อนรับ อยู่ ฉันนั้นแล.

แก้อรรถ

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า **จิรปุปวาสิ** คือ จากไปแล้วนาน.

บาทพระคาถาว่า **ทुरโต โสตุถิมาคต** ความว่า ผู้ได้ลาภคือมีสมบัติอันสำเร็จแล้วเพราะทำพาดิษยกรรม หรือเพราะทำหน้าที่ราชบุรุษมาแล้วแต่ที่ไกล ไม่มีอุปัทวะ.

บาทพระคาถาว่า **ญาตี มิตตา สุขชชา จ** ความว่า เหล่าชนที่ชื่อว่าญาตี เพราะสามารถเกี่ยวเนื่องกันด้วยตระกูล และชื่อว่ามิตรเพราะภาวะมีเคยเห็นกันเป็นต้นแล้วชื่อว่ามีใจดี เพราะความเป็นผู้มีหทัยดี.

บาทพระคาถาว่า **อภินนุหนติ อาคต** ความว่า ญาตีเป็นต้น เห็นเขาแล้ว ย่อมยินดีด้วยอาการเพียงแต่พูดว่า 'มาดีแล้ว' หรือด้วยอาการเพียงทำอัญชลี, อันนี้ ย่อมยินดียิ่งกะเขาผู้มาถึงเรือนแล้ว ด้วยสามารถนำไปเฉพาะซึ่งบรรณาการมีประการต่าง ๆ.

บทว่า **ตเถว** เป็นต้น ความว่า บุญทั้งหลาย ตั้งอยู่ในฐานะคุณมารดาบิดา นำเครื่องบรรณาการ ๑๐ อย่างนี้คือ "อายุ วรรณะ สุขยศ ความเป็นอธิบดีอันเป็นทิพย์; รูป เสียง กลิ่นรส ใญ่รู้ัพพะ อันเป็นทิพย์ เพลินยิ่งอยู่ ชื่อว่า ย่อมรับรองบุคคลแม่ผู้ทำบุญไว้แล้ว ซึ่งไปจากโลกนี้สู่โลกหน้า ด้วยเหตุนี้แน่นอนแล.

สองบทว่า **ปิย ญาตีว** ความว่า ดูจพวกญาตีที่เหลือ เห็นญาตีที่รักมาแล้ว รับรองอยู่ในโลกนี้ฉะนั้น.

ในกาลจบเทศนา ชนเป็นอันมากบรรลุลอริยผลทั้งหลาย มีโสดาปัตติผลเป็นต้น ดังนี้แล.

เรื่องนายนันทियะ จบ.

ผู้ลดันธกุฎี เป็นที่ที่พระพุทธเจ้าประทับจำพรรษาแรกและพรรษาที่ ๑๒ ปัจจุบันเป็นอาคารใหม่สร้างเมื่อ ปี ค.ศ. ๑๙๓๐ โดยสมาคมมหาโพธิ์แห่งศรีลังกา ตัวอาคารสร้างด้วยศิลปะผสม มีลวดลายสวยงามมาก ด้านข้างตัวอาคารทางด้านทิศตะวันตกออกเป็น **ต้นศรีมหาโพธิ์** ที่นำหน่อมาจากต้นเดิมที่ศรีลังกา (ภาพที่ ๓) อันเป็น

ต้นเดียวกับที่ พระนางสังฆมิตตา พระธิดาของพระเจ้าอโศกมหาราชนำไปจากต้นเดิมที่พระพุทธรองค์ ประทับตรัสรู้ที่ พุทธคยานั่นเอง ที่นี้จะมีศิลาจารึก ถัมมะจักกับประวัติระนสูตร เป็นภาษาต่าง ๆ โดยรอบต้นศรีมหาโพธิ์ ภายในห้องโถงประดิษฐานด้วย พระพุทธรูปสี่ทองปางปฐมเทศนา ฉนังโดยรอบเป็นภาพเขียน-

พุทธประวัติวาดโดยศิลปินชาวญี่ปุ่นชื่อ Kosetsu Nosu นับเป็นภาพเขียนที่เราชาวไทยอาจดูแปลกตาไปหน่อย แต่ก็สวยงามมากทีเดียว (ภาพที่ ๔) ที่นี้พวกเราก็จะได้รับการต้อนรับจากพระภิกษุผู้ดูแลรักษา**พระบรมสารีริกธาตุ**เป็นอย่างดี โดยท่านเปิดพระวิหารให้เป็นพิเศษ ท่านอาจารย์ สุจินต์จะเป็นผู้ไปอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุมาจากห้องมั่นคงที่เก็บรักษาของมีค่าด้วย การเทินไว้เหนือศีรษะ มากกระทำพิธีสักการะ

พิธีรอบแรกจะเป็นการสวดมนต์กล่าวคำนอบน้อมต่อพระรัตนตรัย (ภาพที่ ๕) แล้วให้ทุกคนเข้าไปชมพระบรมสารีริกธาตุทีละคน ท่านเจ้าอาวาสจะเป็นผู้ประคององค์พระรอบรอบแก้ว และใช้ปลายดอกบัวทองชี้ไปที่องค์พระบรมสารีริกธาตุพร้อมคำอธิบาย และมีพระผู้ช่วยถือไฟฉายส่องให้เห็นถนัด (ภาพที่ ๖) ขณะเดียวกัน พระลูกวัดก็จะสวดมนต์เป็นภาษาบาลี ท่วงทำนองแบบอินเดียลังกา ทุก ๆ คนก็จะได้เข้าชมด้วยสายตาตนเองและก็มี เพื่อน ๆ คอยถ่ายรูปลงไว้ให้

รอบที่สองทุกคนก็จะเข้าแถวเรียงหนึ่งไปคุกเข่า ประนมมือ ท่านเจ้าอาวาสจะประคองอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุวางบนศีรษะเรา (ภาพที่ ๗) เป็นการสักการะไว้เหนือหัวจริง ๆ ทุก ๆ คนก็จะตั้งใจนมจิตรระลึกถึงพระพุทธรูปมหากรุณาแห่งองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ด้วยความปิติ ซาบซึ้งอย่างที่สุดในชีวิต

หลาย ๆ คนกลับออกมาแล้วก็เกิดอาการสงสัยว่าตรงไหนนะเป็นส่วนที่เป็นส่วนขององค์พระบรมสารีริกธาตุ บางคนก็มัวไปมองหาสิ่งที่ตัวเองคิดว่าองค์พระบรมสารีริกธาตุจะต้องเป็นเหมือนเม็ดข้าวสารหรือสีสวยแวววาวเขียว ๆ ม่วง ๆ เหมือนที่เมืองไทยเผยแพร่กันตามหนังสือต่าง ๆ

อย่างนี้ก็มองหาไม่เห็นหรอกครับ เพราะพระธาตุที่โปรโมทกันในเมืองไทยบางราย ไม่ได้สร้างความเลื่อมใสศรัทธาจากความรู้ความเข้าใจในคำสอนของพระศาสดาเพียงอย่างเดียว แต่ต้องพึ่งปาฏิหาริย์ข่าวลือบวกกับสีสรรของเก้ากระดุกเพื่อจะเพิ่มความน่าเชื่อถือให้เกินจริงเข้าไปอีก พระบรมสารีริกธาตุที่แท้นั้นไม่ต้องมีการเพิ่มสีสรร

เต็มแต่งเรื่องราวอัศจรรย์ใด ๆ เป็นเฝ้าของพระสรีระอังคาร ที่มีอายุถึง ๒,๐๐๐ กว่าปี จึงเป็นสีน้ำตาลขึ้นเล็ก ๆ วางอยู่บนแผ่นโลหะในครอบแก้ว (ภาพที่ ๘) ความศักดิ์สิทธิ์ และปาฏิหาริย์มาจากคำสอนอันลึกซึ้งด้วยเมตตาที่เจาะใจเกิดสติระลึก และปัญญาที่จะสามารถเข้าถึงได้จากการอบรมเจริญภาวนานั่นเอง

เพื่อนสหายนครบาง ท่านก็มาสารภาพว่า พี่หนูไม่รู้เลยว่าพระบรมสารีริกธาตุ คือตรงไหนหนูมีวัดแต่ต้นเตน พระท่านก็ชี้ ๆ พูดอะไรก็แปลไม่ออก หนูมองไปนึกว่าสีทอง ๆ นั่นคือพระธาตุ หนูก็รีบไหว้ แล้วก็ไหว้แต่ตั้งทำให้เพื่อนถ่ายรูป กลองหนูเมไม่รู้จักหมด อาศัยกลองเพื่อนถ่ายให้ เลยรีบไปหน่อยไม่รู้เรื่องเลย ลงมาถึงได้รู้ว่าที่หนูไหว้นั้นนะ สุสานของครอบแก้วแท้ ๆ คราวหน้าหนูจะมาอินเดี้อีก จะมากกราบแก้ตัวใหม่

อ้อ ยังดีที่หนูไหว้ไปที่สุสานครอบแก้วก็นับว่าไกลเคียงไม่ไปไหว้เอาดอกบัวหรือไฟฉายที่พระท่านถือก็บุญแล้ว นี่แหละปริศนาที่หลาย ๆ คนเดินทางมาไกลเพื่อจะได้เห็นพระบรมสารีริกธาตุ แต่ก็ยังไม่ได้เห็น ไปเห็นอย่างอื่นนั่นก็เพราะเหตุแห่งการสะสมต่างกันนั่นเอง

คราวหน้าเราจะเดินทางไปยังแคว้นมคธ ยังมีเรื่องน่าสนใจ และพระสูตรดี ๆ มาให้อ่านอีกนะครับ

ขอบคุณและขออนุโมทนา

๑๖ พุทธศาสนาศรีมหาโพธิ์

สมัยนี้การเดินทางพร้อมกล้องถ่ายรูปเป็นเรื่องง่าย ๆ ไปเสียแล้ว อยากจะบอกเพื่อน ๆ ว่าไปไหนก็เอากล้องไปด้วยเถอะครับ ไม่จำเป็นจะต้องไปเรียนการถ่ายรูปจนเป็นมืออาชีพหรอกครับเดี๋ยวนี้กล้องดิจิทัล ถ่ายง่าย มีระบบป้องกันการสั่นสะเทือน ตั้งอัตโนมัติ ถ่ายยังงี้ก็ชัดครับ ไม่จำเป็นต้องเก่งขนาดรู้เรื่องแสงและเทคนิคขั้นสูงอะไร फिल्मก็ไม่ต้องซื้อ รูปสวยไม่สวยหรือน่าสนใจแค่ไหน มันอยู่ที่เรื่องราวและมุมมองว่า มันน่าสนใจบอกอะไรกับเรา กลับมาเก็บไว้ได้นาน ไม่จำเป็นจะต้องไปอัดทุกรูปหรอกครับ เปลืองเงิน เอาเก็บไว้ในคอมพิวเตอร์ก่อน เอาออกมาดูมาแบ่งกันดูได้ภายหลัง ไปอินเดียคราวนี้ถ่ายเยอะ ๆ (ภาพที่ ๑) หามุมมองบางจุดที่น่าสนใจ กลับมาโพสท์ดูกัน อย่างน้อยก็เว็บไซต์มะโฮมนี่ยังเนื้อที่อีกมาก พอที่จะจัดเวทีโชว์ภาพถ่ายอินเดีย และเรื่องธรรมะกันคง จะดีมาก ๆ เลย

แต่ยังไง พี่ ๆ บ้า ๆ ที่ยังไม่ค่อยคุ้นเคยกับอกใหญ่หลานเตรียมเซ็ทขนาดภาพ และจัดเตรียมเมโมรี่การ์ดที่มีความจุให้พอกับการเดินทางหลาย ๆ วันนะครับ เพราะเราจะไปหวังซื้อฟิล์มใส่เพิ่มมันไม่ไหวแล้ว ผู้เขียนเห็นบ่อยว่าตั้งขนาดภาพใหญ่เกินไป และเมโมรี่การ์ดเล็กไป แอ็คท์กันแถว ๆ รูปปั้นพระยานาค ก่อนขึ้นเครื่องบินที่สุวรรณภูมิ พอถึงอินเดีย อ้าว การ์ดหมดแล้ว.. กล้องก็เลยต้องเอาไปเก็บ หมดสนุกไปเยอะ อย่างนี้ต้องเอาการ์ดมาไหลดฝากพวกเราที่ชอบเอาสตอเรจสำหรับเก็บภาพไปด้วย แล้วกลับมาค่อยไรท์ใส่แผ่นส่งไปให้ แล้วก็อย่าลืมปรับขนาดภาพให้เล็ก ๆ หน่อยก็ได้เนะครับ อย่างไม่ก็ตามอย่ามัวตั้งหน้าถ่ายรูปกันจนลืมเรื่องการเจริญกุศลนะครับกายวาจาไม่สำรวม ใจจะเป็นบุญกุศลได้อย่างไร ไซ้ใหม่ครับ

อีกอย่างเรื่องปลั๊กไฟสามตานะครับ เขาแบบยูนิเวอร์แซลที่ใช้ได้ทั่วโลกไปนะครับ หาที่เสียบที่มีหลาย ๆ ของไป โทรศัพท์มือถือที่อินเดียใช้ได้ทั่วไปครับ แต่ค่าโทรแพง หน่อย มีทริปหนึ่งของเราเองก็ โทรศัพท์มือถือ บลูทูธ กล้องภาพนิ่ง สตอเรจเก็บรูป เครื่องเอ็มพี๓+ลำโพง เครื่องต้มน้ำร้อน หกช่องแล้ว เราก็เลยหอบสายต่อแบบมีปุ่มแดง (ภาพที่ ๒) ไป คิดว่าสบายแรวรววว โชคดีมากครับ รุมเมทเราดู ๆ ไม่น่ามีอะไรมาให้เห็น เป็นผู้ใหญ่ แล้วพอก่อย ๆ ปล่อยที่เด็ดมา กลองวีดีโอ ๒ ตัว กล้องภาพนิ่งอีกหนึ่ง

สตอแรกเก็บรูป ไทรศัพทมีอถิว ศรีเวตีฟเอ็มพี ๔ และรู้ลึกลงไปในกระเป๋ายักษ์ไม่ได้รี้อออกมาอีกหลาย ชิ้น อาจเป็นเครื่องเป่าผม เตารีด ขนาดเล็ก ปาล์ม มินิโนตบุ๊ค แต่... ท่านพี่ไม่ได้เอาสาย พ่วงหรือปลั๊กไฟมาเลยครับ อย่างนี้แหละสนุก เต็มไปด้วยเครื่องติดขั้วของเครื่องผูกมัดและ รอยรัด กลางดึกต้องงัวเงียลุกขึ้นมาสลัดกันซาร์จแบ็ต

เดินทางจากพาราณสีไปยังพุทธศตวรรษ ๒๒๐ กม. เราคงใช้ NH ๒ ไฮเวย์สายหลักที่ตัดตรงไปทางตะวันออกสู่เมืองกัลกัตตา ภูมิประเทศเป็นที่ราบเรียบตลอด เข้าสู่รัฐพิหารที่กล่าวว่ามี ความยากจนมาก เคยประสบภัยแห่งความแห้งแล้งและแผ่นดินไหว มีผู้คนล้มตายหลายแสนคน พอเราข้ามแม่น้ำ Sone ผ่านเมืองชื่อ Aurangabad ก็พบว่าชาวบ้านยังพูด ภาษามคร Magadhi อยู่ นั่นก็หมายความว่าเราเข้ามาสู่แคว้นมครอันยิ่งใหญ่ในอดีตแล้ว ภาษามครนั่นก็คือ ภาษาบาลี ที่เป็นภาษาที่พระบรมศาสดาใช้ในการเผยแผ่พระศาสนาและเป็นภาษาในพระไตรปิฎกนั่นเอง ถึงเมืองนี้แล้ว ก็อยากชวนคุณค้ำปิ่น หรือคุณลุงนิภัทร ผู้รู้ภาษาบาลีประจำมูลนิธิลงไป สืบกับาลึกกับชาวบ้าน คุณก็จะพูดกันรู้เรื่องใหม่ ปลอ่ยพวกเขาไว้ที่นี้คงไม่อดตายหรือครับ อย่างน้อยคำว่า กวพิงการอาหาร ที่แปลว่าอาหารเป็นคำ ๆ นี้ คงพอหากินได้กระมังครับ

จากการสังเกตสองข้างทางก็ดูมีความอุดมสมบูรณ์ดีปลูกข้าวมากมาย ตามคันนาจะมีต้นปาล์มโบราณปลูกเป็นระยะ ลำต้นหักคดไปคดมา พิศดารน่าสงสัยมาก บางต้นสูงมากคงมีอายุหลายร้อยปีทีเดียว จากการสอบถามชาวบ้านด้วยภาษามือก็ประมาณว่าปาล์มเหล่านี้คือต้น Date หรืออินทผลาล์มนั่นเอง (ภาพที่ ๓) การที่ลำต้นหักคดไปมาก็ เกิดจากการที่ชาวบ้านถากข้าง ๆ ลำต้นบางส่วนออก ให้น้ำเลี้ยงของต้นปาล์มที่มีความหวานไหลลงมาสู่ภาชนะเพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตน้ำตาล อ้อ... พอลำต้นคดงอ น้ำตาลไหลลงก็ไปถากพื้นอีกด้านของต้นปาล์มลำต้นเลยคดไปมา ฉลาดนะไม่ต้องปีน ขึ้นไปปาดตาลเหมือนบ้านเรา แต่เป็นการทรมานต้นไม้พิลึกเขียว

ในบางทริป พวกเรามาถึงพุทธศตวรรษก็มีดค้ำแล้ว พวกเราก็จะยังไม่เข้าที่พัก เราตรงไปกราบนมัสการพระศรีมหาโพธิ์โดยที่เดียว การเดินเข้าสู่พระวิหารแห่งพุทธศตวรรษเป็นครั้งแรกละก็ นับเป็นเวลาที่ดีตื่นเต้นประทับใจแบบที่เรียกว่า Breathtaking หรือดีลิม

หายใจกันเลยทีเดียว อาจเป็นเพราะการ Approach เข้าไป เนื่องจากเราต้องลงจากรถ ทางด้านทิศเหนือของพระวิหาร เดินเลียบบก่าแพงมุ่งหน้าไปทางแม่น้ำเนรัญชรา ตลอดทางก็มีการขายของ มีขอตานและเปิดเสียงเพลงสวดมนต์และได้กลิ่นธูปอินเดียวไปตลอดทาง พอสุดก่าแพงเลียวขวา จะเป็นบริเวณวัด ไม่มีขอตานและบรรยากาศก็จะเงียบสงบลงจัดการฝากรองเท้าแล้วเดินไปอีกนิดเดียวทางขวามือจะเป็นประตูใหญ่เข้าสู่เจดีย์พุทธคยาตรงนี้แหละครับ ทันทีที่เราหันหน้าไปทางขวา เจดีย์พุทธคยาปรากฏแก่สายตาสงบนิ่งอยู่ (ภาพที่ ๔) เหมือนภาพที่เราออกคอมาตลอดชีวิต ความรู้สึกที่ได้เข้าไปใกล้พระบรมศาสดาทำให้เกิดความปลื้มปิติ เนื่องจากสถานที่ตั้งของพระเจดีย์อยู่ต่ำลงไป คงเป็นเพราะเป็นฝั่งแม่น้ำแต่เดิม (ภาพที่ ๕) แล้วมีการขุดค้นสร้างถนนสูงขึ้นมา ก็มีมีการส่องไฟอันสวยงาม จึงทำให้การได้เห็นเจดีย์พุทธคยา มีความขลังและขรึม และเป็นการเห็นแบบหันมา ก็ได้เห็นทันทีจึงทำให้ประทับใจจริง ๆ (ภาพที่ ๖)

จากนั้นเป็นการเดินลงบันไดไป เหมือนเป็นการเดินจากแม่น้ำเข้าสู่ต้นมหาโพธิ์ ที่มีโพธิ์บัลลังก์อยู่ข้างหน้า (ภาพที่ ๗) เจดีย์และพระพุทธรูปในนั้นเสมือนองค์พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ที่นั่นหันพระพักตร์สู่ทิศตะวันออก คือ ฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา (ภาพที่ ๘) นั่นเอง ถึงตอนนี้ เราคงต้องอ่านพระสูตรกันก่อน เพื่อจะได้เข้าใจเหตุการณ์ในครั้งพุทธกาลว่าเกิดอะไรขึ้น เจ้าชายสิทธัตถะได้เดินทางจากกรุงกบิลพัสดุ์ จนมาถึงตำบลอุรุเวลาเสนานิคมเพื่อ การตรัสรู้อย่างไร เชิญอ่านพระสูตร .....

พระสูตรต้นตปิฎก ขุททกนิกาย พุทธวงศ์ เล่ม ๙ ภาค ๒

พระโพธิสัตว์ เสด็จไปด้วยเหตุทำให้เกิดสิริอย่างนี้ เสด็จหนทาง ๓๐ โยชน์ผ่าน ๓ ราชอาณาจักร ราตรีเดียวเท่านั้น ก็ถึงริมฝั่งแม่น้ำอนิมา. ลำดับนั้น พระโพธิสัตว์ทรง ยืน ณ ริมฝั่งแม่น้ำ ตรัสถามนายฉันทะว่าแม่น้ำนี้ชื่อไร ทูลตอบว่า แม่น้ำอนิมา ทรงไซ้สนพระบาท กระแทกมาให้สัญญาณแก่มา มากก็โดดไปยืนอยู่ริมฝั่งโน้นแห่งแม่น้ำ ซึ่งกว้าง ๘ อุสุภะ พระโพธิสัตว์เสด็จลงจากหลังมา ประทับยืนที่หาดทรายเสมือนกอง แก้วมุกดา เรียกนายฉันทะมาตรัสสั่งว่า สหายฉันทะ เจ้าจงนำอภรณ์ของเราไปกับกัณฐกะ กลับไปเราจักบวช.

นายฉันนะทูลว่า แม่ข้าพระบาทก็จักบวช พระลูกเจ้า. พระโพนสีตรัสว่า เจ้ายังบวชไม่ได้ เจ้าต้องกลับไป ทรงแห่ม ๓ ครั้งแล้ว ทรงมอบอาภรณ์และมวกัณฐกะแล้ว ทรงดำริว่า ผมของเธออย่างนี้ไม่เหมาะแก่สมณะจำจักตัดผมเหล่านั้นด้วยพระขรรค์ ทรงจับพระขรรค์อันคมกริบด้วยพระหัตถ์ขวา รวบพระจุฬามณีด้วยพระเมาลีด้วยพระหัตถ์ซ้ายแล้วตัด เหลือพระเกศาสององคุลีเวียนขวา ตัดพระเศียร พระเกศาเหล่านั้นก็มีประมาณเท่านั้น จนตลอดพระชนมชีพ ส่วนพระมัสสุ ก็เหมาะแก่ประมาณพระเกศานั้น แต่พระองค์ไม่มีกิจที่จะต้องปลงพระเกศาและพระมัสสุอีกเลยนี้ พระโพนสีตรัสทรงรวบรวมพระจุฬามณีด้วยพระเมาลี อธิษฐานว่า ถ้าเราจักเป็นพระพุทธเจ้าไซ้ร ผมนี้จึงตั้งอยู่ในอากาศ ถ้าไม่เป็นไซ้ร ก็จงหล่นลงเหนือพื้นดิน แล้วเหวี่ยงไปในอากาศ ถ้าพระจุฬามณีนั้น ไประยะประมาณโยชน์หนึ่งแล้วก็ตั้งอยู่ในอากาศ. ลำดับนั้น ท้าวสักกะเทวราช ทรงตรวจดูด้วยจักขุทิพย์ ทรงเอาผอบรัตนขนาดโยชน์หนึ่งรับกำพระจุฬามณีนั้น แล้วทรงสถาปนาเป็นพระจุฬามณีเจดีย์สำเร็จด้วยรัตน ๗ ประการ ขนาด ๓ โยชน์ไว้ในภพดาวดึงส์ ดังที่ท่านกล่าวไว้ว่า

เขตวาน โมลี วรคณวาสิตี

เวหายส์ อุกุขิปี อคฺคปุคฺคโต

สหสุสเน โต สิริสา ปฏิกฺคหิ

สุวณฺณจฺงโกฏวเรน วาสโว.

พระผู้เป็นบุคคลผู้เลิศ ทรงตัดพระเมาลีที่อบด้วยของหอมอย่างดี ทรงเหยียดขึ้นสู่อากาศ ท้าววสาสะสหัสสนัยน์ ทรงเอาผอบทองอย่างดีรับไว้ด้วยเศียรเกล้า.

พระโพธิสัตว์ทรงดำริอีกว่า ผ้ากาสีเหล่านั้นมีค่ามาก ไม่เหมาะแก่สมณะของเรา ลำดับนั้น ฆฏิการมหาพรม สหายเก่าครั้งพระกัสสปพุทธเจ้าของพระโพธิสัตว์นั้น ดำริโดยมีตรภาพที่ไม่ถึงความพินาศตลอดพุทธันดรหนึ่งว่า วันนี้อย่างไรเราออกอภิเนษกรรมณ์ จำเราจักถือสมณบริวารไปเพื่อสหายนั้นจึงนำบริวาร ๘ เหล่านั้นไปถวาย คือ

ติจิวรรณฺจ ปตุโต จ วาสี สุจิจ ๑ พนฺธน์

ปรีสุสาวณฺณจ อฏฺฐเต ยุตฺตโยคสุส ภิกฺขุโน.

บริวาร ๘ เหล่านี้คือ ไตรจีวร บาตร มีด เข็มรัตประคด

และผ้ากรองน้ำ เป็นของภิกษุประกอบความเพียร.

พระมหาบุรุษทรงครองผ้าธงชัยแห่งพระอรหันต์ คือเพศบรรพชาสูงสุด ทรงเหวี่ยงคู่มือ [นุ่งห่ม] ไปในอากาศ. ทวามหาพรหมรับคู่มือแล้วสร้างเจดีย์สำเร็จด้วย รัตนะขนาด ๑๒ โยชน์ในพรหมโลก บรรจुकู่มือนั้นไว้ข้างใน. ลำดับนั้น พระมหาสัตว์ตรัส กะนายฉันทนะว่า ฉันทนะเจ้าจงบอกแก่พระชนกพระชนนีตามคำของเราว่า เราสบายดี แลวทรงส่งไป. แต่ฉันทนะก็ถวายบังคมพระมหาบุรุษ ทำประทักษิณแล้วหนีไป ส่วนมัททันธุระยีนฟังคำของพระโพธิสัตว์ผู้ปรึกษากับนายฉันทนะ รู้ว่าบัดนี้เราจะไม่เห็น นายของเราอีก พอละสายตาของพระมหาบุรุษนั้น ไม่อาจทวนวิปโยคทุกข์ได้ ก็หัวใจแตกตายไปบังเกิดเป็นเทพบุตรชื่อกัณฐกะ ในภพดาวดึงส์ ซึ่งเป็นภพที่ข้าศึกของ เทวดาครอบงำได้แสนยาก การอุปบัติของกัณฐกะเทพบุตรนั้น ฟังถือเอาตามอรรถกถา วิมานวัตถุ์ชื่อวิมลตถวิลาสินี. ความโศกได้มีแก่นายฉันทนะเป็นครั้งที่ ๑ เพราะความตาย ของมัททันธุระ นายฉันทนะ ถูกความโศกครั้งที่ ๒ เบียดเบียน ก็ร้องไห้คร่ำครวญ เดินทาง ไปด้วยความทุกข์.

ฝ่ายพระโพธิสัตว์ ทรงผนวชแล้ว ในประเทศนั้นนั่นแล มีสวณมะม่วงชื่อ อนุปิยะ อยู่จึงทรงยั้งยังอยู่ ณ อนุปิยะมวัน นั้น ๗ วัน ด้วยความสุขในบรรพชาภายหลังจากนั้นก็ทรงสำรวมด้วยผากาสาวะอันดี เหมือนดวงรัชนีกรเต็มดวง สำรวมอยู่ในหมู่เมฆที่อาบ ด้วยแสงสนธิยา แม่ม่าฟังพระองค์ก็รุ่งเรืองเหมือนชนเป็นอันมากแวดล้อมแล้ว ทรงทำ บรรพชานั้นเหมือนน้ำอมฤตต้องของเหล่ามฤคและปักษีที่อยู่ป่า ทรงเที่ยวไป พระองค์ เดียวเหมือนราชสีห์ ทรงเป็นนรสีหะ เหมือนความญูผู้จักลีลาของช่างตมมันยังแผ่นดินให้ เบาตายฝ่าเท้า เสด็จเดินทาง ๓๐ โยชน์ วันเดียวเท่านั้น ทรงข้ามแม่น้ำคงคา ซึ่งคลั่งด้วย ถูดูและคลื่น แต่ไม่ซัดซ้อง เสด็จเข้าสู่นครราชคฤห์ เรือนหลวงอันแพรวพราวด้วย ประกายแสงแห่งรัตนะ ครั้นเสด็จเข้าไปแล้ว ก็เที่ยวแสวงหาภิกษาตามลำดับตรอก. ทว่าทั้งนครนั้นก็สะท้อนเพราะการเห็นพระรูปของพระโพธิสัตว์ เหมือนนครนั้นสะท้อน เมื่อช้างธนบาลเข้าไปเหมือนเทวนครสะท้อน เมื่อจอมอสุรเข้าไป. เมื่อพระมหาบุรุษ เสด็จเที่ยวแสวงหาภิกษา พวกมนุษย์ชาวพระนคร เกิดความอัศจรรย์สำหรับผู้เกิดปีติ

โสมนัสเพราะเห็นพระรูปของพระมหาสัตว์ ก็ได้มีใจนึกถึงการเห็นพระรูปของพระโพธิสัตว์.

บรรดามนุษย์เหล่านั้น มนุษย์ผู้หนึ่งกล่าวกะมนุษย์ผู้หนึ่งอย่างนี้ว่าท่านเคยเหตุอะไรหนอ จันทรเพ็ญ ที่มีช่อรัศมีที่ถูกรักษาหรือราหูกำบังแล้ว ยังมาสู่มนุษย์โลกได้ มนุษย์อื่นนอกจากนั้น ก็ยิ้มพูดอย่างนี้ว่า พูดอะไรกันสหายท่านเคยเห็นจันทรเพ็ญมาสู่มนุษย์โลกกันเมื่อไร นั่นงามเทพมีดอกไม้เป็นธงมิใช่หรือ ท่านถือเพศอื่นเห็นความจริงของลีลาอย่างยิ่งของมหाराชของเราและชาวเมือง จึงเสด็จมาเล่นด้วย. คนอื่นนอกจากนั้นก็ยิ้มพูดอย่างนี้ว่า ท่านเคย ท่านเป็นบ่ากันแล้วหรือ นั่น พระอินทร์ผู้มีสิริระรอนเรื่องด้วยความโหมของเพลิงอัษฎอันเรืองแรง ผู้เป็นท้าวสหสังข์ เป็นเจ้าแห่งเทวดามาในที่นี้ด้วยความสำคัญว่า อมรปุระ คนอื่นนอกจากนั้น หัวรอนิดหนอยแล้วกล่าวว่า ท่านเคยพูดอะไรกัน ท่านคิดทั้งคำต้นคำหลัง ท่านผู้นั้นมีพันคาที่ไหน มีวชิราวุธที่ไหน มีช้างเอราวัณที่ไหน ที่แท้ ท่านผู้นั้นเป็นพรหม ท่านรู้ว่าคนที่เป็นพรหมณัประมาทกันจึงมาเพื่อประกอบไว้ในพระเวทแลเวทางคเป็นต้นต่างหากเล่า. คนอื่นที่เป็นบัณฑิตก็ปรามคนเหล่านั้นทั้งหมดพูดอย่างนี้ว่า ท่านผู้มีไชพระจันทรเพ็ญ มิใช่กามเทพ มิใช่ท้าวสหสังข์ มิใช่พรหมทั้งนั้น แต่ท่านผู้นั้น เป็นอัจฉริยมมนุษย์ จะเป็นศาสดาผู้นำโลกทั้งปวง.

เมื่อชาวนครเจรจกัันอยู่อย่างนี้ พวกราชบุรุษก็กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระเจ้าพิมพิสารว่า ข้าแต่สมมุติเทพ เทพ คนธรรพ์ หรือนาคราช ยักษ์ หรือใครหนอเที่ยวแสวงหาภิกษาในนครของเรา. พระราชาทรงสดับเรื่องนั้นแล้วทรงยั้ง ณ ประสาทชั้นบน ทรงเห็นพระมหานุรุชเกิดจิตอัศจรรย์ไม่เคยมี ทรงสั่งพวกราชบุรุษว่า พวกท่านจงไปทดสอบท่านผู้นั้น ถ้าเป็นอมมนุษย์ ก็จักออกจากนครหายไป ถ้าเป็นเทวดา ก็จักไปทางอากาศ ถ้าเป็นนาคราช ก็จักมุดดินถ้าเป็นมนุษย์ ก็จักบริโภคภิกษาตามที่ได้มา.

ฝ่ายพระมหานุรุช มีอินทรียัสงบ มีพระหฤทัยสงบเป็นประหนึ่งตั้งดูตสายตาทมาชน เพราะความงามแห่งพระรูป ทรงแลชั่วแอก รวบรวมอาหารระคนกัน พอยังอัธภาพให้เป็นไปได้ เสด็จออกจากนครทางประตูที่เสด็จเข้ามา บ่ายพระพักตร์ไปทางตะวันตกออกแห่งร่มเงาภูเขาปัดทวะ ประทับนั่งพิจารณาอาหาร ไม่มีอาการผิดปกติเลย. แต่นั้น พวกราชบุรุษก็ไปกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระราชา.

ลำดับนั้น พระเจ้าแผ่นดินแคว้นมคธ พระนามว่าพิมพิสาร ผู้อันเหล่าพาลชนนี้กถึงได้ยาก ผู้มีเขาพระเมรุและเขามันทาระเป็นสาระ ผู้ทรงเป็นแก่นสารแห่งสัตว์ ทรงมีความตื่นเต้นเพราะการเห็น ที่เกิดเพราะได้สดับคุณของพระโพธิสัตว์เหล่านั้น ทรงรีบเสด็จออกจากพระนครบายพระพักตร์ตรงภูเขापันทวะ เสด็จไปแล้ว ลงจากพระราชยาน เสด็จไปยังสำนักพระโพธิสัตว์อันพระโพธิสัตว์ทรงอนุญาตแล้วประทับนั่งเหนือพื้นศิลา อันเย็นด้วยความรักของชนผู้เป็นพวกพ้องทรงเลื่อมใสในพระอิริยาบถของพระโพธิสัตว์ ทรงได้รับปฏิสันถารแล้วทรงถามถึงนามและโคตร ทรงมอบความเป็นใหญ่ทุกอย่างแก่พระโพธิสัตว์. พระโพธิสัตว์ตรัสว่า ข้าแต่พระมหาราช หม่อมฉันไม่ประสงค์ด้วยวัตตุคาม หรือภิกเสสกาม หม่อมฉันปรารถนาแต่พระปรมาภิศัมโพธิญาณจึงออกบวช. พระราชาแมทรงฮอนวอนหลายประการ ก็ไม่ได้น้ำพระหฤทัยของพระโพธิสัตว์ จึงตรัสว่า จักทรงเป็นพระพุทเจ้าแน่ จึงทูลว่าก็พระองค์เป็นพระพุทเจ้าแล้ว โปรดเสด็จมาแคว้นของหม่อมฉันก่อน แล้วเสด็จเข้าสู่พระนคร.

อด ราชคห์ วรรราชคห์   นรราชวเร นครี ตุคเต

คิริราชวโร มุนิราชวโร   มิคราชคโต สุกโตปี คโต.

เมื่อพระนรราชผู้ประเสริฐ เสด็จสู่กรุงราชคฤห์ ซึ่งมีเรือนหลวงอย่างประเสริฐ พระจอมคีรีผู้ประเสริฐ พระจอมมุนิผู้ประเสริฐ เสด็จไปเป็นเช่นพระยามฤค [ราชสีห์] เสด็จไปแล้ว ชื่อว่าเสด็จไปดีแล้ว.....

ถึงตอนนั้นเราก็คงทราบกันแล้วว่าพระจุฬามณีที่เคยได้ยินบ่อย ๆ นั้นคืออะไร อยู่ที่ไหน และท่านท้าวมหาพรหมนั้นก็ไม่ใช่ใคร เคยเป็นสหายเก่าของพระบรมศาสดา มาตั้งแต่สมัยพระกัสสปะพระพุทเจ้า อันนานแสนนานมาแล้วนั่นเอง เหตุการณ์ตามพระสูตรจะเป็นอย่างไรคอยอ่านต่อไปนะครับ ตอนหน้าจะพาทุกท่านรู้จักแคว้นมคธเพิ่มขึ้น รับรองว่ามีสถานที่และเหตุการณ์ที่ควรค่าแก่การศึกษาอย่างมากที่สุดครับ **ขอกราบอนุโมทนา**

๑๗ โปธิบัลลังก์ ทรงตรัสรู้

พระสูตรตอนต่อไปนี้กล่าวถึงตอนที่พระโพธิสัตว์ได้เล่าเรียนกับท่าน อาฬารดาบส และอุทกดาบสจนได้สมบัติ ๘ แล้วรู้ว่าไม่ใช่หนทางจึงบำเพ็ญทุกรกิริยาโดยการอดอาหารที่ต่ำตงคศิริอีกรวมเวลาเป็น ๖ ปี จนซูบผอมเกือบสิ้นพระชนม์ ก็ยังไม่อาจแทงตลอดในญาณได้ จึงกลับมาเสวยอาหารแล้วออกบิณฑบาตมาจนถึงบริเวณพุทธคยาแห่งนี้ ณ ที่แห่งนี้เมื่อกว่า ๒,๕๐๐ ปีมาแล้วมีเหตุการณ์ที่พระผู้มีพระภาคได้ตรัสรู้ธรรม หลังจากพระองค์บำเพ็ญบารมีมาสองสหัสวรรษกับปี เป็นเหตุการณ์ที่ช่างและจิตรกรชาวพุทธ นิยมนำไปวาดเป็นภาพฝาผนัง (ภาพที่ ๑) และสร้างเป็นพระพุทธรูปปางหนึ่งเรียกว่า ปางมารวิชัย แต่จะวาด หรือปั้นจำลองอย่างไรก็ไม่สามารถบรรยายให้ครบถ้วนได้ รายละเอียดเป็นอย่างไร ขอเชิญอ่านพระสูตร .....

พระสูตรต้นปิฎก ขุททกนิกาย พุททวงศ์ เล่ม ๙ ภาค ๒

สมัยนั้น วันวิสาขบูชาจะมี พระมหาบุรุษเสวยข้าวมธุปายาส ซึ่งเทวดาใส่ทิพย์โอบะ อันหญิงวัยรุ่นชื่อสุชาดา ผู้บังเกิดในครอบครัวของเสนานิกุมมพีที่ตำบลอุรุเวลา เสนานิคมถวายแล้ว ทรงถือถาดทองวางลงสู่กระแสม่าน้ำเนรัญชา ราลุพระยากาฬนาคราช ผู้หลับใหลตื่นแล้ว ครั้นนั้น พระโพธิสัตว์ทรงพักกลางวัน ณ ศาลวัน ซึ่งประดับด้วยดอกไม้อมรม มีแสงสีเชียว นารีนรมย์ ริมฝั่งแม่น้ำเนรัญชราเวลาเย็น เสด็จมุ่งตรงไปยังต้นโพธิพฤกษ์ตามทางที่เทวดาทิ้งหลายระดับแล้ว เทวดานาคยักษ์สิทธาเป็นต้น พวกกันบรูชาด้วยดอกไม้ของหอมเครื่องลูบไล้ สมัยนั้นคนหาหญ้า ชื่อโสถถียะถือหญ้าเดินสวนทางมา รู้อาการของพระมหาบุรุษ จึงถวายหญ้า ๘ กำ พระโพธิสัตว์ทรงรับหญ้าแล้วเสด็จเข้าไปยังโคนโพธิพฤกษ์ชื่อต้นอัสดถะ ซึ่งเป็นวิชัยพฤกษ์อันรุ่งโรจน์กว่าหมื่นไม้ทั้งหลาย คล้ายอัถฐันครีสีเซียะความประหนึ่งช่วยบรรเทาแสงทินกร มีร่มเงาเย็น เย็นด้วยพระกรุณา ดังพระหฤทัยของพระองค์ เว้นจากการชุมนุมของวิหคานาชาชนิดประดับด้วยกิ่งอันที่บดองลมอ่อน ๆ โขยมาประหนึ่งพ้อนรำ และประดุจยินดีด้วยปีติ ทรงทำประทักษิณ พญามุขอัสดถะ ๓ ครั้ง ประทับยืนทางทิศอีสาน ทรงจับยอดหญ้าเขย่า ทันใดนั้นเอง ก็มีบัลลังก์ ๑๔ ศอก หญ้าเหล่านั้น ก็เป็นเหมือนจิตรกรวาดไว้ พระโพธิสัตว์ประทับนั่ง

ขัดสมาธิเหนือสันถัดหญ้า ๑๔ ศอก ทรงอธิษฐานความเพียรประกอบด้วยองค์ ๔ ทรงทำ
 ลำต้นโพธิพฤกษ์ ๕๐ ศอกไว้เบื้องหลัง ดั่งลำต้นเงินที่เขาวางไว้เหนือตั่งทอง กันด้วยกิ่ง
 โพธิพฤกษ์เหมือนฉัตรมณีไว้เบื้องบน ประทับนั่ง กิยออดอนโพธิพฤกษ์ลวงลมที่จีวร
 สีทองของพระองค์ ก็รุ่งโรจน์เหมือนวางแก้วประพาฬไว้ที่แผ่นดินทอง.

เมื่อพระโพธิสัตว์ ประทับนั่ง ณ โพธิบัลลังก์นั้น (ภาพที่ ๒) วสวัตตีมาร-
 เทพบุตรคิดว่า สิทธิตถกumar ประสงค์จะลวงวิสัยของเรา บัดนี้เราจักไม่ให้สิทธิตถกumar
 นั้นลวงวิสัย จึงบอกความนั้นแก่กองกำลังของมาร แล้วพากองกำลังมารออกไป โดยินว่า
 ท้าพมารนั้น ข้างหน้าของมาร ก็ขนาด ๑๒ โยชน์ ข้างขวาและข้างซ้ายก็อย่างนั้น แต่ข้าง
 หลัง ตั้งอยู่สุดจักรวาล เบื้องบนสูง ๙ โยชน์ ได้ยินเสียงคำราม ดังเสียงแผ่นดินคำราม
 ตั้งแต่เกาฬินโยชน์.

สมัยนั้น ท้าวสักกเทวราช ทรงยื่นเป้าสังข์ ซึ่งอวิชยุตตระ เขาว่าสังข์นั้น ยาวสอง-
 พันศอก. คนธรรพ์เทพบุตรชื่อปัญจสิขะ ถือพิณสี่เหลี่องดังผลมะตูม ยาวสามศอก
 บรรเลง ยืนขับร้องเพลงประกอบด้วยมวงคล ท้าวสุยามเทวราช ทรงถือพิพชาจมาร อันมีสิริ
 ดั่งดวงจันทร์ยามฤดูสารท ยาวสามศอก ยืนถวายนานพัฒลม่ออน ๆ. ส่วนท้าวสหัมบดี-
 พรหม ยืนกั้นฉัตรตั้งจันทรดวงที่สอง กว้างสามโยชน์ ไว้เบื้องบนพระผู้มีพระภาคเจ้า แม้
 แต่มหากาฬนาคราช อันนาคฝ่ายพ่อนำแปดหมื่นแวดล้อม ร่ายคาถาสตุตันบร้อยยืน
 นมัสการพระมหาสัตว์ เทวดาในหมื่นจักรวาล บูชาด้วยพวงดอกไม้หอมและจรรยา
 เป็นต้น พากันยืนถวายนสาธุการ.

ลำดับนั้น เทพบุตรมารขึ้นข้างที่กันข้าศึกได้ เป็นข้างที่ประดับด้วยรัตนะ ชื่อ
 ศิริเมฆละ งามน่าดูอย่างยิ่งเสมือนยอดหิมะคีรี ษณาครอยหาสิบโยชน์ เนรมิตแขนพันแขน
 ให้จับอาวุธต่าง ๆ ด้วยการจับอาวุธที่ยังไม่ได้จับ. แม้บริษัของมารมีกำลังถือดาบ ธนู
 ศร หอก ยกธนู สาก ผาล เหล็กแหลมหอก หลาว หิน ค้อน กำไลมือ ฉมวก กงจักร เครื่อง
 สวมคอ ของมีคม มีหน้าเหมือนนวาง ราชสีห์ แรด กวาง หมู เสือ ลิง งู แมว นกฮูก และมี
 หน้าเหมือนควาย ฟาน มา ข้างพลาย เป็นต้น มีกายต่าง ๆ นากลัว นำประหลาด
 น่าเกลียด มีกายเสมือนมนุษย์ยักษ์ปีศาจ ทวมทับพระมหาสัตว์โพธิสัตว์ ผู้ประทับนั่ง ณ
 โคนโพธิพฤกษ์ เดินหอมล้อม ยืนมองดูการสำแดงของมาร.

แต่นั้น เมื่อกองกำลังของมาร เข้าไปยังโพธิมณฑลสถาน บรรดาเทพเหล่านั้น มีท้าวสักกะเป็นต้น เทพแม่แต่องค์หนึ่ง ก็ไม่อาจจะยืนอยู่ได้ เทพทั้งหลายก็พากันหนีไป ต่อหน้า ๆ นั้นแหละ ก็ท้าวสักกะเทวราช ทำวิชยุตตรสังข์ไว้ที่ปฤษฎางค์ ประทับยืน ณ ขอบปากจักรวาล ทวามหาพรหม วางเศวตฉัตรไว้ที่ปลายจักรวาลแล้วก็เสด็จไปพรหม-โลก. กาฬนาคราชก็ทิ้งนาคนาฏกะไว้ทั้งหมด ดำดินไปยังภพมิถุนชเรณิกนาคพิภพลึก ๕๐๐ โยชน์นอนเอนมือปิดหน้า ไม่มีแม่แต่เทวดาสักองค์เดียว ที่จะสามารถอยู่ในที่นั้นได้. ส่วน พระมหาบุรุษ ประทับนั่งอยู่แต่ลำพัง เหมือนมหาพรหมในนิมานวางเปล้า. นิมิตร้าย ที่ไม่น่าปรารถนาเป็นอันมากปรากฏก่อนทีเดียวว่า บัดนี้ มารจักมา ดังนี้.

เมื่อเวลาการุญษของพระยามาร และของพระผู้เฝ้าพันธู์แห่งไตรโลก ดำเนินไป อยู่ อุกกาบาตอันร้ายกาจก็ตกลงโดยรอบ ทิศทั้งหลายก็มีเม็ดกลมด้วยควัน แผ่นดินนั้น ไม่มีใจ ก็เหมือนมีใจ ถึงความพลัดพราก เหมือนหญิงสาวพลัดพรากสามี แผ่นดินที่ทรง สระต่าง ๆ พร้อมทั้งสาครก็หวั่นไหว เหมือนเภาวัลยต้องลมพัดแรง. มหาสมุทรก็มีน้ำปั่น ป่วน แม่น้ำทั้งหลายก็ไหลทวนกระแส ลำต้นไม้ต่าง ๆ ก็คดงอแตกตืดดินแห่งภูผา ทั้งหลาย. ลมร้ายก็พัดไปรอบ ๆ มีเสียงอึกทึกครึกโครมความมืดที่ปราศจากดวงอาทิตย์ ก็เลวร้าย ตั๊กะพันธู์ก็ท่องไปกลางหาว.

เขาว่า ลางร้ายอันพิลึก ดังกล่าวไม่น่าเจริญใจไม่น่าปรารถนา ทั้งที่อยู่ใน อากาศและที่อยู่ภาคพื้นดินเป็นอันมาก ก็มีโดยรอบในขณะที่มารมา. ส่วนหมู่เทพทั้ง-หลาย เห็นมารประสงค์จะประหารพระมหาสัตว์ ผู้เป็นเทพแห่งเทพนั้น ก็เอ็นดูพร้อมด้วย หมู่เทพก็พากันทำเสียงว่า หา หา.

เมื่อกายหลัง ก็เห็นมารนั้น พร้อมทั้งกองกำลังเป็นอันมาก ที่ฝึกมาดีแล้ว พากัน หนีไปในทิศใหญ่ทิศน้อย อาวุธในมือก็ตกไป พระผู้มีพระยศยิ่งใหญ่ ผู้แคลวกลา ปราศ จากภัย ประทับนั่งอยู่ท่ามกลางกองกำลังของมาร เหมือนพระยาครุฑอยู่ท่ามกลางฝูง วิหค เหมือนราชสีห์ผู้ยิ่งใหญ่อยู่ท่ามกลางฝูงมฤคฉะนั้น.

ครั้งนั้น มารคิดว่า จักยังพระสิทธิ์ตะให้กลัวแล้วหนีไป แต่ไม่อาจให้ พระโพธิสัตว์หนีไปด้วยฤทธิ์มาร ๙ ประการ คือ ลม ฝน ก้อนหิน เครื่องประหาร ถ่านไฟ

ไพ่นรภท ทราย โคลน ความมืด มีใจซึ่งโกรธ บังคับหม่อมมารว่า พนาย พวกเจ้าหยุดอยู่
จงทำสิทธิตถะให้ไม่เป็นสิทธิตถะ จงจับ จงฆ่า จงตัด จงมัด จงอย่าปล่อย จงให้หนีไป
ส่วนตัวเองนั่งเหนือคอคชสารชื่อศรีเมษละ ไชกรข้างหนึ่งกวัดแกว่งศร เข้าไปหาพระโพธิ-
สัตว์กล่าวว่า ท่านสิทธิตถะ จงลุกขึ้นจากบัลลังก์. ทั้งหม่อมมารก็ได้ทำความบีบคั้นร้ายแรง
ยิ่งแก่พระมหาสัตว์.

ครั้งนั้น พระมหาบุรุษตรัสคำเป็นต้นว่า ดูก่อนมาร ท่านบำเพ็ญบารมีเพื่อ
บัลลังก์มาแต่ครั้งไร แลว ทรงนอมพระหัตถ์ขวาสู่แผ่นปฐพี. ขณะนั้นนั่นเอง ลมและน้ำที่
รองแผ่นปฐพี ซึ่งหนาหนึ่งล้านหนึ่งหมื่นสี่พันโยชน์ ก็ไหวก่อนต่อนั้น มหาปฐพีนี้ ซึ่ง
หนาสองแสนสี่หมื่นโยชน์ก็ไหว ๖ ครั้ง. สายฟ้าแลบและอลันบาตหลายพันเบื้องบน
อากาศ ก็ผ่าลงมา. ลำดับนั้น ช่างครีเมษละก็คุกเข่า. มารที่นั่งบนคอคชริเมษละ ก็ตกลงมาที่
แผ่นดิน. แมพรอคพวกของมารก็กระจัดกระจายไปในทิศใหญ่ทิศน้อย เหมือนกำแปลบที่
กระจายไปฉะนั้น. ลำดับนั้น แมพระมหาบุรุษ ทรงกำจัดกองกำลังของมารพร้อมทั้งตัว
มารนั้น ด้วยอำนาจพระบารมีทั้งหลายของพระองค์ มีขันติ เมตตา วิริยะ และปัญญา
เป็นต้น ปฐมยามทรงระลึกถึงขันธที่อาศัยมาแต่ก่อน มัชฌิมยามทรงชำระทิพยจักขุ ปัจจุบัน
สมัยใกล้รุ่ง ทรงหยั่งญาณลงในปัจจุอาการที่พระพุทธานุเจ้าทุกพระองค์ทรงปฏิบัติมา
ทรงยังจตุตถฌานมีอานาปานะเป็นอารมณ์ให้เกิดแล้ว ทรงทำจตุตถฌานนั้นให้เป็นบาท
แล้ว ทรงเจริญวิปัสสนา ทรงยังกิเลสทั้งปวงให้สิ้นไปด้วยมรรคที่ ๔ ซึ่งทรงบรรลุมาตาม
ลำดับมรรค ทรงแทงตลอดพระพุทธานุทั้งปวง ที่พระพุทธานุเจ้าทุกพระองค์ทรงปฏิบัติมา
ทรงเปล่งพระพุทธานุว่า

เราแสวงหานายช่างผู้สร้างเรือนคือตัณหา

เมื่อไม่พบ ก็ต้อง ท่องเที่ยวไปตลอดชาติสังสารเป็นอันมาก

การเกิดบ่อย ๆ เป็นทุกข์ ดูก่อนนายช่างผู้สร้างเรือนคือตัณหา เราพบท่านแล้ว

ท่านจักสร้างเรือนแก่เราอีกไม่ได้แล้ว โครงสร้างเรือนของท่าน เราก็หักหมดแล้ว

ยอดเรือนคืออวิชชา เราก็รื้อเสียแล้ว จิตเราถึงวิสังขาร

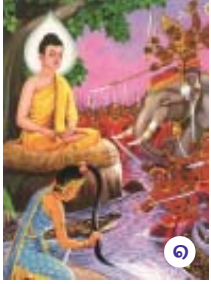

ปัจจัยปรุงแต่งไม่ได้ เพราะเราบรรลุนิพพานที่สิ้นตัณหาแล้ว.

พระผู้มีพระภาคเจ้า เมื่อประทับนั่งแปลงพระพุทธรูทธานแล้ว ก็ทรงมีพระดำริว่า เราทองเที่ยวมา ๔ อสงไขยแสนกัป ก็เพราะเหตุแห่งบัลลังก์นี้ บัลลังก์นี้เป็นวิชัยบัลลังก์ มงคลบัลลังก์ของเรา เรายังเห็นบัลลังก์นี้ ความดำริยังไม่บริบูรณ์ตราบใด เราก็จักไม่ลุกขึ้นจากบัลลังก์นี้ตราบนั้น ทรงเข้าสมาบัตินับได้หลายแสนโกฏิ ประทับนั่งเหนือบัลลังก์นั้น ๗ วัน ที่ท่านหมายถึงกล่าวไว้ว่า ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับนั่งเสวยวิมุตติสุข โดยบัลลังก์เดียว ๗ วัน.

พระเจดีย์พุทธคยาขึ้นสร้างมาตั้งแต่สมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๓ ต่อมาเมื่อมีผู้มาบูรณะปฏิสังขรณ์กันตามยุคสมัย ชาวพุทธศตวรรษที่ ๗ พระเจ้าหริชกะ กษัตริย์แคว้นมคธ ทรงสร้างเสริมให้ใหญ่เป็นสถูปใหญ่ ต่อมาพระวิหารได้ถูกทำลายโดยกองทัพมุสลิมเมื่อพุทธศตวรรษที่ ๑๗ แล้วมีกษัตริย์จากพม่ามาปฏิสังขรณ์ใหม่ในพุทธศตวรรษที่ ๑๙ หลังจากนั้น พระวิหารได้ถูกน้ำท่วมถูกทอดทิ้งจมอยู่ใต้โคลนเลน และครอบครองโดยพวกมหันตร์ ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของที่ดินและต่อมาพยายามดัดแปลงเป็นวัดของฮินดู เซอร์อเล็กซานเดอร์ คันทิงแฮม ชาวอังกฤษเริ่มขุดค้นศึกษาทางด้านโบราณคดีเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๐๔ ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๓๔ ท่านอนาคาริกะ ธัมมะपालะ ชาวศรีลังกาได้ก่อตั้งสมาคมมหาโพธิ์ พยายามเผยแพร่ติดตาม รณรงคให้ชาวโลกรู้ว่า พุทธคยาเป็นสถานที่สำคัญของพุทธศาสนา ฝ่ายฮินดูควรคืนให้ชาวพุทธ จนถึงวันที่ ๒๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๖ ไม่นานมานี้เอง ชาวพุทธจึงได้รับพื้นที่ พระวิหารพุทธคยา กลับคืนมาจากชาวฮินดู และปรากฏว่า โบราณวัตถุ และพระพุทธรูปขึ้นสำคัญ ๆ ยังเก็บไว้ที่วังของพวกมหันตร์ ที่ตอนนี้อยู่จะเป็นวังร้าง ไม่ค่อยมีการสืบต่อวงศ์สกุลแล้ว

รูปวาดลายเส้น (รูปที่ ๓) ที่เห็นนี้วาดเมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๓๒๓ และต่อมาได้รับการบูรณะจนเป็นอย่างปัจจุบัน (รูปที่ ๔) ณ บริเวณมหาโพธิ์วิหารนี้เป็นสถานที่สำคัญที่สุด เนื่องจากพระพุทธรูปองค์ทรงตรัสรู้ใต้ต้นโพธิ์นี้ เท่ากับว่าบริเวณนี้เป็นแผ่นดินศักดิ์สิทธิ์ที่สุดในโลก

๑

๒

๓

๔

๕

๖

พระเจดีย์มหาโพธิ์ประดิษฐานอยู่ทางทิศตะวันออกของต้นพระศรีมหาโพธิ์ โดยมีแท่นวัชรอาสน์อยู่ตรงกลาง สูงตามรูปทรงกรวย ประมาณ ๕๑ เมตร วัดรอบฐานได้ ประมาณ ๘๕ เมตรเศษ ตั้งอยู่บนอาคารรองรับ ๒ ชั้น มีเจดีย์บริวารทั้ง ๔ ด้าน รอบบริเวณ มีเสานหินทรายที่สร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าอโศก มีรั้วล้อมไว้อย่างแข็งแรง ปราภรณ์ ร่องรอยการบูรณะสืบต่อกันมาหลายยุค

ฝั่งตรงข้ามแม่น้ำแควน้อย เป็นที่ตั้งของสถูปบ้านนางสุชาดา (ภาพที่ ๕) และบริเวณริมฝั่งแม่น้ำมีร่องรอยการก่อสร้างที่ดัดแปลงมาเป็นของฮินดู แต่เดิมคือสถานที่ที่พระโพธิสัตว์ อธิษฐานลอยถาด (ภาพที่ ๖) ก่อนที่จะตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เดินทางจากบ้านเราวันนี้ก็เป็นประมาณ ๑๒ วันมาแล้ว สหายธรรมหลายคนก็อาจมีการเจ็บป่วยปวดหัวตัวร้อนกันบ้างนิด ๆ หน่อย ๆ เป็นธรรมดา นะครับ อย่ามาโทษอินเดียเลยครับ อยู่เมืองไทยก็ป่วยกันได้ เรื่องท้องเสียนี้สิครับ น่าห่วงต้องระวัง เข้า ๆ เข้าห้องน้ำนานไปหน่อย มาขึ้นรถซาเพื่อน ๆ ก็ตบมือให้ชะอีก แล้วไปปวด

บนรถละก็ อย่าให้จินตนาการเลยครับ จอดรถลงไปเข้าห้องน้ำของโลกคนเดียวจะทำนายยังงัยกัน

กระเป๋ใหญ่ของพวกเราคงจะอัดกันแน่นแล้วใช่ไหมครับ เพราะทริปนี้เริ่มซ้อปกันตั้งแต่วันแรกเลย ที่ได้ลิ้นะ ผู้เขียนมีความคิดอย่างหนึ่งคือ มาอินเดียนี่เลือกเอาเสื้อผ้าที่เราใช้น้อย ๆ ที่สุดและไม่ค่อยชอบใส่มา พอใช้แล้วก็ทิ้งให้เป็นทานเลย ไม่ต้องส่งซักไม่ต้องขนกลับกระเป๋าก็ได้ว่าง แต่การทิ้งนี้ก็มีปัญหาเหมือนกันต้องจัดการบอกเขาให้ดี ๆ นะครับ เพราะทางโรงแรมมักจะเข้าใจผิดคิดว่าเราลืมเสื้อผ้า พอรอดจะออกเจ้าหน้าที่จะวิ่งตามเอามาคืนที่รถ กว่าจจะรู้เรื่องกันก็เที่ยงกันจนเมื่อยมือ และยังอาจจะต้องเสียรูปเป็นค่าทิปอีก แล้วพวก กกน. นี้ทางที่ต้อย่าทิ้งดีกว่านะครับ เดี่ยวเกิดแขกมาโบก ตามหาเจ้าของบนรถ ถ้าเกิดเป็น เจ้าตัวเก่ง กนขาดด้วยละก็อายเขาตายเลย ผู้เขียนเคยโดนมาแล้ว แยกตามมาคืนถึงรถ โชคดีคราวนั้นเป็นแค่ชุดนอน รอดตัวไป

หลับสบายและฝันดีนะครับ

บันทึกการเดินทาง วันที่ ๑๒

๐๑.๐๐ น. _____

๐๒.๐๐ น. _____

๐๓.๐๐ น. _____

๐๔.๐๐ น. _____

๐๕.๐๐ น. _____

๐๖.๐๐ น. _____

๐๗.๐๐ น. _____

๐๘.๐๐ น. _____

๐๙.๐๐ น. _____

๑๐.๐๐ น. _____

๑๑.๐๐ น. _____

๑๒.๐๐ น. _____

๑๓.๐๐ น. _____

๑๔.๐๐ น. _____

๑๕.๐๐ น. _____

๑๖.๐๐ น. _____

๑๗.๐๐ น. _____

๑๘.๐๐ น. _____

๑๙.๐๐ น. _____

๒๐.๐๐ น. _____

๒๑.๐๐ น. _____

๒๒.๐๐ น. _____

๒๓.๐๐ น. _____

๒๔.๐๐ น. _____

_____

๑๘ กรุงราชคฤห์ เขาคิชฌกูฏ

ที่พุทธคยา พวกเราจะพักรวมกันที่ โรงแรม Royal Residency (ภาพที่ ๒) ตั้งอยู่ไม่ไกลจากเจดีย์พุทธคยามากนัก บริเวณใกล้เคียงจะมีวัดของชาวพุทธหลาย ๆ ชาติ เช่น วัดญี่ปุ่น (ภาพที่ ๑) ธิเบต พม่า ไทย ซึ่งต่างก็สร้างไปตามแบบอย่างศิลปะที่ตนถนัด ชาวพุทธที่มานมัสการก็จะได้เยี่ยมเยียนวัดของชาติของตน ผู้ที่มาสักการะที่พุทธคยามากที่สุดเห็นจะเป็นพระชาวธิเบต เพราะเราจะเห็นได้ชัดจากการกราบแบบอัญญาสูงคประดิษฐ์ คือการกราบแบบต้องเอาอวัยวะทั้ง ๘ ของร่างกาย ราบไปกับพื้น ดังนั้นเราจะเห็นพระเหล่านั้นนำเครื่องมือกราบพระเป็นแผ่นกระดานมัน ๆ ขนาดพอดีทำนอนคว่ำมาด้วย ดูน่าสนใจดี (ภาพที่ ๓)

หากท่านผู้เดินทางทุกท่านอ่านเรื่องนี้มาถึงตรงนี้ก็นับว่าความประสงค์ของผู้เขียนก็ ไกลบรรลุจุดมุ่งหมายแล้วละครับ ประการแรกท่านผู้อ่านได้มีการเตรียมตัวได้รู้ล่วงหน้าว่าสถานที่ต่าง ๆ ที่เราไปกราบไหว้นั้นมีประวัติความเป็นมาอย่างไร อะไรเกิดขึ้นในสมัยพุทธกาล เมื่อเราได้มาพบ หลักฐานต่าง ๆ ประกอบกับการศึกษาคำสอนในพระพุทธานุศาสนาก็จะทำให้เราได้เกิดศรัทธามั่นคงดีว่าไม่รู้อะไรไปก่อนแล้วไปหาข้อมูลที่หลัง มันไม่ทันการณ์หรอกครับ หลายที่ที่เราไปมาพวกเราสหายธรรมพอลงไปถึงก็ตั้งหน้าตั้งตาถ่ายรูปกันเอง พอกลับขึ้นรถแล้วมาถามเราอีกว่า พี่ ๆ ที่เรามาเนี่ยะ อะไรถึงตอนนั้นบอกไปก็ขาดอรรถรสหมดความซาบซึ้งไปเสียแล้วละครับ

ข้อดีอีกประการหนึ่งหากท่านไม่เคยอ่านพระสูตรมาก่อน อ่านเรื่องราวมาจนถึงตรงนี้ก็เหมือนเป็นการหัดอ่านพระสูตรในพระไตรปิฎกไปในตัวใช้ใหม่ครับ เราก็จะเห็นว่าเรื่องราวในพระไตรปิฎกไม่ได้ยากเกินไป ไม่ได้เก็บไว้อ่านเฉพาะพระภิกษุในวัดไม่ได้ไกลตัวเลย อ่านแล้วก็เข้าใจได้ โลกะโทสะสมย์ไหน ๆ ก็เป็นกิเลสเช่นกัน เห็นพระมหากษัตริย์ของพระผู้มีพระภาคเพิ่มขึ้น พระองค์เดินเท้าฝ่าแดดฝนกลางดินแดนร้อนฝุ่น แห้งแล้งเพื่อให้ความรู้แก่ชาวโลก ได้มาเห็นกับตาแล้วใช้ใหม่ครับกลับไปเมืองไทยก็ต้องศึกษาธรรมะเพิ่มเติมเป็นอริยะทรัพย์ต่อไปนะครับ อาย่าสิม

ตอนที่แล้วเราอ่านพระสุตฺรมาถึงตอนสำคัญที่พระโพธิสัตว์ท่านตรัสรู้ พระสัมมาสัมโพธิญาณแล้ว เหตุการณ์ต่อมาก็คือ พระผู้มีพระภาคยังประทับอยู่ในบริเวณพุทธคยาที่ก่อนที่จะเดินทางออกเผยแผ่คำสอนอันลุ่มลึกนั้นต่อชาวโลก สถานที่เหล่านี้ นับว่าศักดิ์สิทธิ์ และมีความสำคัญเช่นกันปรากฏเป็นหลักฐานอยู่ ขอเชิญอ่านพระสุตฺร .....

พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย พุทฺทวงศ์ เล่ม ๙ ภาค ๒

ครั้งนั้น เทวดาบางพวกเกิดปริวิตกว่า แม่วันนี้พระสิทธัตถะ ก็ยังมีกิจที่จะต้องทำแน่แท้ ด้วยยังไม่ทรงละความอาลัยในพระบัลลังก์ ลำดับนั้นพระศาสดาทรงทราบความวิตกของเทวดาทั้งหลาย ก็เหาะขึ้นสู่เวหาสทรงแสดงยมกปาฏิหาริย์ เพื่อบรรเทาความวิตกของเทวดาเหล่านั้น ครั้นทรงระงับความวิตกของเทวดาทั้งหลาย ด้วยปาฏิหาริย์นี้เรียบร้อยแล้ว ประทับยืน ณ ส่วนทิศอุดรอิงทิศปาจีนินิตนอย จากบัลลังก์ทรงพระดำริว่า เราแห่งตลอดพระสัพพัญญุตญาณ. ณ บัลลังก์นี้แล้วหนอ ทรงสำรวจจุดบัลลังก์และโพธิพฤกษ์อันเป็นสถานที่ทรงบรรลุมหาแห่งพระบารมีทั้งหลาย ที่ทรงบำเพ็ญมาตลอดสี่อสงไขย. กับแสนกัป ด้วยดวงพระเนตรที่ไม่กะระพริบ ทรงยับยั้งอยู่ ๗ วัน สถานที่นั้น ชื่อว่า **อนิมิสเจตีย์.** (ภาพที่ ๔)

ลำดับนั้น ทรงเนรมิตที่จงกรม ระหว่างบัลลังก์และสถานที่ประทับยืนเสด็จจงกรม ณ รัตนจงกรมกลับไปมาจากข้างหน้าข้างหลัง ทรงยับยั้งอยู่ ๗ วัน. สถานที่นั้นชื่อว่า **รัตนจงกรมเจตีย์.**

แต่ในสัปดาห์ที่ ๔ เทวดาทั้งหลายเนรมิตรัตนฆระ เรือนแก้ว ทางทิศพายัพแต่โพธิพฤกษ์. ประทับนั่งขัดสมาธิ ณ เรือนแก้วนั้น ทรงพิจารณาพระอภิธรรมปิฎก ยับยั้งอยู่ ๗ วัน. สถานที่นั้น ชื่อว่า **รัตนฆระเจตีย์.**

พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงยับยั้งอยู่ ๔ สัปดาห์ ไกลโพธิพฤกษ์อย่างนี้แล้ว ในสัปดาห์ที่ ๕ เสด็จจากโคนโพธิพฤกษ์ เข้าไปยังต้นอชปาลนิโครธครั้นแล้ว ก็ประทับนั่งเลือกพื้นธรรม และเสวยวิมุตติสุข ณ **ต้นอชปาลนิโครธ** นั้น. (ภาพที่ ๕)

๑๙

๑๐

๑๑

๑๒

๑๓

พระศาสดาครีนทรงยับยั้ง ณ ต้น
อชปาลนิโครธนั้น ๗ วันแล้ว ก็เสด็จไปยัง
โคณฑมูจลินท์ ณ ที่นั้น พระยานาคชื่อ
มูจลินท์ เอาขนาด ๗ ชั้นวงไว้รอบ เพื่อ
ป้องกันความหนาวเป็นต้น เมื่อเกิด
ฝนตกพำ ๗ วัน พระศาสดาเสวยวิมุตติ-
สุข เหมือนประทับอยู่ในพระคันธกุฎีที่ไม่

คับแคบ ทรงยับยั้งอยู่ ณ โคณฑมูจลินท์ นั้น ๗ วัน จึงเสด็จเข้าไปยัง โคณฑมูจลินท์
ประทับนั่งเสวยวิมุตติสุข ณ ที่นั้น ๗ วัน. ครบ ๗ สัปดาห์บริบูรณ์ ด้วยประการฉะนี้.
ในระหว่างนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้า ไม่มีการบ้วน พระโอษฐ์ ไม่มีการปฏิบัติสรีริก
ไม่มีการเสวยพระกระยาหาร ทรงยับยั้งอยู่ด้วยสุขในผล อย่างเดียว. ลำดับนั้น
พระศาสดาทรงชำระพระโอษฐ์ด้วยไม้ชำระฟันชื่อนาคลดา และด้วยน้ำในสระอนินดาต ที่

ท้าวสักกะจอมทวยเทพทรงนอมถวายนในวันที่ ๔๙ วันสุดท้ายแห่ง ๗ สัปดาห์ ประทับนั่ง ณ โคนต้นราชายตนะ นั้นนั่นแล.

จากบริเวณพุทธคยา ข้ามฝั่งแม่น้ำ Falgu หรือแม่น้ำเนรัญชรา ไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือประมาณ ๖๐ กม. เราก็จะถึงเขาคิชฌกูฏแห่งกรุงราชคฤห์ แคว้นมคธ ที่เขาคิชฌกูฏแห่งนี้มีเรื่องราวเกิดขึ้น บันทึกไว้ในพระไตรปิฎกมากมาย พระพุทธองค์ทรงประทับที่ คันธกุฎี บนยอดเขาคิชฌกูฏในพรรษาที่ ๓, ๕, ๗ และพรรษาสุดท้ายก่อนเสด็จดับขันธปรินิพพาน ทางขึ้นเขาเป็นทางเดินสบาย ๆ ระยะทางไม่ถึง ๑ กม. ทุกปีที่เราขึ้นมาสักการะที่คันธกุฎี จะมีฝนประปรรมเบา ๆ ไม่ถึงกับเปียก ลมพัดเย็นสบาย ชาบซึ่งประทับใจมากก่อนเดินถึงมูลคันธกุฎี (ภาพที่ ๖) เราจะแวะสักการะที่ ถ้ำสุกรขาตา (ภาพที่ ๗) สถานที่ที่พระพุทธองค์ทรงเทศนา เวทนาปริคคหสูตร ให้แก่ ทีฆนขปริพาชก ฟังขณะนั้น ท่านพระสารีบุตรได้ถวายนงานพัดอยู่ เกิดความเข้าใจในคำเทศนา จิตเกิดการหลุดพ้นบรรลุมรรคผล ส่วนทีฆนขปริพาชก ได้ดวงตาเห็นธรรม สำเร็จพระโสดาบัน (ภาพที่ ๘) ขอตัดเอาข้อความบางส่วนในพระสูตรมาให้อ่านกันดังนี้.....

พระสูตรต้นตปิฎก มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัลลนาสกั เล่ม ๒ ภาค ๑

ทีฆนขสูตร เรื่อง ทีฆนขปริพาชก

[๒๖๙] ข้าพเจ้าได้สดับมาอย่างนี้ :

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ถ้ำสุกรขาตาเขาคิชฌกูฏ เขตพระนครราชคฤห์. ครั้งนั้น ปริพาชกชื่อทีฆนขะ เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ได้ปราศรัยกับพระผู้มีพระภาค ครั้นผ่านการปราศรัยพอให้ระลึกถึงกันไปแล้ว ได้ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว. ได้กราบทูลว่า ท่านพระโคตม ความจริงข้าพเจ้ามีปกติกล่าวอย่างนี้ มีปกติเห็นอย่างนี้ว่า สิ่ง ทั้งปวงไม่ควรแก่เรา.

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า .....

อัคคิเวสสนะ ก็กายนี้มีรูป เป็นที่ประชุมมหาภูตทั้งสี่มีมารดาบิดาเป็น แตนเกิด เจริญด้วยข้าวสุกและขนมสด ตออบและขัดสีกันเป็นนิจ มีความแตกกระจัดกระจาย เป็นธรรมดา ท่านควรพิจารณาโดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นโรค เป็นดังหัวผี เป็นดังลูกศร เป็นความลำบาก เป็นความเจ็บไข้ เป็นดังผู้อื่น เป็นของทรุดโทรม เป็นของว่างเปล่า เป็นของมิใช่ตน. เมื่อท่านพิจารณาเห็นกายนี้ โดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นโรคเป็นดังหัวผี เป็นดังลูกศร เป็นความลำบาก เป็นความเจ็บไข้ เป็นดังผู้อื่น เป็นของทรุดโทรม เป็นของว่างเปล่า เป็นของมิใช่ตนอยู่ ท่านย่อมละความพอใจในกาย ความเยื่อใยในกาย ความอยู่ในอำนาจของกายในกายได้.

เวทนา ๓

อัคคิเวสสนะ เวทนาสามอย่างนี้ คือ สุขเวทนา ๑ ทุกขเวทนา ๑ อทุกขมสุขเวทนา ๑. อัคคิเวสสนะ สมัยใดได้เสวยสุขเวทนา ในสมัยนั้นไม่ได้เสวยทุกขเวทนา ไม่ได้เสวยอทุกขมสุขเวทนา ได้เสวยแต่สุขเวทนาเท่านั้น. ในสมัยใดได้เสวยทุกขเวทนา ในสมัยนั้นไม่ได้เสวยสุขเวทนา ไม่ได้เสวยอทุกขมสุขเวทนา ได้เสวยแต่ทุกขเวทนาเท่านั้น. ในสมัยใดได้เสวยอทุกขมสุขเวทนา ในสมัยนั้นไม่ได้เสวยสุขเวทนา ไม่ได้เสวยทุกขเวทนา ได้เสวยแต่อทุกขมสุขเวทนาเท่านั้น. อัคคิเวสสนะ สุขเวทนาไม่เที่ยง อันปัจจัยปรุงแต่งขึ้น อาศัยปัจจัยเกิดขึ้น มีความสิ้นไป เสื่อมไป คลายไป ดับไปเป็นธรรมดา. แม้ทุกขเวทนามก็ ไม่เที่ยง อันปัจจัยปรุงแต่งขึ้น อาศัยปัจจัยเกิดขึ้น มีความสิ้นไป เสื่อมไป คลายไป ดับไป เป็นธรรมดา. แม้อทุกขมสุขเวทนามก็ไม่เที่ยง อันปัจจัยปรุงแต่งขึ้น อาศัยปัจจัยเกิดขึ้น มีความ สิ้นไป เสื่อมไป คลายไป ดับไปเป็นธรรมดา. อัคคิเวสสนะ อริยสาวก ผู้ได้สดับแล้ว เมื่อ เห็นอยู่อย่างนี้ ย่อมหน่ายทั้งในสุขเวทนา ทั้งในทุกขเวทนา ทั้งในอทุกขมสุขเวทนา เมื่อหน่าย ย่อมคลายกำหนด เพราะคลายกำหนด ย่อมหลุดพ้น เมื่อหลุดพ้นแล้ว ก็มีญาณหยั่งรู้ว่าหลุดพ้น แล้ว รู้ชัดว่าชาติสิ้นแล้ว พรหมจรรย์อยู่จบแล้ว กิจที่ควรทำสำเร็จแล้ว กิจอื่นเพื่อความ เป็น อย่างนี้ไม่มี. อัคคิเวสสนะ ภิกษุผู้มีจิตหลุดพ้นแล้วอย่างนี้แล ย่อมไม่วิวาทแก่งแย่งกับใคร ๆ โวหารใดที่ชาวโลกพูดกัน ก็พูดไปตามโวหารนั้น แต่ไม่ยึดมั่นด้วยทิฐิ.

ก็โดยสมัยนั้น ท่านพระสารีบุตรนั่งถวายเป็นอุปัชฌาย์ ณ เมืองพระปฤษฏากังคะ พระผู้มีพระภาค ได้มีความดำริว่า ได้ยินว่า พระผู้มีพระภาคตรัสการละกรรมเหล่านั้น ด้วยปัญญาอันยิ่งแก่เราทั้งหลาย ได้ยินว่า พระสุคตตรัสการละศีลธรรมเหล่านั้น ด้วยปัญญาอันยิ่ง แก่เราทั้งหลาย เมื่อท่านพระสารีบุตรเห็นตระหนักรู้ดังนี้ จิตก็หลุดพ้นแล้ว จากอาสวะทั้งหลาย ไม่ถือมั่นด้วยอุปาทาน

ธรรมจักขุปราศจากธุลี ปราศจากมลทิน ได้เกิดขึ้นแล้ว แก่ทีฆนข ปริพาชก ว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นทั้งหมดมีความดับไปเป็นธรรมดา.

ทีฆนขปริพาชกแสดงตนเป็นอุบาสก

ลำดับนั้น ทีฆนขปริพาชกมีธรรมอันเห็นแล้ว มีธรรมอันถึงแล้ว มีธรรมอันทราบแล้ว มีธรรมอันหยั่งลงแล้ว ข้ามความสงสัยได้แล้ว ปราศจากความเคลือบแคลง ถึงความเป็นผู้แก่วอกว่า ไม่ต้องเชื่อต่อผู้อื่นในคำสอนของพระศาสดา ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่ท่านพระโคตม ภาสิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก ข้าแต่ท่านพระโคตม ภาสิตของพระองค์ แจ่มแจ้งนัก เปรียบเหมือนบุคคฺลหงายของทีคว่า เปิดของที่ปิด บอกทางให้แก่คนหลงทาง หรือตามประทีปในที่มืด ด้วยคิดว่า ผู้มีจักขุเห็นรูป ดังนี้ ฉันทัดท่านพระโคตมทรงประกาศธรรม โดยอเนกปริยาย ฉันทันนั้นเหมือนกัน ข้าพระองค์ขอถึงพระผู้มีพระภาค พระธรรม และพระ ภิกษุสงฆ์ว่าเป็นสรณะ ขอท่านพระโคตมจงทรงจำข้าพระองค์ว่าเป็นอุบาสก ผู้ถึงสรณะตลอดชีวิตตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป ดังนี้แล.

จบ ทีฆนขสูตร

เมื่อลงมาจากเขาคิชฌกูฏ ณ บริเวณเชิงเขาเราจะได้เข้าไปสักการะ วัดเวฬุวัน (ภาพที่ ๑๐) วัดแรกในพระพุทธศาสนา เดิมเป็นอุทยานสวนไม้ไผ่นานาชนิดของพระเจ้าพิมพิสาร ที่ประทานให้ ที่เรียกว่า กลันทกนิวาปะ คือ เป็นที่ให้เหยื่อกระรอก กระแต พระราชาพิมพิสาร เมื่อทรงสดับพระธรรมเทศนา ณ ลักขณัฐวัน แล้วกราบทูลพระพุทธเจ้าพร้อมด้วยภิกษุสงฆ์ เขารับบิณฑบาตในพระนคร ครั้นแล้วทรงมีพระราชดำริว่า สวนหลวงเวฬุวันแห่งนี้ไม่ไกลไม่ไกลจากบ้านนัก สะดวกด้วยการคมนาคม กลางวันไม่

พลุกพล่าน กลางคืนเงียบสงัด เสียงไม่กึกก้อง เป็นสถานที่ควรแก่ผู้ต้องการความสงบ และควรเป็นที่หลีกเลี่ยงตามสมณวิสัย (ภาพที่ ๑๑)

ฉะนั้น พระองค์จึงถวายเวฬุวันแก่ พระภิกษุสงฆ์ อันมีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข ทรงจับสุวรรณภิงคาร หลังนำมามอบถวายแด่ พระพุทธเจ้า ด้วยเหตุนี้ ในกาลต่อมา รับสั่ง กับภิกษุทั้งหลาย ทรงอนุญาตให้มีอารามได้ นับว่าเวฬุวันแห่งนี้เป็นวัดแห่งแรกใน พระพุทธศาสนา วัดเวฬุวันแห่งนี้ พระพุทธองค์ ประทับอยู่นานในพรรษาที่ ๒, ๓, ๔ ได้ประทานเอธิกขุอุปสัมปทาให้อัครสาวกทั้ง ๒ คือ พระโมคคัลลาน์ กับพระสารีบุตร เป็นที่แสดงโอวาทปาฏิโมกข์แก่พระอริยสาวก ๑,๒๕๐ องค์ ในวันจาตุรงคสันนิบาต เพ็ญเดือน ๓ วัดเวฬุวันนับเป็นสถานที่สำคัญที่สุดในประวัติศาสตร์แห่งการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาด้วย เพราะที่เวฬุวันนี้เอง พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติพระวินัยหลาย ลิกขาบท ทรงแสดงพระธรรมเทศนา ในพระสูตรสำคัญหลายพระสูตร

บริเวณใกล้วัดเวฬุวันคือบ่อน้ำร้อนตะโปทา (ภาพที่ ๑๒) ในสมัยพุทธกาล ขึ้นชื่อลือชาไปทั่วชมพูทวีปว่า เป็นบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ มีสายน้ำอุ่นจากเขาเวภารบรรพต สามารถรักษาโรคภัยไข้เจ็บได้ จึงมีชาวเมืองใกล้เคียงพากันมาอาบน้ำกันไม่ขาดสาย เมื่อฟังพระธรรมได้โสดารักษาใจแล้ว ก็มาอาบน้ำเป็นเภสัชรักษากายด้วย ปัจจุบันก็ยังมียาชาวอินเดียมาอาบน้ำกันอยู่เป็นจำนวนมากทุกวัน (ภาพที่ ๑๓) ผู้เขียนเห็น แลวนาเสียดายว่าขาดการดูแลให้ น้ำอาบ น้ำใช้ ยังมีการแบ่งชั้นว่าผู้ที่มีวรรณะต่ำกว่า จะได้อาบน้ำที่ผ่านการใช้แล้วมาจากผู้ที่มีวรรณะสูงกว่าที่ระดับบนด้วยแล้ว ทำให้เกิด อากาศอะอิดะอะม พอสสมควร นึกถึงเวลาเราไปเที่ยว ที่ๆ มีน้ำแร่ น้ำร้อนธรรมชาติทั้งใน เมืองไทย ในญี่ปุ่นหรือที่อื่น ๆ ก็จะมีผู้คนไปยอมเสียเงิน อาบน้ำแร่แช่น้ำร้อนกันอย่าง สนุกสนาน แต่สำหรับที่นี่ ยังขาดการบริหารจัดการ บริเวณโดยรอบมีหาบเร่แผงลอย มาขายกันอย่างไม่เป็นระเบียบ (ภาพที่ ๑๔) พวกเราจึงไม่เห็นมีใครมาขอร่วมรายการ อาบน้ำแร่กันสักคน เห็นเดินขึ้นไปดูได้นิดเดียว เจอกองมูลวัวบ้าง เศษอาหารบ้าง ขอตานบาง คราบน้ำเขียว ๆ ตะไคร่จับและมีกองขยะบ้าง ทำหน้าเบ้ รีบเดินลงกัน แทบไม่ทันเราพากันรีบลงมาลงมาด้วยความเป็นเราลืมหอมเลยทุกอย่างเป็นธรรมชาติ

อนุโมทนาครับ

บันทึกการเดินทาง วันที่ ๑๓

๐๑.๐๐ น. _____

๐๒.๐๐ น. _____

๐๓.๐๐ น. _____

๐๔.๐๐ น. _____

๐๕.๐๐ น. _____

๐๖.๐๐ น. _____

๐๗.๐๐ น. _____

๐๘.๐๐ น. _____

๐๙.๐๐ น. _____

๑๐.๐๐ น. _____

๑๑.๐๐ น. _____

๑๒.๐๐ น. _____

๑๓.๐๐ น. _____

๑๔.๐๐ น. _____

๑๕.๐๐ น. _____

๑๖.๐๐ น. _____

๑๗.๐๐ น. _____

๑๘.๐๐ น. _____

๑๙.๐๐ น. _____

๒๐.๐๐ น. _____

๒๑.๐๐ น. _____

๒๒.๐๐ น. _____

๒๓.๐๐ น. _____

๒๔.๐๐ น. _____

_____

๑๙ ชมนาลันทา แล้วเตรียมลาอินเดีย

คงต้องยอมรับว่าการเตรียมตัวมาเจริญกุศลที่อินเดียเป็นเรื่องใหญ่โตพอสมควรนะครับอย่างน้อยก็ต้องจองล่วงหน้ากันเป็นปีเลย ใครที่ทำงานประจำก็ต้องเตรียมตัวสะสมวันลา และขออนุญาตหัวหน้ากันไว้แต่เนิ่น ๆ ต้องพร้อมจริง ๆ ทั้งสามประการ คนเราตอนหนุ่ม ๆ ก็มักจะพอมีเวลาเยอะและมีกำลังแข็งแรงดี แต่ก็ไม่ค่อยมีสตางค์ก็คงไม่ได้มาอินเดียง่าย ๆ ครั้นพอวัยกลางคนก็พอมีสตางค์บ้าง แรงก็ยังมีแต่ก็มีงานยุ่งการไปอินเดียทีละครั้งเดือนก็เป็นไปได้ยาก ครั้นพออายุมาก ๆ ก็ไม่มีเวลาเยอะแยะ สตางค์ก็พอมิแล้วไม่เดือดร้อน แต่สุขภาพไม่เอื้ออำนวยแรงไม่ค่อยมีก็อาจจะไม่มีโอกาสมาเที่ยวอินเดียอีกเหมือนกัน เพราะฉะนั้นใครที่ได้มาอินเดียนี้ก็ต้องถือว่ามีบุญแต่ปางก่อนจริง ๆ เพราะต้องพร้อมทั้งมีสตางค์พอสมควร ต้องมีเวลา และต้องมีแรงด้วยไม่เช่นนั้นก็ไม่ได้มาหรอกครับ แต่ถึงแม้จะมีความพร้อมทั้งสามประการที่ว่าแต่ถ้าขาดศรัทธาประกอบกับการเห็นถูกเข้าใจถูกก็คงไม่ได้มาอีกเช่นกัน ดังนั้นทุกท่านที่ได้เดินทางมา สักการะสังเวชนียสถานทั้งสี่นี้ ทุกท่านถือว่าท่านเป็นบุคคลพิเศษที่เหนือกว่าบุคคลอื่น ๆ อีกมากมายเลยทีเดียว

เรื่องใหญ่อีกเรื่องหนึ่งก็คือชาวของที่เราจะเข้าไปทำบุญทำทานที่อินเดีย (ภาพที่ ๑) ยอดฮิตสำหรับแจกชาวอินเดียที่ยากจนตามชนบทก็คือยาหม่องครับที่เป็นดลบันดาลให้คนนั้นแหละ ก็ไม่รู้ใครไปรู้มาจากไหนว่าคนอินเดียชอบยาหม่องหรือว่าประเทศเขาขาดยาหม่อง ทำไมไม่เป็นยาแก้ไข้แก้หวัดก็ไม่รู้ ที่รองลงไปก็คือปากกาลูกกลิ้ง หลัง ๆ นี้เห็นบ่อยก็คือ ลูกอมพวกฮอลล์ ฮาร์ทบีท ขนมเซียงไฮ้ เริ่มมีเบะหมี่ มามา ยำยำไปบ้าง ไม่รู้ว่าเตรียมมากินเองแล้วไม่หมดเลยเอาไปแจกหรือเปล่า บางท่านก็จัดเตรียมสมุดดินสอไปแจก บางทีผ้าเช็ดหน้า มาสก์ปิดปาก อันนี้คงเอาไปใช้เองแล้วเหลือ สำหรับหญิงชาวอินเดียที่แต่งตัวสวย ๆ (ภาพที่ ๒) ผู้เขียนมักจะขอถ่ายรูปและตอบแทนด้วย ๑๐ - ๒๐ รูปีก็รู้สึกเป็นที่ถูกใจพวกเธอพอสมควร คราวหน้าจะหาเป็นพวกครีมีไวท์เทนนิ่งหรือพวกครีมีบำรุงผิว ไปแจกแทนยาหม่องจะถูกใจพวกเธอหรือเปล่านั้นไม่รู้

การแจกของให้พวกชาวบ้านและเด็ก ๆ ที่มาขอตามสถานที่ต่าง ๆ นี้ ไม่ใช่อยู่ ๆ นึกใจดี พอเกิดกุศลจิต จะมาแจกกันสุ่มสี่สุ่มห้าไม่ได้หรอกนะครับ ท่านอาจจะโดน

รุมทั้งกันจนต้องเสียสิ่งที่ท่านไม่ได้คิดจะแจกไปด้วย หรือพวกของท่านก็อาจจะเข้ามาตั้ง
ที่กองดรดัดพืดเหวี่ยงท่านจนต้องหกล้มถูกลากถูกเหยียบจนงอมไปก็ได้ นะครับ
เพราะพวกของท่านอินเดียนี้จะมีจุมูกที่ไวต่อกลิ่นคนใจดี ขอให้ท่านนึกถึงหนังสือสารคดี
เกี่ยวกับปลาบิรันยา พอมันได้กลิ่นคาวเลือดมันก็จะมากันเป็นฝูง มีดพ้ามัววดิน รุมกัด
เหยื่อจนพิกเดียวเหลือแต่กระดูก ประมาณนั้นแหละครับ (จินตนาการนั้นอาจเวอร์
ไปหน่อยขออภัย)

ขอทานอินเดียนี้ยังขาดการบริหารจัดการที่ดีอีกมาก เมื่อได้กลิ่นคนไทยใจดี
จะมีการส่งสัญญาณให้นักขอ รวมทั้งผู้หญิง (ภาพที่ ๓) เด็กและคนชรา (ภาพที่ ๔)
มากขึ้นทั้งหมู่บ้าน บางทีส่งสัญญาณไปยังหมู่บ้านข้างเคียงก็มี การที่ไม่สามารถจัดองค์กร
ของการขอทานได้ ทำให้ผู้ใจดีเกิดการหวาดกลัวในการให้ ทั้ง ๆ ที่อยากให้อีกให้ลำบาก
ผู้ให้จะต้องเตรียมหาโลเคชั่นในการให้ ต้องดูทางหนีทีไล่ให้ดี บางครั้งให้ไปแล้วเห็นเด็ก
โต ๆ ไหลแย่งของจากเด็กเล็ก ๆ ไปต่อหน้าต่อตา แทนที่จะได้บุญกลับเกิดอกุศลจิต
เสียเปล่า ดังนั้นคนไทยเวลาจะแจกของต้องขอให้ คนรออินเดียจัดให้เข้าแถว (ภาพที่ ๕)
แต่ก็ยากที่จะเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ตอนแรก ๆ ก็พอจะมีระเบียบ พอแจกไปสักพัก
ก็จะมีรายการตั้งทิ้งจากมือผู้แจก จน ในที่สุดผู้แจกก็ต้องขว้างของออกไปไกล ๆ ตัว
ให้พวกเขาลงไปแย่งกันบนดินบนหิน แหยมคม บางทีก็ถึงแก่ออกฝุ่นฟุ้ง เตะถีบกันทั้ง
เด็กเล็กเด็กโต (ภาพที่ ๖) ของบางอย่าง แย่งยึดกันจนฉีกขาดเสียหาย เป็นที่น่าเวทนา
จริง ๆ

ถ้าหากเรานับเอาเขาวิชฌณูแห่งเมืองราชคฤห์เป็นจุดเริ่มต้น มุ่งตรงไปทาง
ทิศเหนือประมาณ ๒๐ กม. คือ บ้านนาลันทา ซึ่งเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยนาลันทา
(ภาพที่ ๗) ที่เคยเจริญรุ่งเรืองในการศึกษาพระพุทธศาสนาถึงขีดสุด มหาวิทยาลัย
นาลันทาสร้างขึ้นประมาณพุทธศตวรรษที่ ๕ สมัยพระเจ้าจักรพรรดิคุมารคุปต์
แห่งราชวงศ์เทวปาละ ในสมัยพุทธกาล ท่านพระโมคคัลลานะและท่านพระสารีบุตรเป็น
ชาวนาลันทาในเมือง มหาวิทยาลัยนาลันทาได้สร้างขึ้นในบริเวณปราสาท บ้านเก่าของท่าน
พระสารีบุตร ซึ่งมีสถูปขนาดใหญ่สร้างอยู่ (ภาพที่ ๘) และพระผู้มีพระภาคได้เสด็จมา

๑

๒

๓

๔

๕

๖

ยังบ้านนาลันทานี้หลายครั้ง พระองค์ได้แสดงพระสูตรที่สำคัญสูตรหนึ่งที่เราเคยได้ยินบ่อย ๆ เกี่ยวกับเรื่องปาฏิหาริย์ จึงนำมาให้อ่านกันขอเชิญท่านอ่าน.....

พระสูตรตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค เล่ม ๑ ภาค ๒

เกวัฏฐสูตร

เรื่องนายเกวัฏฐ (ชาวประมง)

[๓๓๘] ข้าพเจ้าได้สดับมาอย่างนี้ สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาค ประทับอยู่ ณ สวนมะม่วงของปาวาริกเศรษฐี เขตเมืองนาลันทา. ครั้งนั้น เกวัฏฐะ คฤหบดีบุตร เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายอภิวาท แล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง. ครั้นนั้น เรียบร้อยแล้ว ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่ พระองค์ผู้เจริญ เมืองนาลันทานี้ เป็นเมืองมั่งคั่งสมบูรณ์ มีผู้คนมาก คับคั่งไปด้วยมนุษย์ ล้วนแต่เลื่อมใสในพระผู้มีพระภาคเป็นอย่างยิ่ง ขอประทานโอกาสเถิดพระเจ้าข้า ขอพระผู้มีพระภาคทรงชี้ภิกษุสัก รูปหนึ่งที่จะกระทำอิทธิปาฏิหาริย์อันเป็นธรรมที่ยังยอดของมนุษย์ได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ ชาวเมืองนาลันทานี้จักเลื่อมใสในพระผู้มีพระภาคเป็นอย่างยิ่ง สุดที่จะประมาณเมื่อเกวัฏฐะ คฤหบดีบุตรกราบทูลดังนี้แล้ว พระผู้มีพระภาคจึงตรัสว่า ดูกรเกวัฏฐะ เรามีได้แสดง

ธรรมแก่ภิกษุทั้งหลายอย่างนี้ว่า มาเกิดภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงกระทำอิทธิ-
ปาฏิหาริย์อันเป็นธรรมที่ยิ่งยอดของมนุษย์ แก่ฤๅษี ผู้มุ่งขาวหม่ขาวดั่งนี้. เกวัญญะ
คฤหบดีบุตร ได้กราบทูลเป็นคำรบสองว่า พระพุทธเจ้าข้า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
ข้าพระองค์มิได้จำกัด พระผู้มีพระภาคเพียงแต่กราบทูลอย่างนี้ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
เมืองนาลันทานี้ เป็นเมืองมั่งคั่งสมบูรณ์ มีผู้คนมาก คับคั่งไปด้วยมนุษย์ ล้วนแต่เลื่อมใส
ในพระผู้มีพระภาคเป็นอย่างยิ่ง ขอประทานโอกาสเกิดพระเจ้าข้า ขอพระผู้มีพระภาค
ทรงชี้ภิกษุสักรูปหนึ่ง ที่จักกระทำอิทธิปาฏิหาริย์อันเป็นธรรมที่ยิ่งยอดของมนุษย์ได้ เมื่อ
เป็นเช่นนี้ ชาวเมืองนาลันทานี้จักเลื่อมใสในพระผู้มีพระภาคเป็นอย่างยิ่งที่สุดที่จะ
ประมาณ แม้ครั้งที่ ๓ เกวัญญะ คฤหบดีบุตรก็ได้กราบทูลอย่างนั้น.

ปาฏิหาริย์ ๓ ประการ

อิทธิปาฏิหาริย์

[๓๓๙] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรเกวัญญะปาฏิหาริย์ ๓ อย่างนี้ เราทำให้แจ้ง
ด้วยปัญญา อันยิ่งด้วยตนเองแล้ว จึงได้ประกาศใหญ่ ปาฏิหาริย์ ๓ อย่างเป็นไฉน? คือ

อิทธิปาฏิหาริย์ ๑ อาเทศนาปาฏิหาริย์ ๑ อนุสาสนีปาฏิหาริย์ ๑ ก็อิทธิปาฏิหาริย์เป็นไฉน? ดูกรแก้วกู่ ภิคุในธรรมวินัยนี้ ย่อมแสดงฤทธิ์ได้หลายอย่าง คือคนเดียวเป็นหลายคน ก็ได้ หลายคนเป็นคนเดียวก็ได้ ทำให้ปรากฏก็ได้ ทำให้หายไปก็ได้ ทะลุฝา กำแพง ภูเขา ไปได้ไม่ติดขัดเหมือนไปในที่ว่างก็ได้ ผุดขึ้นด่าลงแม่ในแผ่นดินเหมือนในน้ำก็ได้ เดินบนน้ำไม่แตกเหมือนเดินบนแผ่นดินก็ได้ เหาะไปในอากาศเหมือนนกก็ได้ ลูบคลำพระจันทร์ พระอาทิตย์ซึ่งมีฤทธิ์มีอำนาจมากด้วยฝ่ามือก็ได้ ใช้อำนาจด้วยกายไปตลอดพรหมโลกก็ได้ เพราะเหตุดังนี้้น บุคคลผู้ใดผู้หนึ่งที่มี ศรัทธาเลื่อมใส เห็นภิกษุหนึ่งแสดงฤทธิ์ได้หลายอย่าง ... ครั้นแล้วเขาจะบอกแก่คนผู้ไม่มีศรัทธา ไม่เลื่อมใส คนใดคนหนึ่งว่า อัศจรรย์จริงหนอ ท่านไม่เคยมีมาเลย ท่าน ความที่สมณะมีฤทธิ์มาก ความที่สมณะมีอำนาจมาก ข้าพเจ้าได้เห็นภิกษุรูปนี้แสดงฤทธิ์ได้หลายอย่าง ... เมื่อเป็น เช่นนี้ คนผู้ไม่มีศรัทธา ไม่เลื่อมใส นั้น จะฟังกล่าวจะคนผู้มีศรัทธาเลื่อมใสอย่างนี้ว่า ท่านมีวิชาอยู่อย่างหนึ่งชื่อว่า คันธาริ ภิคุรูปนี้แสดงฤทธิ์ได้หลายอย่าง ... ได้ด้วยวิชาชื่อว่า คันธาริ นั้น ดูกรแก้วกู่ ท่านจะสำคัญความข้อนั้นเป็นไฉน? คนผู้ไม่มีศรัทธา ไม่เลื่อมใส นั้น จะฟังกล่าวอย่างนั้นจะคนผู้มีศรัทธาเลื่อมใส นั้นบ้างไหม ฟังกล่าวพระเจ้าข้า ดูกรแก้วกู่ เราจึงเห็นโทษในอิทธิปาฏิหาริย์อย่างนี้แล จึงอึดอัด ระอา เกลียดอิทธิปาฏิหาริย์.

อาเทศนาปาฏิหาริย์

[๓๔๐] ดูกรแก้วกู่ ก็อาเทศนาปาฏิหาริย์เป็นไฉน? ภิคุในธรรมวินัยนี้ ย่อมทหายใจ ทหายความรู้สึกในใจ ทหายความนึกคิด ทหายความตรองของสัตว์อื่น ของบุคคลอื่น ได้ว่า ใจของท่านเป็นอย่างนี้ ใจของท่านเป็นไปโดยอาการนี้จิตของท่านเป็นดังนี้ เพราะเหตุดังนี้้น บุคคลผู้ใดผู้หนึ่งที่มีศรัทธาเลื่อมใส เห็นภิกษุหนึ่งทหายใจ ทหายความรู้สึกในใจ ทหายความนึกคิด ทหายความตรองของสัตว์อื่น ของบุคคลอื่นได้ว่า ใจของท่านเป็นอย่างนี้ ใจของท่านเป็นไปโดยอาการนี้จิตของท่านเป็นดังนี้. ครั้นแล้วเขาบอกแก่คนที่ยังไม่มีศรัทธา ไม่เลื่อมใส คนใดคนหนึ่งว่า อัศจรรย์จริงหนอ ท่านไม่เคยมีมาเลย ท่าน ความที่สมณะมีฤทธิ์มาก ความที่สมณะมีอำนาจ มาก ข้าพเจ้าได้เห็นภิกษุรูปนี้ทหายใจ ทหายความรู้สึกในใจ ทหายความนึกคิด ทหายความตรอง ของสัตว์อื่น ของบุคคลอื่นได้

... เมื่อเป็นเช่นนี้ คนผู้ไม่มีศรัทธาเลื่อมใสนั้น ฟังกล่าวกะเขาว่า ท่านมีวิชาอย่างหนึ่งชื่อว่า มณิกา ภิกษุรูปนั้นทนายใจ ทนายความรู้สึกในใจ ทนายความนึกคิดทนายความตรองของสัตว์อื่น ของบุคคลอื่นก็ได้ ... ด้วยวิชาชื่อว่า มณิกานั้น ดูรแก้วภูฏะ ท่านจะสำคัญความข้อนั้นเป็นไหน? คนผู้ไม่มีศรัทธาเลื่อมใสนั้น ฟังกล่าวอย่างนั้นกะคนผู้มีศรัทธา เลื่อมใสกันบางไหม? ฟังกล่าวพระเจ้าข้า ดูรแก้วภูฏะเราเล็งเห็นโทษในอาเทศนาปาฏิหาริย์อย่างนี้แล จึงอึดอัด ระวังอาเทศนาปาฏิหาริย์.

อนุสาสนีปาฏิหาริย์

[๓๔๑] ดูรแก้วภูฏะ ก็อนุสาสนีปาฏิหาริย์เป็นไหน? ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ย่อมพร่ำสอนอย่างนี้ว่า ท่านจงตริกอย่างนี้ อย่าตริกอย่างนั้น จงทำในใจอย่างนี้ อย่าทำในใจอย่างนั้น จงละสิ่งนี้ จงเข้าถึงสิ่งนี้อยู่เถิด นี้เรียกอนุสาสนีปาฏิหาริย์.

[๓๔๒] ดูรแก้วภูฏะ อีกข้อหนึ่ง พระตถาคตเสด็จอุบัติในโลกนี้ เป็นพระอรหันตตรัสรู้เองโดยชอบ ถึงพร้อมด้วยวิเศษและจรณะ เสด็จไปได้แล้ว ทรงรู้แจ้งโลก เป็นสารถีฝึกบุรุษที่ควรฝึก ไม่มีผู้อื่นยิ่งกว่า เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้เบิกบานแล้ว เป็นผู้จำแนกพระธรรม พระองค์นั้นทรงทำโลกนี้พร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลกให้แจ้งชัด ด้วยพระปัญญาอันยิ่งของพระองค์เองแล้ว ทรงสอนหมู่สัตว์ พร้อมทั้งสมณพราหมณ์เทวดาและ มนุษย์ให้รู้ตาม ทรงแสดงธรรมงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด ทรงประกาศ พรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถทั้งพยัญชนะ บริสุทธิ์บริบูรณ์สิ้นเชิง คุตทหบดี บุตรคุตทหบดี หรือผู้เกิดเฉพาะในตระกูลใดตระกูลหนึ่ง ย่อมฟังธรรมนั้น ครั้นฟังแล้ว ได้ศรัทธาในพระตถาคต เมื่อได้ศรัทธาแล้ว ย่อมเห็นตระหนักรู้ ฆราวาสคัมภีระ เป็นทางมาแห่งสุคติ บรรพชาเป็นทางปลอดโปร่ง การที่บุคคลผู้ครองเรือนจะประพฤติพรหมจรรย์ให้บริบูรณ์ให้บริสุทธิ์โดยส่วนเดียว ดูจลสังขัตติ ไม่ใช่ว่าทำได้ง่าย ถ้ากระไร เราพึงปลงผมและหนวด นุ่งห่มผ้ากาสาวพัสตร์ ออกบวชเป็นบรรพชิต สมัยต่อมา เขาละกองโกศสมบัติน้อยใหญ่ ละเครื่องอาภรณ์น้อยใหญ่ ปลงผมและ หนวด นุ่งห่มผ้ากาสาวพัสตร์ ออกบวชเป็นบรรพชิต เมื่อบวชแล้ว สำรวมระวังในพระปาติโมกข์อยู่ ถึงพร้อมด้วยมรรยาทและโคจร มีปรกติเห็นภัยในโทษเพียงเล็กน้อย สมทานศึกษา อยู่ในสิกขาบททั้งหลาย ประกอบด้วยกายกรรม วจีกรรมที่เป็น

กุศล มีอาชีพวิสุทธิ ถึงพร้อมด้วยศีล คຸ້ມครองทวารในอินทรียทั้งหลาย ประกอบด้วยสติ-
สัมปชัญญะ เป็นผู้สันโดษ.

จบ เกวัญสูตร

ไกลจะกลับเมืองไทยกันแล้วครับ ที่พุทธคยาเป็นที่สุดท้าย (ภาพที่ ๙) และคง
เป็นที่ ๆ เราได้รับความบิติ ประทับใจอย่างมาก (ภาพที่ ๑๐) บริเวณต้นพระศรีมหาโพธิ์
เป็นสถานที่ ๆ สะอาดร่มเย็น (ภาพที่ ๑๑) พวกเราสามารถนั่งกับพื้นหิน สนทนาธรรมกัน
ได้นาน ๆ (ภาพที่ ๑๒) บางครั้งนั่งพนมมืออยู่ก็มีใบโพธิ์เล็ก ๆ สีเหลืองอ่อนหล่นลงมา
บนมือหรือบนตักก็คงต้องเก็บใส่กระเป๋ากลับมาเป็นการช่วยทำความสะอาดสถานที่
และเป็นทีระลึกไปในตัว เดินทางมาไกลตั้งหลายวันหลายคืน หลายกิโลเมตร คี้นั้นนอน
อินเดียเป็นคืนสุดท้าย คงต้องทบทวนดูนะครับว่าความตั้งใจที่จะมาเจริญกุศลได้
สัมฤทธิ์ผลสมความตั้งใจหรือเปล่า กลับไปนี่เราจะเป็นคนดี ลดกิเลส เข้าใจธรรมะ
เพิ่มขึ้นหรือเปล่า สิ่งใดที่ผิดหวังหุดหงิดโกรธเคืองไม่ได้ตั้งใจ อย่าเก็บเอากลับไป
เมืองไทยนะครับ ให้อภัยทานละและลืมเสียแต่คีนนี้เลยเถอะครับ อย่าลืมน่ายิ่งเข้าใจ
ธรรมะเพิ่มขึ้นยังตัวเล็กลง

ท่านที่เตรียมพวงน้ำพริก เครื่องปรุงของของไทย ๆ มาช่วยเจริญอาหารคง
ขายดีนะครับแต่ถ้าเขาไปติดใจกินไรดีกับแพะตุ๋น กันจนอาหารไทยขายไม่ออก กินไม่
หมดก็ไม่ต้องโกรธเขา นะครับ การให้ของเราสำเร็จไปแล้ว อย่าไปห่วงให้เป็นอกุศล
อีกเลย ใครที่ไม่เคยเห็นสนามบิณเล็ก ๆ ที่พุทธคยานี้ พวงนี้ก็คงได้เห็นแล้ว สนามบิณ
ที่เล็กที่สุดที่เคยเห็น เล็ก ๆ ซื่อ ๆ แบบแฮนด์เมดไม่ต้องกุงเงินใครมาสร้าง รับรองว่าต้อง
ประทับใจอย่างมาก และอย่าไปเทียบกับสุวรรณภูมิอันยิ่งใหญ่ของเราเป็นอันขาด
ขอบอก พบกันอีกตอนคราวหน้าเป็นตอนจบ **อนูโมทนา** และพักผ่อนฝันดีครับ

๒๐ ลาก่อนอินเดีย อยากมาทุกปีแม้จะมีแต่แขก

เมื่อก่อนเกือบสิบปีมาแล้ว สมัยที่ผู้เขียนเริ่มศึกษาพระอภิธรรมใหม่ ๆ ก็มักจะมีคำถามมาถามกันบ่อย ๆ เกี่ยวเนื่องกับพระธรรมที่เราได้ศึกษา ผู้เขียนรู้สึกว่าการตอบที่ใช้ตอบบ่อยมากมี ๓ คำตอบ คือ ๑. แล้วแต่เหตุปัจจัย บังคับบัญชาไม่ได้ เป็นอนัตตา ๒. ไม่มีคน ไม่มีสัตว์ มีแต่ธรรมะ ทุกอย่างเป็นธรรมะ ๓. เป็นคนละขณะกันจิตเกิดดับเร็วมาก เมื่อมาอินเดีย คำตอบครอบจักรวาลเหล่านั้นก็นำมาใช้ได้อย่างดี เราเห็นคนอินเดียต่างจากพวกเราเป็นอย่างโน้นเป็นอย่างนี้ ทำไม่จึงเป็นอย่างนี้ ก็ตอบได้ว่าเพราะเหตุปัจจัย มีเหตุให้พวกเขาต้องมาเกิดที่นี่ในเวลานี้จึงต้องเป็นอย่างนี้ ถ้ามีเหตุปัจจัยให้เขาต้องมาเกิดที่นี่เขาก็ต้องเป็นอย่างนี้เช่นกัน ถ้าไม่เป็นอย่างนี้ก็ไม่ใช่อินเดีย

สำหรับผู้เขียนแล้ว ยิ่งรู้จักยิ่งรักอินเดีย โดยเฉพาะเด็ก ๆ มีความน่ารักเหมือนเด็กทั่วไป ดูได้จากรอยยิ้มและแววตาที่ไม่ได้ต่างจากลูกหลานของเราเลย ถึงแม้จะเห็นว่าเด็ก ๆ มาขอเหมือนเด็กขอทาน เราคงต้องยอมรับว่าตอบได้ที่คนเรายังมีโลภะและโมหะ ก็ต้องมีการขอ ไม่ว่าจะขอในรูปแบบตรง ๆ อย่างเด็ก ๆ หรือว่าขอแบบการกราบไหว้บูชาที่มีทั่วไป ทั้งขอกองมาทางวาจา ขอในใจ และขอแบบถ้าได้แล้วจะมาเก็บนั้นก็คือขอนั่นแหละ ด้วยไม่ว่าการได้เป็นผลของกรรมจึงขอ การให้จะสำเร็จไม่ได้เมื่อไม่มีการขอ ขณะที่เห็นขอทานอาจจะนึกถึงกิจจวาคาญ แต่ถ้าหากเกิดความเข้าใจว่าการให้เป็นกุศล เป็นการละคลายความตระหนี่ การทำกุศลก็มีกำลังได้ และจากการเข้าใจว่าเป็นคนละขณะจิตกันระหว่างอกุศลและกุศลและไม่มีเราไปทำกุศล เกิดจากทานุสนิสัยที่สะสมมา เป็นเหตุให้กุศลเกิด ครั้นกุศลเกิดแล้วอกุศลเกิดอีกสลับกันไปไม่สามารถไปบังคับบัญชาอะไรได้ เมื่อเข้าใจอย่างนี้ได้ก็เบา สบายไปในระดับหนึ่ง

มาอินเดียจนเกือบจะกลับแล้ว หากถามว่าได้อะไรกลับไปบ้างก็ลองทบทวนดู หากได้ความทุกข์ความเดือดร้อนใจขุนมัวกลับไปนั้นก็คือความเป็นเรากำลังทำงานแล้วความขุนมัวไม่พอใจเกิดกับเราแล้วจะให้ใครมาแก้ จิตของเราเป็นอกุศลไปแล้วเพราะเราเชื่อว่าเราถูกผู้อื่นทำให้จึงโกรธ ก็ในเมื่อไม่มีเรา ไม่มีคน เรากำลังโกรธใคร เมื่อใดที่เข้าใจเพิ่มขึ้นว่าไม่มีใครทำอะไรเราได้ เราทุกข์ก็เพราะกิเลสของเราทั้งนั้น นั่นก็คือ โยนิโสมนสิการ เป็นกุศลจิตที่ขัดเกลากตัวเรา

มาอินเดียแล้วได้อะไรกลับไปไม่สำคัญเลย เดินทางมาสักการะสังฆราชสถาน ทั้งสี่ด้วยความศรัทธาในคำสอน หรือว่ามาเพื่อจะได้ อยากได้อะไรกลับไป ถ้าอยากได้ อะไรนั้นก็คือ โลภะและตัวตนก็กำลังทำงานอีกแล้ว แต่ถ้าบอกว่ามาอินเดียเพราะศรัทธา ในคำสอน ก็อย่าลืมนะว่าพระบรมศาสดาท่านไม่เคยสอนให้ไปเสาะหาอะไร เพราะไม่มี อะไรเที่ยง ไม่มีอะไรสุข ไม่มีอะไรที่เราจะหามาเป็นของเราได้ ดังนั้นมาอินเดีย ที่สำคัญที่สุดคือ เราละอะไร

และ ณ จุดนี้ที่สนามบินโพทคยา ที่มีรันเวย์เก่า ๆ แต่ไม่ทูด และไม่ต้องผ่าน เครื่อง CTX เพราะไม่ได้ใช้ พวกเรากำลังจะเดินทางกลับเมืองไทยมาตุภูมิที่รักของเรา ทั้งอินเดียอันเป็นพุทธภูมิไว้เบื้องหลัง ทั้งเครียดทั้งขำก็เป็นธรรมชาติ อย่าลืมนะครับศึกษา ธรรมชาติเพื่อการละ ทำบุญทำทานเพื่อให้ไม่ต้องหวังได้อะไรกลับคืน เข้าใจธรรมะไม่ใช่เพื่อ เก่งแต่ต้องตัวเล็กลง พังธรรมะไปทำไมถ้าไม่ประพฤติปฏิบัติตาม ..... ลาก่อนอินเดีย อยากมาทุกปีแม้จะมีแต่แขก

๑๗๖ ลาก่อนอินเดีย อยากมาทุกปีแม้จะมีแต่แขก

ดูกรอานนท์ ตถาคตจะชื่อว่าอันบริษัทสักการะ เคารพ นบถือนุชา นอบน้อม ด้วยเครื่องสักการะประมาณเท่านี้ก็ห้ามมิได้ ผู้ใดแลจะเป็นภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ก็ตาม เป็นผู้ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ปฏิบัติชอบ ปฏิบัติตามธรรมอยู่ ผู้นั้นย่อมชื่อว่า สักการะเคารพ นบถือนุชาตถาคต ด้วยการบูชาอย่างยอดเยี่ยม เพราะเหตุนั้นแหละ อานนท์ พวกเธอพึงสำเหนียกอย่างนี้ว่า “เราจักเป็นผู้ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ปฏิบัติชอบ ประพฤติตามธรรมอยู่”

จบอินเดียได้อะรี

บันทึกการเดินทาง วันที่ ๑๔

๐๑.๐๐ น. _____

๐๒.๐๐ น. _____

๐๓.๐๐ น. _____

๐๔.๐๐ น. _____

๐๕.๐๐ น. _____

๐๖.๐๐ น. _____

๐๗.๐๐ น. _____

๐๘.๐๐ น. _____

๐๙.๐๐ น. _____

๑๐.๐๐ น. _____

๑๑.๐๐ น. _____

๑๒.๐๐ น. _____

๑๓.๐๐ น. _____

๑๔.๐๐ น. _____

๑๕.๐๐ น. _____

๑๖.๐๐ น. _____

๑๗.๐๐ น. _____

๑๘.๐๐ น. _____

๑๙.๐๐ น. _____

๒๐.๐๐ น. _____

๒๑.๐๐ น. _____

๒๒.๐๐ น. _____

๒๓.๐๐ น. _____

๒๔.๐๐ น. _____

_____

แผนที่อินเดียโบราณ

แผนที่อินเดียปัจจุบัน

เครียด ๆ ขำ ๆ ก็เป็นธรรมะ

อินเดียไดอะรี่ เล่มนี้เป็นหนังสือ ที่รวบรวมบทความ ทั้งหมด ๒๐ ตอน จากกระดานสนทนาธรรมใน www.dhammadhome.com นำมาจัดทำเป็นรูปเล่ม มีพระสูตรที่น่าสนใจ เข้าใจง่ายตัดเดือกตรงกับเรื่องนั้นพร้อมทั้งรูปถ่ายที่สวยงามประกอบ ให้สามารถจินตนาการ ฝึกเห็นภาพได้ชัดเจน แม้ใจซึ่งสภาวะนำอ่าน นำคิดตาม แทรกอารมณ์ขัน ซึ่งธรรมะกับเรื่องขำๆ ไม่น่าไปด้วยกันได้ แต่ก็สามารถตรอยเรียงให้กลมกลืนได้ คงหาได้ยากที่จะมีหนังสือแนวท่องเที่ยว ที่ให้ความรู้ด้านธรรมะด้วย ถ้าได้อ่านหนังสือเล่มนี้ ก่อนที่จะเดินทางไปประเทศอินเดียเพื่อเยี่ยมชมการสังเวชนียสถาน ๔ แห่งก็จะไปสัมผัสการแบบผู้มีความเข้าใจ พร้อมไปที่จะระลึกนึกถึงพระพุทธรูปของ พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า จะทราบว่ามีเหตุการณ์ใดบ้างที่ เกิดขึ้น ที่นั่น ตามพระสูตรที่แสดง จึงเป็นหนังสือที่จะเป็นแนวทางได้ดีกว่ามัคคุเทศก์ใดๆ

จากผู้อ่านคนหนึ่ง

ปชป.ธรรมะ
กลุ่ม@มหาธรรมบ๋@ใต้หัว